

İmam-ı Birgivi Kültür Sanat Eēitim Okul ve  ērencilere Yardım
Derneēi

Temin Adresi

Bengisu Mahallesi
Gazi Caddesi
2.  ıkmaı
İzmir- demiē

Dernek Baēkanı

Fahrettin KANAT
0535 328 39 02

Editör

Ayēenur Gülsüm Tuna

Baskı ve Cilt

Seēil Ofset
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No. 77 Baēcılar İstanbul
0212 629 06 15
www.secilofset.com

2019

KIZLARIMA VASİYETLERİM

**Ödemiş Kazası Merkez Müderrisi
Aksekili Mustafa Hakkı Efendi**

Yayına Hazırlayan ve Sadeleştiren
Nuri Aksom – Tekin Açık

Aksekili Mustafa Hakkı ibn-i Ahmed Rüşdü

1872-1935

Ödemiş Tombaklı Mezarlığı Mustafa Akseki Efendi'nin Kabri

Aksekili Mustafa Hakkı Efendi

1872 yılında Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı Emir Aşıklar köyünde dünyaya geldi. İlk eğitimini yine doğduğu bu köyde tamamladı. Daha küçük yaşta zekâsı ve terbiyesiyle hocalarının dikkatini çekti. Ardından tahsilini tamamlamak için Konya Medreselerine devam etti. Burada dönemin tanınmış âlimlerinden dersler aldı. Daha sonra Arapça ve diğer ilimlerdeki eksiklerini tamamlamak için Mısır'a gitti.

İlim tahsilini bitirdikten sonra köyüne dönen Mustafa Hakkı Efendi, çok geçmeden babası tarafından hemen evlendirilmek istendi. Fakat bu teklifi bir şartla kabul edebileceğini söyleyen Mustafa Hakkı Efendi, babasından kendisini hacca götürmesini istedi. O yıl babasıyla birlikte hac görevini yerine getirmek için Hicaz'a gitti. Hac vazifesini yerine getirirken babası Rüşdü Efendi, aniden geçirdiği rahatsızlık sonucu hayatını kaybetti. Cenazenin Hicaz'a defnedilmesinin ardından Mustafa Hakkı Efendi memleketi olan Akseki'ye döndü.

İlmi çalışmalarını kısa bir ara veren Mustafa Hakkı Efendi bu çalışmalarını tekrar devam ettirebilmek için İstanbul'a gitti. Burada zamanın büyük âlimlerinden tekrar dersler aldı. Ardından tedris ve irşad faaliyetleri için Anadolu'ya gitti.

Bu dönemde İzmir'in Ödemiş beldesine gelen Aksekili Mustafa Hakkı Efendi, Gürcüzade Camii'nde vermiş olduğu bir Cuma vaazı sırasında; hatipliği ve ilimdeki derinliği nedeniyle cemaatin büyük takdir ve beğenisini topladı. Eşi benzeri az bulunur böyle bir âlimi kaybetmek istemeyen Ödemişliler Mustafa Hakkı Efendi'yi burada tutmanın yollarını aradı. Ödemiş'in ileri gelen eşraflarından Hacı Abbasların Hamit Efendi, kızı Mürüvvet Hanımı kendisiyle evlendirerek damat edindi. Bu evlilikten Fatma Ümriye, Resmiye ve Halim adlarında üç çocukları oldu.

Ödemiş'in düşman işgalinden kurtuluşunda önemli rol oynayan Mustafa Hakkı Efendi, İstiklâl Harbinde Kuvâ-i Milliye saflarında gönüllü olarak yer aldı. Bu sırada Galip Hoca takma adıyla, zeybek ve köy hocası kılığında bölgeyi karış karış dolaşan ve işgale karşı propaganda yapan Celal Bayar, kendisine ziyaret etti. Memleketin kurtuluşu için Kuvâ-yi Milliye saflarına asker ve mühimmat toplaması hususunda kendisinden destek istedi. Ödemiş ve ahalisinin Kuvâ-i Milliye listesini hazırlayan Mustafa Hakkı Efendi, bölgede Milli Mücadele ruhunu ateşleyen en önemli isimlerinden biri oldu. Yunan askerlerinin tüm baskılarına rağmen Anadolu'ya gönderilen silahları Kuvâ-yi Milliye birliklerine ulaştırarak bu görevini yerine getirdi. Ayrıca köy köy, kasaba kasaba dolaşarak *"Aman ha! Gün evde oturma günü değil, son neferimize kadar ölme günüdür. Hadi İslâm için, vatan için, millet için ayağa!"* umdesiyle halkı örgütledi.

Cumhuriyet döneminde de vaaz ve irşad görevini devam ettiren Mustafa Hakkı Efendi bu dönemde *Çocuklara Baba Nasihati* ve *Ecmelü's-siyer li-Ekmeli'l-beşer* isiminde iki değerli eseri kaleme aldı. Ancak kendisine teklif edilen İzmir Müftülüğü vazifesini, vebâlini taşıyamama düşüncesiyle kabul etmedi. Bunun yerine daha mütevâzi bir makam olan vaizlik görevine devam etti.

Cumhuriyetin en önemli Diyanet İşleri Başkanlarından biri olan Aksekili Ahmet Hamdi Efendi, Mustafa Hakkı Efendi'nin talebesidir. Kendisi talebeliği döneminde Ödemiş'teki Karamanlı Süleyman Efendi Medresesinde öğrenim görmüş ve ayrıca Mustafa Hakkı Efendi'den Arapça, Farsça, akaid, fıkıh, tefsir ve hadis dersleri almıştır. 1934 yılında Soyadı kanunun çıkarılmasıyla hocası Mustafa Hakkı Efendiyle birlikte “**Akseki**” soyadını alarak hocasına olan sevgisini göstermiştir.

Helâl rızka önem veren ve bu konuda çok hassas olan Mustafa Hakkı Efendi, bir dönem ticaretle de uğraşmıştır. Bu dönemde “*Fıkıh ilmini bilmeyen ticaret ve sanatla uğraşmasın!*” vasiyetini sık sık dile getirmiştir. Ayrıca sıla-ı rahime çok önem veren Mustafa Hakkı Efendi, her sene zorlu hava şartlarına rağmen memleketi olan Emir Aşıklar köyüne giderek akrabalarına ziyaret etmiştir.

Ana-baba rızasını Allah ve Rasûlü'nün rızasından sonra en üstte tutan Mustafa Hakkı Efendi, yine talebesi olan Şevket Hafız'ın kendisini sürekli ilim için İstanbul'a göndermesini istedikçe “Önce anne- babanın

rızasını almalısın.” demiş ve nihayet ana-babasının rızasını aldıktan sonra Şevket Hafız'a müsaade etmiştir. Ayrıca kendisine “Asla parayla dinini satma!” yani “Para karşılığı Kur'an okuma” diyerek nasihatta bulunmuştur.

Ödemiş Merkez Müderrisliği yapmış olan Aksekili Mustafa Hakkı Efendinin elinizde tutmuş olduğunuz bu kitabın dışında bilinen ve yayınlanmış olan üç eseri daha vardır. Bunlar;

- ✓ *Hulâsatü'l-ş-şurûh*, Matbaa-i Amedî, 1332/1916, İstanbul.
- ✓ *Ecmelü's-siyer li-Ekmeli'l-beşer*, Marifet Matbaası, 1340/1924, İzmir.
- ✓ *Çocuklara Baba Nasihati*, Marifet Matbaası, 1338/1922, İzmir.

Bu eserlerin dışında dönemin çeşitli mecmualarında yayınlanmış olan makaleleri de şunlardır:

- ✓ *Beyânü'l-Hak, Vâizîn-i Kirâm için Vezâif-i Mühimme*, 1325.
- ✓ *Beyânü'l-Hak, Ulemâ-yı İslamiye ile Hasbihal*, 1325.
- ✓ *Beyânü'l-Hak, Hak Ve Hakikat Şarlatanlıkla Setr Edilemez*, 1325.
- ✓ *Sebilü'r-Reşat, Ulemâ-yı İslamiye ile Hasbihal*, 1329.
- ✓ *Sebilü'r-Reşat, Medrese Aleminde İlk Başlayan Sınıf İmtihanları*, 1329.

- ✓ Sebilü'r-Reşat, *Müslüman Kardeş*, 1335.
- ✓ Mahfil, *Erkân-ı Harbiye Mir Alayı Abdurrahman Bey'e Açık Mektup*, 1343.

Ayrıca henüz yayınlanmamış ve bugün elimize ulaşmış olan eserleri de şunlardır:

- ✓ Mir'âtü'l-İslâm,
- ✓ İslâm Akideleri,
- ✓ Zübdetü'l-Kasas,
- ✓ Müntehabât.

Ömrü boyunca sürekli Cenab-ı Allah'tan 63 yaşında vefat edebilmeyi niyaz eden Mustafa Hakkı Efendi, nihayet 15 Kasım 1935 yılında, 63 yaşında evvela hanımı Mürüvvet Hanımla ve ardından arkadaşları ile helâlleşerek günün akşamında İzmir'de vefat etmiştir. Kabri bugün Ödemiş'in Tombaklı Mevkii mezarlığında bulunmaktadır.

İçindekiler

Aksekili Mustafa Hakkı Efendi	7
Din Kardeşlerimle Sohbet	19
Kızlarıma Vasiyetlerim	20
Allah'ı Bilmek ve Allah'ı Sevmek	21
Allah'ın Resûlünü Sevmek	24
Salât-ı Münciye	27
Salât-ı Nariye	28
Salât-ı Âlâfiyye	29
Allah'ın Kullarının Hakları	31
Güzel İdare ve Güzel Niyet	33
Hayız ve Nifas Hâllerinde Vazifeler	35
Farz Namazların Ardından Okunacaklar	36
Dünya ve Ahiret Saâdetine, Rızıkların Artmasına ve Belâların Def'ine Vesile Olan Evrâd-ı Şerife	45
Gece Vazifeleri	47
Yatağa Girince Vazifeniz	49
İstiğfar	52
Bâkî Kalan Güzel Sözler	56
Namazlardan Sonra Okunacak Dualar	59
Namazda Okunanların Tercümeleri	61
Sübhâneke'nin Mânâsı:	61
Eûzünün Mânâsı:	62
Besmelenin Mânâsı:	62
Fâtiha'nın Mânâsı:	63
İhlâs-ı Şerif'in Mânâsı:	63
Felak Süresinin Mânâsı:	63
Nas Süresinin Mânâsı:	63
Ettehiyyâtü'nün Mânâsı:	64
Allahümme Salli ve Barik Dualarının Mânâsı:	65

Rabbena Dualarının Mânâsı:	66
Esselâmü Aleyküm ve Rahmetullah'ın Mânâsı:	66
Allahümme Entesselâmü ve Minkesselâm'ın Mânâsı:	66
Birinci Kunut Duasının Mânâsı:	66
İkinci Kunut Duasının Mânâsı:	67
Nâfile Namazlar	68
Gece Namazları	72
Terâvih Namazı	75
Tesbih Namazı	76
Hâcet Namazı	78
İstihâre Namazı	80
Kur'ân-ı Azimüşşan	82
Vakitleri Muhâfazaya Önem Vermenin Şiddetli Lüzumu Lokman Hekim'in Hikmetli Sözleri	84
İslâm'da Utanma Duygusu ve Örtünme	87
Farz, Vâcip ve Nâfile Oruçlar	92
Erken Kalkmak	98
Yalnızlığın Faydaları	99
Dinimize ve Geleneklerimize Sahip Çıkınız	101
Selâmlaşmanın Fazileti	102
Sadelik, Aza Kanaat ve Medenî Edepler	105
Sadaka	107
Kalp ve Diğer Latifelerin Zikirleri	111
Kalbin Fenâ Huyları ve Kötü Sıfatları	116
Kibir	120
Riyâ	125
Ucub	129
Haset	131
Cimrilik ve İsrâf	133
Kalbin İyi Huyları	136
İman	141
İlim	143

Sa'y ve Amel.....	146
İhlâs	148
Tefekkür ve Tedebbür	150
Nimetleri Hatırlamak.....	153
Kanaat	155
Nasihât	157
İktisat.....	160
İstikamet	161
Doğruluk.....	163
Emanet	164
Sözünü Yerine Getirmek.....	167
Yumuşak Huyluluk.....	169
Nezâket ve Yumuşaklık	171
İnce Kalpli ve Merhametli Olmak.....	172
Sabır	174
Şükür	178
Rıza ve Teslimiyet.....	181
Tevekkül	184
Alçak Gönüllülük	187
Edep.....	189
Hayâ	191
Acele Etmemek	194
Azim	195
Vazife.....	199
Vatan	202
Muhârebe.....	204
Asker	206
Şehitlik Rütbesi	209
Şecâat.....	212
Hikmet	213
İffet.....	215
Adalet.....	216

Müsâvat	218
Hürriyet	220
Cömertlik	224
Dilin Âfetleri.....	227
Susma Yönünden Dilin Âfetleri.....	230
Gıybet	231
Yalan.....	233
Laf Taşıma	234
Faydasız İşler.....	235
Kulağın Âfetleri	237
Gözün Âfetleri.....	238
Elin Âfetleri	239
Midenin Âfetleri.....	242
Avret Organlarının Âfetleri	244
Ayakların Neden Olduğu Âfetler	246
Bedenle İşlenen Günahlar	248
Allah ve Resûlüne Hicret.....	252
Son Vasiyetim.....	254
Herhangi Bir Zamana ve Duruma Bağlı Olmayan Önemli Vasiyetlerim	257
Cehâlet	261
Başta Olma Sevdası	262
Övülmeyi Sevmek, Ayıplanmaktan Korkmak.....	263
Nefsinin İsteklerine Uymak.....	264
Taklit.....	265
Uzun Emel	266
Hırs	268
Açgözlülük	269
Yağcılık.....	270
İhânet ve Sözden Dönmek.....	272
Hıyânet.....	273
Tembellik	274
Acelecilik.....	276

Gereksiz Yere Ertelemek.....	277
Kötü Yüreklilik.....	279
Kadere Rıza Göstermemek.....	281
Mevlâdan Başkasına Güvenmek.....	283
Fâsıkları Sevmek, Zalimleri Methetmek	284
Allah'ın Emirlerini Dinlememek	286
Kendinden Emin Olmak ve Allah'tan Ümidini Kesmek	287
Dünya İşlerine Hüzünlenmek.....	289
Hile ve Aldatma	291
Fitne	293
Dünya Menfaati İçin Susmak	294
Halk ile Vakit Geçirmek.....	295
Lüzumsuz ve Hafif Davranışlarda Bulunmak	297
İnat.....	298
Haktan Yüz Çevirmek.....	300
Nefsini Temize Çıkarmak	301
Nifak.....	303
Kurnazlık	304
Ahmaklık	305
Nefsin Arzularına Aşırı Düşkünlük	306
Kin	307
Küskünlük ve Dargınlık.....	308
Mevlâsına Karşı Kötü Zan	309
Uğursuz ve Uğurlu Saymak.....	311
Nankörlük.....	314
Günahlarda İsrar Etmek	316
Büyük Günahlar.....	318
Küçük Günahlar.....	326
Nasıl Tövbe Etmeli	329
Güzel Geçinmek.....	332
Dünyamıza Karşı Vazifeler	334
Allah İçin Sevmek ve Allah İçin Buğzetmek	337

Korku ve Ümit.....	339
Dinde Samimiyet	342
İdare Etmek	343
Ağırbaşlılık	345
İbadet.....	346
Yalnız Yaşamayı Sevmek.....	347
Övülmeye ve Yerilmeye Aldanmamak.....	349
Kendi Eşini Kıskanmak.....	350
İmrenmek.....	352
Kısa Emel	353
Terbiye	355
İnsan Nefsi.....	357
Güzel Huylar Nasıl Kazanılır ve Korunur?.....	360
Ev İdaresi	362
Ticaretin Âfetleri.....	363
Kazancı Haram Olan Şeyler	365
Ziraat Ortaklığının Geçerli Olmasının Şartları.....	366
Ortaklığı Bozan Hâller	367
Erkeğin Eşine Karşı Vazifeleri.....	371
Kadının Eşine Karşı Vazifeleri	372
Anne Babaların Çocuklarına Karşı Vazifeleri	373
Çocukların Anne ve Babalarına Karşı Vazifeleri	376
Hizmetkârlara Karşı Vazifeler	377
İnsanın Dostlarına Olan Vazifeleri	378

Kıymetli Sözler

Fikir; insanın iyiliğini, kötülüğünü gösteren bir aynadır.

(Fudayl bin İyaz)

Allah'ın nimetlerini tefekkür, ibadetlerin en faziletlisidir.

(Ömer bin Abdülaziz)

İnsanlar Allah'ın büyüklüğünü tefekkür etselerdi, ona karşı isyan etmezlerdi.

(Bîşr-i Hâfî)

Gözlerinizi ağlamaya, gönüllerinizi düşünmeye alıştırmınız.

(Süleyman Dârânî)

Tefekkürle kılınan iki rekât namaz, gafletle geçen bir gece ibadetten hayırlıdır.

(Abdullah bin Abbâs)

İbretle nazar etmek ilmi artırır, huzurla zikre devam etmek muhabbeti canlandırır, ciddi düşünceler Allah korkusunu ziyadeleştirir.

(Hâtem-i Esam)

Dünya düşüncesi ahirete perde, velilere azaptır.

(Süleyman Dârânî)

Din Kardeşlerimle Sohbet

Muhterem kardeşler,

Şu vasiyetnâmedeki görüşmelerim kızlarımla meydana gelmişse de içindeki pek mühim bilgilerden bütün din kardeşlerimin istifâde edecekleri şüphesizdir. Çünkü bu eser çok kıymetli ahlâk kitaplarından özetlenmiş, sahih hadis kitaplarından süzülmüş olması sebebiyle yüksek tahsil sahipleri için bir kaynak özelliği taşımaktadır. Bununla birlikte az zamanda birçok meseleyi hatırlatma özelliğine de sahiptir. Ayrıca yeni başlayanlar için de tükenmez bir hazine olacaktır.

Çocuklarına bu vasiyetleri öğreten ve yaşanmasını sağlayan bir baba, bir velî hakkıyla görevini yapmış, tamamıyla babalık hakkını ödemiş olacaktır, bu sebeple cidden bahtiyar ve mesut sayılır. Ayrıca arkasında sâlih bir evlat bırakacağı için amel defteri kapanmamış olur.

Çocuklarını İslâm terbiyesine göre yetiştirmeyi başarmış olanların hesap görmeyecekleri, cennette Resûlallah aleyhisselâma komşu olacakları nebevî bir müjde olarak bize gelmiştir. Cümle kardeşlerimin bu devlete vâsıl olmalarını Cenâb-ı Vehhab hazretlerinden niyaz ederek sözlerime son veriyorum.

Allah'ın selâmı, Allah'ın yoluna uyanlara olsun.

***Ödemiş Merkez Vaizi
Aksekili Ahmet Rüşdü Oğlu
Mustafa Hakkı
6 Rebîülevvel 1353***

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Kızlarıma Vasiyetlerim

Allahu Teâlâ'ya hamdeder, peygamberimiz Hz. Muhammed aleyhisselâma ve dahi onun âline ve ashâbına salât ve selâm ederim.

Sevgili çocuklarım, size Allah'ın kitabını okuttum. Mühim sûreleri, tesirli duaları ezberlettim. İslâm'ın akidelerini, dinî bilgileri, dünya ile ilgili olan ilimleri öğrettim. Terbiyenize özen gösterdim. Sizi, kurtuluşunuz olacak bilgilerle donattım. Asıl çeyiziniz sandıklarda sakladıklarınız değil, kalplerinizde topladıklarınızdır. Bu nimetlerin kıymetini iyi biliniz, şükürünü edâya koşunuz. Bu yüzden “*Nimetler ürkek avlar gibidir, onları şükür ile bağlayınız.*” buyrulmuştur.

İlim tek başına insanı kurtarmaz, onu amel ile süslemek lâzımdır. Nasihatlerim sizi uyarsın, can kulağınızı açsın, dünyaya olan hevesinizi mağlup etsin diye haftada en az bir kere olsun bu risalemi okuyunuz ve tamamı ile amel ediniz. Bu sayede irfanla donatılmış, güzel ahlâk ile süslenmiş ahiret kızlarından, cennet kadınlarından olasınız.

Allah'ı Bilmek ve Allah'ı Sevmek

İnsanlara en evvel farz olan Mevlâsını bilmek ve hakikatte onu sevmektir. *Baba Nasihati* isimli eserimde özet olarak, *Mirâtü'l-İslâm* adlı eserimde ise ayrıntılı olarak sizlere Allahu Teâlâ'nın sıfatlarını anlattım ve onun varlığını aklî delillerle ispat ettim. Sarsılmaz ve yakîn bir imana sahip oldunuz. Bu kitapları senede birkaç defa gözden geçirerek iman bağınızı kuvvetlendiriniz. Ayrıca amelî kısımlara da son derece dikkat ediniz.

Bütün akıl sahiplerine Allah'ı bilmek farz olduğu gibi Allah'ı sevmek de farz-ı ayndır ve bu sevgi tüm sevgilerin üstündedir. Çünkü sevmenin sebepleri; **varlık, ihsan, güzel cemâl, güzel ahlâk ve ruhların tanışması** olarak gösterilmiştir, bu sayılan sebeplerin tamamı Cenâb-ı Hakk'ta mevcuttur. Onda hakîkî olan bu sebepler başkalarında mecâzî veya cüz'idir; belki de hiç hükmündedir.

Allah'ın varlığı kendindendir, yani vâcibü'l-vücûttur. Onun dışındaki bütün varlıklar Hakk'ın yaratması ile var olan vücutlardır. Bunlar hâdistir yani sonradan yaratılmışlardır ve bir gün mutlaka yok olacaklardır. Lâkin Allahu zülcelâlin varlığı ezeli ve ebedîdir, yok olmaktan uzaktır.

İhsan-ı ilâhîye gelince, onun da sonu yoktur. Allah'ın nimetleri saymakla bitmez. İnsanın, nasıl yaratıldığını ve hesapsız nimetlerle nasıl donatıldığını düşündüğünde Mevlâsını sevmesi zarûrî olur. Ayrıca zikrine devam etmek bu muhabbeti aşka dönüştürür. Böylece Allah'tan

başkası gönülde kalmaz. Biz ondan geldik, yine ona döneceğiz. Bâkî varken fânî olana gönül bağlayan muhakkak aldanacaktır.

Muhabbetin sebeplerinden güzel cemâle gelince, kâinatta olan güzellikler onun cemâlinden bir zerredir, hiçtir. Cennet ehli, Allah'ın Cemâlini gördükleri zaman, cennetlerdeki bütün nimetleri unutacak, zevk ve sevince gark olacaklardır.

Güzel huyların tamamı da yine ondandır. Başkalarında görülen güzel huylar yalnızca onun ihsanıdır, güzelliğinden bir nûrdur.

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي

nefahtu fîhi min rûhî

“İnsana kendi ruhumdan ruh verdim.”¹ buyruğunca ruhların aslına meyli tabiidir.² Küfür ve isyanlarla, günahlarla kirlenmedikçe muhabbeti zarûrîdir. Kur’ân-ı Kerîm buna şahittir. Nitekim “Allah’ı şiddetle sevenler, ona hakîkî inananlardır³... Cenâb-ı Hakk Müslümanları sever, Müslümanlar da Mevlâlarını sever.” mealinde ayetler vardır. Ayrıca “Sizler için Allah ve Resûlü başkalarından daha sevgili olmadıkça hakîkî Müslüman olamazsınız.” buyrulmuştur. Allah’ı sevmek, tüm makamların en büyüğü ve en önemlisi olmakla birlikte bu sevginin yedi alâmeti vardır:

1-) Ahirette Mevlâsına kavuşmayı dilemek,

2-) Allah'ın emirlerini ve sevgisini nefesine tercih etmek,

¹ Sad sûresi, 72.

² “Burada Ruh, Allah’tan bir parça değil şeref içindir. Üfleme işlemi de maddeye değil hayat akışının başlangıcını temsil eder.” Ömer Nasuhi Bilmen

³ Bakara, 165.

- 3-) Zikrullahta devamlı olmak,
- 4-) Halkın sevgisinden uzak, Mevlâsına yakın olmak,
- 5-) Zikrullahtan ayrı geçen saatlerine üzülmek, elinden kaçan dünyasına tasalanmamak,
- 6-) İbadetin nefesine ağır gelmemesi yani ibadetten zevk almak,
- 7-) Allah'ın kullarına acımak, düşmanlarına buğzetmek.

İşte bu hâllerden biri kendisinde bulunmayan kişilerin sevgi ve davaları yalandır. Göreyim sizi; makam-ı muhabbete ulaşmanın yolunda giderek şu alâmetleri kendinizde tecelli ettiriniz.

Allah'ın Resûlünü Sevmek

Cenâb-ı Hakk'tan sonra, anne ve babamızdan, evlâdımızdan ve hatta kendi canımızdan daha çok seveceğimiz biri varsa; o da bizlere Mevlâmızı tanıtan, Kur'ân'ı getiren, insanlığı öğreten, haramı helâli bildiren, dinî ve dünyevî vazifelerimizi gösteren, iman ve güzel ahlâk ile kalplerimizi donatan, ebedî azaptan kurtaran, âlemlere rahmet Peygamber Efendimizdir.

Bizler ve bütün kâinat onun nûrundan yaratıldık, onun şerefine meydana geldik. Yalnızca Müslümanlar değil bütün insanlık âlemi ona borçludur. Zirâ dünyada meydana gelmiş ve gelecek bütün ilimler, sanatlar ve faziletler hep onun kurmuş olduğu esaslardan, söylemiş olduğu hikmetlerden çıkmıştır ve çıkarılacaktır.

İşte bu yüzden Peygamberimizi tanımak ve sevmek için asr-ı saâdet hayatını iyi bilmemiz ve ashâbın Resûlallah'a duyduğu samimi muhabbetten kendimize bir yol bulmamız gerekir. Zirâ bu muhabbet ümmetin bütün fertlerine farzdır.

Ashâb-ı kirâmdan Ebu Râzin “Ya Resûlallah, iman nedir?” diye sorduğu zaman, Efendimiz; “Allah ve Resûlünün sana her şeyden sevgili olmasıdır.” buyurdular.

يَا رَسُولَ اللَّهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ [ص] إِلَّا مِنْ نَفْسِي فَقَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ

مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الْآنَ وَاللَّهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْآنَ يَا عُمَرُ

Hız. Ömer “Ya Resûlallah, sen nefsimden başka her şeyden daha sevgilisin.” dediğı zaman, Efendimiz; “Allah'a yemin ederim ki ben sana nefsimden daha sevgili olmadıkça tam bir Müslüman olamazsın.” buyurdu. Hız. Ömer “Sen şimdi nefsimden daha sevgilisin.” deyince Efendimiz; “Ey Ömer, imanın şimdi kemâl bulmuştur.”⁴ buyurdular. Bu hadisi İmam-ı Buhârî ve Müslim, rahimehümullah Enes'ten rivayet eylediler. Kur’ân-ı Hakîm’de bunu destekleyen ayetler vardır.

Yine Resûlallah’ın hizmetçisi Enes anlatıyor: “Bir gün bir Arap aşireti geldi, Efendimize kıyametle ilgili soru sordu. O da ‘ne hazırladın’ buyurdular. O adam şöyle cevap verdi; ‘Kıyamet için çok fazla namaz ve orucum yoktur fakat Allah ve Resûlünü severim’. Efendimiz ona cevaben:

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

el mer’ü meâ men ehâbbe

yani ‘kişi sevdiği ile beraberdir’⁵ buyurdu. Müslümanların İslâm'dan sonra bu cevaba sevindikleri gibi sevindiklerini görmedim.” İslâm büyüklerinden Yahya bin Muaz da “Hardal tanesi kadar muhabbet yetmiş sene muhabbetsiz ibadetten daha sevgilidir.” sözüyle Allah ve Resûlünü sevmenin ne derece yüksek olduğuna işaret buyurmuştur.

⁴ Buhârî, 6257

⁵ Buhârî, 5816; Müslim, 2641.

Hakikaten bizim büyüklere ulaşmamız ancak muhabbetimiz miktarınca mümkündür. Yoksa bu kusurlu ibadetlerle onlara kavuşmak zordur, bu konuya çok dikkat ederek muhabbetlerinizin ibadetlerinizden daha ileride olmasına gayret ediniz ki istenilen selâmete ulaşabilesiniz.

Efendimizin, ümmeti üzerindeki hakkı o kadar büyüktür ki herhangi bir ism-i şerifi anıldığı zaman salavat-ı şerife okumamız bize vâcip kılınmıştır. Salavat-ı şerife getirmek ömürde bir defa farz, ism-i şerifi duyulduğunda vâcip, namaz içinde ise sünnet, diğer zamanlarda müstahap ve çok sevaptır. Diğer peygamberlerin ism-i şerifleri anıldığı zaman;

صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمْ

salavâtullahi ve selâmûhu alâ nebiyyina ve aleyhim

yani “Allah’ın salât ve selâmı bizim Peygamberimize ve bütün peygamberlerin üzerlerine olsun.” denmesi gerekmektedir. Salavat-ı şerifenin çeşitleri çok ise de şurada yazdıklarım en önemlileridir.

Salât-ı Münciye

صَلَاةُ مُنْجِيَّةٍ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُنْجِنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ الْاَهْوَالِ
وَالْاَفَاتِ وَتَقْضِيْ لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ السَّئَاتِ
وَتَرْفَعُنَا بِهَا اَعْلٰى الدَّرَجَاتِ وَتُبَلِّغُنَا بِهَا اَقْصٰى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيعِ
الْخَيْرَاتِ فِى الْحَيَاةِ وَبَعْدَ الْمَمَاتِ.

*Allahumme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidina Muhammedin
salâten tuncînâ bihâ min-cemî'il-ehvâli vel âfat. Ve takdîlenâ bihâ cemî'al hâcât
ve tutahhirunâ bihâ min-cemî's-seyyiât ve terfe'unâ bihâ indeke a'lâ'd-derâcât
ve tubelliğunâ bihâ aksâ'l-ğayât min cemîl-hayrâti fî'l-hayâti ve ba'del-memât.*

Allah'ım, Efendimiz Muhammed aleyhissalâma ve onun âline salât ve selâm eyle. Bu salât ve selâm hürmetine bizi bütün sıkıntılardan ve felâketlerden kurtar, bütün ihtiyaçlarımızı gider ve bütün günahlardan bizi temizle. En yüksek dereceleri lütfeyle. Dünya ve ahirette her türlü iyilik ve hayırda en yüksek gayelere, iyiliklere ulaştır.

Salât-ı Nariye

صَلَاةُ النَّارِيَةِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ صَلَاةً كَامِلَةً وَسَلِّمْ سَلَامًا تَامًا عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِى تَنَحَّلُ
بِهٖ الْعُقَدُ وَتَنْفَرِجُ بِهٖ الْكُرْبُ وَتُقْضٰى بِهٖ الْحَوَائِجُ وَتُنَالُ بِهٖ الرِّغَائِبُ
وَحُسْنُ الْخَوَاتِمِ وَيُسْتَسْقٰى الْعَمَامُ بِنُورِ وَجْهِهِ الْكَرِيْمِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ
فِى كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفْسٍ بَعْدَ كُلِّ مَعْلُوْمٍ لَّكَ.

*Allahumme salli salâten kâmileten ve sellim selâmen tâmmen alâ-seyyidina
Muhammedin ellezi tenhallü bihi'l 'ukadu ve tenfericu bihi'l-kürabu ve tukdâ
bihi'l-havâicu ve tünâlü bihi'r-rağâibu ve husnu'l-havâtimi ve yusteska'l-
ğamâmu bi-vechihi'l-kerîmi ve 'alâ âlihi ve sahbihi fî-küllî lemhatin ve nefesin
bi-'adedi külli ma'lûmin lek.*

Allah'ım, Efendimiz Muhammed aleyhisselâma ve onun âline tam ve kâmil bir salât ile salât ve selâm eyle ki onun hürmetine düğümler çözülür, zorluklar hallolur. Sıkıntılar ve musibetler giderilir, ihtiyaçlar karşılanır, arzulara ulaşılır. Onun yolunda gidenin dünyası, son nefesi ve ahireti güzel olur. Onun yüce nuru hürmetine bulutlar yağmur yağdırır. Ona ve âline senin sonsuz ilmin adedince her an salât ve selâm eyle.

Salât-ı Âlâfiyye

صَلَاةُ الْآلَفِيَّةِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مَا اخْتَلَفَ الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ
وَكَرَّرَ الْجَدِيدَانِ وَاسْتَقْبَلَ الْفَرَقْدَانِ وَبَلَغَ رُوحَهُ وَارْوَاحَ اَهْلِ بَيْتِهِ مِنَّا
التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا كَثِيْرًا

*Allahumme salli alâ seyyidinâ Muhammedin mahtelefel melevânî ve teâkabel
asarânî ve kerrere cedîdânî vestakbelel ferkadânî ve belliğ rûhahû ve ervâha
ehli beytihi, minnet tahiyyete vesselâm ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim
teslîmen kesîrân kesîra.*

Allah'ım, Efendimiz Muhammed'e ve onun âline, gece ve gündüzün devamı, sabah ve akşamın birbirini takibi, gece ve gündüzün tekrar edip durmaları, Kutup Yıldızlarının karşılaşmaları süresince salât eyle. Onun ve ehl-i beytinin ruhlarına bizlerden selâm ve esenlikler ulaştır. Ona merhamet eyle. Onu mübârek kıl ve ona haşr ve karar gününe kadar bol bol selâm eyle.

Üçüncü derecede; malları, canları ve evlatlarıyla Efendimize yardım eden, bütün güçleriyle İslâm'ı yaşamaya gayret eden, imanı ve Kur'ân'ı bizlere kadar ulaştırmaya sebep olan Efendimizin ehl-i beytini ve ashâbını seveceğiz. Adları okunduğu zaman;

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Radiyallahu anh

“Allah onlardan razı olsun.” duasında bulunacağız. Kadın sahâbelerin adları okunduğu zaman;

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

Radiyallahu anha

diyeceğiz. Hepsini mertebelerince sevecek, hayır ile anacağız. Aralarında meydana gelen muharebelerden dolayı ‘haklıdır’ veya ‘haksızdır’ diye söze karışmayacağız. Daha sonra sırasıyla tâbiini, mezhep imamlarımızı, ilmi ile amel eden âlimleri, kâmil şeyhleri ve sâlihleri seveceğiz, onları hep rahmetle anacağız.

Allah'ın Kullarının Hakları

Evlatlarım,

İnsan akıl sahibi bir varlık olduğu için başıboş bırakılmayıp kendisine iki emanet verilmiş ve bu iki emanetten de sorumlu tutulmuştur. Bunların biri “hukukullah” yani Allah hakkı, diğeri ise “hukuk-ı ibâd” yani kul hakkıdır.

Allahu Teâlâ'nın hakları iman, namaz, oruç, güzel ahlâk gibi birçok emirler; küfür, zinâ, riya gibi pek çok yasaklardır ki okuduğunuz din kitaplarından bunlara ait birçok bilgi öğrendiniz.

Kul hakkına gelince; baba, ana, karı, koca, öğretmen, hoca, evlat, akraba, komşu, Müslüman, kâfir ve hayvan hakkı gibi çeşitlere ayrılır. *Baba Nasihati* adlı kitabımızdan bunlara ait bilgileri öğrenmiştiniz. Hele kul hakkının ne kadar ağır ve korkunç olduğunu görmüştünüz. Ahiret müflislerinin kimler olduğunu tanımış, bir dirhem altıda birine yedi yüz rekât namaz sevabı verildiğini okumuştunuz.

Göreyim sizi; bu hakları yerli yerince edâya, üzerinizde hiçbir hakkın kalmamasına çalışınız. Haklardan selâmet bulmanız, büyük hesap gününde iflas edenlerden olmamanız için şu iki şeye çok dikkat ediniz: **Bir**; *Baba Nasihati* kitabını ayda bir kere okuyarak hakları hafızanıza alıp bunlardan sakınmaya çalışınız. **İki**; evrad listesinde tarif ettiğim gibi gece yatak içinde oturup Fâtîha sûresi, Elif Lam Mim, Âyete'l-Kürsî, Amene'r-resûlü, Kehf sûresinin son bölümü, Elhâkümü't-tekâsür, Kulya Eyyühel Kâfirun, İhlâs-ı Şerif, Felak ve Nas sûreleri, on defa salavat-ı

şerife, on defa la havle, on defa istiğfar, yüz defa tesbih-i maruf, üç defa kelime-i şehâdet okuyup ellerinize üfleyip bütün bedeni mesh ettikten sonra; “Ya Rabbi, bunların cümlesinden hâsıl olan sevapların emsalini bilemediğim, bulamadığım hak sahiplerinin ruhaniyetlerine bağışladım, onları benden razı kıl. Daha bunlardan hâsıl olanı da, geçmiş ve gelecek bütün Müslümanların ruhaniyetlerine ulaştır.” diyerek yatınız.

Bunu asla terk etmeyiniz. Bildiğiniz hakları da sahiplerine vermeye, helâlleşmeye gayret ediniz. Yalnız tövbe ve istiğfarla bu hakların vebali ortadan kalkmadığından; ödemek imkânı olanları ödedikten veya kaza ettikten sonra tövbe ediniz ki emanetleri sahiplerine vermiş ve selâmetle Mevlânıza kavuşmuş olasınız. Vesselâm!

Güzel İdare ve Güzel Niyet

Son derece idareli olunuz. Kudretiniz ve zenginliğiniz varken az ile geçinmeye çalışınız. Dinimizin tavsiye ettiği kanaat budur. Bolluk içinde dahi orta hâlden ayrılmayınız; *“İktisat eden fakir olmaz.”* buyrulmuştur.

Efendimiz her zaman tutumlu olmuş ve daima orta hâli tercih etmiştir. Ayrıca Kur’ân-ı Kerîm tutumlu olanları medh ve senâ eylemiş, müsrifleri de şeytanlara kardeş kılarak sevimsiz insanlar olduklarını kaydetmiştir. Hele düşünceleri boğazları olanlar, insandan sayılmamıştır. Hikmet-i İslâmiye’de: *“Düşüncesi karnına girenden ibaret olanların kıymeti arkasından çıkan kadardır.”* denilmiştir.

Hakikaten insan yaşamak ve ibadete kuvvet bulmak için yemek yemelidir. Giyinmesinde riyadan ve israftan uzak durmalıdır.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

*Yâ benî âdeme huzû zînetekum inde kulli mescidin ve kulû veşrebû ve lâ tusrifû,
innehu lâ yuhıbbul musrifin*

yani “Ey âdemoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin. Yiyin, için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah, israf edenleri sevmez.”⁶

⁶ Araf sûresi, 31.

emrini yerine getirmek, ilâhî nimetleri göstererek muhabbetine yol bulmak niyetiyle giyinmeli, yemeli, içmelidir. Her hâlinde basiret üzere yürüyüp gafletle bir lokma dahi yutmamaya gayret etmelidir. Dünya ameli gibi görünen her işin; güzel bir niyetle ibadet olmasına gayret etmelidir. Haramdan korunmak ve sâlih evlat sahibi olmak için yapılan cimâların bile hayır amellerinin yazıldığı deftere kaydolunacağı bildirilmiştir. İşte şu kısa beyanımız dahi bir fikir edinmenize kâfidir.

Göreyim sizi; bütün hareketlerinizi güzel bir niyet sayesinde hayır defterinize yazdırmaya çalışınız. Vesselâm!

Hayız ve Nifas Hâllerinde Vazifeler

Kadınların aybaşı hâllerine hayız, doğum yaptıktan sonraki hâllerine ise nifas denir. Bu hâlleri sona erip de gusül edinceye kadar Kur'ân okumaları, Kur'ân'ı tutmaları, namaz kılmaları, oruç tutmaları, Kâbe'yi tavaf etmeleri, camilere girmeleri ve cimâ etmeleri haramdır. Bunlardan başkası helâldir. Bu hâllere ait meseleleri din kitaplarında okudunuz, tatbik ediniz.

Âdet hâllerinizi büyük bir dikkatle gözetmeye, bir vakit dahi olsun namazı geçirmemeye çalışınız. Bu hususta farkına varmayarak namazı geçirenler bulunur. Meselâ sabaha yakın özü kesilen bir kadının derhal gusül abdesti alıp yatsı namazını edâ etmesi farzdır. İhmal eder de şafak atarsa, kazaya bırakmış, günah işlemiş olur. Kaza ettikten sonra tövbe, istiğfar kendisine vâcip olur. Bu hususta gaflet edenler az değildir.

Kadının özürlü vaktinde yani âdetli ve lohusalık döneminde vakit namazını kılmamasına karşı; her namaz vaktinde abdest alıp namaz miktarı zikir ve tesbih ile meşgul olması iyidir. Hâli geçinceye dek okuyamadığı Kur'ân yerine de evrâd ve zikre devam ederse vaktini boşa geçirmemiş olur.

Farz Namazların Ardından Okunacaklar

Namaz, Mevlâ'yı yüceltmek ve verdiği sayısız nimetlerin şükrünü edâ etmek için yapılan bir ibadettir. Dindeki yeri ise çok yüksektir. İnsana ahirette ilk önce namazları sorulacaktır. Bütün peygamberlerin ümmetlerine en son vasiyeti de namazdır. Ümmetin dininden kaybedeceği son şey yine namazdır. Namazı vaktinde kılmayıp kazaya bırakmak çok büyük günahdır, hemen kazası lâzımdır. Sonra da tövbe, istiğfar vâciptir. Namazı geçirip de derhal kazasına sürat etmeyenler iki günah yapmışlardır. Biri namazı vaktinde kılmamak, diğeri ise kazasını geciktirmektir. Her iki günah da tövbe ve istiğfara muhtaçtır.

Göreyim sizi; selâmete ulaşmanız için asla namazı geçirmeyiniz. Namazı vaktinde kılmaya çok dikkat ediniz. Namazda Mevlâ'dan gayrısını gönülden atmaya uğraşınız. Bu hâli bulmak için her namazı son namazınız gibi düşünmeli; sağda cennet, solda cehennem, önde Kâbe, arkada Azrail, ayaklarınızın altında Sırat köprüsü varmış gibi kılmalısınız. Her dakika nazar-ı ilâhîde olduğunuzu düşünerek namazı büyük bir huzur ve ihlâsla kılmalı, gönle bundan gayrı gelenleri hemen atmaya çalışmalısınız.

İnsanın, ne kadar çalışırsa çalışsın Mevlâsının büyüklüğüne lâyık kulluk edemeyeceği muhakkaktır; bununla birlikte her namaz ardınca selâmdan sonra üç kere şöyle söylemelidir:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

Estağfirullah el-Azim ellezi lâ ilâhe illâhüvel hayyül kayyum ve etübü ileyh
ardından,

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

*Allahumme einni alâ zikrike ve şükrike ve husni ibâdetike*⁷

duasına ilaveten;

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ. تَبَارَكْتَ يَا ذَلْجَلَالِ وَلَا تَكْرَامِ

*Allahumme entesselâmu ve minkesselâm tebarekte ya zelcelali velikram*⁸

diyerek kalkmalıdır. Çünkü bu istiğfarı her namazın ardından üç kere okuyanların, savaş meydanından kaçsalar dahi günahlarının affedileceği *Sünen-i Nesâî*'de zikredilmiş, büyük günahların affedileceği umulmuştur. Bir diğer dua da Hz. Muaz'a öğretilmiş ve 'sakın terk etme' diye uyarılmıştır. Bu duaların sadece farzlarda değil, nâfile namazların ardınca da okunması gerekir. Sabah ve akşam namazlarının farzlarından sonra on kere:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ. وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Lâ ilâhe illallah vahdehu lâ-şerîke-leh lehül-mülkü ve lehül-hamdü yuhyî ve yümît ve hüve alâ külli şey'in kadîr

⁷ Ebu Davud, 1522.

⁸ Müslim, 591; Nesâî, 1338.

üç kere:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَاَنَا اَعْلَمُ وَاَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا
اَعْلَمُ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ

*Allahumme inni eûzu bike min en uşrike bike şey'en ve ene a'lemu ve
estağfiruke lima la a'lemu inneke ente allemülğuyub*

yedi kere:

اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِىْ مِنَ النَّارِ

Allahümme ecirni minennar

bir kere:

وَاَدْخِلْنِىْ الْجَنَّةَ مَعَ الْاَبْرَارِ

Ve edhil cennete meal ebrar

demelidir. Sabah namazında üç kere:

سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهِ

Sübhanellehal azim ve bihamdih

okunmalıdır. Bu tesbih Hz. Kubays'a emrolunmuş, devam edenlerin felç, cüzzam, âmâ gibi dertlerden korunacağı belirtilmiştir. On tevhidin her biri karşılığında Müslüman bir köle azadı, on günahın silinmesi, on derece verilmesi gibi faziletlerle beraber gece ve gündüzde şeytandan hıfz ve istenmeyen her kötü şeyden emin olacağı ilave olunmuş, *Sünen-i Tirmîzî* ve *Sünen-i Nesâî*'de yazılmıştır.

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَاَنَا اَعْلَمُ وَاَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا
اَعْلَمُ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ

*Allahumme inni eûzu bike min en uşrike bike şey'en ve ene a'lemu ve
estağfiruke lima la a'lemu inneke ente allemül guyub*

duasını üç kere okuyanların küfürden korunacakları müjdelenmiştir.
Ayrıca dünya kelâmı konuşmadan akşam ve sabahları:

اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِىْ مِنَ النَّارِ

Allahümme ecirna minennar

duasını yedi kere tekrar edenlerin ateşten berat edeceği müjdelenmiştir.
Gün doğmadan evvel yüz kere, gün batmadan evvel yüz kere:

سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهِ

Sübhanellahil azim ve bihamdih

okuyanın yüzer deve kurban etmekten daha şerefli sevaba nail olacağı
İbni Ömer'den rivayet olunmuştur. Hele şafak vaktinde yüz kere:

سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ اَسْتَغْفِرُ اللهَ

Sübhanallahi ve bihamdihi sübhanallahi'l azim, estağfirullah

tesbihine devam edenlere dünyada asla yokluk görmeyecekleri *Mevâhib
Şerhi* adlı eserde kaydolunmuştur.

Öğle ve yatsı namazlarının son sünnetlerini dört kılmayı sakın
ihmal etmeyiniz. Çünkü öğlenin son sünnetini dört kılanların
cehennem ateşinin haram kılındığı Ümmü Habibe radiyallahu anha

validemizden rivayet olunmuştur. Kardeşi Utbe radiyallahu anh da bu hadisi duyduktan sonra asla terk etmediğini beyan etmiştir.

Yatsının sonuncu sünnetini dört kılanların Kadir gecesini ihya edercesine sevaba nail olacağını yine İbni Ömer rivayet etmiştir. İmam-ı Azam da *Müsned* adlı kitabında bu konuyu kaydetmiştir.

Beş vakit namazdan sonra yüz tesbih-i maruf, yani otuz üç subhanallah, otuz üç elhamdülillah ve otuz üç Allahu Ekber ve bir kez lâilâhe illâllahu vahdehu... çekmeyi asla terk etmeyiniz. Sayılarına özellikle dikkat ediniz. Her namazdan sonra devam edenlerin denizlerin köpüğü kadar günahları olsa dahi yine de affedilecekleri müjdelenmiştir.

Size evvelce ezberlettiğim önemli duaları büyük bir ihlâs ve kalp huzuruyla okumayı ihmal etmeyiniz. Cenâb-ı Hakk kendisine uzanan eli boş bırakmaz. Ya istediğini verir ya ondan bir belâyı def eder veya ahirette misliyle mükâfatını ihsan eder, üç şeyden biri mutlaka olur. Lâkin başında ve sonunda salavat-ı şerife okunmalıdır. Duadan sonra da sabah ve akşam üç kere:

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Eûzü billahissemiil alimi mineşşeytanirrəcim

deyip bismelenin ardından “huvallezi” ile başlayıp Haşr sûresinin sonuna kadar okunmalıdır.

سُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ تَخْرُجُونَ

Sübhanellahi hıne tumsüne tuhracune

kadar bir İhlâs, bir Felak ve Nas ile üç kere:

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

*Sübhane rabbike rabbil izzeti amme yesifün*⁹

tekrar edilmeli ve yedi kere:

حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

*Hasbiyallahü la ilahe illahü aleyhi tevekkeltü ve hüve rabb-ül arşil azim*¹⁰

üçer kere:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

*Bismillehillezi lâ yedurru mea ismihi şey'un fil erdi vela fissema'i ve
huvessemiu'l aliym*

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

Eûzü bi-kelimâtillâhi't-teemmeti min şerri mâhalak

üç kere:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ

*Eûzu bi kelimâtillâhi't-teemmeti min kulli şeytanin ve hammetin ve min külli
aynin leemmeh*

üç kere:

⁹ Saffat, 180.

¹⁰ Tevbe, 129.

رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

*Rabbi eûzû bike min hemezâti's-şeyâtinve eûzû bike rabbi en yehdurûn*¹¹

üç kere:

سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ ، سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَاءَ نَفْسِهِ ، سُبْحَانَ اللَّهِ زِينَةَ عَرْشِهِ
، سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ ،

*Sübhânallâhi adede halkîhî, Sübhânallâhi rîdâe nefsihi, Sübhânallâhi zînete
arşîhi, Sübhânallâhi midâde kelimâtîhi*

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ كَلِمَاتِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَدَدَ خَلْقِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ زِينَةَ
عَرْشِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلَاءَ سَمَوَاتِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِثْلَ ذَلِكَ مَعَهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
مِثْلَ ذَلِكَ مَعَهُ لَا يُحْصِيهِ مَلَكٌ وَلَا غَيْرُهُ

*La ilahe illallahu adede kelimatihi la ilahe illallahu adede halkîhi, la ilahe
illallahu zînete arşîhi, la ilahe illallahu mil'e semavatihi, la ilahe illallahu
misle zalike maahu vel-hamdulillâhi misle zalike maahu la yuhsihi melekûn
vela gayruhu*

bir kere:

جَزَى اللَّهُ عَنَّا سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ

*Cezallahu anna seyyidena Muhammedin sallallahu aleyhi ve selem bima hüve
ehlüh*

denmelidir. Bunların tamamını okuyunuz. Size bunlar hakkında kısaca
bilgi vereyim:

¹¹ Müminûn, 97-98.

Haşr sûresinin son ayetlerini açıkladığımız gibi okumaya devam edenlere şehitlik mertebesi vadedilmiştir. Yetmiş bin meleğin bu kimse hakkında, akşamdan sabaha kadar dua ve istiğfarla meşgul olacağı beyan edilmiştir. Hadisi rivayet eden Makil bin Yesar hazretleridir. Her namazdan sonra İhlâs, Felak ve Nas sûrelerinin okunması ashâbdan Ukbe bin Amir hazretlerine tavsiye buyrulmuştur: “Her namazdan sonra üç kere ‘Sübhan Rabbike’ okuyan ecir tam ölçek ile almıştır.” hadis-i şerifi sevabın çokluğunu bildirmiştir.

Yedi kere:

حَسْبِيَ اللَّهُ

Hasbiyallah...

okuyanın arzularına Cenâb-ı Hakk’ın kâfi olacağı müjdelenmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

*Bismillehillezi lâ yedurru mea ismihi şey'un fil erdi vela fissema'i ve
huvessemiu'l aliym*

akşam, sabah üç defa okuyanın tüm âfetlerden emin olacağını Eyyan bin Osman rivayet etmiştir.

Eûzü besmele ile başlayan cümleler çok önemli olup şeytanın, zehirli hayvanın, göz değmesinin zararlarından koruyacağı buyurulmuştur.

Tesbihlere gelince; Efendimiz sabahleyin ayrılırken Cüveyriye radiyallahu anha validemiz seccadesinin üzerinde imiş. Kuşluk vakti gelince sormuşlar, hâlâ zikir ile meşgul olduğunu duyunca bu tesbihleri

üç kere okumanın bunca zaman meşguliyetine denk geleceğini buyurmuşlar.

Tevhitlere gelince; büyük sahâbelerden Muaz hazretlerine günde ne kadar zikir eylediğini sormuş; “Sizin günde şu tevhitleri okumanız on bin, yirmi bin zikrinize üstündür.” buyurmuşlar. Müslim’de İbni Abbas radiyallahu anhumanın rivayet eylediği bir hadis-i şerifte:

جَزَى اللّٰهُ عَنَّا مُحَمَّدًا مَا هُوَ أَهْلُهُ

Cezallahu anna Muhammeden ma hüve ehleh

“Yetmiş kâtibi, bin sabah yormuş olur.”¹² buyrulması sevabının çokluğuna delalet eder. Bir zaruret olmadıkça sabah namazından sonra güneş doğana kadar zikir ile seccadeniz üzerinde oturmayı sakın ihmal etmeyiniz. Çünkü çok kıymetli, pek şerefli. Efendimiz; “Dört köle azadından daha sevaplı, daha sevgilidir.” buyurmuş, “Rızkını aramak için etrafta dolaşmaktan daha iyidir.” diyerek rızkın bolluğuna da sebep olacağını ayrıca beyan eylemişlerdir. Hele gün doğduktan sonra yirmi dakika daha kalıp iki rekât da işrak namazı kılmanın, tam bir nâfile hac ve umre sevabına denk geleceği müjdelenmiştir.

Göreyim sizi; şunu bunu bahane ederek bu hazineleri elinizden kaçırmayınız. Cenâb-ı Hakk da buyurmuştur: “Ey kulum! Güneş doğuncaya kadar ve ikindiden sonra gün batana kadar benimle ol, arasına ben kefil olurum.” Evvelce size verdiğim ve burada muhâfaza kastıyla tekrar yazacağım şu önemli evradı bu zamanda okumayı âdet edinince bir taşla iki kuş vurmuş olursunuz. Bunlara çok özen gösteriniz. Vesselâm!

¹² Taberânî, *El-Mu'cemü'l-Kebir*, 11/206.

Dünya ve Ahiret Saâdetine, Rızıkların Artmasına ve Belâların Def'ine Vesile Olan Evrâd-ı Şerife

Günde yüz kere okunan:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

Estağfirullah el-azîm ellezi lâ ilâhe illa huvel-hayyul-kayyumü ve etubu ileyhi

yani “Yüce Allah'tan bağışlanmamı diler, günahlarımdan dolayı ona tövbe ederim. Ondan başka tapılacak ilah yoktur. Hakîkî hayat sahibi odur, kâinatın varlığı ve devamı onun tecellisi ile hâsıldır”, bir ihtiyaç hâsıl olduğunda yedi yüz kere okunur. Ayrıca günde yüz kere:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Hasbünallahü ve ni 'mel-vekîl¹³

üç yüz kere:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

La havle velâ kuvvete illâ billâhi

yüz kere:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ

Lâ ilâhe illallâhül-melikül hakkul mübîn

yedi yüz kere:

¹³ Âl-i İmrân, 173.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Lâ ilâhe illallah

yüz kere:

مُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ إِلَهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

Muhammeden Resûlallah, ilâhî ente maksudi ve rizake matlubi
denir. Yüz kere:

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ

Ya hayyü ya kayyümü ya zel celâli vel ikrâm bi rahmetike esteğisü
demek sıkıntıyı ve kederi def eder. Yüz kere:

يَا حَقُّ جَلِّ جَلَالُهُ

Ya hakku celle celâlüh

demek zenginlik ve kolaylığın sebebidir. Daha sonra da “Bunlardan hâsıl olan sevabın emsalini Efendimize hediye eyledim. Ayrıca hâsıl olan sevabı diğer büyük peygamberlerin ruh-ı şarifelerine, ehl-i beyt, evlâd-ı Resûl ve ashâb-ı kirâmın ruhlarına bağışladım.” deyiniz.

Gece Vazifeleri

Her gece Yâsin, Mülk, Nebe (Amme), Vakıa, Tekâsür, Kâfirun sûrelerini ve Kehf sûresinin son bölümünü okuyup anne babanızın, ilim tahsil ettiğiniz hocalarınızın ruhlarına bağışlayınız ki onlara karşı sıla-yı rahim borcunu ifa etmiş olasınız, ödenmez haklarını ödeyesiniz. Onlara bağışlayınca siz boş kalmış olmazsınız; aynı sevabın noksansızca sizin defterinize de geçeceği şüphesizdir. Hatta sadaka, nâfile oruç ve namazlarınızda da bu yolu tuttuğunuzda hem onları memnun ve razı kılmış olursunuz hem de aynen sizin defterinize de geçer. Efendimiz böyle haber vermiştir. Ben de kıldığım evvabin namazının iki rekâtını Efendimize, diğer ikisini de anne ve babama bağışlarım. Sadakalarda da böyle bağışlamalarım olur. Farzlardan başka bütün nâfile ibadetlerinizi bu sûretle yapmayı ihmal etmeyesiniz ki hakları ödenmiş, mâneviyatınız kuvvetlenmiş olsun.

Bu sûrelerin faziletlerinden sizlere birazcık bilgi vereyim ki rağbetinizi artırayım. Bu konu hakkında hadisleri yazmamız uzun sürer, size özetle anlatayım:

Yâsin, Kur’ân-ı Kerîm’in kalbi, kaymağı olmakla beraber Kur’ân’ı on kere hatme bedel olduğu bildirilmiş ve on dokuz türlü bereketi olduğu söylenmiştir.

Mülk sûresi sahibini azaptan, kabir sualinden kurtardığı için “münciye” yani kurtarıcı denilmiş, okumaya devam edilirse kişiyi şehitlik mertebesine ulaştıracağı haber verilmiştir.

Vakıa sûresine devam edenlerin evlerine yokluk girmeyeceği sahih olarak rivayet olunmuştur. Hatta sahâbenin büyüklerinden Abdullah İbni Mes'ud radiyallahu anh hazretlerine; “Çocuklarınıza bir şey bırakmadınız.” denildiği zaman “Ben onlara Vakıa sûresini bırakıyorum.” buyurmuştur.

Kehf sûresi hakkında birçok hadis-i şerif vardır. Nûrunun yer ile göğün arasını dolduracağı, okumaya devam edenlerin deccâl fitnesinden emin olacağı müjdeleniyor. “Eğer ümmetime Kehf’in sonu nazil olsaydı, kâfi olurdu.” buyruluyor. Bunda bir özellik daha vardır; arzu ettiği zamanda uyanmak isteyen, büyük bir ihlâs ve güzel bir niyetle Kehf’in son bölümünü okuyup yatarsa mutlaka uyandırılır.

Tekâsür’ün bin ayete denk olduğu, devam edenlerin melekler arasında “şükürünü edâ eden insan” olarak anılacağı, Kâfirun’un sevap açısından Kur’ân’ın dörtte birini okumaya denk olduğu hadis kitaplarında yazılmıştır.

Üç İhlâs’ın bir hatim sayıldığı; Felak ve Nas sûrelerinin bir benzerlerinin nazil olmadığı, Fâtiha’nın yedi kere Kur’ân’ı okumaya denk olduğu muhakkaktır.

Akraba haklarına riâyet ederek İhlâs sûresinden başlayıp Bakara sûresinin ilk beş ayetini okumakla hâsıl olan sevabın emsalini, bütün evlat ve akraba ruhlarına her gün veya gece bağışlamayı asla terk etmeyesiniz.

Yatağa Girince Vazifeniz

Fâtiha, Bakara sûresinin başı, Âyete'l-Kürsî, Amene'r-resûlü, İhlâs, Felak ve Nas, Subhane rabbike rabbil izzeti'den sonra yüz tesbih-i maruf, on defa istiğfar, on defa lahave velaguvvete, on defa salavat-ı şerife okuyup ellerinize üfleyip önce önünüzü, sonra arkanızı üç defa sıvazlayıp sağ tarafınıza yatınız.

Abdestli yatan kişi sabaha kadar ibadet etmiş sayılır, daima abdestli yatınız. Bunlardan hâsıl olan sevabı “Bilemediğim ve bulamadığım hak sahiplerine bağışladım.” dedikten sonra geçmiş ve gelecek tüm Müslümanların rûhânîyetine bağışlayınız.

بِسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي ، وَبِكَ أَرْفَعُهُ ، فَإِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي
فَارْحَمْهَا ، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا ، بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

*Bismike rabbî vaza'tü cenbî ve bike erfauhû, in-emsekte nefsi ferhamhâ ve
in erseltehâ fahfazhâ bimâ tahfazu bihî ibâdeke's-sâlihîn*
deyiniz ve sonra:

رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَتْ عِبَادَكَ

Rabbi gınî azâbeke yevme teb'asü ibâdek
dualarını okuyunuz. Başınızı yastığa koyup kabirde yatılacağını hatırlayıp zikre devam ederek uyuyunuz, uyandıkça tevhit okumaya devam ediniz. Kalkarken kabirden kalkmayı hatırlayıp:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي وَإِلَيْهِ النُّشُورُ. سُبْحَانَ الَّذِي
يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اَللّٰهُمَّ بِكَ أَصْبَحْتُ وَبِكَ أَمْسَيْتُ
وَبِكَ أَحْيَا وَبِكَ أَمُوتُ وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

*Elhamdulillahillezi ahyani ba'de ma emateni ve ileyhini-nusur. Subhanellezi
yuhyil-mevta ve huive ala külli şeyin kadir. Allahumme bike asbahtu ve bike
emseytu ve bike ehya ve bike emutu ve ileykelmesîr*

deyip abdest almaya gidiniz. Bu vazifeleri edâ etmeye hiçbir şeyi mâni tutmayıp asla tembellik etmeyesiniz.

وَإِنَّ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ

“Amellerin Allahu Teâlâ'ya en sevimli olanı az da olsa devamlı olanıdır.”¹⁴ buyrulmuştur.

Sahih-i Buhârî'den nakledeceğim şu hikâyeye, vazifeye ne sûretle itina edilmek lâzım olduğunu gösteren bir ibret aynasıdır. Bir gece Fatıma validemiz Efendimize geldi. Un, o devirde el değirmenleriyle yapıldığından hizmetinin güçlüğünden şikâyetle işlerine yardımcı olması için bir cariye istedi. Efendimiz cariyelerin satılıp ashâb-ı suffenin ihtiyaçları için sarf edileceğini buyurdular. Bunun üzerine Fatıma validemiz üzüntülü bir şekilde geri döndü. Efendimiz biraz sonra kızını taltif için Hz. Ali radiyallahu anhın hânesine vardılar, onlar da o sıra yataklarına girmiş bulunuyorlardı. Efendimizi görünce hemen yataklarından ayrılmak istediler; döşekleri bir koyun derisi, yorganları bir kilim parçası idi ki başlarına çekseler ayakları açık kalırdı.

¹⁴ Ebu Davud, 1368.

Efendimiz; “Yerinize oturunuz, size bir şey öğreteyim ki bir hizmetçiden daha hayırlıdır: Yatak içine girdiğinizde otuz üç subhanallah, otuz üç elhamdülillah, otuz üç kez Allahu Ekber ve bir adet

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Lâ ilâhe illallah vahdehu lâ-şerikeleh lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve ala külli şey'in kadir

deyiniz. Bu tesbih size bir hizmetçiden daha iyidir.” buyurup hâne-i saâdetlerine döndüler.

Otuz küsur sene sonra Hz. Ali'ye sorulduğunda, bu mutâdı o zamana kadar asla terk etmediğini söyledi. Kûfeli bir adam; “Sıffın savaşının olduğu gecelerde de okuyabildin mi?” dediğinde “Allah sizi mahvetsin ey ehl-i Kûfe!” dedikten sonra, o gecelerde de okuduğunu beyan ederek vazifeye dikkat etmenin ne kadar önemli olduğunu gösterdiler.

Sıffin geceleri iki İslâm ordusunun harbe hazırlandığı gecelerdir ki insana en çok sevdiğini bile unuttururdu, lâkin Hz. Ali onu mâni saymamıştır. İmam-ı Ali'nin ehl-i Kûfe'nin aleyhine bedduası ise o elim vakaya Kûfelilerin sebep olmasındandır.

Göreyim sizi; kıssadan hisse alınız, vazifelerde gevşeklik göstermeyiniz. Bu vazifelerin faziletlerini saymak buraya sığmaz, lâkin kısa ve öz olarak açıklamamız size yeterlidir. Devamınıza yardım eder ümidiyle...

İstiğfar

İstiğfar rızka bolluk verir, sıkıntıları, üzüntüleri giderir, darlıkları kaldırır, günahları mahveder. Kulu Mevlâsına sevdendir; belâlardan, fitnelerden emin kılar. Büyük bir ihlâsla istiğfar edenin azap görmeyeceği Kur'ân'da zikredilmiştir. Ebu Musa el-Eş'ari radiyallahu anhın rivayet ettiği hadis-i şerifte Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Ümmetim için Allahu Teâlâ üzerime iki eman indirdi;

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَمَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

*Ve mâ kânallâhu li yuazzibehum ve ente fihim,
ve mâ kânallâhu muazzibehum ve hum yestagfirûn*

yani “Sen onların içinde olduğun sürece Allah onlara azap edecek değildir, onlar istiğfara devam ettiği sürece Allah onlara azap edecek değildir.”¹⁵

فَإِذَا مَضَيْتُ تَرَكْتُ فِيهِمْ أَلِاسْتَغْفَارَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Efendimiz ayrıca “Ben gittiğim vakit istiğfârı kıyâmete kadar aralarında bırakıyorum.”¹⁶

إِنْ هَدِيَّةَ الْأَحْيَاءِ إِلَى الْأَمْوَاتِ أَلِاسْتَغْفَارُ لَهُمْ

¹⁵ Enfal, 33.

¹⁶ Tirmizi, Tefsir, 8/3082

“Evlâd ve akrabaların dua ve istiğfarları; hayattakilerin ölmüş olanlara güzel bir hediyesidir.”¹⁷

مَا الْمَيِّتُ فِي الْقَبْرِ إِلَّا كَالْغَرِيقِ الْمُتَغَوِّثِ

“Kabirde meyyit (merhum) suda boğulurken yardım arayan birisi gibidir.”¹⁸ diyerek istiğfarın daha birçok faziletini beyan eylemiştir.

İstiğfarı günde yüz defa okumak sünnettir, lâkin bir ihtiyacın elde edilmesi veya bir belânın def edilmesi için olursa istenilen neticeye ulaşınca kadar günde yedi yüz kere,

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

*Hasbünallahu ve ni'mel vekil*¹⁹

okunmalıdır. Buna devam edenler Kur'ân'da medh ü senâya mazhar olmuşlardır.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

La havle vela kuvvete illa billah

rızkın anahtarıdır, cennetin hazinelerindendir, doksan dokuz türlü zararı def eder. Bunların en aşağısının üzüntü, keder olduğu bildirilmiştir. Mi'râc gecelerinde İbrahim aleyhisselâm bu duanın çokça okunmasını tavsiye buyurmuşlardır. Bu zikrin her birine karşılık cennette bir ağaç dikildiği için;

¹⁷ Beyhâki, Şu'abî'l-imân, 7408

¹⁸ Beyhâki, Şu'abî'l-imân, 8690

¹⁹ Âl-i İmrân, 173.

غِرَاسِي جَنَّتْ

Gırası cennet

yani “*cennet ağacı*” tabir buyrulmuştur. Efendimiz bu duayı ashâbının en zâhidi Ebu Zer radıyallahu anh hazretlerine çokça emir ve tavsiye buyurmuşlardır. “Bu kelimeler arşın altındaki definedendir.” diye bildirmiş ve Muaz radıyallahu anha tavsiyesinde “cennet kapılarından bir kapı” olarak tabir eylemiştir. Esed İbni Veda'a ise rivayet ettiği hadiste; “Her gün yüz kere okuyana ebedî olarak fakirlik isabet etmez.” buyurmuştur.²⁰

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Lâ ilâhe illallah

zikirlerin en yücesidir. Buna denk olacak hiçbir kelime yoktur. *Mișkatü'l-Mesabih* adlı kitapta Ebu Said Hudri radıyallahu anh rivayetle şu hadis-i şerifi kaydeylemiştir:

Musa aleyhisselâm; “Ya Rabbi, bana bir şey öğret ki onunla seni zikredeyim.” deyince Cenâb-ı Hakk; “Ya Musa, ‘lâ ilâhe illallah’ de.” buyurdular. Musa aleyhisselâm bu kez; “Ya Rabbi, bunu her kulun söyler. Ben bana özel bir şey isterim.” deyince Cenâb-ı Hakk; “Ya Musa, eğer yedi gök ve gökleri şenlendirenler ve yedi kat yer, terazinin bir kefesine konsa ‘lâ ilâhe illallah’ diğer kefesine konsa bu kelime bütün onlara galip gelirdi.” buyurdu. Çünkü tevhide hiçbir varlık denk olamaz.

Enes radıyallahu anhanın rivayet eylediği bir hadis-i şerifte; “Kelime-i tevhid kullardan, dinlerini dünyalarına tercih etmelerini ister.

²⁰ İbni Ebi'd-Dünya, Terğîb 2/ 449

Ne zaman ki dünya işlerini dinleri üzerine çıkarıp da sonra ‘lâ ilâhe illallah’ dediler mi bu kelimeleri üzerlerine ret olunur. Allahu Teâlâ da ‘Yalan söylediniz!’ buyurur.” demiştir.

Abdullah bin Ömer radiyallahu anhuma bir hadis-i şerifte de “Ehl-i tevhide ölüm vaktinde, kabirlerinde ve mahşer gününde korku yoktur. Onlar sûr üfürülünce başlarından toprağı silerek ‘Bizden üzüntüyü, kederi gideren Allah'a hamdolsun.’ diyecekler.” diye rivayet buyurmuştur. Gerçek mânâda tefekkür edenlere bu kadarı kâfidir.

Bâkî Kalan Güzel Sözler

Kur'ân-ı Hakîm'de “bâkiyâtü's-sâlihât” ismini alan zikir, Ebu Talip kızı Ümmü Hani radiyallahu anhaya talim buyruldu. Bu hanım Efendimize: “Ya Resûlallah ihtiyar oldum, zayıf düştüm. Bana bir zikir telkin buyur ki oturduğum yerden onu yapayım.” dedi. Efendimiz de ona;

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

Sübhânallahi velhamdülillahi vela ilâhe illallahu vallahu ekber

dersini verdiler, günde yüz kere okumasını tavsiye buyurdular. Tesbihlerin evlâd-ı İsmail'den yüz köle azadına, tahmidlerin Allah yolundaki gazilere verilen eyerli ve gemli yüz ata, tekbirlerin kabul olunmuş yüz deve kurbanına denk olacağını, tehlillerin sevabının da yerle gök arasını dolduracağını cümlelerine ilave eylediler. Ebu Hureyre radiyallahu anının hadisinde buna

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

la havle ve la guvvete illa billahil alıyyil azim

eklenerek “bâkiyâtü's-sâlihât” yani “baki kalan güzel sözler” denilmiştir.²¹ Çok okumakla emrolunan bu evradın cennet hazinelerinden olduğu ve ağacın yaprağını döktüğü gibi bunların da hataları dökecekleri

²¹ Silsilet'ul-Ehâdîsi Sahîha, 1316.

beyan buyrulmuştur. Bunları ezkâr listenize katınız, günde yüz kere çekmeyi ihmal etmeyiniz.

Üzüntü ve kederleri kaldıran şu tevhid-i şerif de göz yumulur hazinelerden değildir. Bunda adet yoktur; vakit vakit okumalı, tasalı zamanlarda devam edilmelidir:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

lâ ilahe illallahu'l-azîmu'l-halîm, la ilahe illallahu rabbu'l-arşı'l-azîm, la ilahe illallahu rabbu's-semavati ve rabbu'l ardi ve rabbu'l-arşı'l-kerîm

Yatak içinde okunanlara gelince; Fâtiha-yı şerife nâzil olurken seksen bin melek onu uğurlamıştır. Kur'ân'ı yedi kere hatme denk olduğu bildirildiği gibi Cebrail aleyhisselâmdan başka görevli bir melek gelip “Sana iki nûr verildi ki senden evvel başka hiçbir peygambere verilmemişti. Bunlar Fâtiha ve Amene'r-resûlüdür.” buyurmuştur.

Âyete'l-Kürsî Kur'ân'da en büyük ayet olmakla beraber bunu da yetmiş bin melek yüklenmiştir. Hadis-i şeriflerde fazileti ve özellikleri beyan olunmuştur, “Beş vakit namazın arkasından okuyanın mükâfatı cennettir.” diye müjdelenmiştir.

Fâtiha ve Âyete'l-Kürsî okunan ev sahiplerine insan ve cinlerin gözünün değmeyeceği, Allah katından bir bekçinin daima kapıda bekleyeceği, yalnız hâne sahiplerinin değil, komşularının da âfetlerden, zararlardan emin olacakları çeşitli hadislerle beyan olunmuştur.

Amene'r-resûlü'yü okumanın bir gece ibadetine denk olduğu, arşın altındaki hazineden sayıldığı, dünya ve ahiret hayırlarını toplamaya

vesile olduğu hem Kur'ân hem bir dua olduğu izah buyrulmuştur.
Kadınlarımıza ve dahi çocuklarımıza öğretmekle emrolunmuşuz.
Vesselâm!

Namazlardan Sonra Okunacak Dualar

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdeder, peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma ve onun âli ve ashâbına salât ve selâm ederim. Allah'ım, namazımı ve diğer tüm amellerimi kabul et. Günahımı bağışla, kazancımı güzel eyle. Huylarımı güzelleştir, verdiğin rızka kanaat ver, takdir etmediğin şeylerin ardınca beni koşturma.

Allah'ım, beni helâl ile rızıklandır, güzel işler yapmamı nasip et. Şüphesiz sen affedicisin, affı seversin, beni de affet. Allah'ım, kabir azabından, cehennem azabından, deccâl fitnesinden, hayatın ve ölümün belâlarından sana sığınırım.

Ey bizim sahibimiz, bize dünyada ve ahirette iyilik ver, cehennem azabından muhâfaza eyle.

Ey merhametlilerin en merhametlisi, bizi esirge. Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi din-i İslâm üzere sabit kıl.

Hesap gününde beni, anamı, babamı, hayat yoldaşımı, çocuklarımı ve bütün Müslümanları bağışla. Allah'ım, dünya ve ahirette nimetlerin devamını, afiyetin tamamını isterim. Firdevs cennetinde sevgili Peygamberimize komşu kılmanı dilerim. Onun senden istediklerini ister, sana sığındıklarından sığınırım. Resûl-i kerîmin hürmetine dualarımı kabul eyle.

Ey Rahman ve Rahim, ey Hannan ve Mennan, ya Hayyü ya Kayyüm, ya ze'l-Celâli ve'l-ikram, habibine ve âline salât ve selâm ile...

Âmin ya mucibe's-sailin. Subhane rabbike rabbil izzeti âmma
yesifun ve selâmün alel mürselin velhamdillahi rabbil âlemin.”

Bunu büyük bir ihlâs ve huzurla okuyup elinizi yüzünüze
sürünüz. Bir de Fâtiha okuyup sevabını bütün Müslümanların ruhlarına
hediye eyleyip işlerinize gidiniz. Vesselâm!

Namazda Okunanların Tercümeleri

Sevgili çocuklarım,

Size İslâm akideleri ve şerhi olan *Mir'âtü'l-İslâm* kitabını yazdım, okuttum. Amellerinizi kitap ve sünnetin beyanı üzere tam yapmanız için bir de amel-i ilmihâl yazıp okutmak istedim. İhtiyarlığım sebebiyle bazı meşguliyetler bu arzuma engel oldu. O noksanı *Mızraklı İlmihali*, *Enisü'l-Abidin*, *Necatü'l-Mü'minin*, *Kitâbu's-Salât* gibi Türkçe yazılmış eserlerden tamamlayınız. Gerçi kitaplar benim düşündüğüm gibi değillerse de mümkün mertebe ihtiyaçlarınıza yetişirler. Yalnız onların da ihmal ettikleri bir ciheti şurada size bildireceğim.

Namazda okunanlar tamamen dinimiz dilince olduklarından Arapça bilmeyenler tabii olarak anlamadan okur giderler. Gerçi yerli yerince yapılırsa namaz sahih olursa da elbette mânâsını bilerek okumak gibi olmaz; bilen ile bilmeyen denk değildir. Onun içindir ki namazdan sonra okuyacağınız duaları Türkçeye çevirdim. Çünkü Kur'ân'dan başkalarının mutlaka mânâları bilinmelidir. Lâkin Kur'ân, mânâsı bilinsin ya da bilinmesin okuyanı Mevlâsına ulaştırır. Onu bilmek nûr üstüne nûrdur. Namazda okundukları gibi sıraya koyalım:

Sübhâneke'nin Mânâsı:

Allah'ım, seni tüm noksan sıfatlardan uzak; en temiz ve kemâl sıfatlarınla bilirim. Sana hamd ederek başlarım. Adın yüce, iyiliklerin sonsuz ve daimidir. Saltanatın ve büyüklüğün yücedir. Senden başka tapılacak yoktur.

“Ve cellesenâük” rivâyeti zayıf olduğundan farz namazlarda okunmayıp nâfile namazlarda okunmalıdır, dediler. Anlamı ise “Seni övmekten insanlık aciz oldu.” demektir.

Eûzünün Mânâsı:

Dergâhtan kovulan şeytandan Allah’a sığınırım.

Bismelenin Mânâsı:

Dünyada bütün mahlûkata, ahirette ise yalnız Müslümanlara hesapsız nimetler veren Allah’ın adıyla namaza başlarım.

Yalnızca namaza değil, her işe besmele ile başlanıp hamdeyleyle yani “elhamdülillâhi rabbil âlemin” ile son verilmelidir. Çünkü Efendimiz;

كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ آقَطٌ

“Herhangi bir işe besmele ile başlanmazsa o işte hayır ve bereket yoktur.”²² buyurmuştur. Zaten Kur’ân-ı Kerîm’in besmele, hamdele ile başlaması da bunu göstermektedir. Besmele bizim mezhebimizce bir ayet olarak indirilmiştir. Ayrıca sûrelerin arası besmele ile ayrılmıştır. Havas kitaplarında ise birçok fayda ve fazileti açıklanmıştır.

Göreyim sizi!

Küçük büyük her işinizin evvelinde bismillah, ahirinde elhamdülillah demeyi sakın ihmal etmeyesiniz. Bunu güzel bir alışkanlık hâline getirmeye çalışınız, vesselâm!

²² Ebu Davud, Edeb, 4840

Fâtiha'nın Mânâsı:

Her hamd ve senâ âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. O Allah ki dünyada bütün mahlûkata, ahirette yalnız Müslümanlara nimetler ile esirgeyicidir. Kıyamet gününün sahibidir. Ancak sana kulluk ederiz. Yalnız senden yardım isteriz. Bizi doğru yolda sabit kıl. Kendilerine nimetler verdiğin peygamberlerin ve sıddıkların yoluna yürüt; gazap eylediğin Yahudilerin ve yoldan sapan Hristiyanların yoluna değil. Âmin. Ya Rabbi, bu dualarımızı kabul et.

İhlâs-ı Şerif'in Mânâsı:

Cenâb-ı Hakk'tan soranlara de ki Allah birdir, yücedir. Hiçbir şeye muhtaç değildir, herkes ona muhtaçtır. O, doğurmadı, doğurulmadı. Kimse ona denk olmadı.

Bu sûre, Cenâb-ı Hakk'ı bildirdiği için Kur'ân'ın üçte biri sayılmıştır.

Felak Sûresinin Mânâsı:

Habibim, de ki yaratılmışların şerrinden, nûru giden ayın (karanlık çöktüğü zaman gecenin) şerrinden, düğümlere üfleyenlerin şerrinden, hasedini açığa çıkardığı zaman haset edenin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım.

Nas Sûresinin Mânâsı:

Ya Muhammed, de ki insanın kalbine vesvese veren cin ve insin, zikrullahtan kaçan vesvas (vesvese veren) şeytanın şerlerinden; insanların sahibi, insanların ilâhı, insanların mâbudu olan Allahu Teâlâ'ya sığınırım.

İşte, size dört kısa sûre tercüme ettim. Diğerlerini Kur'ân'ın tercümelerinden öğreniniz.

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

Allahu Teâlâ kendisine hamdedenin hamdini kabul eder.

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

Allah'ım, ey bizim sahip ve mâlikimiz, sana hamdeyledik.

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

Yüce Rabbim, sen tüm noksan sıfatlardan uzaksın.

Ettehiyyâtü'nün Mânâsı:

Dil ve beden ile yapılan kulluklar, mal ile yapılan tâatlar yalnızca Allahu Teâlâ'ya mahsustur. Ey Nebî! Dünya ve ahiret selâmeti, Allah'ın rahmet ve bereketi üzerine olsun. Selâm üzerimize ve Allah'ın sâlih kullarının üzerine olsun. Şüphesiz bilirim, bildiririm: Allah'tan başka tapılacak ilâh yoktur ve dahi şüphesiz bilirim, bildiririm ki Muhammed onun kulu ve elçisidir.

Mi'râc gecesinde Efendimiz ilham-ı ilahîyle;

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ

Ettehiyyâtü lillâhi vessalevâtü vettayyibât

diyerek Mevlâsına selâm verdiğiğinde, mekândan münezzeh olarak Allahu Teâlâ da:

اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ اَیُّهَا النَّبِیُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ

Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetüllâhi ve berakâtühü

diye karşıladi. Fahr-i âlem Efendimiz de bu feyizden bütün müminlerin istifâde etmesini arzu ettiğinden:

وَعَلَىٰ عِبَادِ اللّٰهِ الصّٰلِحِیْنَ

Ve alâ ibâdillâhis sâlihiyn

buyurdu ve dahi ilham ile Cibril-i Emîn ve bütün gök ehli de:

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasülüh.

dediler. Namazlarımızda bu tahiyyatı okumamız vâcip oldu. Çünkü namaz müminin mir'âcıdır. Ehl-i semâvatın ibadetlerini içerisinde bulundurur.

Allahümme Salli ve Barik Dualarının Mânâsı:

Ey Allah'ım! Muhammed ve âlinin üzerine salât ve rahmet eyle, İbrahim aleyhisselâm ve âlinin üzerine salât eylediğin gibi. Şüphesiz sen büyük ve ulusun.

Ey Allah'ım, İbrahim ve âline berekât, lütuf ve ihsanı ziyâde eylediğin gibi Muhammed ve âline de berekât, lütuf ve ihsanı ziyâde eyle. Şüphesiz sen dünya ve ahirette övülen, yüce olansın.

Rabbena Dualarının Mânâsı:

Allah'ım! Ey bizim sahibimiz! Bize dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru. Ey bizim sahibimiz; beni, annemi, babamı ve bütün Müslümanları hesap gününde bağışla.

Esselâmü Aleyküm ve Rahmetullah'ın Mânâsı:

Ey melekler, ey Müslümanlar! Allah'ın rahmeti, dünya ve ahiret selâmeti üzerinize olsun.

Allahümme Entesselâmü ve Minkesselâm'ın Mânâsı:

Ey Allah'ım, sen her noksandan selâmet sahibisin. Her şerden selâmetimiz ancak seninledir. Ey yüceler yücesi; iyiliği, ikramı, nimetleri sonsuz olan Rabbimiz!

Birinci Kunut Duasının Mânâsı:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَغِيْثُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهْدِيْكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتُوْبُ اِلَيْكَ
وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِيْ عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنَخْلَعُ وَ
نَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

Allâhümme innâ nesteînüke ve nestağfiruke ve nestehdik. Ve nü'minü bike ve netûbu ileyk. Ve netevkelu aleyk. Ve nüsne aleyke'l-hayra küllehü neşküruke ve lâ nekfüruk. Ve nahleu ve netrukü men yefcüruk.

Ey Allah'ım! Biz senden bütün işlerimizde yardım isteriz. Ayıplarımızın saklanması dileriz. Doğru yolda gitmemizi ararız. Bütün günahlarımıza tövbe eder, sana döneriz. Sana inanırız, sana dayanırız. Bütün işlerimizi sana havale ederiz. Her iyilikle seni metheder, nimetlerini ikrar eyleriz.

Sana şükrederiz. Nimetlerini inkâr etmeyiz. Küfür ve isyan bağlarını boğazımızdan atarız. Sana küfür edenleri terk ederiz. Onlardan uzaklaşırız.

İkinci Kunut Duasının Mânâsı:

اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ لَكَ نُصَلِّي وَ نَسْجُدُ، وَ اِلَيْكَ نَسْعٰى وَ نَحْفِدُ، نَرْجُو
رَحْمَتَكَ وَ نَخْشٰى عَذَابَكَ، اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

Allâhümme iyyâke na'budu ve leke nusallî ve nescüd. Ve ileyke nes'â ve nahfid.

Nercû rahmeteke ve nahşâ azâbek. İnne azâbeke bi'l-küffâri mülhık.

Ey Allah'ım, ancak sana kulluk ederiz. Senin rızan için namaz kılar, yüzlerimizi topraklara süreriz. Rızanı kazanmak için sana koşarız. İsteyerek ve sevinçle ibadetine çalışırız. Rahmetini umar, azabından korkarız. Şüphesiz senin azabın kâfirlere ulaşacaktır.

Nâfile Namazlar

Sevgili çocuklarım,

Farz ve vâcip namazlardan başka namazlara nâfile ismi verilir. Bunlar farz ve vacibin noksanlarını tamamlar. Kulun Mevlâsına daha çok yaklaşmasına vesile olurlar. Farzlardan önce ve sonra kıldığımız sünnetler de nâfile namaz sayılırlar. Farzlar üzerine ilave edildiklerinden şeriat dilinde hepsine nâfile denmiştir.

Nâfileler içinde vacibe yaklaşan yalnızca sabah namazının sünnetidir ki özürsüz olarak oturup da kılmak caiz değildir. Diğer nâfilelerin hepsini oturarak kılmak caizdir, lâkin sevabı yarım olur. Çünkü kıyam, farz ve vâcip namazlarda farz; nâfilelerde sünnettir. Efendimiz;

رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

“Sabah namazının sünneti bana dünya ve dünyada olanlardan sevgili ve hayırlıdır.”²³ buyurmuş, “Düşman ayağı altında kalmak korkusu olsa bile bu namazı bırakmayasınız.” diye tavsiye eylemiştir.

Bu namazın Kâfirun ve İhlâs sûreleriyle kılınması müstahaptır. Çokça bunlarla kılınmalıdır. Gece ve gündüz meleklerinin bir araya geldikleri zaman olduğu için şafakla güneşin doğuşu arasında lüzumsuz

²³ Müslim, Müsâfirîn, 96.

konuşmak mekruhtur. Hele farz ile sünnet arasında mümkün olduğu kadar konuşmaktan sakınmalıyız.

Bundan sonra en faziletli si öğle namazının son sünnetidir. Bunu dört kılanın cesedinin cehenneme haram kılındığını Ümmü Habibe radiyallahu anha validemiz rivâyet eylemiş, kardeşi Ukbe radiyallahu anh “Bu hadisi duyduktan sonra asla terk etmedim.” demiştir.

Bundan sonra en faziletli si akşamın sünnetidir. Bunu da Kâfirun ve İhlâs sûreleriyle kılmak müstahaptır. Böyle kılanların yılanın gömlekten çıkması gibi günahlardan çıkacakları Enes radiyallahu anhın hadisinde zikredilmiştir.

Bundan sonra en sevaplı sı yatsının son sünnetidir. Bunu dört kılanların kadir gecesinde kılmış kadar ecre nâil olacakları, Abdullah bin Ömer radiyallahu anhumadan rivâyet olunmuştur.

Bundan sonra efdali öğlenin evvelki dört rekâtıdır ki gök kapılarının açıldığı zamana tesadüf eder. Efendimiz; “Bu saatte benim için bir hayrın yükseldiğini severim.” buyurmuştur.

İşte, bu on iki rekât sünnet-i müekkededir. Efendimiz bir veya iki defa terk etmiştir. Bunlara sünnet-i hüdü da denir. Her gün bu on iki rekâtı kılan için cennette bir ev yapılacağı Tirmizî ve Nesâî sünenlerinde rivâyet olunmuştur. Ayrıca Cuma namazının ilk ve son sünnetleri de bunlara denk sünnet-i müekkededir.

İkinci ile yatsının ilk sünnetlerine gelince; Efendimiz bunları devamlı kılmadıklarından bunlara sünnet-i gayr-ı müekkede denir. Müstahap, mendup ismi verilir.

Akşam namazından sonra altı rekât evvabin namazı kılınır. Bunların on iki senelik ibadete denk olacağı, kimse ile konuşmadan kılınırsa yarım geceyi ibadetle geçirmekten daha hayırlı ve elli senelik günahın affına denk olacağı İbni Abbas ve İbni Ömer'in hadislerinde zikrolunmuştur.

Her abdest aldığınızda, vakit kerahet vakti değilse, abdest âzâları kurumadan iki rekât abdest namazını unutmayınız. Bunda çok kâr vardır, çünkü Resûl-i zîşan Efendimiz;

يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ
نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ قَالَ مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَتَى لَمْ
أَتَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ
لِي أَنْ أُصَلِّيَ

“Ya Bilâl, İslâm'da yaptığın amellerin en ümitlisini haber ver. Ben cennette nalinlarının sesini işittim.” buyurduğu zaman, Bilâl radiyallahu anh “Ya Resûlallah, her abdest alışımında iki rekât namaz kılarım, ümitli amelim budur.”²⁴ buyurmuştur.

Güneşin doğuşunun ardından yirmi dakika geçince iki rekât işrak, kuşluk vaktinde dört rekât kuşluk namazları kılmayı da ihmal etmeyiniz. On iki rekâta kadar çıkarılır. Ebu Derdâ radiyallahu anh

²⁴ Buhari, teheccüd, 1098

hadisinde iki rekât kılanın gafiller defterine geçmeyeceğini; dört rekât kılanın âbidler defterine, sekiz kılanların itaat edenler defterine geçeceğini bildirmiştir.

يُضِيحُ عَلَى كُلِّ سَلَامَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ
تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ
صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَيُجْزَى مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنْ
الصُّحَى

Resûlallah Efendimiz “İnsanın vücudunda üç yüz altmış parça kemik bulunmaktadır. Her parçaya bir sadaka gerekir.” buyurduğu zaman, sahâbe de “Ya Resûlallah, bu sadakalara hangimiz kadir olur ?” dediler. Efendimiz de “İki rekât kuşluk namazı buna kâfi gelir.” buyurdular.²⁵ Bu sûretle sadakalar da ödenmiş olacaktır. Sakın gaflet etmeyiniz!

²⁵ Müslim, Müsâfirîn 84, Zekât 56

Gece Namazları

Muhterem evlatlarım,

Farz gibi itina edeceğiniz, hiç bırakmayacağınız namazlardan biri de gece namazlarıdır, dinimiz dilince “teheccüt namazı” denir. Faziletleri hakkında ayetler vardır, hadis-i şerifler çoktur. Ben burada size birkaçını tercüme edeceğim.

Hadis ehlinden Muhammed bin Hibban’ın Enes radiyallahu anhdan rivâyet eylediği hadis-i şerifin tercümesi “Benim mescidimde bir namaz on bine, Mescid-i Haram’da bir namaz yüz bine, düşman karşısında bir namaz bir milyona denktir. Lâkin gecenin içinde Allah’ın rızasını kazanmak için kulun kıldığı iki rekât namaz bunların hepsinden daha çoktur.”

Beyhakî merhumun İbni Abbas radiyallahu anhumadan rivâyet eylediği hadis-i şerifte;

أَشْرَافُ أُمَّتِي حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَأَصْحَابُ اللَّيْلِ.

“Ümmetimin en şereflişi hamele-i Kur’ân ile gece namazı kılanlardır.”²⁶ buyrulmuş.

²⁶ Beyhaki, Şuabü’l-İman, No: 2447, 4/233. Taberani, el-Mu’cemu’l-Kebir, No: 12662, 12/125.

Hesapsız, sualsiz cennetlere sevk olunacak üç sınıftan birinin gece namazına devam edenler olacağı, bunların az olduğu Esmâ binti Yezid radiyallahu anhadan da rivâyet olunmuştur.

Selman-ı Farisî radiyallahu anhadisinde, bu namaza devam etmek tavsiye edilmiş; sâlihlerin âdetlerinden olduğu, Mevlâyâ yaklaştırdığı, günahları setrettiği, isyandan uzaklaştırdığı, vücuttan hastalıkları def ettiği ilave olunmuştur. Bu namaz için daha bunlara benzer pek çok övgüler vardır.

Göreyim sizi; nefislerinize galip gelerek bu şerefi elde edesiniz. Vesselâm!

Bu namazın azı iki, çoğu on iki rekâttır. Her rekâtında bir veya üç İhlâs okumalıdır. Nâfile namazlarda sûreyi tekrar etmek mekruh değildir. Yâsin-i şerif ile kılmak efdaldır çünkü Yâsin-i şerifi okumanın on defa Kur'ân hatmetmeye denk olduğu malumunuzdur. Evvelâ İhlâs ile iki rekât kılınız. Sonra sekiz rekâta Yâsin-i şerifi taksim ediniz. Birinci rekâta “وَأَجْرٌ كَرِيمٌ”, ikinci rekâta “مُتَّقُونَ”, üçüncü rekâta “مُحْضَرُونَ”, dördüncü rekâta “يَسْتَبْخِرُونَ”, beşinci rekâta “إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ”, altıncı rekâta “هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ”, yedinci rekâta “مَالِكُونَ”, sekizinci rekâta kalan kısım sûrenin sonuna kadar okunur.

Dar zamanlarda ikiye bölerek de okunur. Rükû ve secde tesbihlerini beşten aşağı düşürmeyin. Hem de acele etmeyerek, mânâsını düşünerek ağır ağır okuyunuz. Kur'ân'ı da hakkını vererek tecvidine uygun okuyunuz. Hûşû yani Kalp huzurunu da mutlaka önem veriniz zira namazlarımız huzur ve huşûlarımız nispetinde yükselirler, o miktarda kabule yaklaşırlar. Zaten gece namazının bu kadar önemli olmasının, insanda bu vakitte huzurun fazla olmasından, kimseyi görmediği için

kulun riyâdan uzak, ihlâsa yakın bulunmasından, mâsivâdan uzaklaşmasından, ileri geldiği muhakkaktır.

Bu devlete (*makama*) herkes nâil olamaz; ancak çok nazlı ve sevgili olan az bir zümre ulaşabilir. Elde etmek mümkün iken bu devleti kaçıranlar gözlerinden yaş yerine kan dökseler, sonsuza değin pişman olsalar lâıktır. Çünkü bir para çantası düşüren adamın gözü yerde kalır, haftalarca kederi geçmez. Hâlbuki gece namazını kılmayanın milyonları, hazineleri kaybettiğinden haberi yoktur. Çünkü kulun gece sonunda kıldığı namazın, dünya ve dünyada olanların tamamından daha iyi ve kârlı olduğu sahih olarak rivâyet edilmiştir.

Dünya ve onun bulundurduğu bütün hazineler, varlıklar hep fânidir. Fakat o iki rekâtın mükâfatı bâkî ve ebedîdir. Fâniye meraklanan, bâkî yolunda kanlar akıtsa yine azdır. Bu kadarı akli olanlara kâfidir. Okuyup geçmeyiniz; derin bir tefekküre dalarak hakikate vakıf olunuz, fırsatı elden kaçırmayınız sevgili evlatlarım. Vesselâm!

Terâvih Namazı

Çocuklar!

Müslüman kadınların birçoğu bu namazın sadece erkeklere sünnet olduğunu düşünüyor, onlar gibi devamlı kılmıyorlar. Ehl-i sünnet mezhebinde erkeklerle kadınlar beraberdir. Bu yüzden her iki sınıfa da sünnet-i müekkededir. Cemaatle kılınması sünnet-i kifâyedir. Erkeklerin de bir hatası vardır; çokları ayetle kılar, ayetle kılmanın cevazı bir iki defaya mahsustur. Devamlı kılmaları tahrimen mekruhtur, vakit içinde iadesi vâciptir. İnsanların çoğu bundan habersizdirler. Siz ne erkeklerin bu hatasına düşünüz ne de kadınlara uyup devamsızlık ediniz.

Özrünüz olmadığı zaman Ramazan orucunuzu tutunuz. Terâvih namazını da ara vermeden kılmaya çalışınız. Fîl Sûresinden başlayarak Nas'a kadar iki defa baştan sona okuduğunuz zaman terâvih tamam olur. Her iki rekâtta selâm veriniz. Dört rekât başında ağır ağır üç İhlâs okuyarak salavat-ı şerife getirerek kalkınız.

Vakti yatsının farzından sonradır. Farz namazın bozulduğu terâvihten sonra anlaşılırsa; hem yatsı namazı hem de terâvih namazı iade olunacaktır. Bir Müslüman Ramazan orucunu tutar, terâvihi tam olarak kılsa geçmiş ve gelecek günahlarının af olunacağı Ebu Hureyre'den rivâyet olunmuş ve İmam Nesâî'nin *Sünenü 'l-Kübra* adlı kitabında kayıt edilmiştir. Bu fırsatı kaçırmak akıl kârı değildir. Göreyim sizi; bir gece bile terke meydan vermeyesiniz, vesselâm!

Tesbih Namazı

Ehl-i hadisten Ebu Davud, Nesâî, İbni Mâce, İbni Huzeyme, Hâkim rahimehumullah, Abdullah bin Abbas radiyallahu anhumadan rivâyet olunan hadis-i şerifte Efendimiz, Hz. Abbas'a hitâben şöyle buyurmuştur:

يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّاهُ ، أَلَا أُعْطِيكَ أَلَا أَمْنُحُكَ أَلَا أُحِبُّكَ أَلَا أَفْعَلُ بِكَ عَشَرَ خِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ ، قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ ، خَطَأَهُ وَعَمْدَهُ ، صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ ، سِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ ، عَشْرَ خِصَالٍ أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ، تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ : فَاتِحَةَ الْكِتَابِ ، وَسُورَةٍ ، فَإِذَا أَفْرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي أَوَّلِ رَكَعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ : سُبْحَانَ اللَّهِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً تَرَكُّعٌ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ، ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ تَفْعَلُ ذَلِكَ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ ، إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا كُلَّ يَوْمٍ مَرَّةً فافْعَلْ ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي عُمْرِكَ مَرَّةً

“Ey amca, sana bir namaz tarif edeyim ki yerine getirdiğin zaman Allahu Teâlâ geçmiş ve gelecek, eski ve yeni, küçük ve büyük, gizli ve açık tüm günahlarını bağışlar. Günahların denizlerin köpükleri kadar da olsa siler. Eğer kudretin varsa bu namazı her gün kıl. Olmazsa haftada bir kere, bu da olmazsa ayda bir kıl. Olmazsa senede daha olmazsa ömründe bir kere olsun kıl.”²⁷ buyurdu. Birinci rekâtta Sübhâneke’den sonra on beş kere:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

Sübhânellâhi ve'l hamdülillâhi ve lâ ilâhe illallâhü vellâhü ekber

de. Sûreyi bitirdikten sonra rükûya varmadan on kere, rükûda tesbihten sonra on kere, rükûdan kalkınca on kere, secde de yine tesbihten sonra on kere, iki secde arasında oturunca on, ikinci secde de on kere söyle. Toplam yetmiş beş eder. İkinci rekâtta Fâtiha’ya başlamadan evvel on beş, rükûdan evvel on, rükûda on, doğrulunca on, secde de on, doğrulunca on, ikinci secde de on kere söyle ki toplam yüz elli eder.

Tahiyyat ve salavat dualarını okur, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda da aynı sûrette edâ edince toplam üç yüz tesbih ile dört rekât namaz tamamlanmış olur. Böyle bir devleti kaçıranlar kan ağlasalar hakları vardır.

Göreyim sizi; hiç olmazsa orta mertebeyi olsun tutasınız. Vesselâm!

²⁷ Ebû Dâvûd, Tatavvu, 14; Tirmizî, Salât, 238.

Hâcet Namazı

İmam-ı Ahmed rahimehullahın *Müsned* adlı kitabında Abdullah bin Mesud radiyallahu anhdan rivâyetle yazdığı hadis-i şerifte şöyle buyrulur: “Gece veya gündüz her iki rekât başında oturup tahiyyat ve salavat dualarını okuyup on iki rekât kıl. Sonunda yine tahiyyat ve salavattan sonra selâm vermeksizin secdeye var. Yedi kere Fâtiha, yedi kere Ayete’l-Kürsi oku. On kere:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ

*Lâ ilâhe illallâhü vahdehü lâ şerike leh. Lehül-mülkü ve lehül-hamdü
ve hüve alâ külli şey'in kadîr.*

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ وَ مِنْتَهُ الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ وَ
اَسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَ جَدِّكَ الْاَعْلٰی وَ کَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ

*Allahümme inni eselüke bimeakıdil ızzı min arşıke ve müntehe rahmeti min
kitâbike vesmikel a'zami ve ceddikel a'lâ ve kelimâtiket tammeti.*

oku. Sonra hâcetin ne ise, onu iste. Salavat-ı şerife getir, başını kaldır, sağa sola selâm ver. Bunu sefihlere öğretmeyiniz, bununla dua ederler de duaları kabul olur. Hâkim bunu böyle rivâyet eyledi ve Ahmed bin Harb “Ben tecrübe ettim de hak buldum.” dedi. Gereğince böyle amel edip hayırlı emellerinize ulaşınız. Vesselâm!

Abdullah bin Ebil Evfa radiyallahu anhin rivâyet ettiği, Tirmizî ve İbni Mâce'nin sünenlerinde kaydettikleri hadis-i şerifte ikinci bir dua şekli daha vardır:

“Bir kimse Allahu Teâlâ'ya veya insanlardan birine hâceti olduğu zaman abdest alsın, iki rekât namazdan sonra:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى رَسُوْلِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ
صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ، لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ، سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ،
اَسْأَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ ،
وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ اِثْمٍ ، لَا تَدْعُ لِيْ ذَنْبًا اِلَّا عَفَرْتُهُ ، وَلَا هَمًّا اِلَّا فَرَّجْتُهُ ،
وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا اِلَّا قَضَيْتَهَا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

*Elhamdulillâhi rabbil âlemin vessalâtu vesselâmu ala resûlina Muhammedin
ve âlihi ve sahbihi ecmain lâ ilâhe illallahul halim subhanallahi rabbil arşil
azim eselûke mucibati rahmetike ve azaime ma'firetike, vel ganimete min külli
birrin vesselâmeti min külli ismin la teda'li zenben illa gafertehu vela hemmen
illa ferrectehu vela haceten hiye leke ridan illa kadaytehe ya erhamer rahimin.*

Bu dua;

آمِينَ يَا مُجِيبَ السَّائِلِينَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ

Âmin ya mucibe 's-sâiline bicahi 'n-nebiyyi 'l-emin

diye mühürlenip salavat-ı şerife ile bağlanmalıdır.

İstihâre Namazı

Sahih-i Buhârî'de yazıldığı gibi Cabir radiyallahu anh şöyle buyurmuştur:

“Resûlallah sallallahu aleyhi ve sellem her işte Cenâb-ı Hakk'tan hayır talep etmeyi Kur'ân'dan bir sûre öğretir gibi bize öğretirdi.” ve şöyle buyururdu: “Sizden biriniz bir işe niyetlendiği zaman iki rekât istihâre namazı kılsın ve sonra:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاسْتَغْفِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَاَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ
اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هَذَا الْاَمْرَ خَيْرٌ لِّىْ فِىْ دِيْنِىْ وَمَعَاشِىْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِىْ
فَاَقْدُرْهُ لِىْ وَيَسِّرْهُ لِىْ ثُمَّ بَارِكْ لِىْ فِيْهِ وَاِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هَذَا الْاَمْرَ شَرٌّ
لِّىْ فِىْ دِيْنِىْ وَمَعَاشِىْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِىْ فَاصْرِفْهُ عَنِّىْ وَاصْرِفْنِىْ عَنْهُ وَاقْدُرْ
لِىْ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ اَرْضِنِىْ بِهِ

Allahümme innî estehîrûke bi-ilmike ve estakdirûke bi-kudretike ve eselûke min fadlikel-azîm. Fe-inneke takdiru ve lâ akdiru ve talemü ve lâ alemü ve ente allâmül-guyûb. Allahümme in künte talemü enne hâzel-emre hayrun lî fî dînî ve meâşî ve âkabeti emrî fakdürhü lî ve yessirhü lî. Sümmе bârik lî fih. Ve in künte talemü hâzel-emre şerrun lî fî dînî ve meâşî ve âkabeti emrî, fasrifhü annî vasrifnî anhü vaktür lil-hayre haysü kâne. Sümmе ardînî bih.

duasını okuyup hâcetini zikretsin, duasının kabulünü istesin. Âmin ve salavat-ı şerife ile bağlasın.²⁸

Her işinizde istihâre eder, aklı erenlerle istişâre ederseniz aldanmaz, pişman olmazsınız. Vesselâm!

²⁸ Buhari, Deâvât, 6019.

Kur'ân-ı Azimüşşan

Sevgili çocuklarım,

Kanun-ı ilâhî olan, hak ile bâtlı ayıran, ebedî bir mucize olarak indirilen Kur'ân-ı Kelâmullah hakkında *Baba Nasihati* kitabında genel olarak, *Mirâtü'l-İslâm* adlı eserimde ise detaylı olarak açıkladım. Onun yolunda can verecek kadar bir fikir edindiniz, tekrara gerek kalmadı. Yalnızca Efendimizin çok sevdiği Muaz hazretlerine hitâben söyledikleri bir hadis-i şerifi tercüme edeyim:

“Ey Muaz, iyiler gibi yaşamak, şehitlerin ölümüyle ölmek, haşr gününün dehşetinden kurtulmak ve nûra kavuşmak, mahşer gününde gölgelenmek, susuzluk gününde suya kanmak, mizan başında selâmete ermek, delâlet gününde hidâyet bulmak istersen Kur'ân'ı ders et. Çünkü o zıkr-i Rahman'dır, şeytandan emandır, mizanda seçkindir.” buyurdu. Deylemî, Huzeyfe bin Haris radiyallahu anhdan rivâyet eylediği diğer bir hadis-i şerifte de:

إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَصُدُّ كَمَا يَصُدُّ الْحَدِيدُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا جَلَاؤُهَا
قَالَ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ

Demirin suyu görünce paslandığı gibi insan kalbi de günahlarla pas bağlar. Onu Allahı çok zikrederek ve Kur'ân okuyarak cila ediniz.” buyrulmuştur.²⁹ Diğer bir hadis-i şerifte de:

²⁹ Kenzû'l- ummal, 2441.

مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ
أَمْثَالِهَا. لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَقُولُ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا مٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ
حَرْفٌ

“Kur’ân’ı tam tecvitle okuyana harf başında kırk, tecvidi noksan olana yirmi, tecvidi olmayana da on sevap vardır. Elif lâm mim bir harftir demiyorum; elif bir harf, lâm bir harf ve mim bir harftir.”³⁰ buyurdular.

Kur’ân’a yapışmak ve nazar etmenin ayrı ayrı ibadet olduğunu söylediler. Fırsatı kaçırmayıp her gün veya gecede bir cüz okumaya çalışın. Fakat edebe riâyet ederek olsun. Evvela abdest alınız, hürmet ve edeple Kur’ân’ı öpünüz, diz üstü oturunuz. Sahibini kalplerinizde tutup heybet ve ilminin sizi ve bütün kâinatı kapladığını hatırlayınız. Her harfinde dağ gibi feyz ve nûr olduğuna inanıp dikkat ve ihtimam ile okuyup “Sûbhâne rabbike rabbil-ızzeti...” ile bağlayınız. Bundan hâsıl olan sevabın emsalini evvela peygamberimize ve diğer peygamberlerin ruhlarına, daha sonra ehl-i beyt ve ashâb-ı kirâmın temiz ruhlarına; ayrıca hâsıl olan sevabı ana, baba, dede, nine ve diğer akrabaların da ruhlarına bağışlayınız. “Ya Rabbi, bunları benden razı kıl, selâmetle kavuştur, şefaatlerine ulaştır, bu ibadetimi kabul buyur.” deyip yine saygı içinde öperek büyük bir hürmetle yerine koyunuz.

Çocuklarınıza da aynı terbiyeyi vermeye çalışınız ki görevinizi yapmış, haklarını ödemiş olasınız. Göreyim sizi; çıkılan yoldan kıl kadar ayrılmamaya çalışınız. Vesselâm!

³⁰ Tirmizi, Fezâiül-Kur'an, 2910

Vakitleri Muhâfazaya Önem Vermenin Şiddetli Lüzumu

Lokman Hekim’in Hikmetli Sözleri

Çocuklar,

Şu vasiyetimi can kulağı ile dinleyip büyük bir önemle yerine getiriniz. Böyle yaparsanız amelleriniz kolaylaşmış, bütün işler yerli yerince görülmüş olacaktır. Dikkatle kavrayınız ki selâmete, iki cihan mutluluğuna ulaşmış olacaksınız.

Vakit en değerli hazinenizdir. Ömür ise kıymet biçilemeyen bir cevher, takdir olunamayan bir sermayedir. İbret gözüyle bakınca görülür ki halkın çoğu bunun kadrini bilemeyip boşa geçirmektedir. Bu kimseler boş şeylerle, dedikodularla, koğu ve gıybetle günlerini tüketmekte; nereden gelip nereye gittiklerini hiç düşünmemektedirler. Bu kimseler nefislerinin esiri olup giderler. Siz bu gafiller sürüsünden ayrılmaya, vaktinizi boşa harcamamaya çalışınız.

Bu dünyaya imtihan için gönderildiğinizi ve yine Mevlâya döneceğinizi unutmayınız. İnsan ilminden, amelinden, ömründen ve nereden kazanıp nereye sarf ettiğinden sorulmadıkça ayağının yerden oynamayacağını hatırdan çıkarmayınız. “Yarın ölecek gibi ahiretine, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyana çalış.” sözü rehberiniz olsun.

Gafillerden ve cahillerden, koyunun kurttan ürktüğü gibi kaçınız. Bunlar dininizi ve ahlâkınızı bozmasın. Zarûret olmadıkça görüşmeyiniz. Kurtuluşunuzun uzlette, yani zamanın halkından uzaklaşmakta olduğunu

unutmayınız. Zarûrî görüşmelerde bile bedeniniz halkla, kalbiniz Hakk'la olsun.

Ev işlerinizi görürken dahi gaflet semtinize yaklaşmasın. Her dâim Mevlâ gönüllerinizde, zikri ise dilinizde olsun. İşlerinizi böyle yapmak alışkanlığınız olsun. Kur'ân-ı Kerîm'de vasiyetleri yazılan Lokman Hekim'in hikmetini göz önünde tutup tamamıyla amel etmeye gayret ediniz ki gafiller defterinden isminiz silinsin. Kendisi şöyle buyurmuştur: “Ben çok peygamberlere hizmet ettim. Onlardan sekiz kelime öğrendim ki kurtulmaya kâfidir: Namazda kalbini, sofrada elini, sohbette dilini, elin evinde gözünü sakla. Allah'ı ve ölümü hatırdan çıkarma, yaptığın iyilikleri ve sana yapılan kötülüğü unut.” diye nasihatlerde bulundular. Hakikaten bu sözlerin lafızları az, mânâları çok hikmetlidir. Paha biçilemez cevherlerdir. Bunları biraz izah edeyim.

Namaz müminin mi'râcıdır, Mevlâyâ tâzimdir. Namaz içinde Mevlâyı unutmak, başkaları ile meşgul olmak ne büyük cinayet ne büyük gaflettir. Böyle namaz, sahibinin yüzüne çarpılmaya lâyıktır. Mevlâyâ yükselmekten çok uzaktır.

Sofrada elini saklamak, yani edebe riâyet etmektir. Arkadaşların önünden almak, lokmalarına bakmak, hırslı yemek hem terbiyesizlik hem de hukuklarına tecavüzdür.

Sohbette dilini tutmayan kişi ya dinine ya dünyasına zarar verir veya düşüncesizlikle birinin gönlünü kırar. Başkalarının evinde gözünü muhâfaza etmeyen haram işlemiş olur, hıyânet etmiş olmakla beraber edepten uzaklaşmış olur.

Mevlâsını hatırdan çıkaran, ölmeyi, kabirde çürümeyi unutan, elbette insanlığa veda eder, nefsine esir olur. Hiçbir fenâlıktan elini

çekemez, hayvanî dereceye düşer, yırtıcı hayvanlardan daha zalim bir mahlûk olur.

Yaptığı iyiliği unutmayan bir gün olur, başa kakar da amelini yele verir, hiçe indirir. Başkalarının kendisine yaptığı kötülüğü unutmayan da şer'an haram ve yasaklanmış olan kin ve düşmanlık gibi iki kötü huyu kalbine yerleştirmiş olur. Fakat yukarıda sayılan hikmetli sözlerle amel edenler insan-ı kâmil olup dünya ve ahirette kurtuluşa erer, saâdete nâil olur.

Göreyim sizi; Lokman Hekim'in bu hikmetleri ile amel etmeye çalışınız. Sizi anlamsız şeylerden, ömrünüzü yok edecek hâllerden kurtaracak bir bilgi ile donattım. O kitaplar size yoldaş olmaya kâfidir. Bunları tekrar ederek gereğince amel etmeye çalışınız. Kitap okumak ve düşünmek sizde zarûrî bir ihtiyaç hâline gelsin. Halkın içine karışmaktan nefret, yalnızlıktan zevk duyacak hâle gelesiniz.

Göreyim sizi; bu vasiyet ile amel ettiğiniz zaman dünya da ahiret de kucağınızdadır. Vesselâm!

İslâm'da Utanma Duygusu ve Örtünme

Sevgili evlatlarım,

Zamanın gereği dikkate değer bir konuyu da size izah edeyim. Hicap, kadının evinde oturması, çıktığında da tanınmayacak derecede erkeklerden saklanmasıdır. Tesettür ise kadının dışarı çıktığında zar ile gerektiği gibi örtünmesidir. Bu hâl, âdet olan bir şey değil, Allah'ın kesin bir emri gereğidir, yani ibadettir. Keyfin ve zevkin bunda etkisi yoktur. Bu konuda yazılmış eserleri özetleyerek size iyi bir fikir, yeterli bilgi ve düşmanlara karşı kuvvetli bir silah vermiş olacağım. Bu konuyu hafızanızda kalması için tekrar ederek dikkatlice okuyunuz.

İlk olarak geçmiş ümmetleri bir hatırlayalım; araştırmacılar Musevilikte tesettürün dinî bir gereklilik olduğunu belirtiyor. İran tarihinde Acemlerin de bir âdeti olduğu görülür. Eski Çin eserleri, kızların erkeklerle sohbet etmesinin yasak olduğunu ve örtülü olarak çıktıklarını kaydeder. Hatta aşka dair roman okumaları bile yasaklanmıştır. Kızların roman okuma hastalığına dalmaları onların utanma duygularını ve iffetlerini lekelemiş ve yabancılarla rahat tavır içinde olmalarına neden olmuştur.

Eski Yunan'ın bazı eserlerinde tesettüre riâyet ettikleri anlaşılıyor. Ruslarda da Deli Petro'nun Avrupa seyahatine kadar tesettür usûlü devam etmişti. Bu lânet olası herif, o güzelim âdeti zorla kaldırdı. Rusların da temiz huyları, pak namusları ayaklar altında kaldı. Servet, sefâhet uğrunda yok oldu. Doğu ve batıda asırlarca hüküm süren Eski

Roma halkı iffet ve namusun timsali, zinâ ve fuhşun düşmanı iken son devirlerinde tesettür kaldırılıp kadınlar zinâ ve fuhşa sürüklenince ahlâk bozuldu. Her rezalet alenî irtikâb edilerek ırz ve namus düşmanı oluverdiler.

Araplara gelince; Bazı şairlerin beyitleri tesettürün evvelce onlarda da olduğunu gösterir. Lâkin zamanın geçmesiyle tesettüre dikkat etmez hâle gelmiş iseler de namus ve iffete önem vermeleri aşırı derecelere vardığından kızlarını diri diri kabre gömme cesaretini göstermişlerdir. Zirâ zinâ lekesi kan ile temizlenir ve senelerce savaşları sürerdi. Araplarda nesebin muhâfazasına yani ilm-i ensaba çok ehemmiyet verilirdi. İslâm'ın zuhurundan sonra Ömerü'l-Faruk gibi kıskanç kimseler kadınların açılmasından çok rahatsız olup örtünmeleri için emr-i ilâhî gelmesini bekliyorlardı. Hatta Hz. Ömer; “Ya Resûlallah, yanınıza iyi kötü insanlar geliyor. Zevcelerinize hicabı emrediniz.” niyazında bulunurdu.

Cenâb-ı Hakk örtünme ile ilgili ayetlerini indirdi, kadınların örtünmelerini emretti. Kadın erkek birbirlerine bakmasınlar, hükmünü verdi. Şehvetle bakanlara ağır cezalar tayin olundu. İslâmiyet'e tâbi olanlar, koruması farz olan bir nesebe her milletten evvel sahip oldular. İslâm memleketinde zinâ sonucu doğumlar görülmez hâle geldi. İşte bu emirlere itaat sayesinde İslâm kadınları iffet timsali oldular. Kadın erkek vazifelerine riâyetle aralarında meydana gelen râbıta ve muhabbeti muhâfaza eylediler.

Avrupalıların “Kadınları niçin saklıyorsunuz?” sorusuna karşı verilen “Çocuklarımızın babaları belli olsun diye.” cevabı gerçekten anlamlıdır. İşte bu terbiye icabıdır ki bütün milletler içerisinde İslâm ailesi kadar temiz ve iffetli bir aileye az tesadüf olunur. Çünkü açıklık ve

kadın erkek birlikteliği batıda fuhuş ve zinâya yol açmış; zinâ mahsulü çocukların çoğalmasına, aile muhabbetinin kalkmasına, aile bağının kopmasına ve toplum düzeninin bozulmasına sebep olmuştur. Bu hâlden batılı düşünürler şikâyet etmekte iken körü körüne batıyı taklit belâsına uğrayanların İslâm ahlâkından evlat ve ailelerini ayırmaya; danslarda, balolarda rezil rüsvâ etmeye kalkışmaları kadar fikirsizlik, sefihlik tasavvur olunamaz.

Namus ve iffeti parçalayan bu sefilâne hayattan ve sahte medeniyetten bütün kalbinizle tiksineceğinize ve İslâm'ın kabul ettiği tesettürden ayrılmayacağınıza eminim.

Sakın ha, İslâm nimetini anlamaktan aciz, düşüncesiz, sahte medeniyet sevdalılarına ufacık bir meyil dahi göstermeyiniz. Kollarını ve bacaklarını açarak sâlihlerin nefretlerini, sefih insanların şehvetlerini artıran utanmazlara iltifat değil, selâm bile vermeyiniz. Bu sersemlerin akıntısına giden aptallar az değildir. Hastalık genele yayılmaktadır.

Manto giyerek bir madam kılığına girene bir şey denemez. Ancak asıl göze çarpan, yaşlı kadınların zarlarını birer karış kısaltması, gençlerin de eteklerini dizlerine kadar çekmesidir. Çünkü bunlar tam bir değişim yapamadıklarından gülünç bir şekil aldılar. Batılı da İslâmî de olamadılar. Bunların babalarından Müslüman geçinen, ön safta namaz kılanlara ne oldu da karılarının, kızlarının bu rezaletlerine ilgisiz kaldılar? Bunların erkeklik defterinden silinmeleri, çukura gömülmeleri daha iyidir.

Pırlantadan daha kıymetli olan İslâm hanımlığını yenilik ve Batılılaşma namına hiçe sayan hayâsızlar, Müslümana yakışır şekilde giyinenlere dil uzatmaktan utanmayıp da “Niçin uzun giyiniyorsunuz?”

demeye cesaret ederlerse; “Biz İslâm kadını olduğumuz için giyeriz. Bu suali kızlarını bu şereften mahrum edip de kendilerini topuğa kadar örten babalara sorunuz.” diye rezil ediniz. Böyle ahlâksızların İslâm’ın faziletlerine düşmanlık yapanlarını nefret ve hakaretle karşılayınız. Sohbetlerinden sakınınız. Nasihat kabul ederlerse irşat ediniz. Dinin bu konudaki emirlerini, namaz içinde bile bütün âzâların örtünmesiyle emrolunduklarını hatırlatınız.

Çorap, eldiven gibi âzâların şeklini gösteren elbiselerin örtü vazifesi göremeyeceğini öğrendiniz. Bu rezaletle müslümanlık barışamaz. Bunları değil yapmak, ufak bir meyil göstermeye müsâade yoktur. Zalimlere azıcık meyil edenlere azap ulaşacaktır. Bazı dindar geçinen hanımlar tam zar giydikleri hâlde yüzleri açık geziyorlar. Hâlbuki yüz, güzelliklerin toplandığı uzuvdur. Zarûret olmadıkça açılması haramdır. Muâyeneye muhtaç olan bir kadın, doktora yalnızca muhtaç olan uzvunu açacaktır. Diğer âzâlarını örtmesi vâciptir. Eller ve ayaklar da böyledir. Zarûret olmadıkça kadının sesi bile haramdır. Hatta kapı arkasında bulunan bir erkeğe verilecek cevapta bile sesini erkeklere benzetmeye memurdur ki kalplerinde hastalığı olanları fitneye düşürmesin. İşte, bunun içindir ki kadınların koku sürüp sokağa çıkmaları yasaktır. Erkeklere duyurmak kastı ile kokulanıp çıkan bir kadına Efendimiz zinâ yapmış kadın hükmünü vermiş, kokuyu giderinceye kadar yıkanmasını emreylemiştir. Lâkin kocası için koku sürünmesi, süslenmesi aynı ibadet gibidir ve çok sevaplıdır.

İslâm kadınlarının bir hataları daha duyulmaktadır; hamamda beraberce bulunan Müslüman kadınlar birbirlerinden avret mahallerini sakınmazlarmış. Hele Mısır kadınlarının hamamda açık bulundukları güvenilir kaynaklardan rivâyet olundu. Hâlbuki nasıl bir erkeğin diz ile göbek aralığı zevcesinden başkasına haram ise kadınların da diz ile göbek

aralığı birbirlerine haramdır. Hamama girenlere iki şey vâciptir; biri avret mahalini örtmek, diğeri başkalarının avret mahaline bakmamaktır. Kadınların mümkün olduğu kadar hamama gitmemeleri uygundur. Şayet ihtiyaç olur da giderlerse, bu iki vacibe dikkat ederek harama düşmemeye çalışmalıdırlar.

Ey dindar kızlarım, sizler örf ve âdetlere değil, ancak kitap ve sünnete tâbi olunuz. Harama bakmayınız, baktırmayınız. Kur'ân-ı Hakîm'in müsâade ettiği on dört kişiden başka bütün insanlardan saklanınız. Bu hısım, şu akraba, o komşu diye açılmanız haramdır. Bu noktalara çok dikkat ediniz. Mevlânın emirlerini yerine getiriniz. İnsanlar içinde görünmenize müsâade verilenler şunlardır: Koca, baba, dede, amca, dayı, oğullar, kocanın diğeri karısının oğulları, kardeşler, kardeş oğulları, kadının köle ve cariyesi, şehveti kalmamış ihtiyarlar, bulûğa ermemiş çocuklar, kayınbabalar, hür kadınlar. Kadının bunlardan başkasına görünmesi haramdır. Evlatlık diye beslenen çocuk bile akıl bâliğ olunca analığına haram olur, kız ise babalığına haram olur, korunmaları farzdır.

Dinin bu gibi emirlerine dikkat ederek örf ve âdete yenilmeyenler Müslümanlar içinde ben gibidirler, kibrit-i ahmer kadar enderdirler. Göreyim sizi; İslâm'ı yaşıyan iffetli, ender kadınlar arasına girmeye, dinin bütün emirleri ile amel etmeye çalışınız. Vesselâm!

Farz, Vâcip ve Nâfile Oruçlar

Ramazan orucu İslâm'ın önemli bir esası ve imanın dörtte biridir. Namaz gibi eski bir ibadettir. Mevlâ ile kul arasında bir sırdır. İbadetlerin kapısıdır. Şehveti öldürücü, şeytanı kahredici bir ibadettir. Ruhunu temizleyen, mideyi ıslah eden meleklerle has bir özelliktir. Maddî ve mânevî hastalıklara şifadır. Oruç ibadeti yerine getirilirken Allah'tan başkasına ibadet edilmediği için Cenâb-ı Hakk

كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصَّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ

“Oruç dışında insanoğlunun her ameli kendisi içindir. Oruç ise benim içindir ve mükâfatını da ben vereceğim.”³¹ buyurmuş, sevabının hesapsız olacağına işaret eylemiştir. Fakat şartlarına uymak lâzımdır.

Oruçlunun yemek, içmek, cinsel ilişkide bulunmak gibi orucu bozan hâllerden sakınması farz olduğu gibi gözlerini, kulaklarını, dilini, elini, ayağını da haramlardan, mekruhlardan, şüpheli lokmalardan koruması vâciptir. Helâlden korunup da haramla iftar etmek bir ev yapmak için bir şehri yıkmak gibidir. “Nice oruçlular vardır ki kazançları ancak açlıkları ve susuzlukları olmuştur.” buyrulmuştur. İftar zamanında mideyi aşırı doldurmamak, iftardan sonra da orucun kabul ve reddini düşünerek korku ile ümit arasında bulunmak gerekir.

³¹ Buhârî, Savm, 9

İşte, şu kısa ve faydalı sözlere çok dikkat ediniz. Orucun hikmetlerini düşünerek edâ etmeye çalışınız. Orucu bozan ve bozmayan hâlleri dinî kitaplarda gördünüz, onları tekrar ediniz. Orucun faziletleri ile ilgili hadis-i şeriflerin hepsini yazamayız. Birkaçını kısaca bildireyim:

Beyhakî'nin Abdullah bin Ebî Evfâ'dan rivâyet eylediği hadis-i şerifte; “Oruçlunun uykusu ibadet, sessizliği tesbih, ameli kat kat sevap, duası kabul, günahı affedilmiştir.”³² buyrulmuştur. Ebu Hureyre hadisinde;

لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ

“Her şeyin bir zekâtı vardır. Gövdenin zekâtı oruçtur.”³³ buyrulmuştur. Hz. Enes hadisinde ise hafaza meleklerinin ikindiden sonra oruçlulara günah kaydetmediği müjdelenmiştir. Deylemî merhumun *Müsned* adlı eserinde yazdığı bir hadis, kıyamet gününde insanlar hesap vermekte iken oruçlulara ikram edilecek olan ilâhî lütufları beyan ediyor.

وَأَسْتَكْثِرُوا فِيهِ مِنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ : خَصَلْتَيْنِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ، وَخَصَلَتَيْنِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا، فَأَمَّا الْخَصَلَتَانِ اللَّتَانِ تُرْضُونَ بِهِمَا رَبَّكُمْ : فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَتَسْتَغْفِرُونَ، وَأَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا : فَتُسْأَلُونَ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَتَعُودُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ أَشْبَعَ فِيهِ صَائِمًا، سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ

Selman radiyallahu anhin rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte, bir hutbenin sonunda Peygamberimizin Ramazan ayında dört şeyin çok

³² Kenz'ul Ummal, 23562

³³ İbn-i Mâce, Siyam, 1735

yapılmasını tavsiye buyurduğu nakledilmiştir. Bunlar tevhid-i şerif, istiğfar, Allah'ın rahmetinden cenneti istemek, cehennem azabından Allah'a sığınmaktır.³⁴ İşte, bu hadis ile amel ediniz.

Tevhit dersiniz diğer günlere nispetle katlansın. İstiğfar da üç yüz olsun namazlardan sonra:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ اِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ اَوْ عَمَلٍ وَّ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ
النَّارِ وَمَا قَرَّبَ اِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ اَوْ عَمَلٍ

*Allahümme inni eselükel cennete vema karrebe ileyha min kavlin ev amelin ve
eûzu bike minennari vema karrebe ileyha min kavlin ev amelin.*

“Allah’ım senden cenneti, cennete yaklaştıracak söz ve fiilleri yapabilmeyi istiyorum. Cehennemden, cehenneme yaklaştıracak söz ve fiillerden sana sığınırım.” duasını çok okuyunuz.

Ramazan çıktıktan sonra Şevval ayında tutulan altı gün orucunu asla ihmal etmeyiniz ki seneyi tamamen oruçlu geçirmiş olursunuz. Bu oruçları arka arkaya tutmak şart değildir. Efendimiz pazartesi ve perşembe günleri oruçlu olurdu. Sebebini sordukları zaman

تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ ، فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا
صَائِمٌ

“Bu günlerde ameller Cenâb-ı Hakk’a arz olunur da oruçlu bulunmayı severim.”³⁵ buyurdu. Bu günleri kaçırmayınız ki kerahetten de kurtulmuş

³⁴ İbn Huzeyme, 1887

³⁵ Tirmizi, Savm, 747

olursunuz. Çünkü dört gün aralıksız yemek yemek mekruh sayılmıştır, bu iki günde tutulunca birinde iki, diğerinde üç gün aralık kalmış olur.

Bundan sonra “eyyam-ı biyz” denilen hicrî ayların 13, 14 ve 15. günlerinde tutulmalıdır. Efendimiz yolculuk hâlinde veya dışında asla terk etmemiştir. Bunlar hakkında:

هٰنَ كَنْزُ الدَّهْرِ

yani “Zamanın hazinesidir.” buyurmuştur. Bunlarda oruçlu olmak bir defineye sahip olmak gibidir.

Zilhicce ayının ilk on günü de mânevî ganimetlerdendir. Gafletle geçirilmeyecek günlerdendir. Nitekim Kur’ân’da;

أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ

eyyâmin ma'lûmâtin

yani “belirli günlerde” diye buyrulan günler bu günlerdir. Bu günlerde yapılan amelin Allah katında cihat etmekten de sevgili olduğu, her bir günün orucunun bir sene oruca ve arefe gününün on seneye denk olduğu, kalbinde zerre kadar imanı olan her Müslümanı ilâhî mağfiretin kapsayacağı Enes, Ebu Hureyre, İbni Abbas rıdvanullahi aleyhim hadislerinde beyan etmişlerdir. Bu günlerde tesbih, tahmid, tehlil ve tekbirin çok okunması tavsiye olunmuştur³⁶:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلِلَّهِ الْكِبَرُ

Sübhânallahi velhamdülillahi velâ ilâhe illallahu vallahu ekber

³⁶ Abd b. Humeyd, Müsned, 1/257

üç yüz kere okunmalıdır.

Bunlardan sonra senenin ilk ayı olan ve “Şehrullah” ismini alan Muharrem’in ilk on gününü oruçlu geçirmeli, senenin başlangıcını hayır üzere bina etmelidir.

إِنْ كُنْتَ صَائِمًا بَعْدَ رَمَضَانَ فَصُمْ الْمُحَرَّمَ فَإِنَّهُ شَهْرُ اللَّهِ

Efendimiz Ramazan ayından sonra hangi ayda oruç tutayım diyen bir Müslümana “Muharrem ayında tut, çünkü Allah'ın ayıdır.”³⁷ buyurdular. Bu günler zikir ile emrolunan günlerdir. Bir günü bir aya denktir. Onuncu günü aşuredir. Bir senelik günaha kefarettir, lâkin yalnız bırakmayıp başında ve sonunda birer gün tutmakla emrolunduk; “Yalnızca aşureyi tutan Yahudilere muhâlefet ediniz.” buyrulmuştur.

Peygamberimiz, Muharrem ayında perşembe, cuma ve cumartesi günlerini bir arada oruçlu geçiren kimseye iki senelik ibadet sevabı yazılacağını müjdelemiştir. Taberanî *Mu’cemü’l-Evsat* adlı eserinde nakletmiştir, bu da hatırlarınızda olsun.

Recep ayının birinci günü üç seneye, ikinci günü iki seneye, üçüncü günü bir seneye; diğer günlerinin ise birer aya denk olduğunu Aliyyu’l-Kari *Recep Ayının Faziletleri* adlı risalesinde zikretmiştir.

Efendimiz, Şaban ayının çoğunu oruçlu geçirmiş olduklarından Müslümanların bu sünnete yabancı kalmaları olmaz, Şaban orucunu da ihmal etmeyiniz.

Bir gün yiyip bir gün oruç tutmaya “savm-ı Davud” denir. Efendimiz “En hayırlı nâfile budur.” buyurmuştur. Üç ayların tamamını tutmaktan daha sevaplıdır. Efendimiz, Ramazan'dan başka bir ayı

³⁷ Tirmizi, Savm, 741.

tamamen oruçlu geçirmemiştir; sünnetinden ayrılanlar, tam tutacağız diyenler Efendimize muhâlefet etmiş olurlar. Siz bunları tamamıyla yapamasanız dahi mümkün olanlarını işleyiniz. Hiç olmazsa her aydan üç gün oruç tutunuz ki Resûlallah sallalâhü aleyhi ve sellem vasiyetini yerine getirmiş olasınız.

Bilirsiniz ki kıyamette herkes hakkını isteyecek, adil-i mutlak olan Cenâb-ı Hakk kimsenin kimsede hakkını bırakmayacak. Borçlunun bütün ibadetlerinden kul hakkına verilecek, yalnızca orucu verilmeyecek. Kalan borçlarını Allahu Teâlâ kereminden ödeyip o kulu orucuyla cennete koyacaktır. Bu hadis-i şeriften anlaşıldı ki oruç göz yumulacak ibadetlerden değildir, kıymeti çok yüksektir. Sakın ihmal etmeyiniz. Vesselâm!

Erken Kalkmak

Muhterem çocuklarım,

Sabaha kadar uyuyanlar “Ey gafiller!” diye çağrılır. Göreyim sizi, erken kalkınız ve bu sayede gafiller defterine girmeyiniz. Üstünüze gün doğmasın, şafak atmasın.

Sabah vaktinde çocukları bile uyandırınız; çünkü şafakla güneş aralığı rızıkların taksim olunduğu zamandır. Uyuyanların rızkı dar, gönülleri neşesiz olur. Sıhhatleri de tam olmaz. Bu hâlin hayvanlar üzerinde bile tesiri görülmektedir. Koyunlarla köpeklerin hayatlarına dikkat ediniz. Bu saatlerde uyuyan kimselerde uğursuzluk, darlık, bereketsizlik; uyanık olanlarda genişlik, bereket görülür. Ders almak için bunların hâli yeterlidir. Efendimiz yatsı namazından önce uyumadı, namazdan sonra dünya kelâmı etmedi. Bu yüzden erken kalkmak için hele ki yaz gecelerinde erken yatmak lâzımdır.

Gece namazının derecesine vâkıf olan bir kimse seherde kalkmış olmak için mutlaka erken yatıp erken kalkacaktır. Çok kısa gecelerde teheccüt yetişmezse, gündüzleri kuşluk vaktinde gece namazı yerine iki veya dört rekât namaz kılmak tavsiye edilmiştir. Göreyim sizi, bu konuda da basiret üzere olasınız. Vesselâm!

Yalnızlığın Faydaları

Evlatlarım,

Bu vasiyetim de dikkate değer ve önem verilmeye lâyıktır. Bundan bin küsur sene evvel insanlarla görüşmek iflas alâmeti sayılmıştı. Acaba o dönemde yaşayanlar zamanımızı görselerdi ne düşünürlerdi? Bugün erkekler bozulmuşsa da birçok olaylar yüzünden İslâm hanımlığı daha çok düşüş göstermiş, terbiye kalmamış, ilimden uzaklaşmış ve ahlâk sıfıra inmiştir.

İslâmî duyguların, terbiyelerin yerini yabancı âdetler, çirkin huylar, bid'atlar almış. Onun içindir ki size başlı başına bir vasiyetimdir uzlet, yani yalnızlık. Çünkü zamane kadınlarıyla çokça görüşmeniz terbiye ve ahlâkınız üzerinde zararlar doğuracak, ibret ve nasihat yerine gaflet ve uğursuzluk tohumları saçacaktır. Zamane kadınlarıyla görüşmeyi azaltınız ve zarûret olmadıkça da sohbetlerinde bulunmamaya çalışınız. Kur'ân-ı Hakîm kadınlara evlerinde kalmayı emrediyor, süslenip de dolaşmaktan men ediyor. Gezme, görüşme meraklıları muhakkak ilim ve irfandan mahrum kalanlardır. Hamdolsun siz ihtiyacınız olan bilgilerle donatıldınız. Bir kere ders çalışma hayatına nefislerinizi alıştırdıncaya uzleti sevecek, gereksiz geymelerden nefret edeceksiniz.

Göreyim sizi, bu zevki yani uzlete çekilerek kitap okuma ve ders çalışma alışkanlığını kazanmaya çalışınız. Kitaplarla vakit geçirmeye alışınız. Vaktiniz en değerli naktinizdir. Ömrünüzün en kıymetli

sermayeniz olduğunu unutmayınız. O cevherin kıymetini iyi bilin ve asla yele vermeyin.

Hem bu uzlet nimetine sahip olduğunuz zaman koğu, gıybet, iftira, yalan, tamah, haset gibi birçok büyük günahlardan yakalarınızı kurtarmış olacaksınız. Çünkü bu gibi günahlar hep insanlarla çok fazla bir araya gelmekten doğar. Gözünüzü dört açınız, bu konuda çok gaflete düşenler vardır. Siz bu kıymetli irşat ve uyarılar sayesinde kurtuluşa ereceksiniz. Vesselâm!

Dinimize ve Geleneklerimize Sahip Çıkınız

Oğlucuklarım,

Nûr-ı nübüvvet uzaklaştıkça din zayıf düşecek, hor ve hakir kalacak, cehâlet, yalan ve fuhuş çoğalacak. İşte, böyle bir zamanda bin türlü hakaret görseniz dahi dine sarılmaktan geri durmayınız.

Müslüman olarak yaşayınız, Müslüman olarak ölünüz. Evlat ve torunlarınızın kıyamete kadar İslâm dini üzerine yaşamalarını Allahu Teâlâ'dan isteyiniz. Dünyada da ahirette de kurtuluş ve mutluluk din ile yaşamaktadır. Din mutlak bir hayır; değişmez, ilâhî bir kanundur. Ayrıca ruhların zarûrî bir ihtiyacıdır. Adaletin terazisi, ahlâkın düzenleyicisi, insanlığın ölçüsüdür din. Hakîkî medeniyetler dinden doğmuştur. Kalpleri birleştiren, milletleri kaynaştıran, felâketzedeleri kurtaran dindir. Hayatın korkunç yollarında sığınılacak sağlam bir kaledir. Dinin yokluğu değil, biraz gevşekliği bile insanı hayvanlık çukuruna düşürür. Dinsiz bir adam dümensiz gemi gibidir. İçi çürümüş çınara benzetilir. Dünyada insanların en talihsizi iman nimetinden mahrum olandır. Bu cevherin kıymetini iyi biliniz, şükrünü edâya koşunuz. Dinimizin üstüne titreyip imanınızı korumak için Allahu Teâlâ'dan yardım dileyiniz.

Dinin güzellikleri buraya sığmaz, yazılanlarla yetinelim. Zirâ âriflere işaret yeter demişler. Vesselâm!

Selâmlaşmanın Fazileti

Evlatlarım, *Baba Nasihati* adlı kitabımda bu konuya dair yazımı okudunuz. Fakat önemi gereği bazı ilavelerle tekrar edeceğim:

Selâm, Müslümanların karşılıklı haklarından, birbirlerini sevmelerinin en kuvvetli sebeplerindendir. Bir İslâm nişanı olan selâm, öyle eski bir âdettir ki tâ Âdem aleyhisselâm ile melekler arasında başlamış, ehl-i cennet aralarında devam etmiştir. Ebedî olup devam edecektir, hatta müminler cennetlere yaklaştıklarında cennet hizmetlilerinin onlara;

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

selâmun aleykum tıbtum fedhulûhâ hâlidîn

“Selâm size, tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya.”³⁸ diyeceği Kur’ân’da bildirilmiştir. İşte, bu hakkı sahiplerine veriniz. Geleneğe göreneğe değil, sünnete tâbi olunuz.

Ey kızlarım,

Görüşmenize izin verilen on dört sınıftan her kime rast gelir veya evlerine uğrarsanız hemen selâm veriniz. Türklerde bu sünneti ihyâ eden azdır, hele ayrılırken selâm yok gibidir. Hâlbuki en güzeli ayrılırken de selâm ile ayrılmaktır.

³⁸ Zümer, 73.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

Selâmun aleykum

demekle karşınızdaki Müslümana “Canınız, malınız, ırzınız tarafımdan emandadır.” diye söz vermiş olursunuz. Selâmdan sonra o mümine zarar vermek bu ahdi bozar. Efendimiz

وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ

Velâ dine limen lâ ahdelehu

“Sözünde durmayanın dini yoktur.”³⁹ buyurmuştur. Selâm vermek asla boş iş değildir. Tam on sevap vardır.

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

ve rahmetüllahi ve beraketühü

“Allah’ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.” sözünü de ilave ederseniz sevap otuz olur. Böylelikle insan hem İslâm’ın hakkını yerine getirmiş hem de sevap kazanmış olur.

Göreyim sizi, ata yurdunda alıştığınız üzere hareket ediniz. Selâmı yalnızca tanıdıklarınıza vermek âfettir. Bu yüzden selâm vermek için kişinin Müslüman olduğunu bilmeniz yeterlidir. Bu tüm Müslümanların hakkıdır, yalnızca tanıdıklarınızın değil.

İnsan bulunmayan bir hâneye girince vazifeniz:

³⁹ Ahmed bin Hanbel, Müsned, 12155

اَلسَّلَامُ عَلَيَّتا وَعَلَى عِبَادِ اللّٰهِ الصّٰلِحِيْنَ اَلسَّلَامُ عَلٰى اَهْلِ الْبَيْتِ
اَلسَّلَامُ عَلٰى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ

*Esselemü aleyne ve ala ıbedillahis-sâlihine esselemü ala ehlil beyti esselemü
alannebiyyi ve rahmetüllahi ve beraketühü*

“Allah’ın selâmı, rahmeti, bereketi Peygamberimize, sâlih kullara, hâne halkına ve bizim üzerimize olsun.” demektir.

İşte, bu vasiyetimi de yazıldığı üzere yerine getirmeye çalışınız.
Sünnete ters düşen âdetlerden uzaklaşınız. Vesselâm!

Sadelik, Aza Kanaat ve Medenî Edepler

Sevgili kızlarım,

Bir kadının zevci için süslenmesinin ibadet olduğunu daha evvel bahsetmiştim. Fakat bu süslenme de sade ve İslâmî olmalıdır. Çünkü islâmi olmayan ve moda denilen batı âdetleri Mülûmana yakışmaz.

Göreyim sizi, ibadetlerinize engel olacak derecede elbise ve süse kapılmayınız. Sadeliğe ve aza kanaat ediniz. Şunu isterim, bunu isterim diye kocalarınızı yormayınız. Zarûret olmadıkça hamamlara girmeyiniz, eğlence yerlerine gitmeyiniz. Bayramlarınızı İslâm'ın izin verdiği meşru ziyaretlerle geçiriniz. Camilere giderseniz edebe riâyet ediniz. Kocalarınızın sırlarını kimseye açmayınız. *Baba Nasihati* adlı kitabımda okuduğunuz büyük bir İslâm hanımının kızına olan vasiyetleri kulaklarınıza küpe olsun, hatırlarınızdan çıkmasın.

Aileniz ve çocuklarınıza karşı merhametli olunuz. Yalnız ailesine merhameti sebebiyle cennete konanlar olacaktır.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

La ilahe illallah

sözünü çocuklarına öğreten ve bu terbiye üzere yetiştiren kimse hesap görmeyecektir. Bu şerefe ulaşmaya çalışınız. İslâm'ın tarif ettiği gibi evlat terbiyesine dikkat ediniz ki bu şerefe ulaşıp hesapsız cennete girebilesiniz.

Hem süs hem de erkeklerden farkınız olması için tırnaklarınızda daima nişan bulundurmak, kına yakmak sünnettir, terkedilmesi caiz değildir. Fakat bu sünnet parmaklara ipler dolayıp saatlerce oynamak sûretiyle olmaz. Öyle yapmak vakit kaybetmek demektir. Ömrünüzün bir parçasını boşa harcamaktır. Sakın böyle anlamsız şeylerle uğraşmayınız. Kısa sürede bu sünneti yerine getirmeyi âdet ediniz.

İçinde insan bulunan bir eve babanız veya ananız dahi olsa asla izinsiz girmeyiniz. Belki çıplak bulunabilirler. O yüzden mutlaka kapıyı çalınız. Bunda da usûl ve edebe dikkat ediniz. Birinci vurmanız hafif olsun; biraz beklersiniz, belki namazda veya lavaboda bulunuyorlardır. İkincisi biraz yüksek, üçüncüsü ise daha sertçe olsun. Vurduktan sonra beklerken biraz geri çıkılmalıdır ki kapı açılınca bir yabancı ile yüz yüze gelinmesin. Üçten fazla kapı çalmaya müsâade yoktur. İzin verilmezse hemen dönüp gitmelidir. İzin olur kapı açılırsa selâmdan önce söze başlamayınız. Konuşmalarınız da sağıra söz anlatır gibi olmasın. Muhatabınızın işiteceği kadar olması kâfidir. Büyüklere selâm bile hafif olmalıdır. Bu edepler kulaklarda küpe olsun evlatlarım. Vesselâm!

Sadaka

Çocuklarım,

Sözle ve bedenle yapılan ibadetlere dair size epeyce bilgi verdim. Biraz da mal ile yapılan ibadetleri anlatayım:

Sadaka farz, vâcib ve nâfile olmak üzere üçe ayrılır. Farz olanı zekât diye şöhret bulmuştur. Her Müslüman sene başında borcunu eksilttikten sonra, bir senelik aslî ihtiyacından fazla iki yüz dirhem gümüş veya kıymeti yirmi miskal altın üzerinden bir yıl geçse; kırkta birini ayırıp fakirlere vermesi Allah'ın emri, fakirin de hakkıdır. Zekât mal ile olan bir ibadettir. Bu emri tutmayanların namazlarının kabul olmayacağı gibi ağır cezalara çarptırılacağı da Kur'ân'da zikredilmiştir. Azabın çeşitleri hadislerde açıklanmıştır. Kadınların incilerine, sandık eşyalarına zekât yoktur, fakat kurban gerektirir. Süs için takılan altınlar dahi yirmi miskal ağırlığında olursa yine zekât verilmesi farzdır.

Sadakanın vâcib kısmı fitır sadakası, yani halk arasında bilinen ismiyle fitredir. Bu kurban kesmeye kudreti olanlara vâcib, fakirlere ise değildir.

Sadakanın nâfile kısmı ise bir hurmanın yarısı dahi olsa gerçek ihtiyaç sahiplerine vermektir. Bunun faziletleri pek çoktur. Bu konudaki hadis-i şerifler buraya sığmaz. Size birkaçını tercüme etmekle yetineceğim:

كُلُّ امْرِئٍ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ

“Her kişi, insanlar arasında hüküm verilinceye kadar sadakasının gölgesinde olacaktır.”⁴⁰

الصَّدَقَةُ تَمْنَعُ سَبْعِينَ نَوْعًا مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ ، أَهْوَنُهُ الْجَذَامُ ،
وَالْبَرَصُ

“Sadaka yetmiş türlü belâyı def eder, ehveni yani en hafifi cüzzam ile barastır.”⁴¹

“Sadaka malı artırır, sadaka veriniz ki Allahu Teâlâ size merhamet etsin.”⁴²

“Ümmetten birinin verdiği sadakanın bereketiyle Allahu Teâlâ ümmetin genelinden azabı kaldırır.”

“Kapınıza gelip (durumunu anlatarak) isteyenin kolunda altın bilezik dahi olsa sakın azarlamayın.”⁴³

“Miskinler yalan söylemeseydiler, onları boş çevirenler felâh bulmazlardı.”

⁴⁰ İbni Hibban, Zekât 3310

⁴¹ Kenz’ul Ummal, 15982; **Baras**: Derideki hastalıktan dolayı meydana gelen beyazlık

⁴² Camiussağir, 3411

⁴³ Bu anlamı taşıyan وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنْهَرْ Duha/10. ayeti “El açıp isteyen de sakın azarlama.” Bu hadisi destekler niteliktedir.

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ
أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْقًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَقًا.

“Her gün iki melek iner ve ‘Ya Rabbi, verenlerin malları devam etsin, vermeyenlerin malları telef olsun.’ diye dua ederler.”⁴⁴

“Malınızı zekâtla koruyunuz, hastalarınıza sadaka ile çare bulunuz, belâlara ise dua ile karşı geliniz.”⁴⁵

اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

“Bir hurmanın yarısı ile olsun azaptan korununuz.”⁴⁶

İşte, bu hadisler size bir fikir vermeye yeter. Efendimiz bir başka hadisinde buyurmuş ki:

أَتَى سَائِلٌ امْرَأَةً وَفِي فَمِهَا لُقْمَةٌ، فَأَخْرَجَتِ اللُّقْمَةَ فَلَفَظَتْهَا، ثُمَّ
نَاوَلَتْهَا السَّائِلَ، فَلَمْ تَلْبَثْ أَنْ رُزِقَتْ غُلَامًا، فَلَمَّا تَرَعَرَعَ جَاءَ ذِئْبٌ
فَاحْتَمَلَهُ، فَخَرَجَتْ تَعْدُو فِي أَثَرِ الذِّئْبِ، وَهِيَ تَقُولُ: ابْنِي! ابْنِي!
فَأَمَرَ اللَّهُ مَلَكًا: الْحَقِ الذِّئْبَ، فَخَذِ الصَّبِيَّ مِنْ فِيهِ، وَقُلْ لَأُمِّهِ: إِنَّ اللَّهَ
يُقَرِّئُكَ السَّلَامَ، وَقُلْ: هَذِهِ لُقْمَةٌ بِلُقْمَةٍ

“Eski zamanlarda bir kadına dilencilerden biri gelir el açar, o kadın da ağzına koyduğu bir lokmayı derhal dilenciye verir. Bir zaman sonra kırdı

⁴⁴ Buhârî, Zekât 27

⁴⁵ Camiussağir, 3728

⁴⁶ Buhari, Edebü 34; Müslim, Zekat, 66.

gezerken bir kurt gelir, çocuğunu kaptığı gibi kaçar, kadıncağız ‘Yavrucuğum, gitti!’ diye bağırmakta iken Cenâb-ı Hakk Cebrail’i gönderip kurdun ağzından çocuğu alıp validesine ulaştırır. Ardından ‘Allah’ın rızası için verdiği bir lokmaya karşılık Allah da sana bir lokma verdi.’ buyurdu. Yani senin bir lokmacığın, kurda bir lokma olan çocuğunu kurtardı.”⁴⁷ der. İşte, kıssadan hisse almalı, dilenciye boş çevirmemelidir.

Sadakanın çeşitleri vardır; iyi bir niyetle kendi yediklerimiz, evlatlarımıza yedirdiklerimiz, kuşların, kurtların, bütün canlıların yedikleri hep sadakadır. Bir kardeşinizin yüzüne gülümsemeniz, işini görmeniz, yardım etmeniz, bilmediklerini öğretmeniz, zararlarını önlemeniz gibi pek çok ameliniz hep sadakadır. Elinizden gelen iyiliği insan, hayvan, iyi kötü demeyip yapmaya çalışınız. “İyilik yap, denize at, balık bilmezse Hâlik bilir.” sözü çok doğrudur.

Göreyim sizi, miskinlere çok baktığı için

أُمُّ الْمَسَاكِينِ

ümmül mesâkin

yani “fakirlerin/miskinlerin annesi” diye şöhret bulan Zeyneb radiyallahu anha annemizin sancağı altına girmeye gayret ediniz.

⁴⁷ Kenzu'l-Ummal, 16031

Kalp ve Diğer Latifelerin Zikirleri

Çocuklar; dil, beden ve mal ile yapılan ibadetleri öğrendiniz. Şimdi de size vücut ikliminin şâhı, bütün âzâların hâkimi olan kalbi ve insan bedeninde bulunan diğer latifeleri ve bunların zikirlerini anlatacağım. Böylelikle zâhir gibi ruhunuz da mâmur olsun ki iki kanatlı olup amacınıza kolayca ulaşabilesiniz. Hiç olmazsa bu yolun yolcularını severek “Kişi sevdiği ile beraberdir.”⁴⁸ mânâsındaki

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

El mer'ü me'a men ehabbe

hadis-i şerifinin sırrına erebilesiniz.

Kalp sol memenin iki parmak aşağısında çam kozası gibi bir et parçasıdır ki hayvanlarda gördüğünüz yürek gibidir. Buna şekli itibarıyla “sanavberiye” yani kozalak denir. Kalpte Cenâb-ı Hakk’ın koyduğu ve henüz sırrını bilemediğimiz Rabbânî bir özellik vardır. İşte gerçek kalp odur. Düşünen, anlayan, bütün bedene hâkim olan, imanın merkezi ve Allah’ın nazargâhı olan kalp o kalptir. O düzgün olunca bütün âzâlar düzgün, o bozuk olunca da hepsi bozuk olur. Kalbi bozan altmış huy vardır, onları size ayrıca bildireceğim. **Ruh** sağ meme altında, **sır** sol meme üstünde, **hafi** sağ meme üstünde, **ahfa** göğüs ortasında, **nefis** ise beyinde karar kılınmıştır. Tasavvufta bunların hepsine “letâif-i insaniye” denir, bunlar mânâ âleminde dir.

⁴⁸ Buhârî, Edeb, 96

İnsan on şeyden meydana gelir. Beşi dünyevîdir; hava, su, toprak, ateş ve nefisten ibarettir ki bunlar madde ve fânî olduklarından âlem-i halk denmiştir. Diğer beşi ise manevîdir; kalp, ruh, sır, hafi, ahfadan ibarettir ki bunlarda madde ve fanilik olmadığından âlem-i emir denmiştir. Âlem-i emirden olan bu beş, âlem-i halktan olan beşin terbiye edicisidir. Kalbin nûru ile nefis, ruhun zikri ile dünya sevgisi, hafînin feyziyle ateş, ahfanın nûru ile toprak, sırrın feyziyle su terbiye edilir. Fakat bunların feyiz ve terbiyeleri kendi kendilerine olmaz. Mevlâyâ varan sayısız yollardan birinden giderek, her latifenin zikri çalışılarak terbiye edilir.

Bu manevî yolların en yakını Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem Ebu Bekir radiyallahu anha öğrettiği hafi, yani kalbî zikir yoludur ki tasavvuf yolcuları arasında bu yola “tarik-i Sıddıkî, Üveysî, Azîzân, Nakşî, Müceddidî, Hâlidî, Saminî...” gibi adlar verilmiştir. Bu yolda dervişe ilk önce kalbî zikir ile Allah zikri öğretilir. Günde en az beş bin kere kalpten “Allah” demekle emrolunur. Zâkir abdest alır, kıbleye doğru oturur, on kere istiğfar, on kere salavat-ı şerife, üç İhlâs-ı şerif, bir Fâtiha okuyup hâsıl olan sevabın emsalini önce Efendimize, daha sonra ehl-i beytin, bu yolun silsilesinde bulunan mürşitlerin ruhlarına bağışlayıp gözlerini yumar, dilini damağına yapıştırır. Efendimizin ruhâniyetini düşünerek huzurunda bulunuyormuş gibi vaziyet alır. Onun aracılığıyla Allah’tan bir feyz bekler. Bunun dışında kalbe geleni gönülden atar. Ufak taneli hafif bir tesbihle tane atlamaksızın kalpten “Allah, Allah” diyerek hızla devre başlar ve her devir başında:

إِلَهِى أَنْتَ مَقْصُودِ وَرِضَاكَ مَطْلُوبِى

İlahi ente maksudi ve rizake matlubi

duasını okur. Ardından tekrar devre başlar ve beş bine tamamlanır. Lisan bir kere “Allah” deyinceye kadar kalp yetmiş kere dermiş. Bu sayede zâkir beş bini yirmi dakikada belki daha az zamanda yapar. Eğer zâkir dünya sevgisini gönülden atabilirse zikrin nûru ile kalbi yanmaya başlar. O zaman kâmil bir mürşidin teveccühüne ihtiyaç duyulur. Eğer bulamaz ise zikrini o hâl geçinceye kadar terk eder, başka bir zikirle meşgul olur. Gerçi “Halk mecnun diyene kadar zikre devam ediniz.” emri var ise de bütün irade elden gitmemelidir. Zâkir kalbini ism-i celâle alıştırdıktan sonra her gün bin kere de makam-ı ruhtan zikreder. Sırasıyla diğer latifeler için bin adet zikir çeker ve günlük vazife on bir bine ulaşır.

Kalbî zikir altı makamdır. Bu makamlara ulaşılınca bütün vücudun latifeleri zikre başlar, yani vücudun her parçasının, her tüyün “Allah, Allah” dediği mülâhaza edilir. Başlangıçta bu zikirler sadece taklitten ibarettir. Fakat kalbe yerleştikçe, yani kemâl hâsıl oldukça her latifenin ayrı ayrı zikirleri duyulur, nûrları görülür. Zâkirin görevi büyük bir ihlâsla dersine devam etmektir.

Lafz-ı celâl yani “Allah” zikrinden sonra tevhit dersine başlar. Günde yedi yüzden aşağı düşürmez. Bunun da âdabı vardır; zâkir, Peygamber Efendimiz vasıtasıyla gelecek feyz-i ilâhîyi bekler şekilde gönlünden dünyayı atar ve nefiy kısmından;

لَا

Lâ

lâ'yı göbeğinden alınına kadar çeker. Ardından;

اَللّٰهُ

Îlâhe

ilâhe'yi sağ omuza indirir ve daha sonra ispat kısmında;

إِلَّا اللَّهُ

Îllallah

illallah'ı sağdan kalbe uzatıp “Allah” lafzını kuvvetle kalbe vurur.

إِلَهِىَ أَنْتَ مَقْصُودٍ وَرِضَاكَ مَطْلُوبِى

Îlahi ente maksudi ve rizake matlubi

“Maksudum, matlûbum ancak Allah'tır.” sözünün anlamını düşünür.

Göğsünde nuranî bir ters bir *lâ* şekli meydana gelir.

Her yüz başında;

مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ

Muhammedün Rasûlullâh

diyerek ardından;

إِلَهِىَ أَنْتَ مَقْصُودٍ وَرِضَاكَ مَطْلُوبِى

Îlahi ente maksudi ve rizake matlubi

duasını tekrar okur. Tevhit topuzunu yiyen kalp yumuşar, onunla meşgul olan kalpte dünya sevgisi yanar yok olur. Artık zâkir Mevlâsından gayrısını düşünmez olur ve insan-ı kâmil defterine girer. Bu şekildeki zikir yapmak farz veya vâcib değilse de kalbi terbiye etmede etkisi çok

büyüktür. Siz mümkün olanı yapınız. Hiç olmazsa bu yolun mensuplarını, ihlâslı ve samimi olanlarını severek onlarla beraber olmaya çalışınız. Büyüklerin “Elin kârda, gönlün yârda olsun.” sözünü unutmayınız.

Kalbin Fenâ Huyları ve Kötü Sıfatları

Sevgili evlatlar,

Kalp vücut ikliminin en yüce mertebesinde bulunduğundan vücudun iyi ya da kötü olması ona bağlıdır. Bu yüzden bu konuyu çok dikkatli okuyunuz. Kalbinizi kötü huylardan kurtarmaya, iyi sıfatlarla donatmaya çalışınız. Kalp her şeyin üstündedir. Efendimiz

إِنَّمَا بُعِثْتُ أُتِمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ

“Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.”⁴⁹

إِنَّ خَيْرَكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا

Sizin en hayırlınız ahlâkı güzel olanınızdır.”⁵⁰ buyurmuştur. İnsanların ibadeti çok da olsa, eğer kötü huyları varsa mutlaka azaba uğrayacakları fakat ibadeti az da olsa güzel ahlâk sahibi ise cennetle mükâfatlandırılacağı bildirilmiştir.

Ahlâk kitaplarında kalbin küçüklü büyüklü altmış âfeti, yani kötü huyları kaydedilmiştir. Bunların en kötüsü ve çirkini küfür belâsıdır. Müslümanlar tevhitleri sayesinde bundan kurtulmuşlardır. Bu nûrun muhâfazasına çok dikkat etmeli, akşam ve sabah namazlardan sonra:

⁴⁹ Muvatta, Husnu'l Huluk, 8.

⁵⁰ Tirmizi, 1975

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُشْرِكَ

Allahümme inni eûzü bike min en üşrike

“Allah'ım sana şirk koştuktan yalnızca sana sığınırım.” duasını üç defa okumalı ve asla ihmal edilmemelidir. Çünkü bu duaya devam edenlerin iman ile gidecekleri müjdelenmiştir.

İkinci derecede, *Baba Nasihati* kitabında belirtilen, halk dillerinde dolaşan küfür sözlerinden son derece sakınmanızdır. Dilin kendisi küçüktür, fakat işleyebileceği günahlar çok büyüktür. Bir kelime ile yüz senelik ibadeti zâyî edebilir. Kalbin âfetleri şunlardır:

1. Bilmemek,
2. Dünyada baş olmayı sevmek,
3. İnsanların kınamalarından korkmak,
4. İnsanların övgülerine sevinmek,
5. Bid'atları kabul etmek,
6. Nefsin arzularına uymak,
7. Delilsiz olarak başkasının sözünü kabul etmek,
8. Dünya menfaatini ahiret ameline tercih etmek,
9. Ölümü uzak görüp çok yaşamayı arzu etmek,
10. Başkalarının elindekine göz dikmek,
11. Büyüklenmek, kendini yüksek görmek,
12. İlimden gayrı bir amaca ulaşmak için nefsini üzme,
13. Amelini büyük görmek, yani ilim ve ameldeki derecesini kendinden bilmek,
14. Başkalarındaki nimetin yok olmasını istemek, ilerlemesini çekememek,
15. Kin tutmak,

16. Diğherlerinin başına gelen belâ ve musibetlere sevinmek,
17. Dünyalık bir nedenden dolayı üç günden fazla bir mümini terk etmek
yani selâmlaşmamak,
18. Korkak olmak,
19. Aşırı derecede cesaret göstermek,
20. Sözünden dönmek,
21. Hıyânet etmek yani doğrudan sapmak,
22. Vaadinden dönmek,
23. Cenâb-ı Hakk’a veya Müslümanlara sûizan etmek,
24. Bir şeyi uğursuz saymak,
25. Cimri olmak, verilmesi lâzım olanı vermemek,
26. Malını harama sarf etmek,
27. Dünya malını kendi nefsi için sevmek,
28. Dünyayı sevmek, gönül bağlamak,
29. Hırslı olmak, yani aşırı derece dünyaya düşkün olmak,
30. Akıl zayıflığı,
31. Tembellik,
32. İşlerde acele etmek,
33. Ahiret işlerinde özen göstermemek, yerli yerince görevlerini
yapmamak,
34. Merhametsiz olmak,
35. Utanmamak,
36. Nimetlerin şükrünü bilmemek,
37. Arzusu yerine gelmediği için öfkelenmek, yani Allah’ın takdirine
razı olmamak,
38. Dünya mülküne gönül bağlamak,
39. Fâsıkları sevmek,
40. Zalimlere meyletmek,
41. Allah’ın azabı ve uyarısından korkmamak,

42. Din âlimlerine, sâlihlerle buğzetmek,
43. Allah'ın rahmetinden ümit kesmek,
44. Elinden çıkan dünyalığa üzölmek, kazandığına aşırı sevinmek,
45. Dünya fakirliğinden korkmak,
46. Müslömanların zararını istemek, faydalarını istememek, menfaati başkalarının zararında aramak,
47. Fitneyi sevmek, insanları birbirine düşörmek,
48. Dininde zayıflık gösterip münkirleri hoş görmek,
49. İnsanların kınamalardan korkmak,
50. Hafifmeşrep olmak.
51. Hakk'a karşı inat ve kibir göstererek hak ve adaletten kaçınmak,
52. Vaaz ve nasihati kabul etmemek,
53. Nefsini suçlu görmemek,
54. Göröndüğü gibi olmamak,
55. Ağzı laf ederek öste çıkmak,
56. Ahmak olmak,
57. Yemek yemeye ve cimâ etmeye hırslı olmak,
58. Şehvetten noksan olmak,
59. Tövbe hatıra gelmeden günahlara devam etmek.

Kısaca yazdığım bu âfetler ahlâk kitaplarında uzunca yazılmış olup her birinin sebepleri, ilaçları ve zararları açıkça beyan edilmiştir. Bunların hepsini yazmaya vaktim müsait değildir. Size burada en zararlı olanlarını yani “riyâ, kibir, ucb, haset, israf” gibi âfetlerin açıklamasını beyan edeceğim. Bunlardan kurtulursanız, diğerlerinden kusurunuz olsa dahi affedilmeniz umulur.

Kibir

Her iyilikte nefsinı başkalarından üstün görmeye kibir denir. Kibrini açığa çıkarıp övünenlere de “mütekebbir” ismi verilir.

أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى

ene rabbukumul a'lâ

“Ben sizin Rabbinizim!”⁵¹ diyen Firavun gibi bâtil davada bulunanlara da “mütekebbir” ismi verilmiştir. Şeytanın binlerce senelik ibadetini mahveden, aziz iken zelil eden, iman nimetinden mahrum kılan, Firavun’un suda boğulmasına sebep olan ve Nemrud’u sivrisinekle helâk eden hastalık bu kibir belâsı olmuştur. Çünkü Cenâb-ı Hakk

الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي فَمَنْ نَارَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ

“Kibriya yani büyüklük benim **ridâ**mdır, Azamet yani izzet benim **izâr**ımdır. Bu iki sıfat ile benimle kim çarpışır onu cehenneme atarım.”⁵² diye buyurdu. Zirâ kibirlenen aciz olduğunu düşünmez, yaratıcısını unuttur, nasıl yaratıldığından gaflet eder ve kinini yutamaz. Ayrıca kibirli insan öfkesini yenemez, hasedi terk edemez, bilmediğini öğrenmeye çalışmaz, kalbi körelir ve gerçeği göremez.

⁵¹ Naziat, 24.

⁵² Ebu Davud, *Sünen-i Ebu Davud*, Libas, 4090, c. 4, s. 59 (Sahih) “**ridâ**: Hac veya umre yapmak üzere ihrama giren erkeklerin belden yukarısını kapatmak üzere büründükleri örtüdür. **izâr**: Belden aşağı giyilen ve peştamal gibi örten elbise.”

Kibirlenen insan Hakk'ı inkâr eder, ilim erbabından, kâmil insanlardan uzaklaşır. İlim, hilm, tevâzu gibi birçok faziletten yoksun kalır. Kıyamet günü kırmızı karınca kadar küçülür, insanların ayakları altında ezilerek cehennemi boylar. Orada, cehennem ehlinin vücutlarından akan irin ve sarı su ile yaşar.

Kibrin en kötüsü Allahu Teâlâ'ya karşı olandır. Nemrud'un ve Firavun'un kibri de bu türdendir. Halk arasında ibadet yapmaktan cemaate katılmaktan utanıp sıkılanların kibirleri de bunlara hemen hemen eştir. İkincisi, Peygamberlere karşı gelen, onları küçük gören kâfirlerin kibridir. Üçüncüsü, diğer insanlara karşı olandır. Gerçi bu kısım diğerleri gibi küfre varmasa da büyük günahdır. “Ümmü'l-meâsi” yani kötülüklerin anası denilen bir belâdır. Bu hastalık başkalarını hakir görmekten ve kendinin evvelini ve ahirini düşünmemekten ileri gelir.

İdrar yolunda iki defa dolaşan, evveli hakir bir su (meni), ahiri kokmuş bir lâşe (ceset) olan insana kibirlenmek, kendini beğenmek yakışır mı hiç? İhtiyaçlar içinde yüzen, aciz ve fakir bir varlık nasıl olur da benlik ve büyüklük davasında bulunabilir? Tefekkür eden insan, değil böyle bir davadan, hayâsından başını bile yukarı kaldıramaz.

Küfrün belâsının kalpte yer tutmasına neden olan yedi sebep vardır ki bunlar “ilim, ibadet, soy, güzellik, kuvvet, mal, kavim ve kabile”den ibarettir. Gerçi bunlar tam sebep değilse de cehâlet ve fikir noksanlığı nedeniyle benlik askerini kalp şehrine musallat ederler. Bunlar farz ve vâcib derecesinde insana lâzım olan şeyler olduğundan gidermelerine izin verilmez. O hâlde bunları güzel bir şekilde idare ederek kibre alet etmemek icap eder. Meselâ ilmin şerefi, dünyalık bir menfaat gözetmeyip ancak Cenâb-ı Hakk'ın rızası için tahsil ve talim etmektir. Aksi hâlde âlimin azabının cahilden çok olacağı ve

mertebesinin çok düşük olacağı hatırlanmalıdır. Kibrin yaratılmışlara haram, yaratıcıya özel bir sıfat olduğu bilinmelidir. Peygamberlerin huşû ve tevâzu halleri devamlı düşünölmelidir.

Âlim cahili gördüğü zaman “Bu kişi Mevlâsına farkında olmadan isyan ediyor, ben ise bilerek günaha düşüyorum.” demeli, ihtiyarı görünce “Bu kişi benden önce Allahu Teâlâ'ya itaat etti.” demeli, küçükleri görünce “Ben onlardan önce Mevlâma âsî oldum.” diye nefsini kınamalı. Kendine denk olanları görünce “Bunların hâli bana meçhul, ben kendimi bilirim, bilinen hor görölmeye daha lâyıktır.” demeli; ehl-i küfrü görünce “Sonunu bilmiyorum. Ola ki son nefesinde imanla gider, ben imansız gidebilirim.” diye düşünmelidir. Hayvanlara baktığı zaman da “Bunlar günahattan paktırlar, azap görmezler, ben günahlarımdan dolayı azabı hak ediyorum.” demelidir. Bu şekilde nefsini iyi görmeyerek bu hastalığından kurtulur. Fakat bu kimseler küfür ve isyanlarında devam ettikçe buğzetmemiz, münkerden nehyetmemiz vâcib olur.

İbadete gelince; âbid bir kimse, fâsık biri hakkında kibirli olabilir. Bunun da ilacı ilimdir. Kendi nefsini temize çıkarmanın haram olduğunu hatırlayarak bu hastalığından kurtulur.

Baba ve ananın şerefleriyle övünmek de cehâlet eseridir. Kendini bilen, başkalarının kemâli ile büyüklenmez. Çünkü “*Ameli kendisini geriye bırakanı, nesebi ileri götüremez.*” buyrulmuştur. Âdem alehisselâm Kâbil'i, Nuh aleyhisselâm Kenân'ı kurtaramazsa babalar ve dedelerle övünmenin ne hikmeti olabilir? İnsana çürümüş kemiklerle değil, faydalı ilimler, güzel huylarla övünmek yaraşır.

Güzellikle iftihar etmek, daha çok kadınlarda bulunur, bu da cehâlettendir. Ne olduğunu düşünmemekten kaynaklanır. Necâset

hamalı, tuvalet değirmeni olduğunu yani içinde taşıdığı maddî ve manevî pislikleri hatırlamamaktan ileri gelir. Devamsız bir cilaya aldanan elbette ahmaktır.

Kibrin sebeplerinden biri olan kuvvet ise eşeklerin bile insana nispeten üstün bulundukları bir sıfattır, bununla övünmek cahilliktir.

Mal, mülk, evlat, akraba, köle, cariye gibi şeylerle övünmek de cahilâne bir tavır, delicesine bir gururdur. Çünkü bunların hepsi dünya hayatının süsü, devamsız bir gölge ve gelip geçen bir uyku gibidir. En sıradan milletlerin bile kendisi için gördüğü sıfatlardır. Düşünen bir insan böyle fânîlere aldanmaz, Mevlâdan başkasına gönül bağlamaz.

Bazı durumlarda kibir kalpte gizlice yer tutar. İnsan kibirden uzak olduğunu zanneder. Gizli riyâ gibi varlığını fark edemez. Akıllı insan uyanık olmalı, kalbinde kibrin alâmetlerini taşıyıp taşımadığını daima yoklamalıdır.

Kibrin gizli ve açık alâmetleri ise şunlardır:

1. İnsanların ayakta beklemelerini, huzurunda el pençe divan durmalarını sevmek,
2. Arkasından yürümelerini arzu etmek,
3. Ziyaretlerini terk etmek,
4. Fakirlerle oturmaktan çekinmek,
5. Halk içinde kendi eşyasını omuzlayıp götürmekten sıkılmak,
6. Ev işlerini görmemek,
7. Gösteriş için giyinmek,
8. Eski elbiselerle gezmekten utanmak,
9. Zenginlere gidip de fakirlere varmamak,

10. Hatasını kabul etmemek, hakkı kabul etmemek, hatasını söyleyenlere teşekkür etmemek,
11. Göz ucuyla bakmak, başını yere dikmek, kibirli yürümek,
12. Gereksiz yere bağdaş kurmak veya acayip şekillerde konuşmak gibi lüzumsuz hâl ve hareketlerdir.

Bu hastalığın en kısa yoldan tedavisi nefsini tanımak, Mevlâsını bilmektir. Çünkü insan kendisinin ne olduğunu ne olacağını düşündükçe tevâzu sıfatından başkasına lâayık olmadığını bilir. Azamet ve kibriyanın ancak Allahu Teâlâ'ya ait olduğuna inanır.

Allah'ım, bizi nefislerini bilenlerden, seni bulanlardan eyle. Hz. Muhammed aleyhissalâtu vesselâm hürmetine. Âmin.

Riyâ

Kötü ahlâktan olan riyâ dünyalık menfaati için amelini, ibadetini başkalarına göstermektir. Yine bu amaçla amelini halka duyurmaya **süm'a** denir. İhlâsın zıddı olduğundan riyâ ve süm'a kalpte yer bulduğu sürece ihlâstan eser kalmaz. Cenâb-ı Hakk bütün Müslümanları riyâdan muhâfaza eylesin.

Kalbin en kötü huylarından biri olduğundan riyâ sahibi kıyamet günü “Ya kâfir! Ya fâcir! Ya ğâdir! Ya hâsir! Ya muhâdi!” adlarıyla çağrılır. Çünkü riyâ sahibi, Cenâb-ı Hakk'ın rızasını gözetmediğinden Mevlâsını horlamış olur, bu yüzden cenneti elden geçirir ve cehennemi boylar.

Riyâ ve süm'aya sebep olan şeylere gelince, bunlar insanların yanında itibar sahibi olmak, kalpleri kendine çekmek, cehâlet, insanların kötüllemelerinden kaçmak ve ellerinde olana göz dikmek gibi birçok basit ve anlamsız şeylerdir.

Riyâ hastalığının ilacı, riyâyâ sebep olan şeyleri gidermek, amelini gizlemek, ihlâs nimetinin kıymetini bilmek ve faydalarını hatırlamaktır. Çünkü her şey zıddı ile ortaya çıkar.

İnsanların kalplerinde kıymet bulmak ve makam sahibi olmak için dünya amellerini göstermek veya duyurmak riyâdır. Başkalarının kendisine uyması niyetiyle yaptığı ameli gösteren kişi riyâ sahibi değildir. Belki din adına yaptığından mükâfatı çok olur çünkü bu şekilde insanları hayır ve ibadete teşvik etmiş olur.

Riyâ beş türlüdür:

1. Beden ile olur ki riyâ sahibi az yediğini, çok korktuğunu, ibadete düşkün olduğunu göstermek için zayıflığını gösterir. Gece uyanık bulunduğunu, dinî işlere çok meraklı olduğunu tanıtmak için renginde sarılık izhar eder. Çok oruçlu olduğunu bildirmek için dudaklarını kurutur, sesini kısar. Sünnete riâyetini anlatmak kastıyla bıyıklarını keser. İnsanlardan yüz çevirdiğini bildirmek için başını eğerek, gözünü yumar, kulaklarını tıkar, sükûnetle yürür.
2. Elbise ile olur ki sünnete tâbi olduğunu anlatmak için kalın, yamalı giyer. Sarığını bir karış kısaltır ve taylasan (sarığın omuza sarkan ucu) kullanır. Mütevazı olduğuna, fakirliğine, nefsinin kıldığına işaret etmek için yırtık ve kirli giyinir. İnsanların “dünyaya rağbet eyledi” demesinden korkar. Orta yollu ve temiz giyinmesini teklif etmek onu boğazlamak gibi olur. Bazıları da hem ehl-i dünya yanında kabul görmek hem de sâlihlerin nazarlarından düşmemek için iki taraflı çalışır. Kıymeti zenginlerin elbisesinin denginde, şekli ise sâlihlerin elbise tarzına benzer ince kumaşlar arar. Ehl-i dünyanın riyâsı güzel elbiseler, binekler ve geniş evlerle olur. Evinde giydiği elbise ile halk içine çıkamaz. Mümin kardeşlerimiz için giyinmek ise caizdir. Hele irşada memur olanlara sünnettir ki halk onu hor görmesin; hürmete, saygıya mazhar olsun, sözlerini kabul etsinler.
3. Söz ile olur ki ilminin çokluğunu gösterir. Garip ilimlerden haber verir, haberleri ve eserleri sayar anlatır. Zikir ile dudaklarını oynatır. Sertliğini göstermek için münker olan şeylere öfkelenir. İnsanların günahlarına tasalanır, hüznün ve teessürünü anlatmak için Kur’ân okurken sesini başkalaştırır ve eski ibadetlerini anlatır. İnsanlara

bilgisini anlatmak için mücadeleye girişir ve daha bunlara benzer riyâ çeşitlerine cesaret eder. Ehl-i dünyanın riyâsı gösterişli ve süslü konuşmayla olur.

4. Amel ile olur ki meselâ namazı insanların yanında bir türlü, yalnız başına kaldığı zaman başka türlü kılar. Dünya ehlinin riyâsında yürümek ve oturmak, akıllı insanın kabul etmeyeceği bir hâl alır.
5. Makam sahipleriyle olur ki bu tür kişiler bir yerden giderken arkalarından insanların yürümesinden hoşlanır ve onlarla övünür. Mürşid-i kâmil, âlim ve fazilet sahibi kimseleri dinlemek için yalnız gitmeyi sevmez.

Bazen riyâ çok gizli olur, varlığı ancak alâmetlerle bilinir. Meselâ gizli riyânın sahibi, insanların ibadetini bilmesiyle sevinir, övmelerini bekler. Kendisine saygı göstermelerini arzu eder. İşini görmelerinden, alışverişte hürmetli bulunmalarından, meclislerde yer göstermelerinden hoşlanır. Bunlardan birinde kusur edilse sıkılır, kederlenir. Biri fakir diğeri zengin iki dostu ahlâk ve ilimde müsâvî (eşit) oldukları hâlde fakirden ziyâde zengine teveccüh gösterir. Bulunduğu meclise büyük kimseler gelince derhal konuyu değiştirir, başka bir konuya geçer.

İşte bunlar ve bunlara benzeyen hâller hep gizli riyânın kalpte mevcut olduğunun işaretleridir. Hatta insanlar arasında kıldığı namazla hayvanlar içinde kıldığı namazın arasında fark bulunan bir insan bu hastalıktan kurtulamamıştır. Onun içindir ki Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Sizden birinizin halk içinde kıldığı namazla keçiler arasında kıldığı denk olmadıkça kâmil mümin olamaz.” Bu hadis ders almak için yeterlidir. İhlâsla başlanan amele riyâ girmemesine dikkat

etmek gerekir; az riyâ ameli iptal etmezse de sevabını noksanlaştırır. Tam riyâ ise ameli iptal eder çünkü bunda Allah'ın rızası bulunmamış olur.

Kuşluk ve gece namazları gibi ibadetlere devam eden kişinin, bunları kılmayanlarla bir araya geldiğinde riyâdan korkarak evradını terk etmesi doğru olmaz. Bunda mutlaka şeytanın hile ve desîsesi vardır. İstmeden akla gelen riyânın kalbe gelmesi riyâ değildir.

İnsanların riyâkâr demelerine meydan vermemek, onları günaha sokmamak için sâlih ameli terk etmek caiz değildir. Çünkü halkı günahattan korumak ancak mubahlarda caiz görülmüştür yoksa insanların dedikoduları için sünnetler, müstahaplar asla terk edilemez.

Ucub

Kişinin amelini beğenip büyüklenmesine ucub denir. Bu sıfat kalbin büyük günahlarından ve kötü huylarındandır. Resûl-i Ekrem Efendimiz ümmetine hitâben buyurmuşlar ki: “Eğer siz hiç günah da işlemezseniz sizin için daha büyüğünden korkarım ki bu ucub belâsıdır.” Ayrıca başka bir hadis-i şerifte: “Kişiyi helâk eden hasletler; aşırı cimri olması, hevâsına uyması, kendini ve amelini beğenmesidir.” buyrulmuştur.

Ucbun en kötüsü hatalı görüşle yapılandır. Bu kimse yaptığını doğru zannettiği için rahattır, nasihat dinlemez, cehâletini bilmez, başkalarının cahil olduğuna inanır. Kur’ân-ı Hakîm bunları kötölemiş ve yaptıklarının farkında olmadığını söylemiştir.

Ucbun zıddı kulun sâlih ameli ve nefsinde hâsıl olan kemâldir. Bunun da ancak Allah’ın dilemesi ve yardımıyla olduğu hatırlanmalıdır ki ucub kalbe girdiği zaman bu hatırlama farz, diğer zamanlarda müstahaptır.

Bu hastalığın kalpte meydana gelmesinin zâhirî sebeplerini yukarıda gördünüz; kibrin meydana gelmesine yol açan sebeplerle aynıdır. Bu hastalığın genel olarak devâsı ise her şeyin Allahu Teâlâ’nın yaratması ve dilemesi ile olduğunu bilmek, dünyevî ve uhrevî her nimetin Allah’ın lütfu ve ihsanı olduğuna inanmaktır. Kula vâcib olan böyle bilmek, şükrünü edâya koşturmak.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا

ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu mâ zekâ minkum

*min ehadin ebeden*⁵³

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ

*ve mâ bikum min ni'metin fe minallâhi*⁵⁴

“Eğer üstünüzde Allah’ın lütuf ve merhameti olmasaydı, içinizden hiç kimse asla temize çıkamazdı.” ve “Elinizde nimet olarak ne varsa Allah’tandır.” ayetleri insanı utanma duygusundan ayırmayacak kadar açık şekilde hakikati ilan etmektedir. Dikkat edip bu hastalıklara tutulmamaya çalışınız. Vesselâm!

⁵³ Nûr, 21.

⁵⁴ Nahl, 53.

Haset

Haset, başkalarında bulunan bir nimetin yok olmasını veya bir kimsenin bir iyilik ve hayra kavuşmamasını dilemektir. Bu hastalık daima insanı gam ve tasa ile yaşatır. Böyle kimseler Allah'ın rızasını gözetmezler. Hiçbir hâl kendilerini hoşnut etmez. Bu kimselerin ibadetleri boşa çıkar ve fazl-ı ilâhî olan sevapları mahvolur. Bu durum daha birçok günahlara sevk eder, şefaatten mahrumiyetine sebep olur. Çekemediklerinin zararlarına koşturup zamanla kalp körlüğüne uğrar ve ilâhî hükümleri anlamaz olur.

Fahreddin er-Razî merhumdan rivâyet olunan hikâye bu hakikati çok güzel açıklamaktadır. Firavun bir gün şeytanla görüşürken şöyle demiş:

“Sen ve benden daha şerli kim vardır? Sen cihan halkını azdırmaya uğraşırsın, ben de Mısırlıları azdırmaya uğraşırım.” O zaman şeytan şöyle demiş:

“Haset ikimizden de şerlidir. Çünkü benim bir dostum var idi, bir gün ona şöyle dedim; ‘Sen benim her sözünü yerine getiriyorsun, ben de sana bir iyilik yapmak istiyorum, ne yaparsam memnun olursun?’ Bana şöyle dedi: ‘Komşumun bir ineği var onu öldürüver.’ Ben de: ‘O benim elimden gelmez, yalnız sana on tane inek getireyim.’ dedim. O da ‘Benim memnun olmam, komşunun elindeki nimetin elden çıkmasındadır.’ dedi. O zaman bildim ki böyle adamlar ikimizden de şerlidir.” Bu kıssadan hisse alınmalıdır.

Bu kötü huyun sebepleri ise şöyledir:

1. Malda, ilimde, mertebede başkalarının yükselmesini istememek,
2. Büyüklenmek,
3. Arzu ettiklerinin ve elindekilerin gitmesinden korkmak, kimseye denk olmamayı istemek,
4. Övülmeyi sevmek.

Bu hastalığın sahibi nefiste bulunan gizli bir kötülük sebebiyle Mevlânın nimetini kullarından sakınır, insanların başına gelen belâlara memnun olur. Bunun ilacı din ve dünyada hasedin ne kadar zararlı olduğunun bilinmesindedir. Haset olunanın asla zarar görmeyeceğini, belki ona fayda vereceğini yakînen bilmek, nefsinin arzu ettiğinin zıddını yapmaya alışmaktadır. Meselâ nefsi onu yermeye ve kötülemeye sevk ediyorsa derhal dilini övmeye alıştırmak; kibirlenmeye sebep oluyorsa, tevâzuya sarılmak; eğer beddua edecekse nimetlerin artması için duada bulunmak hasedin sebeplerinin bir bir yok olmasını sağlayacaktır. Çünkü bütün Müslümanlar birbirlerine nasihatle memur ve iyiliklerini istemekle mükelleftirler.

Haset kalbe geldiği zaman sahibi onu atar, arkasına düşmezse zarar vermez denilmiştir. Buhârî ve Müslim’in rivâyet ettiği bir hadiste: “Bu ümmet kalbe geleni söylemediği ve işlemediği müddetçe ondan hesap sorulmayacaktır.” denmiştir.

Cimrilik ve İsrâf

Kalbin kötü huylarından, dünya ve ahirette insanı hor ve hâkir kılarak cehenneme sokan şu iki özellikten de bahsederek konumuza son verelim. Buhul yani cimrilik; zekât, fitre gibi farz ve vâcip olandan ya da nâfile sadaka, akrabaya hediye gibi cömertlik gereği verilenlerden kaçınmaktır. Lisanımızda böyle adama pinti denir.

Efendimiz cimrilik ve erkeklerde korkaklıktan Mevlâsına sığınmıştır: “Erkeklerde bulunan huyların en fenâsı azgın bir hırs ve tamah ile karışan cimrilik ve yürek yerinden oynarcasına korkaklıktır.” buyurdu. “Şeref-i İslâm'ı, kemâl-ı insanı kökünden kazıyan pintilik gibi bir dert bulunamaz.” derdi.

Kur'ân'da da cimriler çokça kötülenmiş ve karşılaşacakları azabın nasıl olduğunu açıkça gösterilmiştir. Efendimiz bir hadisinde bu ümmetin öncesinin zühd ve iman ile olduğunu; sonunun ise cimrilik ve uzun emel ile olacağını büyük bir üzüntüyle bildirmiştir. Cimriler cehennemde, cömertler cennette olacaktır.

Kadınların ise biraz korkak ve çekingen, hatta nâfileler hususunda dikkatli olanları makbul görülmüş ve övülmüştür. Çünkü kadınlarda fazla cömertlik ve fazla cesurluk zararlar doğurabilir. Evin düzenini bozar, belki de geçimsizliğe neden olur. Kadınların bu iki özelliğiyle erkeklerden ayrılmaları hikmete ve fitrata uygundur.

İsrâf ise malını, harcanması dinen caiz olmayan yerlere harcamaktır. Derece bakımından cimrilikten aşağı değildir. Kur'ân,

müsriflerin şeytanın kardeşleri olduğunu bildirmiş ve bunlara sefiller olarak tarif eylemiştir. Bunları şeytana ortak, Firavun ve Lût kavmine denk tutmuştur, müsrifleri sevmediğini haber vermiştir. Müsrif dünyada muhtaç kalır, hor, hâkir olur; ahirette de azabı hak eder. Müsrif Allah katında sevimsiz görülmüştür. Çünkü değerini bilmeyip sorumsuzca dağıttığı mal aslında Allah'ın ona bir emaneti ve nimetidir.

Dünyanın düzeni ve kurtuluşu ile ahiretin saâdeti mal iledir. Birçok fazilet ve birçok tat onunla kazanılır. Nitekim cihat, hac, sıla-yı rahim, yemek yedirmek, fakirlere iyilikte bulunmak, bedenın bakımı, elbise, mesken, yetimlerin korunması, ilim ve irfan tahsili hep mal ile olur. Bu nimetin değerini bilmeyenler az zamanda ellerindekileri de kaçıırarak iflasa mahkûm olurlar.

İsrafın birbirinden farklı birçok çeşitleri vardır. Meselâ malını gereksiz yerlere harcamak, ateşte yakmak, kumara vermek, meyhâneçilere dökmek, fahişelere yedirmek, şöhet kazanmak için zenginleri ve dalkavukları doyurmak, ürünü vaktinde toplamayıp telef etmek, zarardan korumamak, topladığını gizlice hıfz etmemek, kurtlara kuşlara yedirmek, kaşığı ve çanağı iyice sıyırmadan yıkamak, sofrada dökülenlere itibar etmemek, elbisesini ve eşyasını çürüten ve yakan şeylerden korumamak, su ve sabunu lüzumundan fazla kullanmak, zarûret olmadıkça malını değerinden aşağı satmak veya kıymetinden fazlaya almak, doyduktan sonra yemek, ekmeğin ortasını yiyip kenarlarını atmak gibi.

Borçlu bir adamın sadaka vermesi, aile ve akrabası aç iken başkalarını beslemesi, gündüz iki defa yemesi israfa dâhildir. Bu hastalığın nedenleri ise şöyle sıralanmıştır: Akıl kıtlığı, hafiflik, cehâlet, riyâ, süm'a, tembellik, din zayıflığı gibi şeylerdir.

Devâsı ise şöyle sıralayabiliriz: Zararlarını bilmek, kötülüğü hakkında söylenen delilleri hatırlamak, malı korumaya çalışmak, sebepleri gidermeye uğraşmak, israfın zararlarını hatırlatıcı bir dost edinmek ve can, mal, nesep, din, akıl gibi nimetlerin yalnız İslâm'da değil, bütün dinlerde korunması vâcip değerler olduğunu unutmamaktır.

Göreyim sizi! Kalbin âfetleri arasında izah eylediğim bu hastalıklardan kurtulduğunuzda diğer hastalıklar sizi asla hüsrana sürüklemeyecektir.

Kalbin İyi Huyları

1. İmanın şartlarına inanmak,
2. Sünnetlere sarılmak,
3. Her ameline Allah'ın rızasını gözetmek,
4. Alçakgönüllü olmak,
5. Her iyiliği Allah'tan bilmek,
6. Din kardeşleri için hayır dilemek,
7. Cömert olmak,
8. Her şeyde orta hâli seçmek,
9. İlmi sevmek,
10. Nimetlere şükretmek,
11. Belâlara sabretmek,
12. Kaza ve kadere razı olup Allah'ın emrine teslim olmak,
13. Allah'ın azabından korkmak,
14. Allah'ın rahmetini ummak,
15. İnsanların iyi demesini de, kötü demesini de bir tutmak,
16. Ölümü uzak görmemek,
17. Çoğa kudreti varken az ile geçinmek,
18. Başkalarının elindekine göz dikmemek,
19. Âlimleri, sâlihleri sevmek,
20. Hevâ ve hevesine uymamak,
21. Başkalarının sözünü delil ile kabul etmek,
22. Dünya için kimseye boyun eğmemek,
23. Kin tutmamak,

24. Düşmanlarına dikkat etmek,
25. Cesur olmak,
26. Sözünde durmak,
27. Vaadini yerine getirmek,
28. İnsanların güvenini kazanmak,
29. Herkese hüsnizan etmek,
30. Gördüğünü hayra yormak,
31. Dünya malına gönül bağlamamak,
32. İşlerinde dikkatli olmak,
33. Acele etmemek,
34. Ahiret amellerini geciktirmemek,
35. Herkese yumuşak ve güler yüzlü davranmak,
36. Kimseyi aldatmamak,
37. Kalpleri sevindirmek,
38. Halkla değil Hakk'la ünsiyet etmek,
39. Ağırbaşlı olmak,
40. Yakınlarına ihsan etmek,
41. Dünya işlerinde kardeşlerini kendi nefesine tercih etmek,
42. Kötülüğü iyilikle karşılamak,
43. Bütün işlerinde doğru olmak,
44. İnsanların ayıplarına göz yummak,
45. İnsanların kusurlarını görmezden gelmek,
46. Adil davranmak,
47. Şüphelilerden sakınmak,
48. Mârufu emretmek,
49. Münkeri nehyetmek,
50. İrzını korumak,
51. Kûsleri barıştırmak,
52. İşlerini istişare ve istihare ile yapmak,

53. Edebini muhâfaza etmek,
54. Büyüklere hürmet etmek,
55. Küçüklere merhamet etmek,
56. Müslümanları sevmek,
57. Müslümanları sevindirmek,
58. Müslümanların haklarına riâyet etmek,
59. Komşuluk haklarını yerine getirmek,
60. Kul hakkından sakınmak,
61. Gördüğüne selâm vermek,
62. Misafirlerine ikram etmek,
63. İsteyeni reddetmemek,
64. İstemeden vermek,
65. Başkalarının az olan iyiliğini çok görmek,
66. Kendisinin çok olan iyiliğini az görmek,
67. Halkın işlerine koşmak,
68. Günahlarına tövbe etmek,
69. Takvâya yardım etmek,
70. Evin geçiminde tedbirli bulunmak,
71. Tefekkür etmek,
72. Herkese miktarınca muâmele etmek,
73. Ezâyâ katlanmak,
74. Yakınlarını kaybedenlere taziyede bulunmak,
75. Ferah ve sürur sahibini tebrik etmek,
76. Bâtılı, düşmanlığı, başkalarına yük olmayı terk etmek,
77. Ödemekten aciz olan borçluya zaman vermek,
78. Akrabalarla güzel geçinmek,
79. Ahiret hazırlıklarını çoğaltmak,
80. Zulüm ve töhmet mevkilerinden uzaklaşmak,
81. İşlerinde sebat göstermek,

82. Mevlâya bağlanmak, ulaşılmaz işleri ona havale etmek,
83. Azim sahibi olmak,
84. Nefis ve şeytanla mücadele etmek,
85. Sevdiğini Allah için sevmek,
86. Kâfirlere, fâsıklara buğzetmek,
87. Yumuşak huylu olmak,
88. Edepli olmak,
89. Halk ile güzel geçinmek,
90. Allah'tan korkmak,
91. Âlemlere ibretle bakmak,
92. Faydasız söz söylememek,
93. Dullara, öksüzlere ve hayvanlara acımak,
94. Meclislerde engin yerlere oturmak,
95. Allah yolunda sıkıntılara katlanmak,
96. Her hâlinde sadâkat göstermek,
97. Sükût üzere bulunmak,
98. Nefsine hâkim olmak,
99. Âlîcenab olmak,
100. Akrabaya sıla-yı rahimde bulunmak,
101. Münkeri görünce Allah için hiddetlenmek,
102. Aile fertlerini ve eşini kıskanmak,
103. İlim ve ibadette ileri olana imrenmek,
104. Sıkıntılı anlarda namaza koşmak, sabırlı olmak,
105. Hakkı söylemek ve kabul etmek,
106. Elzem olanı işlemek,
107. İnsanlara yardımcı olmak,
108. Öfkesini yenmek,
109. Şerrinden korkulanlardan uzaklaşmak,
110. Nefsini hesaba çekmek,

111. Nefsine muhâlefet etmek,
112. Ehl-i beyti sevmek,
113. Bütün sahâbeleri hayır ile anmak,
114. Din işlerinde yakîn bulmak,
115. İmanda sebat göstermek,
116. Kur'ân'ı bilip anlamak,
117. Ahireti sevmek,
118. Hesaptan korkmak,
119. Mahlûkata yardım etmek,
120. Selâmı yaymak,
121. Güzel amellerde bulunmak,
122. Uzun emelli olmamak,
123. Nefsine sahip olmak,
124. Vera' ve takvâ sahibi olmak.

Bunlar paha biçilemez cevherlerdir, hepsini ayrı ayrı ve uzun uzadıya açıklamaya vaktim yoktur. Size bunlardan en mühimlerini izah edeyim. Siz de candan ve yürekten kabul ederseniz kurtuluşa erersiniz. Çok dikkat ediniz. Vesselâm!

İman

Sevgili çocuklarım,

Size derinlemesine bahsedeceğim cevherlerin ilki imandır. İman kalbe yerleşmeden diğerlerinin hiçbir hükmü yoktur. Şu hâlde en evvel bu cevheri bilelim.

Şeriatta imanın anlamı; Âmentü'nün tamamına tereddüt etmeden inanmaktır. Bu altı esastan birinden şüphe etmek bile imandan eser bırakmaz, çünkü iman parçalanmayı kabul etmez. Meselâ Allah'ın birliğini kabul eden bir adam kitaptan bir hükmü inkâr etse veya peygamberlerden birini tasdik etmese tevhidi geçerli olmaz, ebedî azaptan kurtulamaz.

Müslüman olanın ilk farzı iman, huyların en güzelidir. Kullara ihsan olunan hesapsız nimetlerin ise en büyüğüdür. Güzel ahlâk ve ibadetler içinde imanın dengi yoktur. Karşılığı bulunmadığı için mizanda tartılmayacaktır. İmansız hiçbir ibadet makbul değildir. Dünyada kanları, malları, ırzları, haram kılan ahirette daimî azaptan kurtaran odur. İmansız kimse cennete giremez; ebedî olmak, cennette kalmak imanın karşılığıdır. Hakîkî mutluluk iman etmek ve hükümlerine uymakla olur.

Bu nûrun kalpte kökleşmesine en kuvvetli sebep kâinata ibretle nazar etmek ve Allah'ın hesapsız nimetlerini tefekkür etmekle olur. Bu nimetin yok olması da şükrünü bilmemek, küfür üzere ölmekten korkmamak, Allah'ın kullarına zulüm etmekle olur. Bu nimetten mahrum olan kimse kadar bedbaht biri düşünülemez. Âbidleri zebun, âşıkları

dilhûn eden, melekleri titreten, velîleri ağlatan hep imansızlık korkusudur. Bunun üzerine titreyin, her beş vakit namazda imanlı bir ölüm isteyin. Son nefeste şeytanın vesvesesinden kurtulmak için çok dua edin, *Baba Nasihati* kitabımızda en meşhurlarını öğrendiğiniz küfür sözlerden de pek çok sakının.

Göreyim sizi, fevkalâde dikkat edeceğiniz, asla ihmal ve gaflete meydan vermeyeceğiniz, şerefini bilip dört elle sarılacağınız bu haslettir. Vesselâm!

Allah'ım, imanımızı dâim, yakîn eyle, kaim kıl; şeytanın tuzağından, küfrü gerektiren sözlerden bizi muhâfaza eyle. Âmin.

İlim

Evlatlar,

Bir şeyi olduğu gibi açıklayan ve var olanı kesin delillerle ortaya koyan bilgiye ilim denir. Kalbin ikinci hastalığı olan cehâletin zıddıdır.

Âdem aleyhisselâmın hilâfeti ve meleklerle üstün olması ilimledir, küçücük insanların koskoca dünyaya hâkim olmaları, bunca eser meydana getirmeleri hep ilim sayesinde. İlim, vahşetten sığınılacak bir dost, gurbette yoldaş, yalnızlıkta hâdaş, bollukta ve darlıkta delil, dostlar katında ziynet, düşmanlar üzerine silahtır. Kalplere hayat veren, ruhlara gıda olan odur. Dünya ve ahireti elde etmek ilimle mümkündür. Helâl ve haram ancak ilim ile ayırt edilir. Bütün haklar onunla muhâfaza edilir. İnsanın şerefi ilim ve takvâ ile. İlim nice köleleri Allah katında iyiler derecesine ulaştırmış, padişahlık makamına yükseltmiştir. Kur’ân-ı Hakîm’de;

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ

yerfeillâhullezîne âmenû minkum vellezîne ûtûl ilme deracât

“Allah içinizden iman edenlerin ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltir.”⁵⁵

⁵⁵ Mücâdele, 11.

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

hel yestevîllezîne ya 'lemûne vellezîne lâ ya 'lemûn

“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”⁵⁶ ayetlerinin bulunması ilmin kadrini bilmemize kâfidir.

Efendimiz ilminin artmasını istemekle emrolunduğundan; “Çin’de dahi olsa ilmi arayınız.” buyurmuştur, öğrenmek her Müslümana farzdır. Bir saat ilmin, bir gece ibadetten; bir günlük tahsilin, üç ay nâfile oruçtan hayırlı olduğunu söylemiştir. Sahâbelerden sonra gelen birçok himmet erbabı diyar diyar gezerek doğudan batıya bir âlimin feyzinden yararlanmak için aylarca yol katetmişlerdir. Bu sayede İslâm âlemi ilimlerin ve fenlerin merkezi olmuştur.

Bir tek hadis-i şerifi rivâyet edenin kendisinden duymak için büyük sahâbelerden Cabir radyallahu anhın devesine binip Mısır’a gittiği, duyduktan sonra da devesinden inmeden geriye döndüğü muteber kitaplarda kaydedilmiştir. Bütün insanlık, âlemi bu âlimlerin fazilet ve kemâllerine, himmet ve gayretlerine borçludur.

Bağdat, Endülüs, Hint ve Semerkant medreselerinde ilim öğrenen erbab-ı himmet olmasaydı, medeniyet güneşi nereden doğacaktı? İçinde yaşadığımız bu asır, şu harika sanayi ve teknolojilere nasıl ulaşacaktı? Ne yazık ki birkaç asırdan beri İslâm âlemine yerleşmiş kötü huylar, tembellikler, nefsin hevâsına uymalar, ucb ve gururlar bu faziletlere veda etmemize neden olmuştur. İlmin yerine cehâlet, gayret ve amelin yerine tembellik ve gevşeklik gelmiştir. Birçoğumuz öyle rezalet aşığı, ilim ve fazilet düşmanı kesilivermiş ki bırakın ilim tahsili için

⁵⁶ Zümer, 9.

yolculuğa çıkmayı yanı başımızda bulunan ilim meclislerinden dahi istifâde etmeye tenezzül etmez hâle gelmiştir. Ne bilmeyende öğrenme hevesi, ne bilende okuma ve irdeleme merakı vardır. Bu yüzden kütüphâneler kapanmış, ahlâkı berbat eden kahveler, gazinolar, sinemalar, kumarhâneler, umumhâneler çoğalmıştır.

İşte, bu yüzden bilgi ve sanayi hiçe inmiş, fakirlik ve zarûret etrafımızı sarmıştır. Bizim kurtuluşumuz, çaremiz; hastalığımızı bilip ıslahın yolunu bulmak ve Avrupalılar gibi çok çalışmaktır. Çünkü hür yaşamak ve saâdete kavuşmak için ilim, ahlâk, gayret, amel çok önemlidir. Bunlar bir araya gelmedikçe dünya da ahiret de elde edilemez. Bilenlerle bilmeyenler boy ölçüşemez.

Vatanın kurtuluşunun, torunlarımızın ve gelecek nesillerimizin mutluluğunun ancak İslâm'ın nûrlu yoluna dönmekle mümkün olacağına asla şüphe yoktur. Vesselâm!

Allah'ım, bizi ilim ile zengin et, bilim ile donat, takvâ ile ikram et, afiyetle güzelleştir. Âmin.

Sa'y ve Amel

Evlatlar,

Koşmak, işlemek mânâlarına gelen şu iki kelime tam anlamıyla bütün millette tecelli etmedikçe düşünmenin, istemenin kıymeti olamaz. İki cihan saâdeti bunlardır. Sa'y ve amel insanlık toplumunun can damarı, varlığının en büyük şartıdır. İnsanları iki cihanda iflas ettiren tembellik ancak sa'y ve amel ile kapıdan kovulur. İnsanın görevli olduğu hilâfet, imaret ve ibadet vazifeleri hemen hemen sa'y ve amel ile elde edilir. Refah ve saâdetin sebepleri olan ticaret, ziraat, zanaat bunlarla meydana gelir.

İkinci halifemiz olan Hz. Ömer radiyallahu anh bahçesini imar etmekle meşgul olan bir kimseye; “Ne güzel! Bu yıl da sizi çalışıyor görünce seviniyorum. Çünkü insanlar bu sayede yani çalışarak şeref ve dinini muhâfaza eder.” buyurmuştur. Bir hutbesinde de “İnsanın ailesi ve yakınları için çalışırken ölmesi gazâda şehit olmak kadar şerefli dir. Rızkınızı Mevlâdan isteyip de o rızkı aramakta tembel olmayınız. Biliniz ki gökten altın ve gümüş yağmaz. Bu yüzden her hâlin sebeplerine sarılmalıdır.” derdi.

İnsanın azmettiği bir şeyde muvaffak olması uzun ve sebatlı bir faaliyete muhtaçtır. Kendisinde biraz gevşeklik gören bir adam azmin bütün kuvvetiyle bu duygusuna galebe çalmalıdır.

Sa'y, yalnızca insanlar için değil bütün hayvanlar için de zarûrî bir ihtiyaç ve yaşamda kalmanın tek yoludur. Zirâ çalışmak vücuda

kuvvet, ahlâka saflık, gönüllere neşe verir ve insanları fikren yükseltir. Yirminci asır medeniyetinde bir milletin sa'y ve amel sahibi olması, şiir ve hitâbet erbabı olmasına tercih edilir denmiştir. Bu düşünce cidden önemli ve anlamlıdır. Çalışanlar her türlü hayrı, iyiliği ve yardımı yapmaya kendilerinde kudret bulurlar. Tembeller ise her hayırdan mahrum kalırlar. Bunlar halkın boyunlarında yük, başlarına belâ olmaktan kurtulamazlar.

İşsizlik kötülüklerin anası derecesinde bir belâdır. Bu kimseler bir de kahve hayatına alışır, boş laf tiryakisi olur, oyun başında vakit geçirirlerse bunlarda hayır kalmaz. Bunlar ailelerinin, vatanın felâketinin başlangıcı olurlar. Bu kimseler hareketsiz kaldıkça vücutları yıpranır ve fikirden mahrum olmakla düşüncelerine zayıflık gelir. Ayrıca mâneviyatları sarsılır da imanlarından tat alamaz hâle gelirler. Bunlar her sabah havayı yoklamaya, vücudunu dinlemeye, dilinin rengine bakmaya mecbur olurlar. Sonu intihara kadar giden can sıkıntıları, merak hastalığı hep tembelliğin doğurmuş olduğu kötülüklerdir.

Peygamber Efendimiz, acizlik ve tembellik hastalıklarının vahâmetini bizlere anlatmak için:

إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ

innî eûzü bike minel aczi vel keseli

“Allah’ım, acizlikten ve tembellikten sana sığınırım.” duasıyla Mevlâsına sığınmıştır. Göreyim sizi; bu duayı tekrara çok dikkat ediniz. Bu hastalığa tutulmamanın yoluna gidiniz.

İhlâs

Çocuklar,

İnsanın ibadetlerini halka duyurmak, göstermek gibi basit düşüncelerden kurtularak dünya menfaati gözetmeksizin ibadet etmesine ahlâk ilminde ihlâs denmiştir. Riyânın zıddı olan bu sıfat amelin ruhu ve ilmin dümenidir. İhlâs ile yapılmayan ameller makbul değildir. Allah'ın rızası ve ibadetin kabulü ihlâs ile mümkündür. Nefsin fitnelerinden kurtuluş ancak ihlâs devletinin kalpte karar kılması ile meydana gelir. Bu yüzden kuvvetli imandan doğan ihlâs bütün Müslümanlara farz kılınmıştır.

İhlâsın iki derecesi vardır: En üst makamı, her amelde yalnız Cenâb-ı Hakk'ın rızasını gözetip cennet ümidi, cehennem korkusu ile yaşayıp medh ve senâ arzusu içinde bulunmamaktır. Bu havas ehlinin ihlâsıdır. Kur'ân bu kimseleri çokça övmüştür. Hakikatte hür olanlar bunlardır, herkes bu dereceye ulaşamaz. İkinci derecesi, ibadeti yalnızca ahiret menfaatini kastederek azaptan kurtulmak ve cennete ulaşmak ümidiyle işlemektir. Gerçi böyle ibadet yine kabul olursa da nefsin arzusu karıştığından öbüründen geri kalır. Zirâ bunlar cehennem korkusu ve cennet umuduyla ibadet ederler, yani amelin ecir ve sevabını hatırlayarak amel ederler. Bu iki makam sahipleri bir efendinin kölesiyle hizmetkârı misalidirler. Köle, ameli karşılığında ücret gözetlemez, karşılığını aramaz. Çünkü elinde olan her şeyin efendisinin olduğunu bilir. Lâkin

hizmetkâr gündeliğini ister. Efendisinin vermeyeceğini anlarsa derhal işi bırakır. Köle böyle değildir, ücret beklemez ve vazifemdir diyerek çalışmaya devam eder.

Efendi de köleden memnun oldukça onu evlatlarından ayırmaz. Onu azat eder, evlendirir. Her derdini yüklenir, ihsan ve ikramı sayısız olur. Bu devlet hizmetkâra olmaz. O ancak hizmeti kadar alır, ziyâde bir lütuf görmez. İşte akıllı ve tedbirli olan köle gibi davranır. Mevlânın rızasını arar, cennet, cehennem hatırına gelmez, kendisini ve bütün varlığını Mevlânın emaneti bilir. Lütfunu da kahrını da hoş görür, yalnızca ona bağlanır ve emrine teslim, kazasına razı olur. Mevlâsı da onu kul olarak tasdik eder. Böylece onu ihsanlara gark ederek gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, hatırlara gelmeyen nimetler ikram eder. İbadetlerine karşılık bekleyen kişi ise bu kadar lütfâ nâil olamaz, onun mertebesine eremez.

Göreyim sizi, hizmetkâr misali değil, hâlis bir köle olmaya koşunuz. Vesselâm!

Tefekkür ve Tedebbür

Oğulcağızlarım,

Tefekkür mutlaka düşünmek, tedebbür ise bir şeyin sonunu düşünmektir. Buradaki kastımız Allah'ın varlığına, birliğine, kudretine ve büyüklüğüne işaret eden alâmetleri, hesapsız nimetleri, sevabı ve azabı düşünmektir. Bu sıfat kalbin güzel huylarından olup gayet yüce bir ibadettir. Nitekim bu şekilde bir saat tefekkürün, gaflet içinde senelerce yapılmış ibadetten hayırlı olduğu rivâyet olunmuştur. Kur'ân-ı Hakîm iyi düşünenleri “ülü'l-elbab” yani büyük akıl sahipleri diye vasfediyor.

Cenâb-ı Hakk'ın zatı ile ilgili tefekkür haram kılınmıştır. Ancak nimetlerinde ve yarattıklarında fikir yürütebiliriz. Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Şayet şeytan musallat olup ‘gökleri Allah yarattı, ya onu kim yarattı’ diye kalplerinize vesvese verirse;

آَمَنْتُ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ

Amentü billahi ve rasûlihi

deyiniz.”

Yer ve gök ve bunlarda bulunan acayip mahlûkata, bilhassa vücudumuzda bulunan âzâ ve aletlerin hakikatine akıl erdiremediğimizde ruh ve cesedin mükemmel birleşmesine derin bir düşünce ve ibret nazarıyla baktığımız zaman Rabbimizin varlığına, birliğine, kemâl-i kudret ve azametine imanımız yakîn ve kuvvet bulur.

Mevlânın sayısız nimetlerinde fikir yürüttükçe muhabbetimiz artar, aşk hâline gelir ve mâsivâ gönülden çıkar. Cennet nimetlerini düşünmemiz ibadetlere meyil ve rağbeti arttırır. Cehennemi hatırlayınca günahlardan çekinir, kul haklarından sakınırız. Mevlânın büyüklüğüne karşı yaptığımız kusurları, buna rağmen Kadir-i Kerîm’in affını, lütuf ve ihsanını düşündükçe hayâ nimeti vücut bulur.

Anlamını düşünerek edepli bir şekilde Kur’ân okumaya devam etmek bu maksadı elde etmeye kâfidir. Efendimiz;

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي
الْأَبْصَارِ

İnne fî halkıs semâvâtî vel ardı vahtilâfil leyli ven nehâri le âyâtîn li ulîl elbâb

“Göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde akıl sahipleri için deliller vardır.”⁵⁷ ayetleri nâzil olduğu gece sabaha kadar ağladı. “Yazıklar olsun bu ayeti okuyup da tefekkür etmeyenlere!” buyurdu.

Bir kimse yıldızlara bakıp da;

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

Rabbenâ mâ halakte hâzâ bâtilâ, subhâneke fekinâ azâben nâr

“Rabbimiz sen bunları boşuna yaratmadın, sen Sübhan’sın, bizi ateş azabından koru.”⁵⁸ derse, her yıldız mukabilinde bir sevap yazılacağını da müjdelemiştir.

⁵⁷ Âl-i İmrân, 190.

⁵⁸ Âl-i İmrân, 191.

Bir hadis-i şerifte insanların kıyamet gününde imanda en ihlâslısının dünyada en çok tefekkür eden olduğu bildirilmiştir. Düşünmek insana has bir özelliktir. Fikirsizlerin ise hayvandan farklı olamayacağı açıktır.

Ey Allah'ım, bizi gafillerden değil, mütefekkirlerden kıl. Âmin.

Nimetleri Anmak

Çocuklar,

Zenginlik ve güzellik, mal ve mülk, çocuklar ve torunlar, iman ve sıhhat gibi nimetlerin hepsinin, Allah'ın ikramı ve yardımıyla olduğunu hatırlamak ve inanmaya “Nimeti Anmak” denir.

Bu ahlâk “ucub” hastalığının zıddıdır. Ucub meydana geldiğinde nimeti anmak farz, diğer vakitlerde ise müstahaptır. Eğer insan kendi nefsine bırakılsaydı ve Allah'ın yardımı olmasaydı; şeytanlardan yakasını kurtarması ve gerçek mânâda kurtuluşa ermesi mümkün olur muydu?

Huneyn Gazâsı'nda askerlerin çoğunun ucub ve gururla “*Biz mağlup olmayız.*” demesi üzerine ilk hamlede ilâhî yardım gelmemişti. Bundan dolayı çokluk fayda vermedi ve ordu bozuldu. Efendimiz birkaç fedâkârla birlikte harp meydanında kaldı. Ashâb-ı güzîn uyarılıp irşat olunduktan sonra zafer hâsıl oldu.

Resûl-i Ekrem aleyhisselâm;

فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرَفَةَ عَيْنٍ

“Ya Rab! Beni göz açıp yumuncaya kadar nefsime bırakma.”⁵⁹ diye dua buyurdu. Cenâb-ı Hakk'ın yardımı ve imdadı olmadıkça hiçbir şekilde

⁵⁹ Ebû Dâvud, Edeb, 111

başarıya ulaşamayacağını inanıp bu inançla şükre koyulmaktan başka
çare yoktur. Vesselâm!

Kanaat

Evlatlar,

Kanaat, hüsn-i tedbir sebebiyle kalpte hâsıl olan güzel bir huydur ki yaşamak için ihtiyaç duyduğumuz şeylerde insanı orta hâli tercih etmeye sevk eder ve fazlasını elde etme kudreti varken az ile geçinmeyi öğretir. Bunun yokluğu hırs, çokluğu ise tembellik doğurur.

Bitmez tükenmez bir hazine olan kanaat, sahibini dünya ve ahirette aziz kılar. Efendimiz “Hakikatte felâha ulaşan o kimsedir ki, Müslüman olup da Allah’ın verdiği kanaatle başkalarına muhtaç olmaz. Zengin kimse de parası çok olan değil, gözü, gönlü tok olandır.” diye pek güzel bir şekilde kanaati tarif buyurmuştur.

Ticareti ve çalışmayı bırakıp da kanaat ediyoruz diye insanlara yük olan, halkın ellerine bakan kimse kanaat nimetinden mahrum, tembelliğe esir olmuştur.

Tevekkül gibi bunun da mânâsı yanlış anlaşılmıştır. Hatta bu noksanı İslâm dinine bile atfedenler çoktur; çünkü göze çarpanlar ya ahiretini unutturcasına dünyaya dalmış, dinin vasiyetlerinden ayrılmış, hırslı olanlar veyahut kanaat perdesi altında kötü bir örnek olan tembellerdir ki orta yolu bulamadıklarından İslâm memleketini harap etmişlerdir. Orta yolu bulanlar ise göze çarpmayacak kadar azdır. Yetmiş yaşından sonra İslâm’ı kabul eden bir İngiliz’e “gecikmişsiniz” dediğinde; “Din güzelmiş, lâkin kötü örneklerin çokluğu bizi geciktirdi.” cevabını vermiştir.

Bilmem ki bu çoğunluk hatalarını bilip orta yolu bulup da İslâm'ın vasiyetleri ile amel ederek âlemin düzenini temin edecekler midir? Allah'ım, bize hakkı göster, kabul ve icraatını ihsan buyur. Âmin.

Nasihât

Oğulcağızlarım,

Türkçede öğüt, Farsçada “pend” ile tercüme olunan bu kelime haset belâsının zıddı, gayet güzel bir sıfattır. Dünya ve ahirette herkesin iyiliğini istemek, nimetlerinin bekasını dilemek mânâsındadır. Her Müslümana hasedi gidermek ve nasihat ile kalbi süslemek farzdır. Müslümanlar arasında sevgiyi, dirlik ve beraberliği sağlayan en önemli unsur nasihattir. Birbirimize yardım, fakirlere ikram, öksüzlere ihsan ve düşkünlere imdat hep nasihatın meyvesidir.

Dinimiz dilinde nasihat kelimesine denk başka bir kelime bulunamamıştır. Peygamber Efendimiz; “Dinin kemâli, Müslümanların saâdeti ve vatanın selâmeti şüphesiz nasihat iledir.” buyurmuş, ümmetine bu sıfatın ehemmiyetini tanıtmak için bu hadisi üç defa tekrar eylemiştir. Ehl-i hadisten İmam-ı Nevevî İslâm’ın yalnızca medâr ve mihveri bu hadis-i şeriftir diyor.

Nasihât vaaz kelimesinden daha kapsamlıdır. Çünkü vaiz yalnızca ahiret işlerini telkin edendir; lâkin nasihat eden kimse ahireti de dünyayı da tanıtır. Ümmet arasında vaizler çok ise de nasihat edenlere pek az rastlanır. Çünkü nasihat, ilim ve irfana ve konuya tam vâkıf olmayı gerektirir. Bununla birlikte ümmetin hastalıklarını bilmek, tedavilerine kadîr olmakla beraber ihlâs, ciddiyet ve hüsn-i amel de gerekmektedir. İşte, bu önemli görevi yerine getirecek kimseler de yok denecek kadar azdır. Zaten acınacak durumda olmamızın başlıca nedeni nasihati

bütünöyle kaybetmemizdir. Müslömanlar birbirlerine daima destek olsa, herkes kardeşinin iyiliğini dilese, bir vücudun âzâsı gibi olsak, düşmanların başkaldırmaları, galip gelmeleri mümkün olur muydu? Konuyla ilgili hadisin söylenmesi esnasında sahâbelerden bazıları dediler ki “Ya Resûlallah, nasihat kimleredir?” Efendimiz de “Allahu Teâlâ’nın kitabına, resûlüne, devlet başkanlarına ve bütün Müslömanlardır.” buyurmuştur. Bu cevabı ehl-i ilim şu sûrette tefsir etmiştir:

Allahu Teâlâ’ya nasihat; onun varlığına, birliğine inanmak, noksanlardan pak olduğuna itikat etmek, emirlerini yerine getirmek, yasaklarından uzaklaşmak, kullarına merhamet etmektir. **Kitabına nasihat;** hak olduğunu tasdik etmek, hükümleri ile amel etmek, tecvit üzere okumak, kalp huzuru ile dinlemek, abdestli tutmak, hürmette bulunmaktır. **Resûlü için nasihat;** ona inanmak, tebliğlerini kabul etmek, ehl-i beyti ve ashâbını sevmek, sünnetlerini yerine getirmek, ümmetleri arasında yaymaktır. **Devlet başkanlarına nasihat;** şer’î ve kanûnî olan emirlerine itaat etmek, doğruluk üzereyken yardımcı olmak, hayırlarına dua edip birlikte cihat etmek, zulümlerine sabrederek övgüde aşırıya gitmemektir. **Bütün Müslömanlar için nasihat;** bilmediklerini öğretmek, hayrı istemek, kusurlarını gizlemek, iyilikle emretmek, kötölükten sakınmak, haksız yere incitmemek, kendisi için istediğini başkası için de istemek, kendisi için istemediğini onlar için de istememek, onlara zarar veren şeyleri engellemeye çalışmak gibi faziletlerdir.

Şu beyandan anlaşıldı ki güzel huylar içinde nasihatten daha yüksek bir erdem olamaz; çünkü nasihat, dinî ve içtimâî vazifelerin hepsini topluyor, dışarda bir şey bırakmıyor. Zirâ bu kelimenin hakkını verebilmek büyük himmete muhtaçtır. Bu mertebeye ancak azm-i metin

ve akl-ı selîm sahipleri ulaşabilir. Vesselâm! Ey Allah'ım, bizi azm-i
metin ve kalb-i selîm sahiplerinden kıl. Âmin.

İktisat

Çocuklar,

Her şeyi yerli yerince yapmak, lâıyk olduğu sınırı geçirmemek iktisadın mânâsıdır. Bunun zıddı israf, cimriliktir ki bunları yapanlar kötülenmiştir. Din ve dünya işlerinde orta yolu tutanlar ise daima övülmüştür. Efendimiz ümmetlerine iktisat emrini üç defa tekrar eylemiş, nübüvvetin yirmi dört cüzünden bir cüz olduğunu söylemiş ve “İktisat eden fakir olmaz.” buyurmuştur.

Birçok kişinin fakirlik ve zarûrete düşmelerinin sebebi, iktisadı kaybetmeleri ve israfa gitmelerindendir. Hatta düğünlerde yapılan israflar birçok kimsenin tarlalarını satmasına dahi neden olmuştur. Nefsin hevâsı, şeytanın vesvesesi, garibanlık korkusu bir araya gelince o şenlikli düğünlerin ardından gamlı, kederli günler gelir. İktisat nimetini elinden kaçırmamanın cezası fakirlik ve iflastır.

Göreyim sizi, basiret üzere yürüyüp bu fikirsizlik hâllerinden ibret alınız. Göreneğe tâbi olmayınız; daima işin sonunu düşününüz ki dünya ve ahiret saâdetlerine kavuşasınız. Vesselâm!

İstikamet

Evlatlar,

Sözde kolay, tatbikte en güç olan istikamettir. Onun içindir ki Efendimiz; “Beni Hûd sûresi kocattı.” diyerek bu sûredeki;

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ

Festekim kemâ umirte

“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.”⁶⁰ ayetindeki “istikamet” emrini kastetmiştir. Çünkü istikamet Allah’ın emirlerini hakkıyla yapmak, sözünde durmak, vazifelerini yerli yerince görmek ve adaleti gözetmek mânâlarıyla tefsir olunmuş, “sözünü yerine getirmek” olarak açıklanmıştır.

Hiç şüphesiz Resûlallah aleyhisselâm Efendimiz, insanların en takvâlısı, en doğrusu, en güzeli ve Cenâb-ı Hakk’tan en çok sakınanıdır. “Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” emr-i ilâhîsi onun şahsında bütün ümmet içindir. Belki de ümmeti için duyduğu endişe “Beni Hûd sûresi ihtiyarlattı.” sözüne sebep olmuştur. Allah en güzelini bilir.

⁶⁰ Hûd, 112.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا ...

İnnellezîne kâlû rabbunâllâhu summestekâmû ...

“Rabbim Allah'tır deyip de sonra dosdoğru olanlar...”⁶¹ ayetinin ifadesine göre doğru olanlar ahirette bahtiyar olacakları gibi dünyada da mutlu ve mesut yaşarlar. Onlar fakir de olsalar yine darlık çekmezler. Çünkü emanet ve istikametleri kendilerini umuma sevdirmiş, zorluklarını gidermiş, halkın ve Hâlik'ın sevdiği olmuşlardır. Lâkin istikametten ayrılanlar her hayırdan mahrum olurlar, saâdet yüzü göremezler. Bunlar toplumun hainidirler. Çünkü emniyetin kalkmasına, insani ilişkilerin ve medeniyetin durmasına sebep olmuşlardır. Devletin yıkılmaya yüz tutması, insanlar arasında zulüm ve düşmanlığın artması, işlerin yüzüstü kalması hep istikametın yokluğundandır.

Gönüllerine istikamet fikri, Allah korkusu yerleşmeyen milletler refah ve saâdete ulaşamaz, felâh yüzü göremez. Resûlallah sallallahu aleyhi vesellem Efendimizin damadı Ali kerremallahu veche hazretleri halife oldukları dönemde, geceleyin devlet işlerinde hükümetin kandilini yakar, özel işlerinde ise onu kaldırır kendi ışığını yakardı. İşte, bu amel bizlere bir istikamet dersi vermeye kâfidir.

Ya Rab! Asırlardan beri sine-i milletten uçan emanet ve istikameti lütfet, hayatımızı tanzim, saâdetimizi temin eyle. Âmin.

⁶¹ Fussilet, 30.

Doğruluk

Çocuklar,

Sıdk kelimesi Türkçede “gerçek” ile tercüme olunur, bunun zıddı ise yalan ile tefsir edilen kizbdır. Bu kelimeler sadece söylenen sözler için vasıflansa da hakikatte bunlar insanın her hâli için geçerlidir. İlim, amel, azim, ahd, havf ve recâ, zühd ve takvâ, rıza ve muhabbet, teslim ve tevekkül, üns ve ülfet, ahlâk ve itikatta dahi kullanırlar. Yani sadece sözlerde değil, bu sayılan vasıflarda da sıdk olması gerekir.

İnsanın her hâlinde ve işinde doğru olması son derece güçtür. Bütün işlerinde sâdık olan pek azdır. Bu yüzden “sıddık” vasfına ulaşmak çok zordur. Sıddikiyet mertebesi makam-ı nübüvvetin bir ayak altındadır. Bu makama erişmek her yiğidin kârı değildir, zoru görüp yılgınlık göstermek azim sahiplerine yakışmaz.

Göreyim sizi, yalandan kesinlikle sakınınız ve şaka bile olsa yalan söylemeyiniz. Her hâlinizde ciddiyet ve sadakat gösteriniz. Dillerimizde “Yalan imanın güvesidir, yalanla iman bir arada olmaz.” sözleri dolaştığı hâlde, zamanımızda yalan mubah sayılıyor ve hiç çekinilmiyor. Hâlbuki büyük günahların başının yalan olduğu inkâr olunamaz. Fahr-i âlem Efendimiz; “Zarar göreceğinizi bilseniz dahi doğruluktan ayrılmayınız, kurtuluş yalnızca doğruluktadır.” buyurdular. Nasihat kolay, onu kabul ve tatbik etmek çok zordur, uyanık bulunasınız. Vesselâm!

Emanet

Evlatlar,

Hıyânet rezaletinin zıddı olan emanet duygusu kemâl-i iman sonucu kalplerde oluşan güzel bir huydur. Emanet duygusu insana korumayı öğretir. Halka ve Hakk’a olan sözlerini yerine getirmeye vesile olur. Nitekim bu sıfatı taşıyan insanlar halkın ve Hakk’ın nazarında güvenilir yani tam manasıyla “mümin” olurlar.

Emin olarak tanınmış bir adam işlerinde güçlük görmez, gönlüne şüphe gelmez, selâmet-i kalp ile iş yapar. Büyük şirketler bu fazilet sayesinde vücut bulurlar. Medeniyeti yükselten, milletleri zengin eden, refah ve saâdeti temin eden emanet duygusudur. Müslümanlar emaneti ehline vermekle memurdurlar, hıyânet ise yasaklanmıştır. Söz ile verilen emanet bile değerlidir. Meselâ iki tarafına bakınarak söylenen bir söz emanettir, ifşâsı haramdır. İnsan düşmanından bile aldığı emanetin hükmünü korumaya ahlâken mecburdur. Efendimiz;

لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ

“Emin olmayanın imanı, sözünde durmayanın dini yoktur.”⁶² hükmünü vermiştir. İşte, müslümanlığın mühim bir düsturu da bu hadis-i şeriftir.

Topluluklar bile emanet üzere meydana gelir. Toplum ve cemiyetin sözlerini, kararlarını dışarıya dağıtmak yasaktır, emanete

⁶² Ahmed bin Hanbel, Müsned, 12155

hıyânettir. İslâm âleminde göze çarpan fakirlik ve zarûretler, bölünme ve nifaklar ve idaresizlikler emanetin yüreklerden kaçmasıyla başlamıştır. Dinimizde ilk kaybedeceğimiz emanetin, en son yitireceğimiz namaz olacağı bildirilmiştir. Ne vakit toplum emin olur, sözler yerini bulur, emanetler sahibine verilir; işte, o zaman bu millet kurtulur ve mutluluğu kucaklar. Lâkin bu ümit ve beklentiye zamanın tahammülü var mıdır, bilemem.

Çocuklar!

Şeriatta korunması vâcip olan her şey emanettir. Sayılmakla bitmeyen nimetler ve Kur'ân'ın bütün hükümleri birer emanettir. Özellikle bu emaneti yüklenmeye insandan başkası cesaret etmemiş, hesabından korkup mükâfatından kaçmışlardır.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

*İnnâ aradnâ emânete alâs semâvâtî vel ardı vel cibâli fe ebeyne en
yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehâl insânu,
innehu kâne zalûmen cehûlâ.*

“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, korktular. Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.”⁶³ ayeti açık olarak bu hakikati beyan eylemiştir. Hatta bütün âzâlarımız, aklımız, emanet-i ilâhiyedendir. Her birini yerli yerince kullanmamız farzdır. Meşru olmayan yerlerde kullanılmaları emanete hıyânettir.

⁶³ Ahzab, 72.

İslâm'ın hükümleri âlimlere, devlet ve millet işleri yöneticilere, aile ise hâne sorumlularına emanettir. Herkes vazifesini en güzel şekilde yapmak ve adaleti gözetmek zorundadır. Efendimiz;

وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Hepiniz çobansınız, her çoban güttüğünden sorulacaktır.”⁶⁴ sözünü tüm ümmetine hitâben söylemiştir.

⁶⁴ Buhârî, İtk, 2419

Sözünü Yerine Getirmek

Evlatlar,

İnsanın söz verdiğini yerine getirmesine “vefa-ı vaad” denir ki bu güzel bir huy ve İslâmî bir sıfattır. Bunun zıddına ise “hulf-i vaad” yani vaadinden dönme denir. Bir vaadi yerine getirmek vâciptir, inşallah denilse bile yapılması lâzımdır. Sözünde durmak kemâl-i imandandır, yemin ederek söz verip de sonra sözünden dönenlerin hasmının Allahu Teâlâ olacağı hadis-i kudsîde bildirilmiştir.

Vaad, cömertler nazarında ihmalî caiz olmayan bir borçtur. Efendimiz; “Yazıklar olsun vadedip de bilerek vaadinden dönenlere!” sözünü üç defa tekrar ederek ahde vefanın ehemmiyetine işaret buyurmuş, vaadinden dönmenin münâfıklık alâmeti olduğunu söylemiştir. Bir başka hadiste de “İslâm’dan önce verdiğiniz sözlerinizi yerine getiriniz. Zirâ İslâmiyet ahde vefayı daha şiddetle emreylemiştir.” diyerek gerekliliğini bir kez daha teyit etmiştir.

Kur’ân’da Cenâb-ı Hakk, İsmail aleyhisselâmı vaadinde sâdık olmasıyla medh ve senâ eylemiştir. Deylemî merhumun rivâyet eylediği bir hadis-i şerifte İsmail aleyhisselâmın, bir kimse ile buluşmak üzere sözleştikleri mekânda yirmi iki gün beklediği bildirilmiştir. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah el-Hansa şöyle buyurur: “Cenâb-ı Peygambere bîat ettim, kendisine geleceğimi vadettim, ancak iki gün sonra hatırıma geldi. Hemen koştum. Fahr-i âlem hazretleri hâlâ yerinde bekliyormuş. Bana

hitâben ‘Ey genç, beni sıktın. Üç günden beri seni bekliyorum.’ buyurdu.”

Göreyim sizi, sözünüzü yerine getirmeye, vadinizden dönmemeye çalışınız. Vesselâm!

Yumuşak Huyluluk

Oğlucuklarım,

Kalbin güzel huylarından biri de sakinlik ve oturlukluk mânâlarına gelen “hilm” sıfatıdır ki insanın gazap ve hiddetini gerektiren hâllerde sakin olmasını sağlar. Öfkesini defetmeye kadir olan, ondan bundan kabarmayan ve alınmayan kimselere ise halim denir.

Hilmi öğrenmek için öfkeyi yenmek ve bunu nefesine güzelce alıştırmak gerekir. Hilm bir meleke oluncaya kadar uğraşılmalıdır, bir şeyin meleke hâline gelebilmesi için onu çok tekrar etmeye ihtiyaç vardır. İyi bir huyun edinilmesi veya kötü bir huyun terki ancak bu yolla olur. Abdullah bin Mübârek kuddise sirruh, çirkin huylu, pis dilli kimselerin sıkıntılarına sabrederek hilme nâil olduğunu söylemiştir. Hilmin azlığı gazap ve sefeh hastalıkları; çokluğu da hamiyetsizlik mânâsındaki “humûd” hastalığını doğurur. Her şeyde olduğu gibi bunda da orta yolu bulmak lâzımdır. İlimle mükellef olduğumuz gibi hilmi taleple de memuruz. Zirâ ilim insanın şerefi, hilm ise ziynetidir.

Bu sıfat, sahibini belâlardan saklar, ona cenneti hazırlar. Ayrıca hilm insanın derecesini yükseltir, ecrini büyütür ve sevilmeye vesile olur. Bir saat hilm nice şerhleri defeder.

Hilm sahipleri nebî olmaya yakındırlar. Nitekim Peygamber Efendimiz; “En ziyâde halim olanınız, intikam almaya gücü yeterken affedeninizdir.” buyurmuştur. Kur’ân’da hilm sahipleri övölürken,

Efendimiz de hilm ve sabır ile memur olduğumuzu hatırlatmıştır. İbrahim aleyhisselâm hilm sahibi olup halim bir oğulla müjdelenmiştir.

Zulmedeni affetmek ve kötülüğe iyilikle karşılık vermek ehl-i cennet huylarındandır. Zenginken tevâzu, kudretliyken affedici olmak kişinin mertliğine delil, insanlığına alâmet sayılmıştır. İlim ile hilm sıfatlarının evveli acı, ahiri baldan tatlıdır.

İsa aleyhisselâm kötü sözlere iyi kelâmı cevap verdiği zaman itiraz edenlere “Herkes yanında olanı harcar.” buyurmuştur. Hilmin şerefini bildiren eserler buraya sığmaz, ârife işaret kâfidir. Vesselâm!

Nezâket ve Yumuşaklık

Çocuklar,

Her işte yumuşaklık gösterip herkese nezâketle muâmele etmeye fennî ahlâkta “rıfk ve liynet” denir. Bunun zıddı sertlik, kabalık mânâsındaki “unf ve gılgizet”tir. Rıfk her hikmetin başı, hilmin semeresi, güzel huyların neticesi olmakla birlikte kitap ve sünnette de pek çok övülmüş, derecenin en yükseği ona verilmiştir.

Efendimiz, bir gün Aişe validemize hitâben; “Ya Aişe, rıftan nasibi olana dünya ve ahiret iyilikleri verilmiş, mahrumlar da iki cihan saâdetinden ayrılmıştır. Cenâb-ı Hakk her işte rıfkı sever. Eğer rıfk gözle görülecek bir şey olsaydı, insanlar ondan daha güzelini göremezdi. Zıddının da görülmesi mümkün olsaydı, ondan daha çirkin bir şey göze çarpmazdı.” buyurmuştur.

Efendimiz düşmanlarına bile rıfk ile muâmele ederdi. Aişe validemiz şöyle buyurdu: “Seferlerin birinde hırçın bir deveye binmiştim, o hırçınlık ettikçe başına vuruyor, deveyi dövüyordum. Efendimiz bu hâli görünce; ‘Ya Aişe, yumuşak ol, rıfk ile muâmele et. Rıfk bulunduğu yeri şereflendirir, ayrıldığı yeri ayıplandırır.’ buyurdular.”

“Ümmü’l-hayr” yani iyiliğin anası denilmeye lâyık olan rıfkın faydaları çok olmakla beraber orta yoldan ayrılmayın ki acizlik baş göstermesin. Bu sıfat da çok dikkate şâyandır. Göreyim sizi, bundan da nasibinizi tam almış olasınız. Ya Rabbi! Bizi rıfk ile beze, refik-i âlâya ilhak eyle. Âmin.

İnce Kalpli ve Merhametli Olmak

Sevgili evlatlar,

Şu iki sıfat da gönülde yer tutması gereken, ihmal edilmeyecek güzel huylardandır. Başkasına olan zulüm ve ezâ ile incinmeye, yani ince kalpli olmaya rikkat, insanların hâllerine acımaya ve merhametli olmaya da şefkat denir. Bu güzel huylar yalnızca kendi nefsinde ve yakınlarında değil, bütün halk üzerinde tecelli etmeli, muhtaç olanların yardımına koşmalıdır. Hele din kardeşlerinin dertleriyle dertlenmek, ferahlarına sevinmek imanın kuvvetine işarettir. Kur'ân-ı Hakîm:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ
رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ
السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ
فَأَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ
وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

*Muhammedun resûlullâh(resûlullâhi), vellezîne meahû eşiddâu alâl kuffâri
ruhamâu beynehum terâhum rukkean succeden yebtegûne fadlen minallâhi ve
ridvânen sîmâhum fî vucûhihim min eseris sucûd(sucûdi), zâlike meseluhum fî
tevrât(tevrâti), ve meseluhum fîl incîl(incîli), ke zer'in ahrace şat'ehu fe âzerehu
festagleza festevâ alâ sûkahî yu'cibuz zurrâa, li yagîza bihimul kuffâr(kuffâra),
vaadallâhullezîne âmenû ve amilûs sâlihâtî minhum magfiraten ve ecren azîmâ*

“Muhammed Allah’ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah’tan lütuf ve rıza isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat’taki vasıflarıdır. İncil’deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendirir. Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vadetmiştir.”⁶⁵ ayetiyle ashâb-ı kirâmı övmüştür.

İkinci halife Hz. Ömer, gayrimüslimlerden bir ihtiyarın dilencilik ettiğini görünce; “Gençken cizye alırken şimdi aciz olunca bakmamamız doğru değildir. Ölünceye kadar hazineden idaresi verilsin.” buyurması bir şefkat numûnesidir.

Peygamberlerin gençlik devrelerinde koyun gütmelerinin sebebi halk üzerinde şefkatlerinin ortaya çıkması içindir. Musa aleyhisselâm bir gün Allahu Teâlâ’dan şöyle sordu; “Ya Rab, İsrailoğulları arasında peygamberliğe lâyık olmamın hikmeti nedir?” Cenâb-ı Hakk da cevaben; “Şuayb’in koyunlarını güderken sürüden bir koyun kaçtı, seni çok yordu. Tuttuğun zaman onu incitmedin, kucağına alıp ‘Ey miskin hem beni hem de kendini yordun.’ demekle kaldın. İşte, bu merhametin sebebiyle seni beğendim, sana risâletle ikram eyledim.” buyurdu.

Göreyim sizi, kıssadan hisse alasınız da bu sıfatlarla mümtaz olasınız. Vesselâm!

⁶⁵ Fetih, 29.

Sabır

Yavrucuklarım,

الْإِيمَانُ نِصْفَانِ نِصْفٌ فِي الصَّبْرِ وَنِصْفٌ فِي الشُّكْرِ

El-imânü nısfâni nısfun fi 's-sabri ve nısfun fi 'ş-şükri

“İman iki bölümdür; bir bölümü sabır, diğer bölümü şükürdür.”⁶⁶ hadis-i şerifiyle fevkalâde kıymetli oldukları bildirilen şu iki kelimeyi de size tanıtacağım.

Sabır, nefsi arzusundan menetmek ve musibetlere karşı metanet göstererek insanlara şikâyet etmemektir. Sabrın İslâm'daki yeri çok yüksektir. İbadetlerin temeli, günahların engelleyicisidir. Efendimiz; “Hakikatte mesut o adamdır ki belâlardan kaçır. Uğrayınca da sabreder. İmanın bir yarısı sabır, diğer yarısı şükürdür. Nimete şükür, belâya sabır, kadere rıza iman alâmetlerindendir.” buyurmuştur. Bir başka hadis-i şerifte sabrı üçe ayırmış ve günahlara sabredenlere dokuz yüz, ibadetlere sabredenlere altı yüz, belâlara katlananlara üç yüz derece ihsan buyrulacağını bildirmiştir. Sabırsızlık edip de bu dereceleri kaçırmanın en büyük musibet olacağına şüphe yoktur.

Sabırda; kurtuluş, zafer, maksûda vuslat, af ve mağfiret, senâ ve muhabbet, hesapsız ecir ve sevap gibi nice faydalar vardır. Nitekim “Mevlâ kulunu sevdiği zaman niyazını dinlemek için belâya uğratar,

⁶⁶ Beyhakî, Şuabü'l-İmân, 9715.

sonra sabrı ile ikram eder.” buyrulmuştur. Malım gitti, vücudum hasta oldu diye şikâyetle bulunan bir kimseye Efendimiz; “Malı gitmeyen, cismi hasta olmayan kulda hayır yoktur.” diye teselli vermiştir. Küçük büyük, zâhirde nefislere ağır gelen belâların her birinde nice hikmetler vardır. Biz iç yüzünü görmediğimiz için acınır, ağlar ve sızlanırsınız. Hâlbuki onlar günahları temizler gider. Nitekim bir günlük çekilen sıkıntının bir senelik günahı gidereceği sahîhen rivâyet edilmiştir.

Bazen belâlar isyanın cezası olarak vuku bulurlar. Bunun alâmeti sabırsızlık, halka şikâyet, telaşlanmak, çokça korkmaktır. İşte bu üç şıkkı unutmayıp insan hâlini bunlara ayarlamalıdır. Belâyı ganimet bilmek, sabır ile karşılamak sünnettir. Sâlihler hastalık ve sıkıntıyla mutlu olurlar, rahatlığın uzamasıyla da meraklanırlardı. Kâmil bir müminde üç şeyden biri mutlaka bulunacaktır: Ya bir hastalık veya yokluk ya da hakarete maruz kalmak. Veleve ki bir pire tarafından ısırılmak olsun... Bir belâ veya hastalık olmayan beden iyi sayılmazdı.

İnsanı inciten her şey belâ ve imtihandır. Bir dikenin batması, bir iğnenin yakması hep musibettir. Küçük büyük musibetler meydana geldiğinde;

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

İnne lillahi ve inne ileyhi raciun

“Biz Allah'ın kullarıyız ve biz ancak ona döneceğiz”⁶⁷ demek sünnettir. Hatta uzun zaman önce gerçekleşmiş, geçmiş bir musibet hatırlandığı zaman da söylenmelidir. Tekrarında dahi, ilk meydana geldiğinde verilen sevabın noksansız olarak ihsan olunacağı İmam Ahmed'in *Müsned*'inde

⁶⁷ Bakara, 156.

yazılan hadis-i şerifte müjdelenmiştir. Buna istircâ’ denir. İstircâ’dan sonra:

اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ، وَاخْلُفْ لِيْ خَيْرًا مِنْهَا

Allahümme ecirniy fiy musıybetiy ve ehli’liy hayran minhe

“Allah’ım bu musibete sabrımın mükâfatını ver, kaybettğimden daha hayırlısını bana ihsan eyle.” duasında bulunana istediğinin verileceği Ümmü Seleme radiyallahuanha hadisinde bildirilmiştir. Bir belâyaya maruz kalan:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ

Elhamdülillahi alâ külli hâl

“Her hâl üzere Allah’a hamdolsun.” duasında da bulunursa cennette kendisine “beytü’l-hamd” denilen bir saray yapılacağı Ebu Musa el-Eş’arî radiyallahu anha hadisinde beyan buyrulmuştur. Ayrıca istircânın hiçbir ümmete verilmeyen bir lütf-ı ilâhî olduğunu İbni Abbas radiyallahu anhüma rivâyet buyurmuştur.

Hastalık zamanında yalandan, riyâdan sakınmalı ve gelenlerden hediye almamalıdır. Ayrıca hoşuna gitmeyen yemeklerden dolayı öfkelenmemeli, zikir ve Kur’ân ile şifa aranmalıdır. Hele şifa kastıyla Fâtiha, İhlâs, Felak, Nas sûrelerini okuyup ellerine üfürüp bedenini sıvazlamak ve ayrıca çörek otunu bal şerbeti ile içmek sünnettir. Doktora ihtiyaç duyulursa mutlaka tavsiyelerine uyulmalı ve ilaçlar tarif ettiği gibi kullanılmalıdır.

Ölenler için de sessiz ağlanmalıdır. Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem “Bir musibet çattığında saçını, sakalını yolan, yüzlerine vuran, yakasını yırtan ve yüksek sesle ağlayan bizden değildir.” buyurmuş, ümmetini bu gibi hallerden men eylemiştir.

Çocuklar, sabır nimetini elde etmek için faydalarını çokça düşününüz ve nefsin arzularına daima karşı geliniz. Nefis ile cihat etmenin faziletini hatırlayınız ve asla şikâyet etmeyiniz. Sabrın en faziletlisi ise belânın ilk geldiği anda gösterilenidir.

Oğlucuklarım, Allahu Teâlâ'nın kullarına gönderdiği belâya ve musibetlere karşı verilecek mükâfatı beyan eden hadis-i şerifler, sabrın faziletlerini bildiren ayetleri yazmak istesek buraya sığmazlar. Allahu Teâlâ “Sabredenlere mükâfatı hesapsız vereceğim.” “Ben sabredenlerle beraberim.” “Göz nimetinin yokluğuna katlanana hesapsız, sualsiz cennete koyarım.” “Çocuğu ölen sabretsin mükâfatı cennet olacak.” demişse ve dahi bazı sıkıntılı durumlardan dolayı vakitsiz düşen çocukların göbeklerinin kesintileri ile ana ve babalarıyla birlikte cennete gidecekleri müjdelenmişse bu konuyu uzatmanın ne anlamı kalır?

Akıl sahipleri büyüklerin belâlara karşı imtihanlarını düşünür. Dünyanın sıkıntı ocağı, musibetler yuvası olduğunu hatırlar. Hemen sabır nimetini elde etmeye çalışır. Aklını yerinden oynatacak, intihara sebebiyet verecek hâllere asla maruz kalmaz. Allah'ın rızasından ve ona teslim olmaktan asla ayrılmaz.

Sabrın hükümlerine gelince; haramlara sabretmek farz, tahrimen mekruh olanlara sabretmek vâcip; tenzihen mekruh olanlara sabretmek müstahap, dine, ırza tecavüz olduğu zaman sabretmek haramdır.

Allah'ım, bizi sabredenlerden, bu huyda kâmillerden eyle. Âmin.

Şükür

Evlatlar,

Kemâl-i imanın bir yarısının şükür olduğunu öğrenmişsiniz. Bunun hakkında sizlere kısa fakat faydalı bir açıklamada bulunayım. Şükür, Allahu Teâlâ'nın ihsan buyurduğu sayısız nimetleri düşünüp Mevlâyı dille, gönülle, hatta bütün âzâlarımızla yüceltmektir. “Hamdolsun, çok şükür” demek kâfi değildir; insan şâkirler arasına girmek için üç şeye muhtaçtır:

1. Varlığını, sağlığını, ilmini, amelini, velhâsıl her kemâlini Allah'tan bilmelidir.
2. Bunları Mevlâsına yaklaşmak için vesile kılmalıdır.
3. Her birini yerli yerince kullanmalı, tâat-ı Mevlâyı sarf etmelidir. Çünkü her şeyin şükrü, her birini yaratıldıkları şeyde kullanmakla hâsıl olur.

Efendimizin “Şükürün hakikati gizli ve açık bütün âzâlarla Allah’a itaattir.” diye buyurması beyanımızı teyit eylemiştir. Ağzımıza koyduğumuz her lokma, boğazımızdan geçen her yudum, alıp verdiğimiz her nefes hamd ve şükre muhtaçtır. Kolaylıkla tuvalet ihtiyacını giderdiğimiz için bile hamdetmek gerekir. Nitekim “Aza şükretmeyen çoğa şükretmez, halka şükretmeyen Hakk’a şükretmemiş olur.” buyrulmuştur. Nimet kimin eliyle ulaşırsa ona da dua ve senâmız, gizli ve âşikâr şükürümüz vâcib olur. Çünkü dua ve senâ hem insanî bir vazife hem de ülfet ve muhabbete vesiledir.

Nimetin devamı ve ziyâdelenmesi için kulun üzerine şükür vazifesi farzdır. Efendimiz; “Nimetler ürkek avlar gibidir. Şükür ile onları bağlayınız.” buyurmuştur. Kur’ân-ı Kerîm’de de:

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

le in şekertum le ezîdennekum ve le in kefertum inne azâbî le şedîd

"Nimetlerime şükrederseniz elbette ziyâde bulursunuz, inkâr ederseniz azabım da cidden ağırdır."⁶⁸ buyuruyor Cenâb-ı Hakk. Nimetlere küfrün cezasının zeval olacağı hatırlatılıyor.

Eğer insan hâricî nimetleri değil, yalnızca vücudunda var olan içli dışlı nimetlere dikkat etse, milyonlar sarf olursa elde edilmeyecek nimetlerle dolup taşığını bilir. Bütün tüyleri dil olsa yine şükrünü ödeyemeyeceğini bilir, aczini ikrara mecbur olur. Musa aleyhisselâm: “Ya Rab, sana nasıl şükredeyim bilmiyorum, şükürüm de şükür istiyor.” dediğinde, Allahu Teâlâ; “İşte, bu hâli bilip ikrar ettiğin zaman şükür vazifesini ödemiş olursun.” buyurmuştur.

Şükrün en büyüğü kalple, en açığı da lisan ile olandır. Efendimiz bir kimseye hâlinden sorduklarında “iyiyim” cevabını aldı, tekrar sordu, bu sefer o kimse “Elhamdülillah iyiyim.” dedi. Efendimiz de “İşte, senden istediğim buydu.” diyerek lisan ile olan şükürü ihmal etmenin caiz olmadığına işaret buyurmuştur.

İnsanı şükredenler mertebesine ulaştıran özellikler; Mevlânın nimetlerini, ihsanlarını bilmek, kudretinin yüceliğini düşünmek, dünya

⁶⁸ İbrahim, 7.

işlerinde kendinden aşağıda olanlara, din işlerinde yüksek olanlara bakmak, aczini itiraf etmektir.

Afiyeti yerinde, idaresi yolunda, ırz ve canı emniyette olan bir insan dünya saâdetini cem etmiş, Cenâb-ı Hakk'ın değeri ödenmez nimetlerini elde etmiş sayılır. Bundan başkası gönül, gövde yorgunluğundan başka nedir?

Musibetler karşısında şükrün gerekli olup olmadığı hususunda İslâm âlimleri ihtilaf etmişlerdir. Hak ve sevap olan şudur; daha büyük belânın gelmediğine, musibetin din işinde olmadığına, cezanın dünyada verilip ahirete kalmadığına, dünya muhabbetinin kalpte azalmasına sebep olduğuna şükür mutlaka vâciptir. Çünkü görünüşte musibetten sayılan şeylerin hakikatte nimet ve ihsan oldukları açıktır. Allah'tan gelenin iç yüzünü bilmemize imkân yoktur, öyleyse akıl sahiplerinin yapması gereken; kaza ve kadere rıza göstererek emre teslim olarak şükür ve sabra devamdır. Vesselâm!

Rıza ve Teslimiyet

Çocuklar,

Mukarreblerin en yüksek makamlarından, imanda kemâlin büyük nişanlarından, adeta imanın şartları mesâbesinde sayılan şu iki kelimeyi de size tanıtmak isterim. Bunlara sahip olmak hazinelere sahip olmak gibidir.

Rıza, başa gelen belâya da elden çıkan nimete de “Lütfun da hoş, kahrın da hoş.” diyecek kadar temkinli bulunmaktır. Teslim ise emr-i ilâhîye bağlanıp insan tabiatına hoş gelmeyen şeylerde Allah’a itiraz etmemektir. Kur’ân’da;

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ
مُخْتَالٍ فَخُورٍ

*Li keylâ te'sev alâ mâ fâtekum ve lâ tefrahû bi mâ âtâkum,
vallâhu lâ yuhıbbu kulle muhtâlin fehûr*

“Rıza ve teslimine mâni olur derecede elinizden çıkanlara meraklanmayınız, elinize geçen dünya ile de kibir ve övünmenizi gerektirecek mertebede şıarmayınız.”⁶⁹ buyrulmuştur. Çünkü gelenden memnuniyet, gidenden üzüntü duymak rıza ve teslimi yele veren bir noksanlıktır. Bu huyların kalpte yer bulmaları muhabbet-i Hüdâ, aşk-ı

⁶⁹ Hadid, 23.

Mevlânın yürekte hâkim olmasına bağlıdır. Aşk ve muhabbet bulunmayan kalpte rıza ve teslimiyet meydana gelmez.

Hakikaten Müslüman olmak için Allah ve Resûlünün hikmetlerine razı, zâhir ve bâtında emirlerine teslim olmak farzdır. Nisâ ve Haşr sûrelerinde bu hakikat tamamıyla beyan edilmiştir. Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem “Cenâb-ı Hakk rahat ve ferahı, rıza ve yakinde; sıkıntı ve kederi ise şüphe ve öfkede kıldı.” buyurmuştur.

Musa aleyhisselâm “Ya Rab, kimler sana çok sevgilidir?” dediğinde, Cenâb-ı Hakk “Sevdiğini aldığım zaman hükmüme razı, emrime teslim olandır.” buyurmuştur. “Rızanı bulacağım bir işe delâlet et de yapayım.” dediğinde ise “Benim rızam nefsin hoşuna gitmeyenlerdir, rızamı bulmak istersen hükmüme razı ol.” cevabını almıştır. Allah’ın hükmüne razı olmayanın ahmaklığına çare bulunmaz, denmiştir.

“Kıyamet gününde ilk önce cennete çağırılacaklar her hâlinde Rabbine şükredenlerdir.” hadisini İbni Abbas; “İmanın en yüksek mertebesi hükm-i ilâhîye sabır, kadere rızadır.” hadisini de Ebu Derdâ radiyallahu anhumâ rivâyet eylemişlerdir. Bir başka hadis-i kudsîde ise “Veyl olsun o kimselere ki emrime boyun eğmeyip de itiraz ederler.” buyrulmuştur.

Resûlallah’ın hizmetçisi Hz. Enes; “Fahr-i âlem Efendimize on sene hizmet ettim, bir kere olsun niçin böyle yaptın veya şöyle yapmadın demediler. Bir iş içinde n’olaydı olmasaydı veya n’olaydı şöyle olsaydı temennilerinde bulunmadılar.” demiştir.

Hâkim-i Mutlak hazretleri Davut aleyhisselâma hitâben; “Ya Davud, sen dilersin, ben de dilerim. Lâkin benim istediğim olur. Eğer sen

benim dilediğime teslim olursan dilediğin Şeylere ben kâfi olurum. Şayet teslimiyet göstermezsen dilediklerinde seni yorarım, sonra da benim dediğim olur.” buyurdular.

Çocuklar, bu konuya çok ehemmiyet veriniz. Zirâ insana arz olan gönöl darlıkları, elem ve ıstıraplar, vukû bulan intiharlar hep bu güzel huyların kalbe yerleşmemesinden, küfür ve inkâr ateşinin kalp iklimini sarmasından, iman nûrunun zayıflamasından ya da kaybedilmesinden kaynaklanmaktadır.

Allah’ım, bizi kazaya yani hükümlerine razı ve sana teslim olanlardan eyle. Âmin.

Tevekkül

Sevgili evlatlar,

Kur'ân'da birçok yerde tekrar tekrar bahsedilen tevekkülü yanlış anlayanlar vardır. Bu güzelim kelimeyi sâistîmal edenler eksik değildir. Bu konuyu çok dikkatli kavrayınız ki hatadan emin olasınız.

Tevekkül, din ve dünya işlerinde kalbin Hakk'a bağlanması, zâhirî sebeplere sarılarak bütün işlerin Allah'a ısmarlanmasıdır. Bu sıfat imanın meyvesi, yakîn ağacının semeresidir; çünkü her şeyin meydana gelmesini Allah'tan bilen mümin, başkasından ümidini keser ve mutlak yaratıcının ancak Allah olduğunu bilir. Verenin, alanın, yapanın, yıkanın yalnız Mevlâ olduğuna inanır. Kâinatta olan her şeyin onun dilemesi, yaratması sonucunda var olduğuna kat'i sûrette iman eder. Korku ve ümidi ancak Allah'a olur. Onun lûtfuna güvenir, fazl-ı keremine sığınır. Onun iradesi olmadan bütün insanlar ve cinler bir araya gelse, bir zerreyi kımlıdatmak için uğraşsalar buna kudretleri yetmez. Hayrı ve şerri yaratan odur. Kullar arada vesile hükmündedir. Şair Lebîb'in;

“Hakk kulundan intikamını yine kul ile alır,
Bilmeyen ilm-i ledünni, onu kul etti sanır,
Her işin hâliki Hakk'tır, kul elinden işlenir,
Emr-i Hakk'sız sanma kim âlemde bir çöp deprenir.”

sözü hakikati ne güzel tasvir eylemiştir. İşte, itikadını bu sûrette sağlamlaştıran mümin nefsinin hilesine, şeytanın vesvesesine aldanmaz.

Sebeplere güvenmez, fakirlik ve zenginliğe itibar etmez; çünkü başkalarına iltifat, sağlık ve zenginlik gibi geçici şeylere güvenmek ya itikadın gevşemesinden veya evhamın çoğalması ile yüreğini kaplayan korkaklıktandır. Tabii ki böyle bir insanın tevekkülü tam olamaz. Kalp kuvvetli bir yakîn görmedikçe kemâl bulamaz. Tevekkülün en aşağı mertebesi hüsnizan ettiği vekiline olan itimat kadardır.

Orta derecesi, çocuğun anasına olan güveni gibidir. Nasıl ki çocuk başkasını bilmez ve kimse ile durmaz, yalnızca validesinin eteğine sarılır, korkunca ‘anne’ diye bağırır ve ilk hatırına gelen daima annesi olur; işte, bu makamdaki tevekkül de tıpkı bunun gibi her işini Mevlâsına havale etmek, ancak ondan istemektir. Anasından daha merhametli olan Allah’ı anar; “Ya Kerîm, ya Rahim” diyerek lütuf ve keremine sığıır.

En yücresi ise Mevlânın emir ve iradesi karşısında, yıkayıcılar elindeki meyyit gibi olmaktır. Bu makam enbiyâ-yı izam ve evliyâ-yı kirâmın makamlarıdır. İbrahim aleyhisselâmın ateşe atılacağı anda Cebraîl’e “Senden bir şey dilemem.” demesi, onun “Allah’tan iste.” sözüne karşılık “Hâlîmi bilmesi kâfidir.” buyurması tevekkülün en yüksek mertebesinde olduğunun delilidir.

Tevekkülün şerefini gösteren ayetler, hadisler buraya sığmaz. Ancak birkaçını tercüme etmemiz kâfidir. Nitekim Kur’ân’da mealen; “Eğer Müslümansanız ancak Allah’a güveniniz.” “Kim Mevlâsına bağlanırsa, o ona kâfi olur.” “Allah kuluna kâfi olmaz mı?” “Allah kendine tevekkül edenleri sever.” deniyor.

Davud aleyhisselâma gelen vahiy ve ilhamda şöyle buyrulmuş: “Bir kul, halktan ümidini keser ve tam bir teslimiyetle bana sarılırsa, yer ve gök halkı ona hile etmek isteseler dahi ben onu selâmete çıkarırım.”

Tevekkül, rıza ve sabır huylarının kalpte toplanması, kişinin verâ ve takvâsına delil sayılmıştır. Tevekkül kalbin hâllerinden olduğu için sebeplere sarılmak kazanç ve ziraatla uğraşmak tevekküle mâni olmaz. Mühim olan gönül selâmeti ile kullukta devam olduğundan, bekârların kırk günlük, evlilerin bir senelik geçineceklerini hazırlaması tevekkülü bozmaz.

Efendimiz bir bedeviye; “Deveni bağla ve tevekkül et.” buyurmuş ve umuma hitâben; “Eğer siz Allah’a bağlansaydınız, sabah yuvasından aç olarak çıkıp da akşam tok olarak dönen kuşlar misali sizler de rızıklandırılırdınız.” diye teşbih ve temsilde bulunmuştur. Bu yolla bizlere de tevekkülü açık sûrette anlatmıştır. Hatta sebeplerine sarılmayıp da açlıktan ölenler, devâsını aramayıp da hastalıktan ölenler günahkâr olurlar.

Çiftçilerin zahîrelerini toplu ekmesi, tüccarın saklı parasını çıkarıp ticaret malında kullanması tevekkülden başka bir şey midir? O hâlde işsiz güçsüz, çalışmadan, oturulan yerden bir şey beklemek tevekkül değildir. Asırlardan beri Müslümanları gerileten, yükselişten mahrum eden tevekkülleri değil, belki tembellikleri ve buna yardım eden cehâlet ve fesat ahlâklarıdır.

Ya Rabbi, bizi hakkı görenlerden, her şeyi olduğu gibi bilenlerden eyle. Âmin.

Alçak Gönüllülük

Çocuklar,

Fenâ huylar sırasında gördüğünüz tekebbürün zıddı tevâzu yani alçak gönüllülüktür. Alçak gönüllülük, nefsinı başkalarından aşağıda görmektir. Bu huy insan için şeref ve mertebe kazandıran durakların başıdır, bundan başka hiçbir nimet, kişiyi haset edenlerin hasetlerinden kurtaramamıştır.

Kibir şeytanların ve kâfirlerin ahlâkıdır. Tevâzu ise enbiyâ ve sâlihlerin huylarındandır. Cenâb-ı Hakk habibine tevâzu emreylemiş, sevdiği kullarını da bu sıfatla övmüştür. Efendimizin;

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

Ve inneke le alâ hulukın azîm

“Şüphesiz ki sen çok yüce bir ahlâk üzeresin.”⁷⁰ ayetiyle medh edilmesinin başlıca sebebi tevâzuda kemâl bulmasıydı. Efendimizin çaylak eşeğe binmesi, kölelerin davetine gitmesi, ayakkabısını tamir etmesi, koyunlarını sağması, evi süpürmesi, eti doğraması ve çarşıdan lâzım olan şeyi getirmesi bu sıfatla da kemâline delillerdir. Bir kişinin hakkı kabul etmesi, sepetini taşıması, yamalı giymesi, fakirlerle oturması, çarşıda eşeğe binmesi tevâzuuna delil sayılmıştır. Hasan-ı Basrî merhum

⁷⁰ Kalem, 4.

tevâzuu tarif ederken, kendi evinden çıkıp meselâ camiye gelinceye kadar rast geldiği Müslümanı kendisinden yüksek görmeli, derdi. Mâlik bin Dinar da “Eğer mescidin kapısından ‘şerliniz çıksın’ diye bağırırsalardı; kuvvet ve koşmakta benden ileri biri olmadıkça beni geçen bulunmazdı.” buyurmuştur. İbni Mübârek bu kelâmı duydukları zaman; “İşte, Mâlik tevâzuu ile bir dereceye sahip oldu.” demiştir.

Halife Ömer radiyallahu anı Şam'a gelirken devesine kölesiyle birlikte nöbetleşe binmişti. Yaklaştıkları vakit nöbet kölesine gelmiş, kendisi deve çekiyordu. Sulardan geçmek için pabuçlarını sol koltuğuna almış yalın ayak yürüyordu. Şam Valisi Ebu Ubeyde evvelâ karşı çıktı; “Ya Emir el-Mü'minin, Şam'ın ulularının sizi bu hâlde görmeleri uygun olmaz.” dedi. Halife de “Mevlâ bizi İslâm ile aziz kılmış. İnsanların laflarına kulak vermeyiz, başkalarından izzet ve ikram beklemeyiz.” buyurdu. Hicrette Ebu Eyyüb Halid radiyallahu anhumayı Peygamberimizi misafir etmek şerefine mazhar eden özellik, hiç şüphesiz tevâzuda Medine ehlini geçmiş olmalarıydı.

Cenâb-ı Hakk, Musa aleyhisselâma cevaben şöyle buyurmuştu: “Risâlet ve kelâmımla seni insanlar üzerine tercihimin hikmeti, bana karşı senin kadar tevâzu edenı görmediğimdir.” Bu güzel huyu elde etmek için öncelikle insan nefsini bilmeli ve sonunun ne olacağını düşünmelidir. Tevâzuun faydalarını hatırlayarak kibrin zararlarından uzak durmalıdır.

Ya Rabbi, bizi nefislerini yenmiş, makam-ı tevâzuu tutmuş, ebrar ve sâlihine ilhak eyle. Âmin.

Edep

Oğlucuklarım,

Edepli ve edepsiz kelimeleri dillerde dolaşan sözlerdendir. Kimlere edepli, kimlere edepsiz denecek ayırt etmemiz için bu bahsi bilmek lâzımdır. Edepli insanların en bahtıyarı, dünya ve ahiret mutluluğuna erişenlerdir. Şeriat âlimleri edebi “sünnete giden yol” diye tarif etmişlerdir. Ârifler de şeriatın sınırlarını koruyarak “Hakk’a sülûk etmektir” diye tefsir etmişlerdir.

Edep, faydalı ilimleri ve güzel huyları kazanmak sebebiyle insanın kalbine yerleşen güzel bir huydur ki sahibini daima iyiliğe çeker. Edepli insan şeriatın sınırlarını geçmez. Onun içindir ki “İnsanların şerefi neseple değil, ilim ve edepledir.” “Güzel edep çirkin nesebi örter.” “Edebi olmayanın nesebi hiçtir.” “Kişinin edebi altınından hayırlıdır.” meallerinde birçok hikmetli sözler sarf edilmiştir. İnsan edep nimetine kavuşmak için kavli ve fiili, her hâli ile şeriata uygun davranmalıdır. Edebe uygun olmayan ibadetin değeri olmaz. Edeple süslenmeyen söz ve sohbetin feyiz ve bereketi olmaz. Bu sebeple;

التَّصَوُّفُ كُلُّهُ آدَابٌ

et-tasavvufu küllühû âdâbun

“Tasavvuf bütünüyle edeptir.” denmiştir. Sofiler arasında edebi terk eden sâlik helâk olanlardan sayılmıştır. Bu ümmet içinde Mevlâsından hayâ ve

edeple geceli gündüzlü ayaklarını uzatmayanların, senelerce uzanıp yatmayanların sayıları az değildir. Mertebeye erenler edeple bu derecelere ermiş, mertebeden düşenler de edebi terk ettikleri için düşmüşlerdir. Bir Müslümanın edep ve terbiyesi amellerinde ve huylarında sünnete uyduğu nispettedir. Bile bile sünneti terk eden makam-ı edepten ayrılmış, edepsiz denilmeye lâyık olmuştur. Böyle bir adam âlim olsa dahi şer'an ve ahlâken edepli olamaz. Âlim olması ona bu makamı vermez.

Göreyim sizi, nimet-i edepten asla ayrılmayasınız. Ey Allah'ım, bizi habib-i edibin hürmetine edeple donat. Âmin.

Hayâ

Evlatlarım,

Gözlerinizi şu kelimeye dikip, mânâsını nefislerinizde bulmaya, yüreklerinize yerleştirmeye çalışınız. Varlığı daimî bir şeref, yokluğu hüsrân ve helâktir. Bu kelime dilimize “utanmak” diye tercüme olunur. Lâkin ilm-i ahlâkta hayâ; şer'an, aklen, örfen çirkin sayılan şeyleri işlemekten nefsinin sakındırmak mânâsındadır.

Bir şeyin hükmü şeriatta çirkin olursa, onu işleyen günahkâr ve azaba lâyık olur. Akıl nazarında çirkin olanı devam ettirmek bir nevi deliliktir. Örf ve âdetle çirkin sayılanı işlemek budalalıktır ki ilkinin işleyene mecnun, ikincine ise aptal denir. Burada örf ve âdetin muteber sayılması kitap ve sünnete aykırı olmaması şartıyladır. Bir sünnetin örfen çirkin sayıldığı bir memlekette o sünneti terk etmek dinen çirkin görülmüştür. Zirâ hayânın ifrat derecesi korkaklıktır ve din zayıflığındandır. Bu durum kibir ve riyâdan hâsıl olur. Meselâ sakal kazıtmanın âdet olduğu bir memlekette, bir gencin sakal salmasından utanması ya da dininin emirlerini öğrenmeye çalışması, cemaat yanında namaz kılmaktan, ezan ve ikamet etmekten, çıplak merkebe binmekten, sofrada tabağı sıyırarak lokma bırakmamaktan hayâ etmesi bu kısımdandır. Hayânın bir noksan kısmı daha yani tefrit tarafı vardır ki dinimiz dilince bu kısma “vekahat” denir. Türkçede katı yüzlülük, edepsizlik ile tercüme olunur.

Hayâ fitrî ve ihtiyârî diye iki kısma ayrılır: İlki Cenâb-ı Hakk'ın bütün yüreklere bahşettiği bir hayâdır ki edep yerini açmaktan, halk arasında cimâ etmekten utanmak gibi hayâlardır. Bu kısmın onda dokuzu kadınlara verilmiştir ki buna “hayâ-yı nefsânî” denir. Diğerisi ise akıl sahiplerinin Allah korkusuyla gûnahtan sakınmalarıdır ki buna da “hayâ-yı îmânî” denir.

Tirmizî'nin rivâyet eylediği bir hadis-i şerifte Efendimiz ashâbına hitâben “Allah'tan hakkıyla utanınız.” buyurduğu zaman orada bulunanlar; “Ya Resûlallah! Mevlâyâ hamdolsun biz cidden hayâ ediyoruz.” dediler. Efendimiz; “Sizin bildikleriniz tabii bir hayâdır. Asıl sizi kurtaracak hayâ; baş ve âzâlarını, karın ve âzâlarını gûnahtan korumak, ölmeyi ve kabirde çürümeyi hatırdan çıkarmamaktır.” diyerek ihtiyârî yani îmânî olan hayâyı izah eylemiştir.

Hayânın önemini anlatmak için de “Hayânın hepsi hayırdır. Hayırdan başkası hayâdan meydana gelmez.” “Hayâ imandandır.” “Hayânın efdali Allah'tan hayâdır.” mânâlarında birçok hadis-i şerifler rivayet edilmiştir.

Vakar, hilm, teennî gibi güzel huylar hayânın meyveleridir. Haramlardan el çektiren hâl, gizli yerlerde bile edep yerini açmaktan çekindiren hep odur. Kapıyı kapatmak, perdeleri çekmek sûretiyle insanlardan hayâ eden kimseler ululuk ve heybeti kâinatı kaplayan Rahman'dan utanmalı ve hiçbir zaman nazardan uzak bulunmadıklarını düşünmelidirler.

“Allah'ın bildiğini kuldan saklama.” diye insanlar arasında utanmayı kaldıran sözler de fenâ sözlerdir. Çünkü bu tür sözler hem

hayâsızlığa hem de günahlarının affedilmemesine sebep olur. Nitekim bir hadis-i şerifte:

كُلُّ أُمَّتِي مُعَاْفِي إِلَّا الْمُجَاهِرُونَ

“İşlediği günahları açığa vuranlar dışında, ümmetimin tamamı affedilmiştir.”⁷¹ buyrulmuş, diğer bir hadiste mealen; “Halktan utanmayan Hakk’tan utanmaz.” denmiştir.

Sonuç olarak emsalsiz bir cevher olan hayâ nimetinin değerini bilip yerince amel edilmelidir. Vesselâm!

⁷¹ Buhârî, Edeb 60; Müslîm, Zühd 52.

Acele Etmemek

Evlatlarım,

Fenâ huyların arasında geçen, şeytanî bir haslet sayılan acelelin zıddına teennî denir. Teennî, akl-ı selim ve hüsn-i tedbir neticesinde insan kalbinde yer tutan güzel bir huydur. İnsana her işte tedbirli olmayı, her şeyin hakkını vermeyi ve işlerini vaktinde yapmayı öğretir. Allah katında sevimli bir huy olmakla birlikte Efendimiz, Eşec radiyallahu anha hitâben “Ne bahtiyarsın! Allah'ın sevdiği hilm ve teennî hasletlerine sahipsin.” buyurarak teennî edenlerin işlerinde muvaffak olacaklarını, acele edenlerin de hataya yaklaşacaklarını beyan eylemiştir.

Kadir-i mutlak olan Allah'ın, bütün âlemi bir anda yaratmaya kadir iken altı günde yaratması kullarına rıfk ve teennîyi öğretmek; acele ve şiddetin şeytanın sıfatları olduğunu anlatmak içindir. Gerçi insanlar fitraten aceleci yaratılmışlarsa da akıl ve fikir sahibi kılınmış, sebat ve teennî ile irşat olunmuşlardır.

Ahiret işlerinde acele etmenin güzel görülmesi ise tembellik ve gevşekliğe meydan verilmemesi içindir. Bu da ibadete başlayıncaya kadardır, yoksa ibadet ederken acele etmek iyi değildir. Dinde övülen aceleler ise musâraa, mübâdere, mücâhede, müsâbaka ile tabir olunmuş ve Kur'ân bunlara dair emirler beyan eylemiştir. Bu hasletlere sahip olanlar kolaylıkla isteklerine sahip olurlar. Vesselâm!

Azim

Çocuklarım,

Tevekkül ile aynı anda anılması gereken şu kelimeyi size tevekkül bahsinin hemen ardından izah etmeyi uygun görmemiştim; fakat burada ayrıca bahsetmem zarar vermez. Bu iki kelime yani azim ve tevekkül kalpte ve işlerinizde asla birbirinden ayrılmasın, çok dikkat ediniz! Azim yani kararlılık milyarlar içinde pek az insana nasip olmuş faziletlerden biridir. Biz yalnız azmi bilmekle değil, bütün amellerimizde eserlerini görmekle memuruz. Azimkârlar arasına girmeye çalışmalıyız. Azim, her işin hakkından gelmeyi kesin bir kararlılıkla dilemek ve elden geldiğince başa çıkmaya, emele ulaşmaya çalışmak, umutsuzluk ve tereddüt semtine hiç uğramamaktır. Lâkin azim yalnız bırakılmayıp tevekkül ile süslenmeli ve desteklenmelidir. “Azmettiğin vakit Mevlâyâ bağlan.” mânâsında;

فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

fe izâ azamte fe tevekkel alâllâh

“Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven.”⁷² nazmı, açık sûrette hakikati beyan etmiştir.

⁷² Âli İmrân, 159.

Azim ve tevekkül İslâmiyet'in iki büyük esasıdır. İslâm'la birlikte meydana gelen harikalar, akıllara hayret veren bütün fetihler bu iki güzel hasletin eserleridir. Bunlar yüreklerden ayrıldığı dakikadan itibaren bütün bir ümmet düşüş göstermiştir. İtikatlar zayıfladığı için ümitsizlik ve korku orduları kalplere yerleşmiştir.

Bir insanın iş eri olabilmesi, istediğini yapabilmesi, vazife uğrunda hayatını fedâdan çekinmemesi ancak güçlü bir azim ve tam bir tevekkül ile mümkün olur. İnsan kendisini kuşatan âdî düşüncelere ancak bu sıfatlarla üstün gelebilir. Bu fazilet kolay bir şey değildir; milyonlarca nüfusa hâkim bir insan ufak bir hadisede nefsine hâkim, idaresine mâlik olamaz. Nitekim intikam sevdasından kendini alamayan ve hareketlerini kontrol edemeyen insanların nefislerini yenemedikleri defalarca görülmüştür.

Azimle nefse hâkim olmanın bir örneğini şurada göstereyim: Muhârebe yerinde Hz. Ali keremallahu veche düşmanı takip ederek yaklaşır ve tutar. Bunun üzerine düşman imamın yüzüne tükürür. Bu sırada imam hemen kılıcını kınına kor, döner gider. Ele geçen bir düşmanı niçin bıraktığını sorduklarında; “Ben düşmanı Allah için vurmayı kastetmiştim. Yüzüme tükürünce nefsin intikamı karışacağını anladım da elimi çektim.” buyurur. Böyle bir kudreti ancak azimkârlar, nefislerine karşı hükmedenler gösterebilirler. Umuma karşı sözü geçen biri olmak isteyen akl-ı selime tâbi, nefsine hâkim, azmine mâlik olmalıdır. Hakikaten hür ve mesut olanlar azim sahibi kimselerdir.

Azim insanlığa ait şereflerin birincisidir, her şeyi akl-ı selime bağlayan odur. Hele kumandanlar, başbuğlar için azim ve ciddiyet en büyük meziyettir. Azmin neler yaptırdığını, ne büyük harikalar gösterdiğini bilmek için tarihimize şöyle bir bakmak yeterlidir;

Çanakkale harbimiz, Millî Mücâdelemiz azmin ve tevekkülün harikalarıdır. Gençler bu millî zaferleri unutmamalı, ümitsizliğe düşmemelidir. Gerçi bu zaferlerin Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla gerçekleştiği muhakkak ise de iyi bilinmelidir ki Allah'ın yardımı azimle çalışanlardır. Çalışmayanın cezası mahrumiyet, ümidini kesip de oturanın hakkı ise zillet ve esarettir.

Sârî illetler bile azimkârlara değil vehimli, işkilli insanlara musallat olurlar. Azimden mahrum olanlar hadiselerin oyuncağı olurlar ve felâkete sürüklenirler. Bu kimseler dümensiz gemi gibi tesadüfe tâbi olurlar. Galibiyeti doğuran tek şey azim ve tevekküldür. Azimkâr bir adam her vakit cesur ve metin olur, fikren yükselir. Zekâ ve servetle ulaşamayan mutluluğu azim ve ciddiyetle ele geçirir. Ancak milletlere ibretle nazar ettiğimizde nice akıl sahibi kimseler ve zenginler görebiliriz; fakat azimkâr insanlara ender rastlanır.

Peygamberler içinde “ulû'l-azim” ismini alan yalnızca beş peygamber vardır; Efendimiz Habibullah, İbrahim Halilullah, Musa Kelimullah, İsa Ruhullah ve Nuh Neciyullah hazretleridir. Bu peygamberler vazifelerini tamamıyla yaptılar, her türlü felâkete karşı durdular. Bütün dünya kendilerine düşman iken yine Hakk'tan ayrılmadılar. Hiçbir zaman Allah'tan ümit kesmediler. İşte er olup da insanlığa namzet olan kimseler bu peygamberlerin yolunu tutmalı, vaktinin Musa'sı olmalı da cihan halkı Firavun olsa dahi azmini yitirmemeli ve ümitsizliğe düşmemelidir. Bir milleti yıkıma sürükleyen, ayrılığa düşüren dertlerin en büyüğü kararsızlık, ümitsizlik ve ahlâkın bozulmasıdır.

Evlatlar, gözünüzü dört açıp azim ve tevekkül faziletlerini yüreklerde tutunuz. Vazifelerinizin en yükseğinin azim ve ciddiyet olduğunu unutmayınız. Vesselâm!

Vazife

Çocuklar,

“Vazifem de vazifem...” diye dilimize dolayıp da anlamına riâyet etmediğimiz şu kelimeyi tarif ederek önemini bildirelim. Sözde kolay, uygulamada güç kelimelerden biridir vazife. Çünkü insan nefesine, şeytana ve kötü yoldaşlara üstün gelmedikçe vazifesinin eri olma ihtimali yoktur. Vazife dinin, vicdanın, örfün ve kanunların “yap” diyerek emrettiği ve “yapma” diyerek yasakladığı şeylerdir. Bunlar da şahsî, umûmî, ruhî, bedenî, dinî ve vatanî diye birçok kısımlara ayrılırlar. Biz burada yalnız vazifeyi tarif etmeye ve önemini anlatmaya çalışacağız. Çünkü beşerî vazifeleri saymamız burada mümkün olamaz. Allah’ın hakkı ve kul hakkı açıklandıkça binlerce vazife karşımıza çıkacaktır. İnsanlık için boş vakit geçirmeye imkân yoktur. Vazifeleri yapabilmeye yaklaşanlar, ciddi, ahlâklı, azimkâr olanlardır, tehlikeli de olsa yine vazifenin çağırdığı yere koşarlar. Vazife yolunda ölmeyi şeref bilirler. Fânî üzere bâkîyi tercih ederler. Vazife uğrunda ölmekten daha şerefli bir akıbet olmadığını bilirler. Gençlere rehber ve milletine hizmetkâr olacaklar böyle erlerdir.

Vatan, vazifede tembellik edenlerden gördüğü zararı hâricî düşmanlardan görmemiştir ve görmeyecektir. Vatanın harap olmaya yüz tutması vazifelerini ihmalden, şahsî menfaatlerin umûmîler üzerine tercih edilmesinden ileri gelmiştir. Görülmez mi ki vücudumuzda bulunan her bir âzânın bir vazifesi vardır. Biri ihmal etse derhal vücudun dengesi

bozulur. Kalp biraz dursa vücut binası derhal yıkılır. Dikkatle bakılınca insanoğlu kadar vazifesini ihmal eden bir canlıya rast gelinmez.

Duygular içinde en dikkate değer olanın vazife duygusu olduğu unutulmamalıdır. Vazifenin düşmanı şahsî menfaat, tembellik ve korkaklıktır. İnsan vazifenin hakkını vermek için bunlara dikkat etmeli ve zararlarından sakınmalıdır. Vazife ile menfaat karşılaşınca vazifeyi yapmak, menfaati terk etmek vâcib olur. Akli eksik, azmi zayıf olanlar nefsin oyuncağı olurlar. Elde ettikleri maddî menfaatin, kaybettikleri manevî şereften bir cüzünü bile karşılamayacağını anlamaktan aciz kalırlar. Meselâ rızasıyla malını satan bir adam malını teslim etmeden piyasada parladığını görünce hileye saparsa ve malını teslim etmekten vazgeçerse, bu vazifeye isyan, sözünden dönmek ve sözleşmesini bozmak demektir. İnsan binlerle zarar etse de yine sözünün eri olmalıdır. Bu gibi hadiseler insanlığın ayarıdır. Efendimiz;

وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ

“Sözünde durmayanın dini yoktur.”⁷³ buyurmuştur. İnsan-ı kâmilin alâmeti ibadetinin çokluğu değil amelindeki ciddiyet ve istikamettir. Ziyankâr, şerli kimselerin özelliklerini araştırınca bunların vazifelerini ihmal etmiş, tedbirsiz ve düşüncesiz insanlar olduklarını görürüz. Vazifeyi yerini getirirken tehlike yüz gösterse dahi yine cesaretle yürümek insanlık gereğidir. Hayatı vazifeye fedâ etmek kadar büyüklük olmaz. Korkup da vazifeden çekilmek erlere utanç ve ayıp olmakla beraber eceli de geciktirmez. Vazife ehli olanlar bazen zararlı gibi görünseler de umûmiyetle kârlıdırlar; çünkü güçlük içinde yapılan iyiliklerin mükâfatı mutlaka verilecektir. Dünyada olmazsa bile ahirette

⁷³ Ahmed bin Hanbel, Müsned, 12155

mutlak görülecektir. İyilerin ecrinin zâyi olmayacağını Kur'ân-ı Hakîm bildiriyor.

Muhterem okuyucu, aklına ve azmine sahip ol! Vazifeni yap ve ötesini Mevlâya havale eyle. Vesselâm!

Vatan

Çocuklar,

Vatanı tarifimiz gibi bilmeyen, vazifelerini yapmayan insanlıktan uzaklaşır. Esaret, zillet çukurlarına yuvarlanır. Bu ders de diğerleri gibi dikkatle okunmaya değerdir. Vatan, yurt ile tercüme edilir, karargâh diye tarif olunursa da biz vatanı daha geniş anlayacağız. Bizim doğduğumuz yer vatan-ı aslîmiz, evlendiğimiz mahal vatan-ı ehlîmiz, hâkim olduğumuz topraklar vatan-ı siyâsîmiz, ehl-i İslâm'ın sakin olduğu bütün memleketler vatan-ı dinimizdir. Vatan denildiği zaman yalnız doğduğumuz veya karar ettiğimiz şehir, kasaba, köy mânâları hatıra gelmemeli. Yurdumuz, ailemiz, dinimiz, ırzımız, mukaddesatımız, ihvânımız hatırlanmalı; camiler, mescitler, medreseler, mektepler, kütüphâneler, imaretler, kabirler, kaleler, hapishâneler gibi müesseseler vatan kelimesi altına girdiklerini yakînen bilmeli ve bütün yürekler vatan aşkıyla çarpmalıdır. Bu mânâ ile vatanı sevmenin imandan olduğuna şüphe kalmamalı.

Her fert vatanı muhâfaza ile mükelleftir. İcabında hayatını fedâdan çekinmemek gerekir. Çünkü düşmanın girdiği dakikadan itibaren hâkimiyet elden gider, din sarsılır, ırz ve namus tehlikeye düşer. Mülkün kıymeti kalmaz, emniyet kalkar, kutsiyet çiğnenir, kimse de ses çıkaramaz. Çünkü herkes esirdir ve hürriyet kaybedilmiş demektir. Bu acı hakikatleri çoğumuz gözleriyle gördü. Bu uğurda malın değil hayatın bile fedâsının farz-ı ayn olduğuna inandı.

Vatanın şâmil olduğu bunca güzellikler tecavüze uğrarken miskincesine oturmak, rezalete katlanmak kadar alçaklık düşünülemez. Elinden bir şey gelmeyen hiç olmazsa kalbinde düşmana bir kin, bir intikam duygusu besleyerek öç almanın çaresini düşünmelidir. Vatanı karşı ilk vazifemiz cesaretle düşmana karşı durmak, muhâfaza uğrunda her ne lâzımsa yapmaktır. İşte asırlardan beri vazife ihmal edilmiş olmakla vatan parçalandı, azizler zelil, hâkimler esir oldu. İşte bunlar emr-i ilâhîyi yapmamaktan, Kur'ân'ın feryadını dinlememekten ileri geldi.

Ey gençler, istikbâlin erleri!

Sizler asırlarca devam eden bu hatalara son veriniz. Vatânı tükenmez bir aşkla seviniz. Bir ana gibi müdâfaa ediniz. Gerçek bir vatansever olunuz. Vatânı koruma uğrunda hayatınızı veriniz. Vatânın selâmeti, herkeste devamlı bir meşguliyet hâline gelmelidir. Şahsını düşündüğü kadar vatânını da düşünmelidir insan. Vatan helâk olduğu zaman dinî vazifeler bile kazaya bırakılabilir. Bütün gayret onun muhâfazasına harcanır. Hendek Harbi bunun bir örneğidir.

“Vatanı severiz.” demekle de iş bitmez. Her şeyde düşmanı yenmeye; ticaret, ziraat, sanat gibi hükümetin ruhu olan şeylerde ileri gitmeye çalışılmalıdır. Bu gibi maddî yükselişe birlikte mâneviyata da çok önem vermeliyiz. Mâneviyatını kaybeden milletler yıkılmaya mahkûmdur. Tarih açık sûrette bu hakikati bildirmiştir.

Göreyim sizi, evvelâ ahlâklı, dindar; sonra silahşor ve vefakâr
olunuz ki vatana sahip olasınız. Vesselâm!

Muhârebe

Çocuklar,

Muhârebe, mücâhede, mukâtele düşmanla vuruşmak anlamına gelen ifadelerdir. Dilimizde çok kullanıldıklarından tercüme ihtiyacı kalmamıştır. Harp, cihat, kıtal, gazâ kelimeleri ise Türkçemizde daha çok bilinen sözcüklerdir. Harp ve kıtal özünde güzel kelimeler değildir, her milletin korktuğu bir belâdır. Fakat dini, vatani, ırzı korumak için i'lâ-yı kelimetullah uğrunda meşhur olmuştur.

Devletler arasındaki hukuka uyulmadığı takdirde harbe lüzum görülür. Ahlâken harp ve kıtal yalnızca haklı bir müdâfaa uğrunda kabul edilir. Hakaret ve tecavüz gibi hâllerden kurtulmak gibi... Ayrıca iki devlet arasında resmen harp ilan edilmeden saldırıya müsâade edilmemiştir. Sebepsiz yere harp etmemeli, yakıp yıkmamalıdır. Bu durumu insanlığın bir musibeti saymalıdır. Harp zamanı insanca duygulardan uzaklaşmamalıdır. Düşmanca hareketten, verilen sözde durmamaktan, harbe tesiri olmayan binaları yakıp yıkmaktan uzak durmalıdır. İhtiyarları, kadınları, çocukları, hastaları ve ayrıca silah bırakanları öldürmemelidir. Asla içilecek suları zehirlememeli ve bunlara benzer işlerden sakınmalıdır.

Fakat harpte hileye başvurmak ve suları kesmek gibi hâller caizdir. Velhâsıl asker hareketlerini akla ve şeriata uygun yapmalı, asla vahşi davranışlarda bulunmamalıdır. İslâm barış dini olduğundan

Müslümanlar var gücüyle barışın temini için gayret etmelidir. Gerekli olmadıkça harbe kalkışmamalıdır. Fakat her zaman da harbe hazır, kuvvetli ve azimkâr olmalıdır. Barışın en büyük âmilleri kuvvet ve cesarettir. Kur’ân’ın da hazırlık emri bu hakikati anlatmaktadır. Nitekim politika ve zulümle muhâfazaya uğraşılan bir barış asla kalıcı olamaz. Bu yüzden barışı sağlayacak olan gençlerimizi mutlaka eğitmeliyiz. Efendimizin; “Evlatlarınıza suda yüzmeyi, ata binmeyi ve silah atmayı öğretiniz.” buyurması bu hakikati desteklemektedir.

Bu kısa ve anlamlı sözler kulaklarda küpe olsun. Vesselâm!

Asker

Evlatlarım,

Vaktiyle kötü idareler yüzünden sevilmeyen askerliğin ne kadar yüksek olduğunu şuracıkta size anlatayım. Askerliğin vatanî bir vazife olduğunu vatan bahsinde öğrenmiştiniz. Bu kelime aslında Farsçadır, insanlardan bir gruba verilen isimdir. Sonraları Arap, Acem ve Türk dillerinde “düşmanla harp için toplanan kuvvetlere” asker namı verildi. Asıl Türkçesi çeri, Arapçası ceyşdir. Şimdi örfümüzde bir nefere de asker denir. Harp edenlere gazi, mücahit, mukatil denir. İslâm dini kılıç dini değil, barış dinidir; ortaya çıkışından tam on üç sene sonra cihada izin vermiştir, o da mecbur olduğundandır.

Kur’ân-ı Kerîm askerliği çokça övmüştür. Düşman karşısında kale gibi sabır gösterenlerin Allah’ın rızasına mazhar olacaklarını bildirmiştir. Fahr-i âlem Efendimiz “İhlâslı bir askerin savaşta biraz vakit geçirmesi altmış sene nâfile ibadetten hayırlıdır.” “Cennet kılıçların gölgesindedir.” “Kılıçlar cennetin anahtarıdır.” “Allah yolunda, din uğrunda ayakları tozlananlara cehennem haramdır.” ve “Mücahitlerin karnında sefer tozuyla cehennem dumanı cem olunmaz.” gibi pek çok faziletler beyan eylemiştir.

Gazilere ve yardımcılarına verilecek sevaplar buraya sığmaz. Allah yolunda, din ve ırzı muhâfaza uğrunda bir tek düşmanı öldürebilen kimsenin cehenneme girmeyeceği müjdelenmiştir. Bu izzet ve ikramlar

ancak fisebîlillah askerlik edenlere mahsustur. Hakîkî bir asker de şu şartları kendisinde toplayandır:

1. Anne ve babasının rızalarını almak,
2. İnsanlarla helâlleşmek,
3. Dinî vazifelerini yerine getirmek,
4. İnsanlara, hayvanlara zulmetmemek,
5. Helâlden yemek,
6. Harama el uzatmamak,
7. Silah arkadaşlarının haklarını gözetmek,
8. Hastalandıkları zaman silah arkadaşlarına bakmak,
9. Gittiği yol veya girdiği yerde Müslümanları ve onlara dost olan diğer milletleri incitmemek,
10. Zaferi ileride arayıp arkasına bakmamak,
11. Vatanı korumak ve İslâm'ı yüceltmek niyetiyle savaşmak,
12. İzinsiz ganimet malından bir şey almamak,
13. Kumandanı Habeşli bir köle de olsa sözünü dinlemek, meşru emirlerini tutmaktır.

Kumandanlar da “Yaradan’a isyan olacak yerde yaratılana itaat olmaz.” hükm-i peygamberî ile askerine gayrimeşru emirlerden ve onları isyana sevk edecek hâl ve hareketlerden sakınmalıdırlar. Onların dinî hislerini rencide edecek hâl ve hareketlerde bulunmamalıdırlar. Irz ve namusuna dokunacak sözler söylememelidirler. Her bir neferini evlat makamında tutup gönül kırmadan idareye çalışmalıdırlar.

Kumandan hâkim olmalı, işlerini her dâim adalet ve hikmekle yürütmeli ve emrindeki neferleri cebren değil, kalben itaate mecbur etmelidir. Asker bir baba gibi kendisini sevmeli ve yolunda can fedâ etmelidir.

Ey gençler,

Harbe giden bir askerin evlâdını, ailesini, malını ve memleketini düşünmesi caiz değildir. Onun düşüncesi ya şehâdet mertebesini tutmak ya da düşmanı öldürüp gazi unvanını almak, vatanı kurtarıp dini aziz kılmak olmalıdır. Bir kere harbe girildi mi asker aslan gibi kükremeli, taş gibi sabırlı olmalıdır. Mevlâsını çokça zikrederek hep bir ağızdan tekbir sedâları ile yer ve göğü doldurmalıdır. Bu hâliyle düşmanı titretmeli, düşmana karşı kibir ve azamet göstermelidir.

Hastalara bakmak, gazilere su taşımak için kadınların da namus ve iffet dairesinde harbe gitmeleri caizdir. Bunun asr-ı saâdetde de örnekleri vardır.

Askerden kaçmak ise çok büyük günahdır. Bu durum dünyada silinmez bir leke, ahirette çekilmez bir azaptır.

Ey gençler, nasihat kolay lâkin kabul ve tatbik çok zordur. Göreyim sizi, ciddi bir asker olarak vatanın sahibi olasınız. Vesselâm!

Şehitlik Rütbesi

Evlatlarım,

Risâlet ve nübüvvet makamlarına kadar yükselen mertebe-i şehâdeti bilelim ki ihlâsımız tam, bu rütbeyi bulmak için aşkımız ziyâde olsun.

Dinimizce bu makam sahibine şehit, çoğuluna da şühedâ denir. Şehitler üç kısımdır: İlki Allah yolunda vatan, namus uğrunda düşmanla dövüşerek fânî hayatı terk edenlerdir. Bunlar hakkında “öldüler” demeye müsâade yoktur. Kur’ânda:

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

Velâ tekûlû limen yuktelu fî sebîlillâhi emvât bel ahyâun velâkin lâ teş’urûn

“Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin. Bilakis onlar anlayamayacağınız bir hayatla diridirler, lâkin siz anlayamazsınız.”⁷⁴ buyrulmuştur. Bu şeref şehitlere mahsustur. Ölüm acısını bir karınca ısırtığı kadar hissettiklerinden tekrar dünyaya dönmek ve şeref-i şehâdeti bir kez daha kazanmayı dilerler. Efendimiz; “Şehidin ruhu cennetten ikram olarak getirilen güzel bir bedene yerleşir. O bedenle yer, içer ve gezer. Terk ettiği eski vücudunda şehâdetine neden olan yaraları dahi görür. Bu sırada kardeşlerinden üzülüp üzülmeyenleri bilir. Kıyamete

⁷⁴ Bakara sûresi, 154.

kadar izzet ve ikram içinde yaşar. Şehidin tekrar dünyaya gelip yine Allah yolunda harp etmekten başka bir arzusu bulunmaz.” buyurmuştur.

Mahşer ehli şereflerini anlasın diye kılıçları yanlarında, silahları omuzlarında ve yaralarından kan akar hâlde gelirler. Lâkin rengi kan, kokusu miskten âlâ olacaktır. Şehit bu ikramlarla kalmaz, kanının ilk damlasıyla günahları affolunur. Sual-i münkereynden, kabir azabından ve kıyamette elem-i şiddetten uzak olur. Başına bir vakar tâcı giydirilir ki bir yakutuna dünyada bulunanların hepsi bir araya gelse denk olmaz. Akrabasından yetmiş kimseye şefaât eder. Kendilerine yetmiş üç huri verilir. Hele mal ve canlarıyla cihat edenler, kıyamet gününde korkularından halkın dizleri üzere çöktükleri bir zamanda kılıçları omuzlarında ve kendilerine izzet ve ikram edilmiş bir hâlde gelip “Yol veriniz, biz malımızı, canımızı Allah yolunda fedâ ettik.” dediklerinde yollarında bulunanlar Peygamberler de olsa çekilecekler. Nihayet arş-ı âzâm altında nûrdan minberlere oturacaklar. Mîzan, sırat, hesap, sual korkularından emin olarak ehl-i mahşerin muhâkemelerine seyirci kalacaklar. Ne isterlerse verilecek, kime şefaât ederlerse kabul olunacaktır.

Ya Rab! Bizi bu âli makama ulaştır. Âmin...

Şehitlerin ikinci kısmı zulmen öldürülenler, kendisinin veya bir Müslümanın canını, malını, ırzını müdâfaa, muhâfaza uğrunda katledilmişlerdir ki rütbede birincileri tutamazlar. Her iki sınıf dünya kelâmı söylemeden teslim-i ruh ederlerse gasletmeden namazları kılınır, kanlarıyla defnolunur. Kefen olmaya uygun olmayan dış elbiseleri, çizme gibi şeyleri çıkarılır, mümkün olursa kefen ilave edilir.

Üçüncü kısım ateşte yanan, suya düşen, yıkıntı altında kalan, koleraya tutulan, sara, karın, yan ağrılarıyla lekeli humma gibi ağır hastalıklarla ölen, yırtıcı hayvanların parçaladığı, zehirli hayvanların soktuğu, zulmen hapis veya darp ile ölen, faydalı ilim tahsil etme yolunda terk-i hayat eden, alışverişinde asla yalan söylemeyen,

اللَّهُمَّ بَارِكْ لِي فِي الْمَوْتِ وَفِيمَا بَعْدَ الْمَوْتِ

Allahümme barik li fil mevti ve fimâ ba'del mevti

duasını günde yirmi beş kere okuyan, kuşluk namazını devamlı kılıp her aydan üç gün oruç tutan, ümmetin fesat zamanlarında sünnetleri ihya eden, ölüm hastalığında kırk kere

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

La ilahe illa ente sübhane inni küntü minezzalimin

duasını okuyan, karakol beklerken ölen, her gece Yâsin-i şerif okuyan, abdestli vefat eden, günde yüz kere salavat-ı şerife getiren, hayvandan düşüp de ölen, cuma günü veya gecesinde vefat eden, her sabah ve akşam üç kere

أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Eûzibillahissemiîl âlimi mineşşeytanirracim bismillahirrahmanirrahim

deyip Haşr sûresinin sonundan üç ayet okuyandır. Bu sayılanlar şehit sevabı alırlar ve şehitlik mertebelerinin en altında yer alırlar. Birinciye tutamayan akıllı kimseler, en azından üçüncüden olsun hisse almaya çalışmalı, fırsatı kaçırmamalıdır. Vesselâm!

Şecâat

Evlatlar,

Şecâat, cesur kimselerin kalbinde bir huy, bir sıfattır ki sahibine daima ileri emri verir. Zorluklara ve sıkıntılara katlanmada kendilerine güç olur. Yılgınlıktan saklar, yürek çarpması, korku ve telaş gibi hâller meydana gelmesine mâni olur. Memur olduğu vazifeyi büyük bir cesaretle yapar. Kur'ân şecâat ve akıl sahiplerini övmüştür. Vazifeyi tam yapmak, güçlükleri bertaraf ederek amaca ulaşmak ancak şecâatle mümkün olur. Şecâatten mahrum bir insan akıllı ve azimli olsa dahi arzusuna ulaşması mümkün değildir, zor zamanlarda aciz kalır.

Cesaret bazılarında fitrî olsa da çoğu kişi talim ve terbiye ile de öğrenebilir. Çok vakit bu huy vazife duygusundan doğar ve vazife uğrunda ölmeyi şeref bilir. Mükâfat almak, şöhret kazanmak fikriyle yapılan cesaret, köklü olmadığı gibi kıymet-i mâneviyesi de olmaz. Böyle adam her yerde cesur olamaz. Bir kısım cesaret daha vardır ki ona cesaret-i medeniyte denir. Sahibi akıntıya gitmez, hak ve hakikatten ayrılmaz. Dinin, vicdanın emriyle yürür. Dayak yer, zindanlara atılır yine de haktan ayrılmaz. Zulme karşı susmaz, temkini sarsılmaz. Özü sözü birdir. Cesaretin güç ve nadir bulunanıdır. Bu hasletin yürekte yer bulması için akl-ı selim, azm-i metin, fikr-i müstakim lâzımdır.

Vatanın kurtuluşu ve iki cihan kurtuluşu için şecâatın mertebe-i kemâline ulaşmak, gençler için vâcip, affolunmaz bir borçtur. Vesselâm!

Hikmet

Çocuklar,

İnsanları hayvanlardan ayıran akıl nimetinin itidalli, yani ölçülü ve temkinli kullanılmasına hikmet denir. Lügatlerde buna on sekiz türlü mânâ verilmişse de asıl mânâsı insanın kalbinde ortaya çıkan bir huydur ki güzel çirkin, hak bâtıl, doğru eğri bununla seçilir. Her işi yerli yerince yaptırır, bu kimseye hakîm denir. Her yerde alnı açık, sözü paktır. Her şeyi olduğu gibi görür ve bilir. Dünyada ve ahirette mutlu olur; çünkü aklı kâmil, ilmi faydalı, ameli hâlis, itikadı düzgün, sözü sağlam ve herkes hâline hayrandır. Kur’ân bunları medh ü senâ eder:

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا
يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

*Yu'til hikmete men yeşâu, ve men yu'tel hikmete fe kad ûtiye hayran
kesîrâ(kesîren), ve mâ yezzekkeru illâ ulûl elbâb(elbâbi).*

“Allah dilediğine hikmeti verir. Hikmet verilenlere büyük bir hayır ihsan buyrulmuştur. Bu devleti ancak akl-ı kâmil sahipleri hatırlar.”⁷⁵ diyor. Bu güzel huyun ifradı “taşkın akıllılık” mânâsındaki cerbeze; tefridi “ihtiyarî ahmaklık” denilen belâdettir. Her iki taraftan da sakınılması elzemdir.

⁷⁵ Bakara, 269.

Ya Rab, bizi hâkim-i enbiyâ habibin Mustafa hürmetine hikmetle rızıklandır. Âmin ya Kerîm.

İffet

Sevgili oğullar,

Bu da yürekte yer tutan, bütün âzâları haramdan koruyan güzel bir huy olup aklın öfke ve şehvet kuvvetlerine üstün gelmesiyle ortaya çıkar. Faziletin esaslarından sayılan hikmet ve şecâat ayrılık kabul etmez iki yoldaştır.

Sahibine iffetli mânâsında “afif” denir. Bu sıfatı elde eden bir adam nefsinin her dediğini yapmaz. İşleri akıl ve şeriata uygun olur. Vazifelerini hakkıyla yapar, canını bile esirgemez. Hakk'tan da, halktan da utanır. Haklarına riâyet eder. Adaletten ayrılmaz, kimseye zulmetmez ve helâlden kazanır. Şehveti kabardığı zaman nefsini yenmeye kadir olur ve sükûnetini muhâfaza eder. Belâlara katlanır, Hakk yolunda zahmetleri yüklenir. İyilikleri sever, nefsini ıslah ve ikmale çalışır. Her işte rıfk ile yani yumuşak huyluluk ile muâmele eder, sonunu güzel düşünür.

Bu sıfat bütün insanlara elzem olmakla beraber iş başında olanlar için ne yüce bir şeref, ne büyük bir saâdetdir! Çünkü yalnız kendileri değil bütün halk da mutlu ve mesut olur. Vesselâm!

Adalet

Evlatlar,

Bu kelimenin de lügatlerde birçok mânâları varsa da biz burada Allah'ın emrettiği, ahlâk ilminin tarif eylediği adaleti öğretmek isteriz.

Adalet her şeyi yerince koymak, herkese hakkını vermek, emirleri tutup yasaklardan uzaklaşmak anlamındadır. Hikmet, iffet, şecâat faziletleri gönülde bir araya gelince hemen adalet ve insaf tecelli eder; dal, budak vermeye başlar.

Muhterem okuyucu,

Mutlak adalet ancak Allahu Teâlâ hazretlerindir. İnsanlar ancak imkân derecesinde onun huylarıyla huylanmaya çalışmakla memurdurlar. İstikamet kalbe oturmadıkça adalet yüz göstermez. İnsan nefsine uyabilir, zulüm yapabilir, başkasının hakkına tecavüz edebilir. Herkesin adalet ve zulüm olmak üzere iki ayrı sığata sahip olduğu muhakkaktır. Bir taraftan âdil, diğerk taraftan zalim olabilir. Asıl hüner zulmü mağlup, adaleti galip kılmaktır; çünkü mutlak adalet beşer için imkânsızdır.

Bütün kâinat adalet ile ayaktadır. Mevcûdat bir an adaleti kaybetse hemen nizam bozulur, kâinat alt üst olur. Mülkün bekası, halkın refah ve saâdeti adaletle sağlanır. “Adalet mülkün temelidir.” umurun mazhar-ı kabulü olmuş, uyarı ve hatırlatma için mahkemelere asılmıştır.

Adalet bütün işlerin temeli ve idarenin ruhu olmakla Kur'ân'da tekrar tekrar emredilmiş, adil kimselerin Allah'ın sevgilisi olduğu haber verilmiştir.

Akıllı olana işaret kâfidir. Vesselâm!

Müsâvat

Evlatlar,

Medenî milletler dilinde çok dolaşıp da hürmet göremeyen kelimelerden biri de budur. Hukuk ve kanunlar önünde insanların denk tutulmalarına müsâvat yani eşitlik denir. İnsanlar için bu en tabii haktır.

Hâkim-i enbiyâ Efendimiz “İnsanlar tarak dişleri gibi hukukta müsâvîdirler.” hadisiyle beşerî hukukun temelini kurmuş, başkalarının kanlar dökerek elde ettiği eşitlik ve hürriyeti kısa bir cümle ile özetlemiştir. Eşitliği ortaya çıkarmak için adaleti yaygınlaştırmak lâzımdır. Adalet asıl, müsâvat ise onun şubesidir.

Kanunlar halkın çıkarı gözetilerek yapılır; zengin, fakir, güçlü, zayıf ayırt etmeden uygulanır. Vergiler gelir durumuna göre uygulanırsa eşitlik lafzen değil mânen gerçekleşmiş olur. Bu hususta İslâm dini kadar hassas ve o dinin hakîkî uygulayıcıları kadar adalet-perveri dünya kurulduğundan beri görülmemiştir. İslâm'ın ortaya çıkışına kadar bu kelimeler kabul ve hürmet görmemişlerdi. İslâm'da ise bunlara ne derece önem verildiği, tarihe geçmiş birçok olayla ispatlanmış ise de şurada yeri gelmişken rivâyet olunan bir hadiseyi anlatmamız kâfidir:

Bir gün Halife Ömer, Peygamberimizin damadı Hz. Ali ile bir Yahudiyi mahkemede yargılar. Mahkeme sırasında Hz. Ali'ye onu yücelterek ve künyesi ile hitap ederken hasmına da sıradan ismiyle hitap eder. Hz. Ali'nin rengi değişir ve mahkemeden çekilir. Halife, Ali'ye

itirazını sorar: “Hasmınızla beraber tuttuğumdan mı sıkıldınız?” buyurur, Ali ise “Hayır, hayır!” der, “Eşitliği koruyamadığınızdan sıkıldım. Çünkü bana ‘Ya Ebe’l-Hasen’ diye hitap ettiniz, hasmımı ise alelâde adıyla çağırdınız.” Hz. Ali bu cevabıyla âlem-i İslâm'da eşitliğin en yüksek derecesini, kendisinin de ahlâken yüceliğini sözüyle ve özüyle ispat eyler. Allah onlardan razı olsun.

Şu hâlde yüksek sesle; “Yaşasın İslâm! Yaşasın din-i medeniyet! Yaşasın din-i selâm!” demek yerden göğe kadar hakkımızdır.

Bu aziz dinin yolcuları olduğumuza sonsuz kere şükrederim. Vesselâm!

Hürriyet

Evlatlar,

Hürriyet, meşhur bir kelime olmasına karşın çok kimselerce mânâsı bilinmemektedir. Sözlükte birçok anlamı varsa da biz burada örfî anlamından bahsedeceğiz. Hürriyet insan âzâsını, akıl ve fikrini, irade ve ihtiyarını serbestçe kullanma hakkını kazanmasıdır; lâkin hareket ve iradesi şeriata uygun, kanuna denk olmak şartıyladır. İnsanın hürriyetinin sınırı şariat ve kanundur, onu aşamaz. Herkes dinin, kanunun çizdiği daire içinde istediğini işler, düşündüklerini söyler, kimse onu bundan men edemez.

Nefis her istediğini yaptığında insaniyet kalmaz, hayvaniyet fevkinde bir şımarıklık olur ki böyle hürriyet toplumun felâketini doğurur. Meşrutiyet'in ilanından beri meydana gelen felâketlerin sebebi hep bu yanlış düşünceler ve ifrat tefritlerdir. Bunda sorumluluk fertlerden ziyâde başbuğlardadır; çünkü milleti başıboş bırakmaları doğru değildir. Basiretli davranmaları vâciptir.

Kişî hürriyeti, insanın kendi şahsına ait hürriyettir. Buna göre kanunun izin vermediği bir sûretle kimse hapsedilemez, hânesine girilemez, zorla ifadesi alınamaz. Bütün fertler diğerlerinin hukukuna tecavüz etmemekle mükelleftir. Hiçbir kimse “kişisel hürriyetim” var diyerek istediğini yapamaz. Şariat ve kanunların yasakladığı yerlere

gitmek hürriyetin sınırlarını aşmak anlamına gelir, bunu korumak hükümetin vazifesidir.

Düşünce hürriyeti ise fikir, konuşma ve inanç hürriyeti gibi kısımlara ayrılmıştır: Fikir yani düşünce hürriyeti, insanın istediğini düşünme hakkına sahip olmasıdır. Bu haktan insanı kimse men edemez. Şeriattan başka hiçbir kanun insanın düşüncesinin sınırını tayin edemez. Zalimlerin hüküm sürdüğü yerlerde bile düşünce hürriyetinin önüne geçilememiştir. Binâenaleyh insan düşüncesi yaratılıştan hürdür.

Konuşma hürriyeti ise aklın kabul gördüğü sınırlar içinde insanın düşüncelerini istediği gibi söyleyebilmesidir. Bu da insanların fitrî bir hakkıdır. Tefekkürün gayesi düşünülen bir şeyi bir başkasına söylemektir. Söylenmezse düşünmek faydasız kalır. İnsanları hayvanlardan ayıran özellik de söylemektir. Çünkü insanlarda akıl ve zekâ bir olmadığından hizmetleri çeşitlilik doğurur. Kimi fikir ve beyanla, kimi kuvvet ve cesaretle, kimi de çalışma ve gayretle toplumun ilerlemesine hizmet eder.

İnsanın dinlediği, gördüğü, düşündüğü şeylerden bir netice alarak inanmasına ise inanç denir ki bunun hürriyeti düşünce hürriyetinin güzel bir sonucudur. Çünkü vicdanın hükmü düşünceden geçer. İnançla ortaya çıkan hükmün sevap veya günahını, ceza veya mükâfatını yalnızca Allahu Teâlâ verecektir. Hüküm ve takdir ona aittir. Bu konuda kimse kimseyi ayıplayamaz. Kalplere nüfuz ve tahakküm insanlığın kudreti dışındadır. İnsanın düşünce ve inancını kayıt altına alacak, hata yaptığı zaman onu sorumlu tutacak tek kuvvet şeriattır. Başka hiçbir kanun ve kuvvetin buna gücü yoktur.

İnsan, düşünce ve inancını bir başkasına kabul ettirmek için hiçbir şekilde zorlayamaz. Yalnızca fikrini beyan edebilir veya konuşarak ikna etmeye çalışabilir. Bunu yaparken güzel bir yolla, yumuşak bir iradeyle yapar. Fikrini kabul ettirirse ne âlâ, olmazsa susar ve yüz çevirerek onu kendi hâline bırakır. Hele o inanç dinî bir bağlantı ise Allah’a havale eder çünkü ceza veya mükâfat ona aittir.

İbadet hürriyetinde ise herkes Mevlâsını yüceltmek, nimetlerine açıkça şükretmek, kimseye zararı olmamak şartıyla ibadet etmek hakkına sahiptir. Bu da tabii bir haktır. Bu hakka saldırmak insanlığı lekeler. Fitneden emin olmak şartıyla dinî ayinlerin tamamıyla serbest olması medeniyet gereğidir. Bu noktayı İslâmiyet kadar tanımış, takdir etmiş bir din daha yoktur. Avrupa’da din gürültüleri dünyayı titretmekte iken İslâm devletleri, gayrimüslimleri himaye eylemiş, din ve ayinlerinde hürriyet bahşetmiştir.

Toplanma hürriyeti, insanların bazı işlerinde karar alabilmek için serbestçe bir araya gelmeleridir. Nitekim bu insanlar bir araya geldikten sonra dağılırlar.

Dernek kurma hürriyeti, belirli bir amaç için insanların devamlı sûrette kanunlara dayanarak bir dernek kurma ve bir araya gelme hakkına sahip olmalarıdır. Kanunsuz hareket edenler sorumlu olurlar. Bu hürriyet diğer hürriyetlerin neticesidir. Bu dahi tabii bir haktır, çünkü medeniyetin temel taşları şirketler ve derneklerdir.

İnsan tek başına bir iş göremez. Toplumun refahı el birliği ile olur. Nitekim toplumun fikren, bedenlen, kalben birleşmesi vâciptir. Zirâ fitne ve ayrılık fikri nice milletleri yok etmiştir.

İnsan fikir ve beyanda nasıl hürse düşündüğünü yazıp yayınlama hakkına da sahiptir. Lâkin yazmak, söylemek gibi değildir, daha faydalı ve tesirlidir. Söz gelir geçer fakat yazı her tarafı dolaşır ve kalıcı olur. Yazının medeniyet ve insanlığa hizmeti büyüktür. Fikren yükselmenin tek yoludur. Toplumun tercümanı, hükümetin de rehberidir. Lâkin bu hizmeti herkes yapamaz. İlim, ihlâs, güzel ahlâk sahibi, edepli, dindar, basiretli, vakarlı ve cesur kimseler olmak lâzımdır ki millet ve memleket istifâde etsin. Böyle ediplerimiz ne yazık ki pek azdır. Ehli olanla olmayan ayrılmazsa bilakis bunun zararları vardır. Gazeteler bu yolla toplumda fitne ve ayrılık nedeni olur. Meşrutiyet günlerinde bu hâl bütün çıplaklığıyla yaşandı da zararları hâlâ hafızalardan çıkmamıştır.

Allah'ım, bizi hakkı görenlerden, doğruyu bulanlardan eyle.
Âmin.

Cömertlik

Oğulcuklarım,

İyi huyların tamamı buraya sığmaz. Yazılanlara sahip olursanız sizi selâmete ulaştırırlar. Bahsimizi ahlâk-ı enbiyânın en büyüklerinden olan ve “cennet ağacı” diye tasvir edilen şu sıfatla bağlayalım ki sonu misk olsun.

Ahlâk ilminde cömertlik, lâıyk olanı uygun bir yolla lâıyk olana vermektir. Faziletini beyan eden ayet ve hadisler tek başına bir kitap olacak kadar çoktur. Bu sıfat bazı insanlarda fitrî olarak bulunsa da çoğu zaman insanlar cimrilik hastalığına sahiptir. Nefisleri cömertliğe alıştırmak lâzımdır.

Farz ve vâciplerde cömertlik farz; vâcip ve nâfilelerde sünnet ve müstahap olur. Kadınların farz ve vâcip olmayan durumlarda cimri davranması övülmüştür, erkeklerde ise cimrilik ve korkaklık ayıplanmıştır. Cömert kişi hem Hâlik'in hem mahlûkun sevgilisidir. Cennet cömertlerin evidir, cennet cimrilere haramdır.

Efendimiz; “Âlimin hatasından, âdil sultanın gafletinden, cömertlerin günahından geçiniz.” buyurmuştur. Çünkü onların iyilikleri kusurlarını örter, günahlarını giderir.

Camiler, köprüler, medreseler, mektepler, çeşmeler, sebiller, emsali nice hayrat cömertlerin fedâkârlıklarıyla meydana gelmiştir.

Onların cisimleri yok olsa da daima hayırla anılırlar. Hâtim et-Tâî, cehâlet devrinde Arap müşriklerinden idi lâkin hâlâ unutulmuyor ve cömertliği dillerde destan olmuş dolaşıyor. Fâsık da olsa cömertlere kalplerde bir meyl ve muhabbet vardır. Çünkü insan, ihsan kuludur, iyiliklerin tutkunudur.

Çocuklar, cömertliğin dokuz çeşidi vardır ki “kerem, hürriyet, îsar, nübl, muvâsat, semâhat, müsâmaha, mürüvvet, fütüvvet” isimlerini alırlar.

Kerem, büyük işlerde verdiğini gönül hoşluğuyla vermek ve Allah yolunda sarf etmekten zevk duymaktır. Meselâ kimse işaret etmeden bir askeri teçhiz edivermek, fakirleri giydirmek, yetimleri himayesine almak, düşmüşlerin borcunu vermek gibi faziletler kerem sıfatının meyvesidir. Hâlisâne olarak bunları yapanlara kerîm denir.

Hürriyet ise zulümden sakınmak, helâlden kazanarak hayratın azına, çoğuna sarf etmektir. Bu keremden daha geniş bir anlam taşır. “İyi mal iyi kimselerde ne güzeldir. Saâdet, nefsin horlayıp kazancını ve kalbini temiz tutan, malının fazlasını dağıtan, sözünün fazlasını saklayan içindir.” hadis-i şerifi hürriyetin şerefini bilmemiz için kâfidir. Bu güzel huyun zıddı ise israftır.

Îsar, dünya işlerinde başkalarını nefsi üzerine tercih etmektir. Cömertliğin en yüksek mertebesi budur:

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا
يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوَفِّقْ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

*Vellezîne tebevveû 'd-dâra ve 'l-îmâne min kablihim yuhîbbûne men hâcera
ileyhim velâ yecidûne fî sudûrihim hâceten mimmâ ûtû veya sirûne 'alâ
enfusihim velev kâne bihim hasâsatun vemen yûka şuhha nefsihi feulâike
humu 'l-muflihûn*

“Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zarûret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” ayeti bu huya mâlik olanları methetmektedir.

Nübl, verdiğini güler yüz, tatlı sözle vermektir. **Muvâsat**, ihsanı bol olmakla beraber din kardeşinin zararlarına da ortak olmaktır. **Semâhat**, verilmesi vâcip olanı şükür ve karşılık gözetmeyerek vermektir. İnsan sûresinde yer alan ayetlerde bu huyun sahipleri çokça övülmüştür. **Müsâmaha**, terki vâcip olmayana lütfederek ve kerem göstererek terk etmektir. Fakirdeki alacağından vazgeçmek, halkın kusurlarını affetmek gibi. **Mürüvvet**, halkı elinden geldiği kadar faydalandırmaya çalışmaktır. **Fütüvvet**, başkasına ihsanla beraber hatasından geçmek, ayıbını örtmektir. Bu şerefe her yiğit ulaşamazken “fütüvvetli” unvanını kendilerine küçük görenlerin ne derece hata ettiklerini anlayıp da utanmaları icap eder.

Dilin Âfetleri

Oğlucuklarım,

Kalpten sonra en çok koruyacağımız ve şerrinden Mevlâya sığınacağımız şey dildir. Kendisi küçük fakat etkisi çok büyük olan dil, kalbin tercümanı, başvekilidir. İyiliği de, fenâlığı da büyüktür. Bir söz yüz senelik küfrü yok edebilir, bir başka söz hesapsız ibadeti mahvedebilir. Biz burada yetmiş kadar âfetini topladık, ardından da büyük günahlardan sayılan, insanlar arasında normal görülen ve bu yüzden sakınılmayan çeşitlerini açıkladık:

1. *Baba Nasihati* kitabımızda meşhurlarını öğrendiğiniz küfürler,
2. Küfürden korkulanlar,
3. Hatalı sözler,
4. Yalan sözler,
5. Yüze söylenmeyip arkadan söylenen fenâ sözler,
6. Arayı bozan laflar,
7. Alay etmeler,
8. Sövmekler,
9. Çirkin laflar,
10. Lanet okumalar,
11. Saldırmak ve müdâhale etmek,
12. Cenazede yüksek sesle ağlamak,
13. Ayıp ve noksanları söylemek,
14. Bir kimseye olmayanı isnat ile iftira etmek,

15. Hasmını susturmak niyetiyle tartışmaya girişmek,
16. Haksız yere çekişmek,
17. Şehveti uyaran şarkılar söylemek,
18. Sırları açmak,
19. Bâtıl sözlere dalmak,
20. Zarûret olmadan dilenmek,
21. Allah'ın zatından sormak,
22. Utandırmak için soru sormak,
23. Tabirde hata etmek,
24. Sözü kalbine uymamak,
25. İkiyüzlü söz etmek,
26. Fenâlığı övmek,
27. Kötülüğü emretmek,
28. Yersiz ve boş laf etmek,
29. İnsanların ayıplarını araştırmak,
30. Büyük yanında söze başlamak,
31. Ezan ve kamet aralarında konuşmak,
32. Namazda söylenmek,
33. Hutbe okunurken konuşmak,
34. Şafaktan sonra namaza kadar dünya sözü etmek,
35. Abdest bozarken (tuvalette) konuşmak,
36. Cimâ hâlinde konuşmak,
37. Müslümanın aleyhine dua etmek,
38. Zalim ve kâfirler için hayır duada bulunmak,
39. Kur'ân okunurken konuşmak,
40. Camilerde dünya kelâmı konuşmak,
41. Müslümana çirkin adlar takmak,
42. Yalan yere yemin etmek,
43. Allah'tan başkası adına yemin etmek,

44. Velez ki doğru olsun çok yemin etmek,
45. Memuriyet istemek,
46. Vakıflara mütevellî olmayı dilemek,
47. Yetimlere vâsi olmayı dilemek,
48. Ayaklarım kırılsın, gözlerim kör olsun gibi kendine beddua etmek,
49. Kardeşinin ömrünü reddetmek,
50. Kur'ân'ı kendi düşüncesine göre tefsir etmek,
51. Müslümanı hakir görmek, korkutmak,
52. Zarûret olmadan başkasının sözünü kesmek,
53. Tâbi olunan kimsenin kelâmını reddetmek,
54. Sebepsiz yere bir şeyin temizliğinden veya helâl, haram olduğundan sormak,
55. Bir yerde bulunan üç kişiden ikisinin gizlice konuşması,
56. Mahremi olmayan genç kadınla konuşmak,
57. Zarûretsiz kâfire selâm vermek,
58. Abdest bozana selâm vermek,
59. Günah mevkilerini tarif etmek, yol göstermek,
60. Günaha izin vermek, çünkü günaha rıza günahıdır.
61. Haksız şaka, latife etmek,
62. Mübalağa ile methetmek,
63. Hakaret eden şiir söylemek,
64. Zorla açıklama istemek,
65. Boş sözlerle meşgul olmak,
66. Lâzım olmayandan sormak,
67. Lüzumundan fazla söylemek,
68. Hamamda, geçit yerlerinde açıktan Kur'ân okumak,
69. Gösteriş ve dünya menfaati kastıyla okumak,
70. Kur'ân, mevlit, tevhit gibi zikirleri müzikle okumaktır.

Susma Yönünden Dilin Âfetleri

1. Kur'ân öğrenmeyi, evrâd-ı vâcibi ve zikirleri terk etmek,
2. Kudreti varken emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkeri yapmamak,
3. Kabulü umulan nasihat ve ıslahı terk etmek,
4. Başkasını okutmamak,
5. Selâm vermemek,
6. Selâmı almamak,
7. Başkasının evine varınca izin istememek,
8. Anne, baba veya akrabayla konuşmamak,
9. Kudreti varken lafla mazluma yardım etmemek,
10. Şehâdeti terk etmek,
11. Allah'ın isimlerini okuduğu veya duyduğu zaman “celle celâlüh” gibi elfâz-ı tâzimiyei terk etmek,
12. Söylemesi vâcib olan sözleri terk etmek.

İşte, bunları çok dikkatle okuyunuz. Hafızalarınızda tutup tamamından sakınmaya çalışınız. Vesselâm!

Gıybet

Çocuklar,

Bir kimsenin yüzüne söylenmeyen sözü arkasından söylemeye gıybet denir ki Kur'ân'da ölmüş bir kardeşin etini yemeye denk tutulmuş büyük bir günahdır. Gıybet fiilen de olur; kişinin yürümesini, söylemesini, yemesini taklit etmek gibi. Bundan sakınmamız ilâhî bir emirdir. Bu öyle bir belâ ki yapanın defterinde sevap bırakmaz. Israrcı olanları evvelâ cehenneme sokar, tövbe edenleri de en son cennete bırakır, buyrulmuştur. Bir gün Aîşe validemiz yoldan geçen bir kadının uzunluğunu söylediği zaman Efendimiz “Tükür!” emrini verdi. Hemen ağzından bir parça et düştü ve Kur'ân'ın beyanı mucize olarak görüldü. Efendimizin huzurunda Safiye validemizin kısalığından bahsettiği zaman da “Eğer senin ağzından çıkan denize karıştırılsaydı baskın gelirdi.” cevabını almıştır.

İşte, bunlar kulaklarda küpe olsun. “Gıybet değil ha!” deseler dahi dinlemeye razı olmayasınız. Zirâ bu belâdan akıl sahibi erkekler bile tam selâmetle kurtulamıyorlar.

Kadınlar ise sohbetlerine çoğunlukla gıybetle başlar, meclisleri bununla donatılır. Birinden diğerine geçmek sûretiyle saatlerce devam ederler. Bu hastalığa müptela olmayan hemen hemen yok denecek kadar azdır. Eğer bu meclisten “Ya Rab, bizi ve gıybet ettiklerimizi bağışla.” diye dua ile ayrılırlar ve bu konuşulanlar gıybet olunanın kulağına

ulaşmazsa günahları belki bağışlanır. Lâkin kulağına ulaşıp da incinecek olursa yalnızca tövbe kâfi olmaz, hel lleşmeye de muhtaç olunur. Bunun içindir ki zin dan daha kötüdür.

Eğer bu konuşulanlar o adamda bulunmazsa o zaman da iftira denilen günah vuku bulur ki bunda helâlleşmek kâfi değildir, bu sözün iftira olduğunu dinleyenlere de söylemek gerekir. Ancak bundan sonra tövbe ve istiğfar fayda verir.

Göreyim sizi, çok dikkat ediniz. Kolay kolay iftirada bulunmazsınız ama gıybetten kaçınmanız zordur. Cenâb-ı Hakk'tan kurtuluş dileyiniz. Onun l tfuna sığınınız. Vesselâm!

Yalan

Evlatlar,

Dilin büyük günahlarından biri de yalandır. Allah’a, Resûlüne, kullara olan iftiralar da buna dâhildir. Küfür, yalanın bir çeşidi sayılmıştır. Kur’ân’da yalandan sakınmamız kesin bir şekilde emredilmiş, yalancılara çetin bir azap isabet edeceği bildirilmiştir.

Efendimiz “Müminde her huy bulunabilir. Yalnız hıyânetle, yalancılık olmaz.” buyurmuştur. Yalan yüz karası, koğuculuk da kabir azabıdır. Kul yalan söyledikçe kötü kokusundan dolayı meleklerin bir mil uzaklaştığı İbni Ömer radiyallahu anhumadan rivâyet olunmuştur.

Yalanın en fenâsı iftira ve yalancı şahitliktir ki bunlar büyük günahlardandır sayılmıştır. Asılsız düş nakletmek, vermemek niyetiyle vaatte bulunmak, her duyduğunu söylemek yalanın çeşitlerindendir.

Yalanı şaka yollu söylemek dahi caiz değildir. Dünya ve ahiret kurtuluşu doğruluktadır. Ancak bu yolla bu kötü huydan kurtulabilirsiniz. Vesselâm!

Laf Taşıma

Evlatlar,

Dilin büyük günahlarından biri de laf taşımak, sırrı ifşâ eylemektir. Böyle insanlara “nemmam” denir. Efendimiz; “Nemmam cennete giremez; şerliniz, ikiyüzlünüzdür.” buyurmuştur. Laf taşıyanların dünyada zelil, ahirette rezil, halk arasında lanetli, kabirde azaplı olacağı rivâyet olunmuştur.

Laf taşıyıcılar falcılardan zararlıdır, onların bir ayda yapacağını bir saatte yaparlar çünkü. Fitneye ve ölümlere sebep olurlar. Hammâd bin Seleme şu vakıayı rivâyet etmiştir: Bir kimse pazara bir köle çıkarır. Müşteriye “Bunda koğuculuktan başka ayıp yoktur.” der. Müşteri de bu ayıbı pek önemsemez, satın alır. Köle bir zaman sonra ailesine şöyle der: “Efendim seni sevmez, üstüne evlenmek istiyor. İster misin ben bir ilaç yapayım seni sevsin?” O da “Evet.” der. Köle der ki “Efendim uyurken ustura ile boğazının altından birkaç kıl al.” Daha sonra ağaya gelir; “Ablam başkasını seviyor, seni öldürecek, tecrübe edince anlarsınız.” der. Gece olunca, Efendi yalandan uyuyormuş gibi yapar. Hanım da ustura ile boğazının altına varınca derhal elini tutar. Usturayı alır, hanımını keser. Kadının akrabası da gelip adamı katleder. Bu sefer kocanın akrabaları celallenir, iki taraf arasında büyük bir katliam olur.

Böylelerin şerrinden Mevlâya sığınmalı, ne laf taşıyıcıları kabul etmeli ne de onları dinlemelidir. Vesselâm!

Faydasız İşler

Oğlucuklarım,

Dünyaya ve ahirete yaramayan işlere mâlâyânî yani faydasız işler denir. Halk arasında yalnızca kadınların değil, erkeklerin dahi sohbetlerini mâlâyânî ile geçirdikleri, ömürlerin yok yere zâyî edildiği bir devirde yaşadığımız için bu bahsi ayrıca açıklamaya lüzum gördüm ki dikkatle okuyup ömrünüzü boşa geçirmeyiniz.

Kur’ân’da Müslümanların kurtuluşa ermelerinin bir şartı da mâlâyâniden yüz çevirmeleri olarak gösterilmiştir. Efendimiz “Kişinin mâlâyânîyi terk etmesi İslâm’ının güzelliğindendir.” buyurmuş, kıyamet gününde insanların en günahkârının mâlâyânîyi çok yapanların olacağı Ebu Hureyre ve Selman radiyallahu anhuma hadislerinde bildirilmiştir.

Uhud Harbi’nde şehit olan bir askerin validesi “Şehâdet sana kutlu olsun.” dediğinde Efendimiz: “Derecesini sana ne bildirdi? İhtimal o ki oğlunuz mâlâyânî söylemiş, lâzım olanda cimrilik etmiş.” diyerek içinde bulunduğu durumun zorluğunu anlatmak istemiştir.

Lokman Hekim’e “Sen falanın çobanı değil misin? Bu dereceye nereden ulaştın?” dediklerinde, “Doğru söz, edâ-yı emanet ve mâlâyânîyi terk ederek nâil oldum.” demiştir.

Göreyim sizi, kıymetli ömürlerinizi böyle boş laflar ve anlamsız konuşmalarla geçirmekten son derece uzak durunuz. Ya dünyanızı ıslah ile uğraşınız ya da dininizi imar ile vakit geçiriniz. Sokaklarda,

komşularda laf arayanlar, eğlenmek, vakit geçirmek isteyenler mutlaka ilim ve irfandan mahrum kalanlardır. İlminizin kadrini biliniz, düşünmekten zevk alınız. Bu sayede nefsânî arzulara nihayet veriniz. Hatta zamanımızda görülen tevhit ve mevlit cemiyetleri bile bid'atlarla dolmuş olduğundan bunlara asla iştirak etmeyiniz. Böyle davetlere icabet caiz değildir. Çalgı olmayan düğünlere giderseniz bile hemen gönül alacak kadar eğlenip bir an evvel ayrılmanın yoluna gidesiniz. Sizleri selâmete çıkaracak şey zamane halkından uzlet etmektir, uzak bulunmanızdır. Vesselâm!

Kulağın Âfetleri

Evlatlar,

İnsanlarda kulak hayra da, şerre de alet olan âzâlardan biridir. Sıra bunun âfetlerini açıklamaya geldi:

1. Boş söz dinlemek,
2. Kendi isteği ile çalgı dinlemek,
3. Müzik ile okunanları dinlemek,
4. Tecvitsiz Kur'ân dinlemek,
5. İhtiyaç ve zarûret yokken genç ve yabancı kadın sesi dinlemek,
6. Başkalarının sözlerini izinsiz ve rızasız, gizlice dinlemek,
7. Kur'ân'ı ve hutbeyi dinlememek,
8. Emir ve kadı gibi tâbi olunanların emrini ve hükmünü dinlememek,
9. Kocanın, büyüklerin, anne ve babanın sözünü dinlememek,
10. Üstatların ve hocaların sözünü dinlememek,
11. Özür ve af dileyenin sözlerini dinlememek.

Göreyim sizi, her birinden sakınmak lâzımdır. Vesselâm!

Gözün Âfetleri

Çocuklar,

Allahu Teâlâ Kur’ân-ı Hakîm’de; kadın, erkek, tüm inananlara haramdan gözlerini yummalarını emir ve nasihat buyurmuştur. Çünkü yummakta yüreklerin temizliği, hayır ve tâatin çokluğu vardır. Harama bakmakla meşgul olan kalp zikrullahtan uzaklaşır, huzuru kaybolur. Şehvetle yabancı bir kadına bakmanın cezası, eğer affolunmazsa, kıyamet gününde gözlerine kurşun dökülmektir. Ebu Hureyre hadisinde; “Kıyamette korku ve şiddetten her göz ağlar ancak harama yumulan, Allah için uyanık olan ve Allah korkusundan sinek başı kadar kendisinden yaş gelen gözler ağlayamayacaktır.” buyrulmuştur.

1. Gözün en büyük günahı, bir insanın avret mahalline kasten bakmaktır. Bunda bakana da baktırana da lanet vardır. Şahit, kadı, sünnetçi, doktor, cerrah, evlenmeye talip kişi için şehvetten korkulsa bile nazar mubah olur. Bunda dahi zarûret miktarı caizdir, bütün bütün açılmaya müsâade yoktur.
2. Fakirlere hor bakmak,
3. Allah’ın çirkin gördüğü şeylere zarûret olmadan bakmak,
4. Yıldızların düşmesini izlemek,
5. Başkasının evinin içine izinsiz bakmak. Hâne sahibi bakan kişinin gözünü çıkarsa şer’an bir şey lâzım gelmez.

Sayılanlara çok dikkat edip selâmet bulasınız. Vesselâm!

Elin Âfetleri

Elden çıkan günahlar şöyledir:

1. Haksız yere nefsinin veya başkasını öldürmek ya da yaralamak.
Zararlı olanları öldürmek caiz ise de ateşte yakmak yasaktır.
2. Yüze vurmak,
3. Haksız yere dövmek,
4. Başkasının malını elinden almak,
5. Ganimet malına el uzatmak,
6. Hırsızlık yapmak,
7. İhtiyaç olmadan sadaka, zekât, kefâret, ıskat paraları almak,
8. Memur iken hediye kabul etmek,
9. Ehli değilken vakıflara el sürmek,
10. Hakkı olmadan kamu malını kullanmak,
11. Hayvan heykelleri yapmak,
12. Zarûret olmadan yabancı kadınlara el sürmek,
13. Gereksiz yere bir malı telef etmek; çünkü bu mal kendininse israf, başkasınınsa haramdır.
14. Malını gösteriş kastıyla harcamak,
15. Malını içki gibi haram olan yerlere harcamak,
16. Zar oyunlar oynamak,
17. Çalgı çeşitleri kullanmak,
18. Güvercin oynatmak,
19. Hayvanları dövüştürmek,

20. Canlı hayvanları sebepsiz yere nişan almak, avlanmak için değil yalnızca keyif için öldürmek,
21. Mescitte veya giderken parmaklarını birbirine geçirmek veya çıtlatmak,
22. Haram olanı yazmak,
23. Abdestsiz Kur’ân veya tefsir kitapları tutmak veya yazmak,
24. İzinsiz başkasının malını almak, kullanmak,
25. Şaka yollu bile olsa Müslümanı silahla korkutmak,
26. Erkeklerin sakalını, kadınların saçlarını kazıması,
27. Erkeğin sakalını tıraşa yakın kısaltması,
28. Başın bazı mahallerini kazıyıp bir kısmını saçlı bırakmak,
29. Tırnak, saç kırıntılarını helaya ve gusûlhâneye dökmek,
30. Kabir üzerinden otları, dikenleri yolmak, ağaçları kesmek.

Kurularına cevaz vardır.

31. Meşru bir sebep olmadan kabri açmak,
32. Sebepsiz yere dübüre veya ferce parmak sokmak,
33. Sağ el ile istibrâ, istincâ etmek, sümük atmak veya ayakkabıları taşımak,
34. Erkeğin gümüşten başka yüzük takması. Gümüş de bir miskalden daha ağır olmamalıdır; çünkü Efendimiz, demirden yüzük takan birine “Üzerinde ehl-i nâr ziyneti görüyorum.” buyurdu. Kişi, sonra tunçtan yapılmış olanı taktı. O zaman da “Sizde putların kokusunu buluyorum.” dedi. Sonra altın gördü, bu sefer “Ehl-i cennetin ziynetini görüyorum.” buyurduğunda “Ya Resûlallah neden yaptıralım?” diye sordu. “Gümüşten yaptırın, lâkin bir miskale tamam olmasın.” buyurdular. Demir, tunç çeşidi ziynet kadınlara da haramdır.
35. Haram olan bir malı satın almak, hediye veya sadaka olarak kabul etmek,

36. Mazluma yardımdan elini çekmek,
37. Tırnak temizliğinde on günü geçirmek. Kasık, koltuk altı temizliğinde kırk günü geçirmek,
38. Kudreti varken elindeki şarabı dökmemek,
39. Oyun aletlerini kırmamak,
40. Kaybolmasından korkulan bir eşyayı yerinden kaldırmamak,
41. Geceleri kapıyı sürgülememek,
42. Gece olduğunda çocukların, hayvanların dışarı çıkmalarına engel olmamak gibi ameller mekruhtur.

Göreyim sizi, basiret üzere olup her âzânızı yerli yerinde kullanmaya çalışınız. Vesselâm!

Midenin Âfetleri

Evlatlar,

İnsanda meydana gelen hayır ve şer dokuz âzâdan biriyle gerçekleştiğinden her birinin âfetlerini ayrı ayrı bilmemiz gerekir. Şimdi sıra midemizde meydana gelen günahları anlatmaya geldi. Bunları sayalım ki âfetlerinden saklanmamız kolay olsun.

1. Şarap ve hırsızlıktan kazanılan lokmalar, haksız ve kirli kazançtan elde edilen şeyler gibi haram veya harama yakın olanları mideye indirmek,
2. Doyduktan sonra özürsüz olarak yemek,
3. Bedene zarar veren şeyleri yemek,
4. Kan, irin gibi necisle yapılan ilaçları kullanmak,
5. Çarşılarda insanların arasında yemek,
6. Yol üzerinde veya kabristanda yemek,
7. Ölü artanını yemek,
8. Altın, gümüş kaplar ve kaşıklarla yiyip içmek. Bunda kadın ile erkek birdir.
9. Altın veya gümüş ocak kullanmak,
10. Haram olan ziyafetlerin yemeğini yemek,
11. Gösteriş için hazırlanan yemeği yemek,
12. Sofranın ortasından veya başkasının önünden yemek,
13. Sol el ile yiyip içmek,

14. İhtiyaç yokken eti, ekmeği bıçakla kesmek; çünkü eti ağızla kesmek ve diş ile almak afiyet için Peygamberimizin tavsiyesidir.
15. Tükürük ve sümkürüğü kible veya mescit tarafına atmak,
16. Bardağın kırık yerinden içmek, yenilen içilen şeylere üflemek,
17. Suyu bir nefeste içmek çünkü sünnet olan iki veya üç defada içmektir. Her içişin evvelinde “Bismillah” ahirinde “Elhamdülillah” demek, bardağı nefesinden uzak tutmak gerekir.
18. Ekmek ile elini ve ağzını silmek, lâkin sildiği ekmeği yerse sakıncası yoktur denilmiştir.
19. Yemeği çok sıcak yemek,
20. Meyve yerken çöpünü aynı kap içine koymak,
21. Yemeyi, içmeyi terk ederek ölüm derecesine gelmek veya hasta olmak ya da ibadetten geri kalmak,
22. Aynı sofrada anne ve babanın yiyip içtiklerinden yememek, içmemek. Bu muhâlefet anlamına gelir ki büyük günahtır. Vesselâm!

Avret Organlarının Âfetleri

Dokuz âzâdan yedincisi erkek ve kadında üreme organı olan avret mahalleridir. Bunlar insanlarda görülmesi ve dahi gösterilmesi şiddetle haram olan iki âzâdır. Dinimiz dilince erkeğinkine “zeker” kadınıninkine “ferç” denir. Kur’ân’da muhtelif yerlerde bu iki âzânın hıfzedilmesi tekrar tekrar emredilmiş ve koruyanların kurtuluşları müjdelenmiştir.

Bu aletlerin en büyük günahları zinâ ve livâtadır. Kölesine, cariyesine, zevcesine dahi livâta haramdır. Bu fiilin ne kadar çirkin olduğunu, Lût aleyhisselâmın kavminin nasıl helâk olduklarını Kur’ân bildirilmiştir. Efendimiz de “Yapanı ve yaptıranı öldürünüz.” emrini vermiştir. Bunlara cezanın nasıl olması gerektiğinde İslâm âlimleri ihtilaf eylemişlerdir.

Zinâ da Müslümanların namus ve iffetini giderdiği, bütün dinlerde korunması farz olan nesebin yok olmasına, veled-i zinânın ise hayırlardan yoksun kalmasına sebep olduğu için bütün dinlerde haram kılınmıştır. İslâm dininde evli olanların recmedilmeleri, evli olmayanların ise yüz değnek vurulmaları emredilmiştir.

İslâm kadınlara tesettürü emretmiş erkeklerle birlikte karışık olmayı yasaklamıştır. Bunun nedeni zinâyâ kapı açacak sebepleri ortadan kaldırmaktır. Diğer âfetler ise şöyledir:

1. Hayvan ya da hayız ve nifas hâlindeki hanımı, cariyesi ile cimâ etmek,
2. Tuvalette veya banyoda önünü veya arkanı kibleye vermek,
3. Ay ve Güneş'e karşı abdest bozmak,
4. Hayvan veya insan yiyecekleriyle temizlenmek,
5. Yol veya halkın gölgeleneceği ağaç diplerine, su kenarlarına ve sokaklara hâcet gidermek,
6. Özürsüz ayakta işemek,
7. Sidik kabını evin içinde tutmak,
8. Eşiyle cimâyı terk etmek ve eşinden izinsiz meniği dışarı dökmek,
9. Eşler arasında eşitliği ve adaleti gözetmemek,
10. İdrardan sakınmamak,
11. Özürsüz sünnet olmamak gibidir. Vesselâm!

Ayakların Neden Olduğu Âfetler

1. Günah işlenen yerlere yürümek, bakmaya ve işlemeye denktir.
2. Anne babadan izin almadan cihada gitmek, ölüm korkusu olan seferler de böyledir.
3. Kolera olan yerden kaçmak veya dışarda olup da böyle bir yere girmek; çünkü içinde olanlara çıkmamak, dışarda olanlara girmemek emredilmiştir.
4. İzinsiz başkasının mülkünde yürümek; çünkü bir zarûret olmadıkça başkasının malı haramdır. Fakat ekin ekilmemiş boş araziden geçmenin caiz olduğu umulur.
5. Davetsiz ziyafetlere gitmek,
6. Kabrin üzerinde yürümek,
7. Kadınların cenaze alayına tâbi olması,
8. Kadınların sıklıkla kabir ziyaretine gitmeleridir. Nadiren gitmeleri ve günah işlememeleri şartıyla bu ziyaretler caizdir. Zirâ kabir başında sesli ağlamaya ve ağıtlar yakmaya izin verilmemiştir. Dinimizin izin verdiği ölçüde ziyaret erkeklere de kadınlara da caizdir; çünkü kabir ziyareti kalpleri yumuşatır, gözleri yaşartır, ahireti hatırlatır. Ölümler de Fâtiha ve istiğfarla fayda bulurlar. Kabir üzerine oturmak da basmak gibidir, bundan sakınmak lâzımdır.
9. Cünüp, hayız, nifas hâlindeyken mescide girmek,
10. Kible, Mushaf ve dinî kitapların tarafına doğru uyumak, ayak uzatmak,

11. İnsan veya hayvana haksız yere vurmak,
 12. Bir malı ayağıyla ziyan etmek,
 13. Zalimleri bir zarûret olmadan ziyaret etmek,
 14. Güzel yerlere sol ayakla, helâ gibi çirkin yerlere sağ ayakla girmek, çıkarken de tersini yapmak,
 15. Uzun seferden dönünce evine ansızın girmek, zirâ ailesini hazırlıksız bulabilir, eşini incitebilir ya da utandırabilir.
 16. Mescitte halkın omuzlarına basarak ileri gitmek, lâkin ileri saflarda açık yer varsa o zaman safları yarıp geçmesine cevaz vardır, belki ecir kat kattır.
 17. Cuma, cemaat, hac, cihat, ilim ve eğitim gibi haram olmayan davetlere yürümek; çünkü bunlar farz, vâcip, sünnet olan ameller olmakla birlikte bu davetlere icâbet etmek de o nispette sevaptır. Davete icâbet oturmakla hâsıl olur. Yemek şart değildir, amaç hâne sahibinin gönlünü almaktır.
 18. Gücü varken emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker için gitmemek,
 19. Mazlumun yardımına koşmamak,
 20. Acizlerin işini görmemek,
 21. Ölmek üzere olanları kurtarmamak,
 22. Ölünün yıkanması ve defnedilmesine gitmemek,
 23. Akraba, hasta ve komşu ziyaretlerine gitmemek, tebrik ve tâziye gibi komşu haklarını yerine getirmemek,
 24. Kadının evinin işini, evlat ve anne babasının hizmetini görmemesi; kölenin ve hizmetkârın ağanın işini görmemesi,
 25. Halkın, başta olanların meşrû emirlerine icabet etmemesi gibidir.
- Vesselâm!

Bedenle İşlenen Günahlar

Çocuklar,

İnsanın korumasıyla emrolunan dokuz âzâsının sonuncusunu açıklayacağız. Çok dikkatli okuyup bununla işlenen günahlardan kurtulmaya gayret ediniz. Göreyim sizi, gemisini kurtaran kaptandır. Vesselâm!

1. Göbek atıp oynamaktır. Haram oluşunda icmâ-i ümmet vâki olmuştur. Bazı zikir ehlinin kendi isteği dışında, cezbeyle meydana gelenleri bunun dışındadır. Kelime-i tevhit çekerken ispatı yerine getirmek için başı ileri geri oynatmak caiz ve belki müstahaptır. Çünkü tevhit hem kavlen hem de fiilen hâsıl olur.
2. Avret yerini özürsüz açmak. Halk içinde açmak büyük günah, ıssız yerde açmak küçük günahdır; zirâ bu edebi terk etmektir.
3. Erkeklerin ipek, altın, gümüş giymeleridir. Küçük çocuklarda ise günah giydirenedir. Fakat cihatta ve hastalıkta giymek caizdir.
4. İzin almadan başkasının elbisesini giymek,
5. Elbisenin eteğini topuktan aşağı indirmek,
6. Şöhret maksadıyla elbise giymek,
7. İhramdayken dikişli elbise giymek, başı örtmek,
8. Yabancı kadının hararetini duyacak derecede bedenine temas etmek, elini tutmak veya kucaklaşmak. Yalnızca şehvetten kesilmiş kocakarının elini tutmaya, öpmeye cevaz vardır.

9. Zevcenin hayız ve nifas hâllerinde göbeğinden aşağısına çıplak olarak dokunmak. Cariye için de geçerlidir.
10. Anne ve babaya âsî olmak, haklarını gözetmemek,
11. Akraba ile görüşmemek,
12. Karı kocanın birbirlerinin haklarına riâyet etmemesi,
13. Mahremi olmayan kadınla bir oda içinde yalnız bulunmak,
14. Kadının erkeğe, erkeğin de kadına benzemesi,
15. Komşu haklarını gözetmemek,
16. Kötü kimselerle oturmak,
17. Ağzını gere gere esnemek,
18. Yol üzerinde oturup da hakkını vermemek.
Efendimiz yolun hakkını; “Haramdan gözü yummak, gıybetten sakınmak, selâm almak, iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak” şeklinde ifade etmiştir.
19. Yarı gölge, yarı güneşte oturmak,
20. İlim halkasının ortasına oturmak,
21. Başkasının mekânına, makamına oturmak,
22. İki kişi arasına izinsiz oturmak ki mescitler müstesnâdır.
23. Selâmda eğilmek,
24. Sihir yapmak,
25. Göz değmemesi için boncuklar takmak veya bir şeyi şerre alâmet saymak,
26. Kur’ân dışında başka şeylerden şifa beklemek,
27. Kadını kocasına sevdirmek için ilaç yapmak ki bunlar İslâm’da haramdır, tesirlerine itikat edilmesi küfürdür.
28. Bedene dövme yaptırmak,
29. Güzellik için dişleri açtırmak,
30. Yüzünden kılları yoldurmak,
31. Faiz yemek veya yedirmek,

32. Hulle yapmak veya yaptırmak,
33. Sakaldan beyazları yolmak, siyahla sakal boyamak,
34. Bıyıkları büyütme,
35. Kadınların özürsüz olarak eyerli atlara binmesi,
36. Düğün yemeği vermemek,
37. Elinde et, yağ kokusuyla uyumak,
38. Yüzüstü yatmak,
39. Etrafında korkuluk olmayan damda yatmak,
40. Savaş sırasında seferde keyif için küpe ve çan takmak,
41. Yanında mahremi olmayan kadının sefere çıkması,
42. Hayvan üzerinde çokça oturup konuşmak,
43. Bir veya iki kişi yani üçüncü bir arkadaş bulmadan sefere çıkmak,
44. Üç kişi sefer edince birini reis yapmamak,
45. Ağzındaki fenâ kokuyu gidermeden camiye gitmek, cemaate katılmak,
46. Kasıtlı olarak namazı terk etmek,
47. Guslü, abdesti, cemaati terk etmek,
48. Sünnet-i müekkede olan ibadetleri terk etmek, tahrimen mekruhları işlemek,
49. Cuma namazını özürsüz terk etmek,
50. Zekâtı, ramazan orucunu, kefareti, kazaları, nezirleri terk etmek,
51. Sadaka-yı fitrî, kurbanı terk etmek,
52. Farz olan haccı edâ etmemek,
53. Cihadı terk etmek veya harpten kaçmak,
54. Namazlarda tadil-i erkânı terk etmek, safları düzeltmemek,
55. Bir malı veresiye pahalı satıp tekrar sahibinden peşin olarak ucuza almak,

56. Kur'ân'ı öğrenip de sonra yüzünden okuyamaz olmak,
57. Çarşıya gelecek malı yolda karşılamak, yerliye lâzım olanı yabancıya satmak,
58. Pazarlık üstüne varmak,
59. Nişanlı kızı istemek,
60. İnsan ve hayvan yiyeceklerini biriktirmek. Eğer başka bir beldeden satın alıp getirdiyse veya kendi tarlasından kaldırdığı bir ürünse bu haram değildir.
61. Kudreti olduğu hâlde borcunu vermemek,
62. Hibesinden dönmek,
63. Lüzumsuz yere evde köpek bulundurmak,
64. Kabirlerde mum yakmak,
65. Namaz kılmayan eşini evde tutmak,
66. Şeriat kitaplarına yaslanmak,
67. İsmullahın yazılı olduğu kâğıtları kullanmak,
68. Evde oyun aleti bulundurmak,
69. Cami içinde dilenciye sadaka vermek,
70. Zorla satılan bir şeyi almak,
71. Sadaka dağıtmaya vekil olan kişinin bu sadakadan izinsiz bir şekilde kendine hak ayırması,
72. Zarûret yokken deniz seferi yapmak,
73. Kafese bülbül ve emsali kuş hapsetmek,
74. Mescitte dünya ameli işlemek.

Göreyim sizi, tefekkür edenlerden olasınız. Vesselâm!

Allah ve Resûlüne Hicret

Sevgili evlatlar,

Görünüşte acı, başlangıçta güç, sonuç itibarıyla çok iyi ve saâdetli bir vazife yükleyeceğim. Bunu görmek bana nasip olmazsa, siz dindar ve sâlih evlatlarım, büyük gayret ve azimle bu amaca ulaşmaya çalışınız. Çok zaman ders meclislerinde meşgul olduğum, hadis-i şeriflerden aldığım bu çok önemli bilgi birikimlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Resûlallah aleyhisselâmdan ahir zamanda İslâm'ın nûrunun donuklaşacağı, yılanın çukuruna çekildiği gibi ehl-i imanın Medine'ye hicret edeceği, Şam'ın da son zamanlarda İslâm'ın merkezi olup Mehdi ve İsa aleyhisselâmın buralarda hüküm sürecekları bilgisi bize ulaşmıştır. Fitne döneminde hicret nereye olmalı diyenlere ilk önce Şam, sonra Yemen diye tavsiye buyurmuştur. Asırlar önce Şam'ın peygamberler yatağı ve bir hicret merkezi olması, o diyara gitme şevkimi artırmış hele Meşrutiyet'in ilanından altı ay sonra yaşadığım bu güzelim memleketler gözümden düşmüş, o mübârek kıtalara hicret fikri daha da kuvvetlenmişti. Ne çare ki birbirini takip eden savaşlar, işgaller, İstiklâl mücadelesi ve o mukaddes memleketlerin yabancıların elinde ezilmeleri bu düşünceme set çekti, o güzelim emele ulaşmama mâni oldu.

Yokluk ve ihtiyarlığa rağmen bu hicret sevdası gönlümden hiç düşmedi. Cenâb-ı Allah bu nimete kavuşmamı nasip ederse belki çok

zahmetler çekeceğim fakat evlat ve torunlarıma bu son hizmetimi başarıyla yerine getireceğimden dolayı büyük bir zevk duyacağım. O mukaddes topraklara bastığım zaman adeta nefes alacağım, cehennemden çıkmış, cennete girmiş gibi olacağım. Eğer bu nimete ulaşamazsam dahi bu hâlis niyetimden dolayı Cenâb-ı Allah beni hicret sevabına kavuşturur ümidindeyim. Sizler bu hicreti yaşamak için her gayreti gösteriniz ki bu şerefe nâil olun.

Bu devlet ona kavuşuncaya kadar kalplerinizden, rüya ve hayallerinizden ayrılmasın, sözlerim kulaklarınıza küpe olsun. Bugün halkın kapıldığı çağdaşlık akımı durup da bir dindarlık devri gelse dahi yine kalbinizden bu düşünce ayrılmasın. Çünkü buralarda İslâm'ın sonu karanlıktır.

Evlat ve torunlarınız son güne kadar İslâm'ın gelip geçmesi için bu hicretin farz olduğunu unutmasın. Cenâb-ı Allah yardımcınız olsun kuzularım. Vesselâm!

Son Vasiyetim

Oğlucuklarım,

Buraya gelinceye kadar yazdığım şu vasiyetler kısa da olsa amel edip yerli yerince uyguladığınız takdirde sizi kurtuluşa çıkaracak, dünya ve ahiret saâdetlerine ulaştıracaktır. Gözünüzü dört açınız; haftada olmazsa ayda bir kere olsun gözden geçiriniz. Selâmetiniz uğrunda döktüğüm göz nûrları boşa gitmez ümidindeyim. Sohbetlerim sizlerle olsa da henüz rüştüne ulaşamayan oğlum Muhammed Nazif için de geçerlidir. Onun da insan-ı kâmil olmasına büyük hizmet edeceğinden eminim.

Cenâb-ı Hakk sizlere uzun ömür ihsan buyursun. Sizlerin ilmen ve ahlâken yükselmesine gayret ediyorum. Sizlere daha başka vasiyetlerde de bulunurum; fakat şimdilik bu son vasiyetimi de can kulağıyla dinleyiniz:

Dünyada her şeyin bir sonu vardır ve ölüm geldiğinde ben de bu fânî dünyayı terk edip Mevlâma dönüp gideceğim. Elimde Allah'ın emaneti olan malım sizlere intikal edecek. Bir zaman da o emanetin sahibi sizler olacaksınız.

İslâm dininde tarlalar mülk olmadığından, paylaşımı zamanın hukukuna bırakılmıştır, kabul edilen kanun üzere vârisler arasında taksim olunur. Emlak ve gelirlerin taksimleri Kur'ân'ın beyanı üzerinedir. Allah'ın emri dışında taksim isteyenler hem Allah'a muhâlefet etmiş hem

de harama bulaşmış olurlar. Çünkü Allah'ın haram kıldığını beşer helâl edemez. Bu aykırı yola gitmek, medenî kanunla fazlaca almaya yeltenmek hatırınızdan bile geçmesin. Yaradan'ın verdiği hisseye razı olunuz. Bin üç yüz küsur seneden beri Müslümanlar asla bu emre muhâlefet etmemiş, hiçbir kadın “ben erkekle denk alacağım” dememiştir. Hiç şüphe yok ki bir insanın “Kur’ân’a inandım” dedikten sonra yeni kanunla hak isterim demesi, Kur’ân’ın hükmünü inkâr etmek anlamına gelir. Asla bu hataya düşmeyiniz, birbirinizin gönlünü kırmayınız. Hakk’ın verdiği razı olarak hisselerinizi alıp gidiniz.

Beni ve bütün akrabamı memnun edecek ve sizlere hayırla dua etmemizi sağlayacak hâlleriniz işte bu hoş geçiminizdir. Öğrendiklerinizle amel ediniz ve beş vakit Allah’tan affımız ve bağışlanmamız için dua ediniz. Göreyim sizi, vasiyetlerimi ihmal etmeyesiniz, unutup bir köşeye atmayasınız.

Çocuklar,

Yalnızca bu kitabımı değil, *Baba Nasihati*, *Ecmelü’s-Siyer*, *İslâm Akideleri*, *Zübdetü’l-Kasas*, *Mir’âtü’l-İslâm* adlarında yazıp sizlere okuttuğum eserleri, sizlerin iki cihan kurtuluşuna ulaşması için senelerce göz nûrları dökülerek yazılmış bu kıymetli eserleri; ömrümden bir kısmı bu uğurda fedâ ettiğim halde kıymetlerini bilmeyip oraya buraya atar ve hiçe sayarsanız kemiklerim sızlar, ruhum kan ağlar.

Göreyim sizi, böyle bir hataya meydan vermeyiniz, şeytana uymayınız. Bu eserleri herkesin faydalanması için meraklılara da okuyunuz. “İnsanların hayırlısı, insanlara faydası olandır.” buyruldu. Annenizin elinde mahfuz olan bu vasiyetlerimi asla unutmayınız. Sizden isteğim şudur ki bu vasiyetlerimi tutmaya çalışınız, çalışınız ki Mevlânın da benim de rızamı elde edesiniz. Vesselâm!

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰٓ رَسُوْلِنَا مُحَمَّدٍ وَاٰلِهٖٓ اَجْمَعِيْنَ وَعَلٰٓى سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ
وَالْمُرْسَلِيْنَ

سُبْحَانَ رَبِّنَا رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ وَسَلَامٌ عَلٰٓى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ
رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

Allah'ım, Efendimiz Muhammed aleyhissalâtu vesselâma, âline ve
ashâbına, bütün enbiyâ-yı izama salât ve selâm eyle.

15 Saferü'l-Hayr 1353⁷⁶

Vasiyetlerim burada son bulmuştur. Aşağıdaki maddeler vasiyetime
ilave edilmiştir.

⁷⁶ 29 Mayıs 1934.

Herhangi Bir Zamana ve Duruma Bağlı Olmayan Önemli Vasiyetlerim

Sevgili çocuklarım,

Allah'ın rızasına ulaşmak ve ehl-i sünnet itikadı üzere sabit olmak, amelde bid'atlardan sakınmakla mümkündür. O halde İslâm akidelerini kalplerinize yerleştirip *Mir'âtü'l-İslâm* adlı kitabımı çok tekrar ediniz. Her günahın ardından hemen tövbe ve istiğfar edip azab-ı ilâhîyi hatırlayıp gözleri, kirpikleri nedâmet yaşlarıyla boyayınız.

Uzlet, az konuşmak, az uyumak, çok ağlamak, nefsin arzularına muhâlefet ve gönüllerde günahın zevki yerine acısının yer tutması tövbenin tamamından sayılmıştır. Tövbenin kemâl bulması için kaza, nezir, kefâret gibi hakları edâ etmek, hak sahipleriyle helâlleşmek, hak sahiplerini hoşnut etmek şarttır. Çünkü borç dururken tövbe ve istiğfar kâfi değildir. Bilinmeyen, bulunmayan hak sahiplerini razı etmek için bahsettiğimiz üzere edânın sevabını hak sahibine bağışlayınız ki ceza gününde yakanıza asılacak kimse kalmasın.

Daima İslâm'ın hükümleri ile amel ediniz. Zarûret olmadıkça ruhsatlara gitmeyiniz, sadece haramdan değil şüphelilerden bile kaçınınız. Her hareketinizin sünnete uygun olmasına özen gösteriniz. Bu fânî âlemde hakîkî maksadınız yalnızca Mevlânız olsun.

Rızık için ticaret, ziraat ve sanayi ile uğraşırken aile ve yakınlarınıza infak, hayırlara sarf gibi niyetler gayeniz olsun. Eliniz kârda iken gönlünüz yârda olsun.

Herkes niyetine göre muâmele görecektir. Geçmişe erilmez, gelecek ise bilinmez. O hâlde içinde bulunduğunuz zamanı iyi değerlendiriniz. İki günü denk olan aldanmıştır. Zikirle geçen günleriniz bayramınız, gafletle geçen zamanlarınız ise musibetinizdir. Her günün ameli aynı gün içinde yapılmalı, yarına bırakılmamalıdır. Cehennem ehlinin en çok pişmanlığı tövbe ve amellerini geri bırakmalarından ileri gelir.

Halkı hoşnut etmek için Hakk'ın gazabını kazanmaktan çok sakınınız. Halkın rızasını Mevlânın rızasına tercih ne büyük cinayettir. Fânî olana gönül vermeyiniz. Mevlâyâ kulluk sırasında kınayanın kınamasından korkmayınız.

Şeriatın sınırlarını geçmeyiniz, emanetlere hıyânet etmeyiniz, ibadetin zorluklarına katlanınız, daima nefis ile mücadele ediniz, onu daima hesaba çekiniz.

Her zaman ölümü hatırlayınız. “Kabri ve çürümeyi unutanlar ne fenâ insanlardır.” buyrulmuştur. Sizi Mevlânızdan uzaklaştıran her ne varsa onlardan uzak olunuz. Allah'ın razı olmadığı işlerden, yalandan uzak durunuz ki cennet size hak olsun.

Tevâzuda toprak gibi, infak etmede ise meyveli ağaçlar gibi olunuz. Ayıpları örtmede gece gibi, kerem ve ihsanda ise güneş gibi olunuz.

Görünüştünüzden ziyâde ahlâkınıza önem veriniz. Kalbinizi âfetlerden kurtarmaya, iyi huylarla donatmaya çalışınız. Selâmetinin onun temizliğine, ibadetlerinizin kabulü ise ihlâsınıza bağlıdır. Bu da

ancak zikir ile hâsıl olacaktır. Tarif ettiğimiz üzere tevhit ve zikre devam ederseniz bu hakikati anlarsınız.

Göreyim sizi, ibret nazarlarınızı kalp üzerinden ayırmayınız, daima kontrol altında tutunuz. Gizli, açık tüm günahlarınıza ağlayınız. Gözlerin ağlamaması, gönlün günah zulmetinde boğulmasındandır. Müslümanın “ahirete inandım” deyip de öylece kalması doğru değildir. Daima kâmil bir iman için ölümü, kabri, haşri ve mahşeri hatırlamalı, o günün dehşetini hatırlardan hiç çıkarmamalıdır.

İmam-ı Gazzâlî kuddise sirruh *İhyâu Ulûmi 'd-Din* adlı kitabında; “İnsanların çoğunun yüreğine, ahirete iman yerleşmemiştir.” buyurmuştur. Nitekim yaz kış lâzım olan ihtiyaçlarını hazırlamakta kusur etmeyen insanların kıyamet günü için aldırış etmemeleri imanının kalplerde kökleşmemiş olduğuna, belki de yokluğuna delildir.

Ey akıl sahibi, yaratılışını düşünmek sûretiyle imanına kuvvet ver, eğer “imanım tamdır” dersin bu korkuları göz önünde tut ki hazırlanmaya yol bulasın, kâmil bir Müslüman olasın.

Sevgili evlatlarım,

Komşu ve akrabaların haklarına riâyet etmek İslâm'ın emirlerinden ve Efendimizin en önemli vasiyetlerindendir. Zamanımızda bu faziletlere hiç de önem verilmez oldu. Bu iki sınıfın rızalarının, Hakk'ın da rızasını celbedeceği müjdelenmiştir. Bunlara dair gerekli bilgileri *Baba Nasihati* adlı kitabımda okudunuz.

Efendimiz ümmetine takvâyı, doğru sözlü olmayı, ahde vefayı, emaneti korumayı, komşu haklarına riâyeti, yetimlere, acizlere merhamet etmeyi, yumuşak sözlü olmayı, selâmı yaymayı, sâlih ameli ve sâlihlerle birlikte olmayı, haramlardan korunmayı, az yemeyi, az uyumayı ve az konuşmayı, kısacası güzel huyların tamamını vasiyet buyurmuşlardır.

Kendisi de tatlı dilli, güler yüzlü, ihsanı bol idi. Cömert ve ikram sahibiydi. Affetmeyi sever, adalet ve ihsanda emsalsizdi. İstendiğinde verir, altın ve gümüş yanında gecelemezdi. Fakirlerin davetine gider, hastaları ziyaret eder, kâfir de olsa yine komşusunu memnun ederdi. İhtiyarlara hürmet, küçüklere merhamet ederdi. Ailesine ev işlerinde hizmet eder, hayvanları yemler, koyunları sağlar, evinde lâzım olanı kendi getirirdi. Fakirleri çok sever, “Ya Rab! Beni fakir yaşat, fakir öldür, fakirlerle haşret.” diye dua ederdi, sallallahu teâlâ aleyhi ve âlâ âlihi ve sellem.

Çocuklar,

İşte, size kısa bir ahlâk dersi. İki cihan saâdetine kavuşmanız için bunlarla amel etmeniz kâfidir. Kur’ân sâdıklarla beraber olmamızı tavsiye etmiştir, “Sen Allah ile ol, kadir değilsen Allah ile olanla ol.” demişlerdir. Çünkü ölmüş kalpler ilim ve hikmetle hayat bulur. İlim meclislerine devam nâfile namaz ve zikirlerden efaldır, buyruldu.

Ehl-i dünya ile görüşmek de öldürücü zehir gibidir, zarûret olmadıkça gafillerden uzak durunuz. Eğer insanlar içinde sırlarınızı saklayan, ayıplarınızı örten, dertlerinize ortak olan ve iyiliklerinizi söyleyen bir dost bulursanız onlarla görüşünüz; böyle bir dost bulamazsanız uzlet ediniz. Necm sûresinde;

فَاعْرِضْ عَنْ مَّن تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

Fe a'rid an men tevellâ an zikrinâ ve lem yurid illâl hayâted dunyâ.

“Zikrullahtan gafil olanlardan yüz çevir, nefesine uymuş, zikrimize uzak kalmışlara itaat etme.”⁷⁷ buyrulmuştur. Vesselâm!

⁷⁷ Necm, 29.

Cehâlet

Çocuklarım,

Size yukarıda zamanım olursa daha başka vasiyetlerde bulunacağımı söylemiştim. Şimdi size önce kalbin kötü huylarını sonra da iyi huylarından bir kısmını izah edeyim. Zirâ kalbi düzeltmeye başladığınızda diğer bütün âzâların da düzeldiğini göreceksiniz.

İlim sıfatının zıddı cehildir. Bu küfrün altında yer alan bir belâdır. Eğer cehâlet sahibi bilmediğini bilir ve öğrenmeye talip olursa affa mazhar olur. Yok talip olmaz ise ölünceye kadar gaflet üzere yaşar ve cezasını görür.

Cehâletin ilacı ilim öğrenmektir. Eğer kişi bilmediklerini bilirim inancında ise buna “cehl-i mürekkeb” denir ki Allah korusun bunun ilacı bulunmaz. Zirâ bilirim iddiasında bulunduğu için devasını aramaz, hastalığını bilmez, cehâlet üzere ölür gider. Vesselâm!

Başta Olma Sevdası

Dünyada başta olma sevdası sıddıkların kalbinden çıkan en son hastalıktır. Efendimiz bu hususta “Mal ile şerefın tamahı, dine olan zararları, koyun sürüsüne katılmış iki aç kurdun ziyanlarından daha fazladır.” buyurmuştur; Tirmizî ve Nesâî *Sünen*lerinde yazmış, Kâ’b bin Mâlik rivâyet eylemiştir.

Eğer bu hastalık nefs-i emmarenin arzularına ulaşması yüzünden ise haramdır. Eğer şöhet olma hastalığından kaynaklanan bu lezzeti olgunluk zannettiğinden ise mekruhtur. Çünkü riyâ ve kibre sebep olma ihtimali vardır. Fakat bu şöhet bir zulmü defetmek, dini yüceltmek, adaleti sağlamak ve halkın işini görmek içinse müstahaptır.

Bu hastalıktan kurtulmanın çaresi aza kanaat, evine bağlılık veya koyunları başında bahçe ve ziraat işleriyle uğraşarak halktan uzak kalmaktır. Vesselâm!

Övölmeyi Sevmek, Ayıplanmaktan Korkmak

İnsanların ayıplamalarından korkmak ve övgülerini sevmek kalbin çirkin huylarındandır; çünkü bu hastalıklar ihlâs devletini mahvederler. Akıl ve şuur noksanlığına neden olur, gereksiz üzüntüye sebebiyet verirler. Çünkü halkın övgüsünden veya yergisinden kendisine bir fayda veya zarar gelmeyeceğini düşünmediğı sürece yok yere incinmiş olur.

Allah'ın sevgi ve övgüsüne mazhar olmuş bir kimseyi bütün halk yerse de onu bu mevkiden düşüremez; Allah'ın nazarından düşmüş birini de bütün insanlık methetse, mümkün değil kaldıramaz.

Düşünen bir insan halkın kötülemesinden iki türlü istifâde eder. Biri kusurlarını öğrenir ve böylece ıslahına çalışır; diğeri ise nefsinin gurur ve kibrini kırmış olur. Bu yermeler gıybet veya iftira türünden ise sevaplarının çoğalmasına, günahlarının affına sebep olur. Vesselâm!

Nefsinin İsteklerine Uymak

Sevgili evlatlar,

Nefsin Allah'ın yasak kıldığı şeylere olan arzularına hevâ denir. Kur'ân'da bu hâl kesinlikle men edilmiştir.

Efendimiz, Enes radiyallahu anhın rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte; “İnsanı helâk eden günahlar üç tanedir. Biri nefsin hevâsı, diğeri cehenneme çeken pintilik, öbürü ameli hiçe indiren ucb, yani kendini ve amelini beğenme hastalığıdır.” buyurmuştur.

Nefsin hevâsına tâbi olanlar dünyada sefil, ahirette rezil olurlar. Mubah ve helâl olanda dahi nefsin her istediğini yapmak hayvanî bir sıfat olmakla beraber kişiyi dünyaya meylettirir, ibadetten alıkoyar, şerlere çeker ve günahlara sebep olur.

Bu hastalığı kalpten atınca yerine “mücâhede” sıfatı gelir ki nefsin arzularına karşı gelmek anlamındadır. Bu haslet âbidlerin ve zâhitlerin sermayesidir. Kur'ân-ı Kerîm nefislerine hâkim olanları medh ü senâ eylemiş, hidayetlerini müjdelemiştir.

Taklit

Çocuklar,

Delil aramadan, doğruluğunu araştırmadan, hüsniyan üzere başkasının sözünü kabul edip ona uymaya taklit denilir. Akıl yolu ile Hakk'ı bulmak mümkün olduğundan İslâm akaidinde taklit haramdır. “Hiç bakmaz mısınız?” “Hiç akıl etmez misiniz?” gibi nazarın vâcip olduğunu gösteren, taklidi yeren ayetler çoktur. Her ne kadar taklitçinin imanı sahih ise de nazarı ve düşünmeyi terk ettiğinden günahkârdır.

Amelde müçtehit bir imamı taklit etmek vâciptir; fakat müçtehidin mezhebini bilmek ya muteber kitapların nakli ile ya da kendisine itimat edilen ve ilimle amel eden bir âlimin haber vermesiyle hâsıl olur. Taklit eden için her kitapla amel etmek veya her âlimin görüşüne uymak caiz değildir. Vesselâm!

Uzun Emel

Evlatlar,

Allah’a daha çok ibadet etme hissiyatı bulunmadan, nefs-i emmarenin arzularını yerine getirmek için öleceğini unutturcasına çok yaşamayı dilemeye dinimiz dilince “tûl-i emel” denir. Bu kötü sıfat insanı zikir ve ibadetten alıkoyar, tembelliğe neden olur. Tövbeyi unutturur, kalbi katılaştırır. Fakat ilim ve ibadet gibi faziletleri elde etmek için uzun ömür dilemekte bir kötülük yoktur, belki de menduptur. “İnsanların hayırlısı ömrü uzun, ameli güzel olandır.” buyrulmuştur.

Bu hastalığın kaynağı dünya sevgisi ve ölümü kendinden uzak görmek, gençlik ve sağlığına aldanmaktır. İlacı ise bunlardan kurtulmakla mümkündür. Dünyanın fâni olduğunu düşünmek, ölümü sık sık hatırlamak, sağlık ve gençliğin ölüme engel olamayacağını düşünmekle bu hastalık yok olur.

Efendimiz; “Ölümü çok zikredin ki sizi gûnahtan temizlesin, dünyadan da yüz çevirtsin.” buyurdular. “İnsanların en akıllısı kimdir?” diye sorulduğunda “Ölümü çok zikreden ve ona en çok hazırlanandır. Bunlar dünya ve ahiretin şerefini elde eden insanların en akıllılarıdır.” cevabında bulunurlardı.

Eğer uzun yaşamayı dilemek, haramlardan lezzet almak içinse haramdır. Eğer mubah ve helâllerden zevk etmek içinse mekruh ve mezmumdur.

Efendimiz bir hadis-i şerifte; “Sizin üzerinize korktuğum şeylerin en ziyâde olanı iki tanedir: Biri tûl-i emel, diğeri hevâ-yı nefse uymanızdır. Çünkü tûl-i emel ahireti unutturur, hevâyâ uymak da insanı Hak’tan men eder.” buyurmuşlardır.

Hırs

Çocuklar,

Dünya işlerine aşırı rağbet göstermek, farzları edâdan geri kalırcasına çalışmak kalbe yerleşen hırsın işaretidir. Bu sıfat sahibini zelil eder. Gam ve kederini artırır. Hırs hastalığına yakalanan kişi hakikati göremez, hakkı duyamaz olur. Bütün dünya kendisine verilse dahi bu kimselerin gözü doymaz, fakirlikten kurtulamazlar. Peygamberimizden; “Eğer âdemoğlunun iki dere dolusu altını olsa üçüncüsünü isterdi. Âdemoğlunun içini topraktan başkası doldurmaz, hırsına son verenin de tövbesini Allah kabul eder.” mealinde vârid olan hadis-i şerif hırs sahiplerinin durumunu bildirmiştir.

İnsan hırs hastalığından kurtulunca derhal yerine “kanaat” huyunu yerleştirmelidir. Bu devlete ulaşanlara ne mutlu!

Göreyim sizi, bunları yazı üzerinde bırakmayınız, kendinize mâl etmeye, meleke hâline getirmeye çalışınız. Vesselâm!

Açgözlülük

Evlatlar,

Açgözlülük emeksiz ve amelsiz, başkalarından hayır beklemek ve insanların ellerinde olana göz dikmek anlamındadır. Bu hastalık insanların birlik ve beraberlik içinde çalışma ve yardımlaşmadaki hikmeti anlamamalarından, tembellikten ve hıstan meydana gelir.

Tamahkâr yani açgözlü insanlar Hakk'ın sevmediği ve halkın nefret ettiği kimselerdir. Onun içindir ki Efendimiz:

إِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَارْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّوكَ

“Dünyaya rağbet gösterme ki Allah seni sevsin ve halkın elinde olandan yüz çevir ki insanlar da seni sevsin.”⁷⁸ diye buyurmuştur.

Efendimiz kendisinden vasiyet isteyen bir kimseye hitâben de; “Halkın yediğine, içtiğine ve ellerinde olana göz dikme. Tamahkârlık peşin fakirliktir.” buyurmuştur. Harama açgözlülük haram, mubah ve helâl olana açgözlülükse mezmumdur.

Hakk'a tefvîz-i umûr et, ne elem çek ne keder

Gelir elbette zuhûra ne ise hükm-i kader.

diyen şair ne güzel tasvir-i hakikat eylemiştir. Vesselâm!

⁷⁸ İbnMâce, Zühd, 4102

Yağcılık

Evlatlar,

Kişinin ilimde ve mertebede kendisinden aşağı olanlara, bir arzusuna ulaşmak için yaltaklanmasına, karşısında ezilip büzülmesine dinimiz dilince yağcılık denir. Faydasız yere nefsi horlamak olduğu için mezmum, zarûret olmadıkça da haramdır. İslâm'ın izzeti ile uyuşmadığından ilim öğrenmek dışında asla caiz görülmemiştir.

Örneğin bir âlimin, huzuruna gelen tâciri makamına oturtması, giderken de kapıya kadar uğurlaması, yerinde olmayan bir tevâzu olarak görülmüştür. Âlimin davranışı yalnızca güleryüz, davete icâbet ve ihtiyaç gidermek olmalıdır.

Günlük yiyeceği varken dahasını istemek, davet edilmediği yere gitmek, dünyalık bir iş için âmirlerin ve zenginlerin kapısına gitmek, beylere eğilmek, zalimlere el pençe divan durmak, ellerini eteklerini öpmek gibi davranışlar yağcılık sayılır. Buna karşın insanın kendi işlerini kendisinin görmesi, pazardan alışverişini yapması, yamalı giyinmesi, tabağını sıyırması, sofradan kırıntıları toplaması, fakirlerle oturması, ticaretle uğraşması, hamallık, çobanlık, bahçıvanlık gibi helâl işlerde ücret karşılığı çalışması; zamanın cahillerinin anladığı gibi düşkünlük değil, tevâzuun ta kendisidir. Bu hâller velîlerin ve nebîlerin güzel hasletlerindendir, bunlardan utanmak kibirlik alâmetidir.

Göreyim sizi, iyi ve kötüyü ayırt ederek peygamberlerin ahlâkı yolunda olunuz. Vesselâm!

İhânet ve Sözden Dönmek

Çocuklar,

Dinimiz dilinde iki kavmin veya iki kimsenin birbirlerine verdikleri söze ahd ve mîsak; yalnızca bir tarafın verdiği söze de vaad denir. Verilen sözden sebepsiz yere dönmek haramdır.

Efendimiz bu konuda; “Her sözünden dönenin (ihâneti) miktarınca arkasında rezâletini ilan eden sancağı bulunacaktır.” “Emin ve güvenilir olmayanın imanı sözündedir (kalbinde değildir).” ve “Riyâ sahibinin dini yoktur.” mânâlarındaki hadislerle bu iki hastalığın ne kadar kötü olduğunu beyan etmişlerdir.

Kur’ân-ı Kerîm’de de sözünün eri olmayanlar:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lime tekûlûne mâ lâ tef’alûne.

"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"⁷⁹ ayetiyle uyarılmıştır. İmam-ı Buhârî ve Müslim’in kaydettikleri iki hadis-i şerifte yalan söylemek, vaadinden dönmek, emanete hıyânet etmek, nifak alâmeti sayılmıştır. Cenâb-ı Hakk İsmail aleyhisselâmı, Kur’ân-ı Hakîm’de “vaadinde sâdık” diyerek övmüştür. Vesselâm!

⁷⁹ Saff, 2.

Hıyânet

Evlatlar,

Emanetin zıddı hıyânettir. İki bir kalpte cem olmaz. Emanet kalpten gitmedikçe hıyânet kalpte yer bulamaz. Ne yazık ki Efendimiz dinimizde ilk kaybedeceğimiz şeyin “emanet”, son kaybedeceğimizin ise namaz olacağını haber veriyor. Bilmem bu güzel faziletin zâyi olması zamanımızda mı tecelli eylemiştir?

Günümüzde insanların birbirlerine dost olmadığını, dost olanların dahi emaneti gözetmediklerini üzülerək görmekteyiz. Onun içindir ki işler durmuş, ticaret bozulmuş, kul hakları aranmaz olmuştur. Hıyânet yerleşince ahlâk ve mâneviyat sarsılıyor, çeşit çeşit cinayetler işleniyor. Bu hastalık yüreklerden atılıp emanet duygusu yerleşmedikçe toplumun saâdete kavuşma ihtimali yoktur.

Göreyim sizi; Allah’a, Peygamberimize, insanlara ve hayvanlara hıyânetten korunup emaneti her yerde kendinize mâl edesiniz. Vesselâm!

Tembellik

Evlatlar,

Kalbin çirkin sıfatlarından biri de tembellik ve üşengeçliktir. Bu haslet sahibini din ve dünya saâdetlerinden mahrum ettiği için cidden fenâ bir ahlâktır. Çünkü bu sıfat insanı cansız varlıklar derecesine indirir ki çalışmadığı gibi dünya ve ahireti için koşmayıp buralardan elde edeceği sevaptan da mahrum kalır. Efendimiz bu belâdan Mevlâsına sığınmış;

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ، وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ، وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ،

وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدِّينِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ

“Allah’ım! Kederden ve hüzünden, acizlikten ve tembellikten, cimrilik ve korkaklıktan, borcun belimi bükmesinden ve insanların bana üstün gelmesinden Sana sığınırım.”⁸⁰ buyurmuştur.

Kur’ân-ı Kerîm’de de:

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

Ve en leyse lil insâni illâ mâ seâ.

⁸⁰ Sahih-i Buhari, Deavât, 6369

“Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.”⁸¹ ayeti bu hastalığın ne kadar kötü olduğunu anlamamıza kâfidir.

İbrâhim bin Ethem kuddise sirruh, bir gemi yolculuğu sırasında büyük bir fırtına zuhur edince, hayatlarından ümidi kesen yolcular; “Aman efendim, ne olacak? Ne büyük belâya uğradık!” demişler, hazret de “Bu bir şey değil, asıl belâ ve şiddet insanın tembelliğe esir olup daima ihtiyaç içinde yaşamasıdır.” buyurmuşlardır. Böylelikle hem tevekkülde olan kemâllerini göstermiş hem de insanlar için tembellikten daha büyük bir felâketin olmayacağına işaret etmişlerdir.

Efendimiz “Ümmetlerim üzerinde en ziyâde korktuğum, tembellik ve din gevşekliğidir.” buyurmuşlardır.

Ey Allah'ım, bizi ve cümle din kardeşlerimizi bu hastalıktan koru. Bizlere ciddiyet ve gayret ver. Âmin.

⁸¹ Necm, 39

Acelecilik

Çocuklar,

Kalbin fenâ huylarından biri de aceleciliktir ki insanı telaşlandırır, bir şeyi zamanı gelmeden, sonucunu hiç düşünmeden elde etmeye koşturur. Bu durum işin eksik kalmasına sebep olur.

Kitap ve sünnet aceleciliği yermiş, zıddı olan tedbirli olmayı methetmiştir. Gerçi insan fitraten aceleci ise de akıl ile hareket etmesi emredilmiştir. Her ne sûretle olursa olsun dünya işlerinde acele etmek şeytandandır. Çünkü dünya işlerinin sonucu bilinmediği için tedbir ve tefekküre ihtiyaç vardır. Fakat ahiret işlerinde durum böyle değildir. Bu durum hayır ve sevapta vakit kaybetmeye neden olacağından acele iyidir.

Yalnızca dünya işlerinde, misafire yemek yedirmek, cenaze namazı kılmak ve cenazeyi defnetmek, kızını ve oğlunu evlendirmek, borçlarını ödemek ve günahlarına tövbe etmek hususlarında acele etmek vâcib derecesinde sünnet sayılmıştır. Bunların dışında acele etmek vakar, hilm, adalet, takvâ gibi güzel sıfatların yok olmasına sebep olur. Meselâ namazında acele eden sünnetleri, edepleri terk eder, tâdil-i erkân etmez olur. Kur'ân'da harflerin hakkını veremez, tecvide riâyet edemez. Bu yüzden çok dikkat lâzımdır. Vesselâm!

Gereksiz Yere Ertelemek

Evlatlar,

Bir zaman sonra yapmak ümidiyle işini geri koymak öyle fenâ bir huydur ki insanı yolundan alıkoyar, bugünü yarına atmakla vakit geçirir. Çünkü her vaktin bir vazifesi, ayrı ayrı ibadeti vardır. Bir ameli vaktinde edâ etmemek amelin ölümüne neden olacağından, Efendimiz

هَلَكَ الْمُسَوِّفُونَ

helekel müsevvifûne

“Erteleyenler helâk oldu.” buyurmuştur. Bu hastalığın zıddı olan hayra koşmak mânâsında müsâraat, mübâderet ve müsâbaka ile bütün Müslümanlar emrolunmuştur. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de “Hayırlara koşunuz, tövbe etmekte acele ediniz.” meallerinde ayetler vardır.

Peygamber Efendimiz de ibadette ağır davranıp tembellik edenleri şu sûretle uyarmıştır: “(Hayırlı işlerinizde) geciktirmeye veya ertelemeye asla izin vermeyiniz. Yoksa sizler azdıracı zenginlik mi yahut ibadetleri unutturucu fakirlik mi veya akılları zayıf kılıcı kocalık mı veya gelmesi kesin olan ölümü mü veya şerrinden Mevlâya sığınılacak deccali mi veya büyük belâ, acısı gayet fenâ kıyamet gününü mü bekliyorsunuz?” Çünkü saymış olduğu hâllerin hepsi de ibadete mâni şeylerdir. O hâlde ibadet ve hayrı ertelemek asla doğru değildir.

Ayrıca Efendimiz “Fırsat varken hayatının, sağlığının, boş vaktinin, gençliğinin ve zenginliğinin kadrini bil.” buyurmuşlardır. Ne güzel vasiyet, ne mânâlı nasihattir. Çünkü bu beş şeyin zıddı tecelli edince fırsat elden gitmiş olur. İşte, şu kısacık vasiyetle amel etmek bir Müslümanın dünya ve ahiret saâdetine kâfidir. Vesselâm!

Kötü Yüreklilik

Çocuklar,

Yukarıda bahsettiğim fenâ huylardan çokça korunmaya çalışınız.
Cenâb-ı Hakk Efendimize hitâben Kur'ân-ı Hakîm'de:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لَنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِن
حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

*Fe bi ma rahmetim minellahi linte lehüm ve lev künte fezzan ğalızal kalbi
lenfeddu min havlike fa 'fü anhüm vestağfir lehüm ve şavirhüm fil emr fe iza
azemte fe tevekkel alellah innellahe yühıbbül mütevekkilın*

“O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet, bağışlanmaları için dua et, iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah’a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.”⁸² buyurmuşlardır. Yumuşak huyluluk ve şefkat insan için büyük bir şereftir.

⁸² Âl-i İmrân, 159.

Başkasının derdiyle dertlenmek, insanların derdine ortak olmak ve onları gidermeye çalışmak, merhamet etmek imanda olgunluğun belirtisidir. Bu hastalığın kalpte yer bulması çok yemek, çok uyumak, çok gülmek, boş işlerle meşgul olmak ve ilim, takvâ gibi güzel huyları terk etmenin sonucudur. Öksüz ve yetimlerin başlarını okşamak ve onlarla ilgilenmek, sadaka vermek, fakirlerle oturmak, zikre devam etmek, oruçla nefsi terbiye etmek bu derdin ilaçları sayılmıştır. Vesselâm!

Kadere Rıza Göstermemek

Sevgili evlatlar,

Kalbin en büyük hastalıklarından biri de kadere razı olmama hastalığıdır ki bu hastalık sahibi, arzusuna ulaşmadığı zaman darılır ve Allahu Teâlâ'nın kaderinden razı olmaz. Nefsine hoş gelmeyenleri Mevlâsına itiraz etmek, musibetlere katlanmamak, kazaya hoşnutluk göstermemek gibi kötü huylar bu hastalığın neticesidir.

Nitekim Allahu Teâlâ;

مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَائِي وَيُضِرْ عَلَيَّ بَلَائِي، فَلْيَلْتَمِسْ رَبًّا سِوَائِي

“Kazama razı olmayanlarla belâma sabretmeyenler benden başka Rab arasın.”⁸³ buyurmuştur. Kula yakışan odur ki Mevlâsının işine boyun eğsin, emrine teslim olsun. Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın yarattıklarına dilediğini yapma hakkı vardır, onun hükmü sorgulanamaz.

Bununla beraber insan hayrı ve şerri her zaman ayırt edemez. Zâhirden şer ve zararlı görünen nice hâller vardır ki asıl mânâda kulun iyiliği içindir. Kul kaderin sırrına vâkıf olamadığından başına geleni şer veya fenâ zanneder; hâlbuki o sevmediği hâl ya günahlarını eritmiş veya derecesinin yükselmesine sebep olmuş veyahut daha büyük bir belâdan kurtuluşunu sağlamıştır.

⁸³ Nesefi, Tabsiratü'l-Edille, 312

Cenâb-ı Hakk Hakîm'dir, her işi yerli yerindedir ve işlerinde hikmet sahibidir. O kullarına karşı ana ve babasından daha merhametlidir. İnsana lâıık olan onun lütfunu da, kahrını da hoş görmektir. Göreyim sizi, bu sıfatlara çok ehemmiyet veriniz. Vesselâm!

Mevlâdan Başkasına Güvenmek

Çocuklar,

Kalbin fenâ huylarından biri de Mevlâdan başkasına güvenmek ve dayanmaktır. Mümin olan gönlünü Mevlâsından başkasına asla bağlamaz ve asla mal ve mülküne güvenmez.

İnsanlara dayanmak öyle bir hastalıktır ki sahibini tevekkül nimetinden mahrum eder, dünyayı sevdendir, gönlü gam ve kederle boğar. Bu hastalığa yakalananlar Allah'ın rızka kefil olduğuna güvenmez, Mevlânın kuluna kâfi olduğunu düşünmez. Her şeyi yalnızca kendi himmetiyle oldu bitti sanır, saâdetli yaşamasına gücü, kuvveti, malı ve servetinin yeteceğini zanneder. Bu kimseler eli çokluk, gönlü yokluk içinde ve kanaatten mahrum şekilde ömürlerini geçirirler.

Ya Rab, gönlümüzü gayra bağlamaktan bizleri muhâfaza eyle. Tevekkül ve teslimiyeti ikram eyle. Âmin.

Fâsıkları Sevmek, Zalimleri Methetmek

Evlatlar,

Büyük günahlara tövbe etmeyenlere fâsık, vazifelerini yapmayarak insanlara zulmedenlere de zalim denir. Bunları sevmek, fikirlerine hizmet etmek, zulümlerine aldırmamak büyük günahlardan sayılmıştır. Bu huy insanın şerefini giderir, imanını yürekten çıkarır, ahirette azaba uğratar.

Kur'ân-ı Hakîm'de:

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن

أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

*Ve la terkenu illeleziine zalemu fe temesseküümün naru ve malekümin min
dunillahi min evliyaee sümmela tünsarun*

“Zulmedenlere meyletmeyin, sonra size ateş dokunur (cehennemde yanarsınız). Sizin Allah’tan başka dostunuz yoktur. Sonra (ondan da) yardım göremezsiniz!”⁸⁴ buyrulmuştur. Buradaki meyl en düşük derecedeki meyldir ki “Kıl kadar onlara benzemeyi sevmek, onların amellerini beğenip onları büyük görmektir.” olarak tefsir edilmiştir.

⁸⁴ Hûd, 113.

Vaktin birinde biri zalim, diğeri sâlih iki kişi arasında sevgi ve muhabbet hâsıl olur. Sâlih, zalime meyli sebebiyle azaba çekilir, zalim de sâlih dostuna muhabbeti yüzünden mağfirete uğrar. Efendimiz ümmetini irşat yolunda şöyle buyurmuştur; “Şirk ve küfür karanlık gecede düz mermer üzerinde karıncanın yürümesinden daha gizlidir. Bunun da en düşüğü yapılan zulmü sevmektir.”

Göreyim sizi, Allah için buğzederek bu hastalıktan kurtulasınız.
Vesselâm!

Allah'ın Emirlerini Dinlememek

Muhterem okuyucu,

Bu hastalık Allah korkusunun yürekten ayrıldığı ve nefesine uyarak Allah'ın emir ve yasaklarını dinlemeyen kişilerin, firavunların, Hâmânların, Nemrutların ve Kârûnların yakalandığı kalbî bir hastalıktır ki sahibinin din ve dünyasını amansız bir şekilde yok eder. Bu kimseler her ne kadar dünyada büyük bir belâya uğrasalar dahi asıl cezaları ahirete kalmıştır.

İnsanı hayvanlardan daha aşağı kılan, Allah'ın ve kulun hakkını hiçe sayan bu huy, günahları unutmaktan ve Allah'ın azabını hatırlamamaktan ileri gelir. Bu belâdan kurtulmak için Allah korkusunu kalbe yerleştirmekten başka çare yoktur. Vesselâm!

Kendinden Emin Olmak ve Allah'tan Ümidini Kesmek

Çocuklar,

İnsanın ilâhî azaba rağmen ibadetlerine çokça güvenmesine emn, günahlarına bakıp da Allah'ın rahmetinden ümit kesmesine yeis denir. İkisi de kalbin kötü huylarındandır. İnsanı küfre sürükleyen iki belâdır. İtikat kitaplarında;

الْأَمْنُ كُفْرٌ وَالْيَأْسُ كُفْرٌ

el emnu kufrun vel yesu kufrun

“Kendinden emin olmak veya ümitsizliğe düşmek küfördür.” diye kaydedilmiştir. Birinci hastalık kendini ve ilmini beğenmekten doğar. İkinci hastalık ise Allahu Teâlâ'nın sayılamayacak kadar çok ilâhî nimetlerini, kâinatı kaplayan rahmetini düşünmemekten ve Mevlâyı zikretmemekten ileri gelir. Bu öyle büyük bir belâdır ki dinde küfre, dünyada felâkete sürükler. İki cihan saâdetinden mahrum eder. Cenâb-ı Hakk isyanda aşırı gidenlere;

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ

يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Kul ya ıbadîyellezine esrafu ala enfûsihim la taknetu mir rahmetillah innellahe
yağfiruz zünube cemıa innehu hüvel ğafurur rahıym

"De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü o çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."⁸⁵ sözleriyle teselli buyurunca kulun yeise düşmesi anlamsızdır. Bu ayetle cemâl sıfatının celâline galip, rahmetinin de gazabının önünde olduğu bildirilmiştir.

Bin senelik küfrü bir saniyelik iman ile yok eden onun mağfiretidir. Sabahında küfür ve sihirleriyle Firavun'dan mükâfat bekleyerek Musa aleyhisselâmın karşısına çıkan sihirbazları, akşamında kalplerini imana çevirerek şehâdet mertebesine ulaştıran yine Allah'tır. Bütün yaratılarda tecelli eden merhamet duygusu Mevlânın rahmetinin ancak yüzde biridir. Kıyamet gününde rahmetinin bolluğunu gören şeytan bile ümitlenip "Acaba bana da isabet eder mi?" diye başını uzatacaktır.

Ey Allah'ım! Bizleri küfür ve ümitsizlik hastalıklarından koru, günahlarımızı bağışla. Âmin.

⁸⁵ Zümer, 53.

Dünya İşlerine Hüzünlenmek

Evlatlar,

Dünya işlerinde elinden kaçırdıklarına üzülmek, tasalanmak ve telaşlanmak da kalbin kötü huylarındandır. Bu hastalığın sebebi, bütün hataların başı olan dünya sevgisidir. Nitekim dünyada bütün arzu ve emellerine ulaşmış hiç kimse yoktur. O hâlde akıllı ve tedbirli olan kimse fânî olana aldanmaz, bâkî ve ebedî olana sımsıkı yapışır.

Bir kimsenin, dünyanın tamamı kendisine verilse ya da bütün serveti elinden gitse dahi istikametinden ayrılmaması gerekir. Çünkü Mevlâsının takdir ettiğinden başka hiçbir şeyin olmayacağını bilir. Zirâ Allah'ın almasında veya vermesinde ayrı ayrı hikmetler vardır. Kula yakışan odur ki onun hükmü ve rızasına razı, emrine teslim olup asla itiraz etmemelidir. Ne var ki işlerini Allah'a havale etmek her yiğidin yapabileceği bir iş değildir.

Eğer kişi, dünya malının elinden gittiğine hüzünlenir, geldiğine de sevinirse bu haramdır, büyük günahtır. Eğer sabır ve şükrü eksilirse bu mekruh sayılmıştır.

Çocuklarım,

Ayrıca geleceği düşünerek sevilmeyen bir hâlin veya bir belânın kendisine isabet edeceği endişesi vardır ki buna “havf” yani kalbin korkuyla dolması denir. Gelecekte fakir düşmekten veya hasta olmaktan veyahut malını yitirmek, özgürlüğünü kaybetmek gibi nefsin hoşla

gitmeyeceği şeylerin olmasından korkup üzüntü duymak bu hastalığın delilidir.

Havf ve endişe hakîkî bir Müslümana yakışmadığı gibi rızkını vadeden Allahu Teâlâ'ya karşı da sûizandır. “Şeytan için kulun fakirlikten korkması gibi silah olamaz.” denilmiştir. Çünkü bu hastalığa tutulan kişi cimrilik belâsından kurtulamaz ve fakirlere ihsanda bulunamaz.

Bu hâlin başlıca sebebi kişinin Mevlâsına olan sûizandır. İleride açlıktan ölürüm veya hasta olurum veya alıştığım nimetler elimden gider de namerde muhtaç olurum gibi kalpte hâsıl olan endişeler, bu hastalığın kalplerde zuhur etmesinin diğer nedenleridir. Bu hastalığı yenmek, ancak Mevlânın bitmez tükenmez ihsanlarını düşünmekle, aksini düşünmenin haram olduğunu bilmekle ve ayrıca fakirlik ve zenginliğin, ölüm ve hayatın, sağlık ve hastalığın ancak Allah'ın takdiri ile olduğunu bilmekle mümkündür. Hem bu gibi âdî ve seviyesiz düşünceler insanın şeref ve haysiyetini düşürdüğü için nefis ve şeytanın bu yollarını kesmek mümine vâciptir.

Göreyim sizi, kalbinizi bu hastalıktan kurtarmaya çalışınız. Vesselâm!

Hile ve Aldatma

Muhterem okuyucu,

Başkasına bir kötülüğün isabet etmesini dilemek veya niyetinde hayrı kastetmemek anlamlarına gelen hile ve aldatma, kalbin kötü huylarındandır. Bu huylar da haset gibi haramdır.

Meselâ bir malın ayıbını gizlemek, gereksiz yere onu övmek, iyilerini üste, âdîlerini alta koymak, yalanla ve yeminle müşteriyi aldatmak, almak niyeti yokken bir malın fiyatını kızıştırarak artırmak gibi hâller bu fenâ huyun doğurduğu rezilliklerdir. İyi bir insan, tam bir Müslüman bu gibi alçaklığı kendisine yakıştıramaz.

Efendimiz bir gün buğday pazarında gezerken elini bir çuvala soktu, altının yaş olduğunu anladı. Satıcıyı uyararak üste çıkarmasını tembih etti ve:

مَنْ عَشَّانَا فَلَيْسَ مِنَّا

men gaşşena feleyse minna

“İnsanları aldatmak isteyen bizden değildir.”⁸⁶ buyurdu. İnsan bu hastalıktan kurtulmak isterse nefsi için sevdiğini Müslüman kardeşi için de sevmeli, kendisine çirkin gördüğünü başkaları için de çirkin

⁸⁶ Müslim, İmân, 164

görmelidir. Bu ahlâk müslümanlıkta en mühim ve yerine getirilmesi elzem ahlâktır. Müslümanın imanında ulaşacağı kemâlin bu düsturla hâsıl olacağına Efendimiz yemin etmiştir.

Göreyim sizi, bu saâdeti elde edenler çok az, o azlar da çok bahtiyardır. Vesselâm!

Fitne

Çocuklar,

Kalbin büyük günahlarından ve en çirkin sıfatlarından biri olan fitne insanları birbirine katmak ve ihtilafa düşürmek şeklinde tefsir olunmuştur. Fitne insanlar arasında fesada, zarara ve inkâra sebep olduğundan günahların büyüğü, huyların en fenâsı olarak kabul edilmiştir.

İnsanları zulme sevk etmek, devlete isyan ettirmek, dedikodularla halkı birbirine düşman etmek ve aralarını açmak yani birliği bozmak bu hastalığın neticesidir.

Müslümanları fitneye düşürüp de tövbe etmeyenlerin cezasının cehennem azabı olacağı Kur'ân'da zikredilmiştir. Efendimiz fitnenin katletmekten daha şiddetli olduğunu haber veriyor. “Fitne uykudadır, uyandırana Allah lanet etsin.” buyurarak uyarıyor.

Akıllı olana bir işaret yeter. Vesselâm!

Dünya Menfaati İçin Susmak

Evlatlar,

Dinin emirlerine aldırmayarak çirkin olanı engellemeye gücü yettiği hâlde ses çıkarmamak bir Müslümana yakışmayan çirkin bir huydur. Çünkü “Haksızlıkta susan dilsiz şeytandır.” buyrulmuş iken dünya menfaati için dinini fedâ eden böyle alçaklar müslümanlık değil, insanlık defterinden silinmelidir.

Dinde fitneye sebep olan bu suskun şeytanlar, kınayanların kınamasından korkarlar; mallarıyla, nefisleriyle, ilimleriyle mücâhede şerefinden mahrum olurlar. Bu namussuzların kıyamet gününde kabirlerinden domuz veya maymun sûretinde çıkacaklarını Efendimiz bildirmiş, “Ya Resûlallah içlerinde sâlihler varken şehirler harap olur mu?” diye soranlara; “Evet. Fâsıkların fenâlıklarına susarak izin verdiklerinde helak olurlar.” cevabını vermiştir.

Eğer bu suskunluk veya kötülüğe engel olmama hâli, kendisine veya bir başkasına gelecek zararı önlemek içinse o zaman haram olmaz. Buna ahlâk ilminde “müdârâ” denir. Eğer zarar kendisine gelecekse bu caiz, bir başkalarına gelecekse vâcip olur.

Göreyim sizi, bu farka çok dikkat edip kurtuluşa eresiniz. Vesselâm!

Halk ile Vakit Geçirmek

Çocuklar,

Bu dersiniz de dikkatle okumanız gereken derslerden biridir. İnsanın kahve hayatına alışarak boş vakit geçirmesi ve o gaflet yuvalarını ziyaret etmedikçe canı sıkılması kalbin hastalıklarındandır. Çünkü bu rahatsızlık, ahireti ve dinî vazifeleri unutmaktan ileri gelir. Kibir, gıybet ve riyâ gibi hastalıkların meydana gelmesine sebep olur. İnsanın Mevlâsını unutturcasına tarla, ticaret ve dünya işleriyle uğraşması bu çeşittendir. Bunda fânîyi, bâkî olana tercih vardır.

Boş vakit geçirmenin ve boş işlerle uğraşmanın zararlarını yukarıda okudunuz. Bu mekânlarda dama, tavla gibi oyunlar oynamak mânevî zararı daha da artırır. Kim yenilirse kahve ondan olacak denildi mi kesin haram olur. Böylece zarar artar ve borç bulamazsa hırsızlığa kadar gider. Bunu da beceremezse dilencilik eder. Kumar yolunda bütün varını bitirdikten sonra giydiği elbiseyi dahi satanlar görülmüştür zamanında.

Milletin ruhunu kemiren, dinlerine, dünyalarına hatta ahlâklarına son veren bu hâl, kahvehânelerde, oyun başlarında işsiz güçsüz vakit geçirmenin sonucudur. Ümit ederiz ki bu hâl hükümet adamlarının dikkatini çeker de zaten dinin yasakladığı bu rezâleti onlar da kanunen meneder, gündüzleri bile işsiz oturanlara ceza verirler.

Ey Müslüman,

“Yarın ölecekmiş gibi ahiretine, hiç ölmeyecekmiş gibi de dünyana çalış.” emrini veren bir dinin mensupları böyle mi olmalıydı?

Ey Müslüman,

“Nazarın ibret, kelâmın hikmet, sükûtun fikret olsun.” vasiyetlerinde bulunan Peygamberimiz, hoş olmayan bu hâlimizden razı ve hoşnut olur mu hiç?

Bize düşen dünya ve ahiretimiz yolunda takvâyâ ulaşmak, zikrullah ve ibadetle vakit geçirmek, ilim meclislerinde konaklamak, boş işlerle uğraşan halktan uzaklaşmaktır. Çünkü zâkir olan kişi koyunun kurttan kaçtığı gibi gafillerden kaçır.

Ey Allah’ım, bizi kârı ve zararı bilenlerden eyle. Âmin.

Lüzumsuz ve Hafif Davranışlarda Bulunmak

Evlatlar,

Hafiflik ve dangalaklık hastalığına ahlâk ilminde hiffet denir. Bu hastalığın sahibi daima geleni gideni gözetler, her sözü duymak ister, çok söylenir. Üzerine lâzım olmayan işleri sorar, karışır. İhtiyacı yokken yürür, gezinir, omuzlarını oynatır, parmaklarını çıtlattır. Daha bunlara benzer birtakım hafif davranışlarda bulunur. Zamanımızda böylelerine “züppe” diyorlar ki bu “hafifmeşrep” demektir.

İşte bu gülünç hâller akıl azlığı, fikir noksanlığından ileri gelir. Bu hastalıktan kurtulmak için vakar ve sükûnet nimetlerini elde etmeye çalışmalıdır. Vesselâm!

İnat

Muhterem okuyucu,

Hakkı bilerek inkâr emekte ısrar etmeye inat denir ki kalbin fenâ huylarındandır. Bu hastalık riyâ, kin, haset ve açgözlülük gibi kötü huylardan doğar. İnatçı kimse, eğer dediği olmazsa gözden ya da makamından düşmek endişesiyle hakkı bilse dahi cehâlet derecesinde inkâra gider.

Efendimiz aleyhisselâm “Allah katında seilmeyenler, hakkı inkârda inat edenlerdir.” buyurmuştur. Bu huyu kalpten atmak için zıddı olan hakkı kabul vasfını kalbe indirmek gerekir. Efendimiz aleyhisselâm, İslâm’ın vasıflarından bazılarını sıralarken; “Müslüman dünya işlerinde halim ve kolay, hakkı kabul ve hayra bağlılıkta nazik ve yumuşak olmalıdır.” buyurmuşlardır.

Lâkin Müslüman din konusunda taştan da sert olmalıdır, salâbet-i diniye budur; “Müminin dininden bir şey koparılamaz.” buyrulmuştur. İkinci halife Hazreti Ömer (r.a.) günlük hayatta ipekten yumuşak iken “emr-i dinde mermerden katı” olduğunu ifade etmiştir. Tevrat’ta garrun min hadial, emîrun şedîd diye tavsif olunmuştur. Faruk-u azam mahkemelerinden birinde hükmünü vermişken bir kadının irşadını kabul edip hükmünden rücû eylemiş; “İnsanlar, hatta kadınlar bile Ömer’den daha fakih.” diye hakkı kabul ve tevâzuda evlâ-yı derece-i kemâlini göstermiştir.

Damad-ı Nebî Hz. Ali (r.a.) bir Yahudi ile olan davasında tayin ettiği hakemin kendi aleyhine vermiş olduğu hükmü, kemâl-i ihtimamla kabul buyurmuştur. Bu gibi mertlikler Hulefâ-yı İslâm'ın çoklarından rivâyet olunmuş, tarihlere geçmiştir. Rıdvanullahi teâlâ aleyhim ecmain.

Haktan Yüz Çevirmek

Çocuklar,

Kalbin vaaz ve nasihati kabul etmeyip haktan yüz çevirmesi ve büyüklere itaat etmemesi ne fenâ huydur. Bu hastalığın sebepleri kibir, ucb, riya, kin, haset, açgözlülük gibi fenâ huylardır.

Fahr-i âlem Efendimiz; “Ümmetim üzere korktuğum şeylerin en korkulusu nefislerinin arzularına uymalarıdır ki kendilerini haktan meneder.” buyurmuştur.

Anlaşıyor ki nefse uymak belâsından daha büyük bir belâ düşünülemez. Peygamberlerin büyükleri bile az bir meyil yüzünden kalplere dehşet verici hâller yaşamışlardır. Meselâ Âdem aleyhisselâm bir defacık meyli yüzünden cennetten çıkarıldı, senelerce ağladı. Davud aleyhisselâm ufak bir meyli sebebiyle kırk sene ağladı. Yakub aleyhisselâm kırk sene ağladı, gözleri görmez oldu. Yusuf aleyhisselâm köle diye satıldı, senelerce zindanda kaldı. İbrahim aleyhisselâm, oğlu İsmail’i kurban eylemekle memur oldu. Zekeriya aleyhisselâm testere ile biçildi. Bu sıkıntıları yaşamalarının sebebi, ömürlerinde bir kere nefislerinin arzusuna ufak bir meyil göstermelerinden başka bir şey değildi.

Akıl sahibine uyarılar kâfidir. Vesselâm!

Nefsini Temize Çıkarmak

Evlatlar,

Kendini övmek, zarafetine haddinden fazla özen göstermek, akıllılık davasında bulunmak, biliyormuş gibi davranıp kendini bilgili göstermek, gelecekte haber vermek ve gücü yetmediği hâlde ‘yaparım’ davası gütmek gibi bâtil davranışlar nefsin temize çıkarılmasına dair hâllerdir. Bu gibi davranışlar insanların kendisini sevmesini sağlamak, halkın gözüne girmek ve şahsî menfaatler elde etmek için yapılır. Bu huy, kibir ve ucb gibi hastalıkların eseridir.

Meselâ zenginlerin yaptığı hayırlardan, âlimlerin sürekli ilimlerinden, şeyhlerin kerametlerinden bahsetmesi bu hastalığın filizlerindendir. Kur’ân’da:

فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ

fe la tuzekku enfusekum

“Kendinizi temize çıkarmayın.”⁸⁷ ayeti ile Müslümanların nefislerini temize çıkarması yasaklanmıştır. Fakat peşinden gidilen lider ruhlu insanların işlediği hayırlardan bahsetmek halkı teşvik etmek niyeti

⁸⁷ Necm, 32.

taşıyorsa buna “tahdis-i nimet” yani nimeti güzel gösterme denir ki bu nimetin şükrüdür. Cenâb-ı Allah Duha sûresinde Efendimize hitâben;

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

Ve emma bini 'meti rabbike fehaddis

“Rabbinin nimetine gelince, işte onu anlat.”⁸⁸ ayetiyle, nimetlerini açık açık anlatmasını emrediyor.

⁸⁸ Duha, 11.

Nifak

Çocuklar,

Kalbin dile uymamasına ya da insanın görüldüğü gibi olmamasına nifak; nifak sahibine de münâfık denir.

Nifak, amelî ve itikadî olmak üzere ikiye ayrılır: Amelî nifak, kişinin içinin dışına, sözünün özüne uymaması, dost görünüp de düşmanlığını gizlemesidir. İtikadî nifak ise zâhirde Müslüman görünüp kalbinde küfrü gizlemesidir. Birincisi küfre varmasa da haramdır, fakat ikincisi küfrün en fenâsıdır.

Münâfıklar cehennemden en alt tabakasında azap görürler. Allah'ın hidâyetinden mahrum bu sakat insanlar, mucizeleri güneş gibi gördükleri ve zâhiren Müslüman geçindikleri hâlde yüreklerinden küfür ve inkârı atamamışlardır. Küfrün en şiddetlisini kabul ettikleri için cezanın da en şiddetlisine lâyık olurlar.

Ey Allah'ım, Bizi her iki nifaktan da koru. Amelen ve itikaden ihlâsımızı artır. Âmin.

Kurnazlık

Evlatlar,

Kurnazlık şeytânî akıl taşkınlığıyla tercüme edilir. Örfümüzde böyle adamlara cin fikirli denir, bu da kalbin âfetlerindendir. Sahibini faydasız ilim peşinde koşturur, büyücülük, falcılık gibi saçmalıklarla uğraştırır. Kur’ân ve hadisin müteşâbih kısımlarını, kaza ve kaderin sırlarını yani insanların ulaşamadığı bilgileri araştırır ve halkı bunlarla aldatır. Bunun ilacı:

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ

ve ma ya’lemü te’vilehu illellah

“Onun tevilini Allah’tan başka kimse bilemez.”⁸⁹ ve

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

ve ma utitüm minel ulmi illa kalıla

“Size ilimden az bir şey verildi.”⁹⁰ ayetleri, insanlığın ne kadar aciz olduğunu gösterir. Vesselâm!

⁸⁹ Âl-i İmrân, 7.

⁹⁰ İsra, 85.

Ahmaklık

Evlatlar,

Türkçemizde bu hastalık sahibine ahmak, budala denir. Dinimiz dilinde de hamâkat, belâhet adları verilir ki “Huyların en kötüsü hamâkat, sonra cehâlettir.” denilmiştir.

Tedavisi zor bir hastalıktır. Hatta İsa aleyhisselâmın; “Ölüleri diriltmekten aciz olmadım, fakat ahmaklara ilaçtan aciz kaldım.” sözü rivâyet olunmuştur.

İnsanın elinde olmayarak yaratılışından olan saflık ise ayıp değildir. Hatta ehl-i cennetin çoğunun, fitraten saf insanlardan olacağı bildirilmiştir. Ayıp olan insanın kendi iradesiyle yaptığı ahmaklıktır. Böyleleri Allah katında sevilmezler.

Bu hastalığın ilacı, bilmediklerini büyük bir gayretle öğrenmeye çalışmaktır. İmam Ebû Hanîfe’nin ikinci İmam Ebu Yusuf’a hitâben; “Sen ahmak idin fakat gayret ve sabrın seni ahmaklıktan kurtardı.” buyurması sözümüzün teyidine yeterlidir. Yedi günde Kur’ân’ı ezberleyen İmam Muhammed gayrette Ebu Yusuf’a ulaşamadığından içtihat makamında üçüncü imam kabul edilmiştir.

Nefsin Arzularına Aşırı Düşkünlük

Muhterem okuyucu,

Cimâ etmeye ve yemek yemeye çok düşkün olan bu insanlar için halk arasında “Düşüncesi boğazı olanın, kıymeti arkasından çıkan kadardır.” denmiş ve bu hâller edep aykırı kabul edilmiştir. Bedenin kuvveti, gözlerin nûru, aklın ziyâsı olan cevherleri nefsin arzuları için sarf etmek hiç de akıl kârı değildir. Nitekim hayat suyu olan insan tohumunun, o kıymetli cevherin bir damlasının kırk damla kandan oluştuğu hikmet sahiplerince bilinmektedir. Ne var ki cimâyı tamamen terk etmek de hikmete terstir. Çünkü baş dönmesi, göz kararması, beden ağırlığı ve hayaların şişmesi gibi rahatsızlıklar cimâyı terkten meydana gelir.

Doktorların birçok hastalığın sebebi olarak çok cimâ etmeyi, gece az uyumayı, gündüz çok yatmayı, sarı suyunu vaktinde dökmemeyi, gece uyku ortasında su içmeyi ve doyduktan sonra tekrar yemeyi saymaları bu sebeptendir. Karın tokken cimâ etmenin, güneşte kurutulmuş et yemenin ve kocamış karıyla yatmanın insan ömrünü kısalttığını Ebulleys Semerkandî *Bostanü'l-Ârifin* adlı kitabında zikretmiştir.

Gençlere ibret olması için bu kadarı kâfidir. Vesselâm!

Kin

Evlatlar,

İnsan bir kimseye öfkelenildiğinde öfkesi gereği o kimseden nefret eder. Dahası o kimseye buğz ile kötülük yapmak ister, işte bu hâle kin denir. Kalbin bir hastalığı olan kin kendisine hakkın emredildiği ve kötülükten alıkonulduğu sebeptense haramdır. Gördüğü bir zulümden dolayı veya işlenen günahlara duyuluyorsa haram değildir. Belki bu Allah için buğzetmeye girer.

Kalbin kin bağlamasından haset, düşmanlık, kibir, yalan, alay etme ve sırrı açığa vurma gibi hastalıklar meydana gelir. Çünkü insan güzel baktığında gözünü çirkine yumar; fakat kalbe kin duygusu girince bütün ayıplar meydana çıkar. İşte kin kalpte yaşadığı müddetçe kin tuttuğu kimsenin iyiliğini asla istemez ve başına gelen her belâdan hoşnut olur. Kin duygusu, sahibinin ibadetlerini güve düşmüş kumaşa çevirir.

Göreyim sizi, nefislerinize hâkim olasınız ve öfkenizi yutarak kin ve bunun doğurduğu belâlardan uzak durasınız. Vesselâm!

Küskünlük ve Dargınlık

Çocuklar,

Müslümanlar arasında dünya işlerinden dolayı zuhur eden bu belâyâ dinimiz dilince “hicr ve adâvet” denir ki kalbî bir hastalıktır. İki Müslüman arasında küskünlük ve dargınlık üç günü geçince haram olur. Yüz yüze görüştüklerinde birbirlerine selâm vermeleri vâciptir. Hatta Cenâb-ı Hakk’ın her pazartesi ve perşembe günleri tüm Müslümanlar için af ve mağfireti vardır. Her Müslüman bu aftan nasibini alır, yalnızca üç günden ziyâde küs olanlar bundan hisse alamaz. Ne zaman barışıp selâmlaşırlarsa o zaman bunu hak ederler.

Beyhakî’nin zikrettiği, Müslim’in kaydettiği; “Bir sene küs kalanlar birbirlerinin kanlarını dökmüş gibidirler.” mealindeki hadis İmam Ahmed’in *Müsned*’inde yer almaktadır.

Şayet bu küskünlük Allah için veya terbiye kastıyla olursa caizdir. Hele günahı sebebiyle ise tövbe edinceye kadar küs ve dargın durmanın Allah için olduğu âşikârdır.

Göreylim sizi, nefsânî küslükleri devam ettirmemeye çalışınız. Küsleri barıştırmamanın da vâcip olduğunu unutmayınız. Vesselâm!

Mevlâsına Karşı Kötü Zan

Çocuklar,

İnsanın Mevlâsını, günahlarını bağışlamaz ve dualarına icâbet etmez sanması sûizandır ki haramdır. Kur’ân her türlü kötü zannı yasaklamış ve kişiyi bilmediği şeyin peşine düşmekten menetmiştir.

Kalbe geleni dil ile söylemediği müddetçe kişiye mesûliyet yoktur. Mümine yakışan odur ki Mevlâsına da, ihvanına da hüsnizan etsin. Kıyamet günü Mevlâsına olan hüsnizannından başka bir hayrı olmayan o mümin bu sayede cennete konulacaktır. Hatta cehennem ateşine yürütülmekte olan bir âsi dönüp arkasına bakıp da “Mevlâma karşı zannım cemîl idi, beni yakmaz zannederdim.” diye cevap verdiğinde Cenâb-ı Allah “Döndürünüz!” emrini verecektir. Bir hadis-i kudsîde; “Ben kulumun zannı yanındayım; hayır zannederse hayır, şer zannederse şer veririm. Herkesin zannına göre muâmele ederim.” buyrulmuştur.

Onun içindir ki Efendimiz, Cabir radiyallahu anhın rivâyet ettiği hadis-i şerifte; “Sizden biriniz, Mevlâsına karşı zannını güzelleştirmedikçe ölmesin.” buyurmuştur. Onun için ölüm hastalığı geldiğinde müminin hüsnizannı galip olmalıdır.

İbni Mesud hadisinde; “Kendinden başka ilâh olmayan Allahu Teâlâ’ya yemin ederim ki kendisine karşı hüsnizan eden kulunun

muhakkak zannını verecektir. Çünkü her hayır onun elindedir.” buyrulmuştur.

Kulun Mevlâsına karşı hüsnizannı vâcib, mümin kardeşine karşı hüsnizannı menduptur. Müslümanın şüpheli olan hâlini iyiye yorması müstahap, kötüye yorması ise haramdır. Hiçbir şekilde yorum yapmaması ise caizdir.

Göreyim sizi, bu konuda halkın çok gafletleri vardır, siz bu gafiller sürüsüne katılmayınız. Vesselâm!

Uğursuz ve Uğurlu Saymak

Evlatlar,

İnsanın bir nesneyi veya olayı sırf o nesne ve olay sebebiyle uğursuzluğa yorması haram; uğur kabul edip hayra yorması ise müstahap sayılmıştır. Meselâ baykuşun ötmesini veya bir hâneye konmasını uğursuz saymak haramdır ve bunları şer itikat etmek küfürdür. Cahiliye devrinde bu gibi hurâfelere halk inanır, seferlerinden geri kalırdı. Efendimiz bu yanlış bağlantıları söküp atmak için:

... لَا عَذْوَى وَلَا صَفَرَ وَلَا هَامَّةً

La advaa, ve la safera, vela haammete ...

“Hastalığın kendiliğinden bulaşması yoktur. Safer ayının uğursuzluğu yoktur. Baykuşun uğursuzluğu yoktur.”⁹¹ buyurmuştur.

Falcılık ve sihir gibi ne kadar rezillik varsa İslâmiyet bunları yasaklamıştır. Kuşlar içinde insanoğluna baykuştan daha merhametlisi yok iken halkın nazarında uğursuz, cahillerin kalbinde sevimsiz olması ne kadar üzücü ve ne kadar düşündürücüdür. Süleyman aleyhisselâm kuşlarla konuşur idi. Bir gün baykuşa “Buğdayı niçin yemezsin?” diye sorulduğunda “Adem aleyhisselâm onun sebebiyle cennetten çıkarıldı.” dedi. “Niçin sulardan içmezsin?” sualine “Nuh kavmi onda garkoldu.”

⁹¹ Müslim, Selam, 2220

diye cevap verdi. “Niçin harabelerde yaşarsın?” denildiği zaman “Oralar Allah’ın mirasıdır.” dedi. “Evlerde ne diye bağırırsın?” denildiğinde “Yazık âdemoğluna! Önlerinde kıyamet gibi bir şiddet varken hâlâ uyuyorlar.” dedi. “Gündüz vakti niçin çıkmazsın?” denildiğinde “Âdemoğlunun nefislerine olan zulümlerinden.” dedi. “Öttüğünde ne söylüyorsun?” denildiğinde “Ey gafiller, azıqlanınızı⁹² hazır edin, ahiret seferine hazırlan, derim ve

سُبْحَانَ خَالِقِ النُّورِ

Sübhane Halık'innuri

diye Hakk’ı tesbih ve takdis eylerim.” dedi. Böylece konuşmaları sona erdi. *Kitabü’l-Ahyar* bu kıssayı rivâyet eylemiş ve Hazreti Ömer de hikâye etmiştir.

Peygamber Efendimiz: “Sizden biriniz, sevdiği bir şeyi gördüğünde;

اللَّهُمَّ لَا يَأْتِي بِالْحَسَنَاتِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا يَدْفَعُ السَّيِّئَاتِ إِلَّا أَنْتَ، وَلَا حَوْلَ

وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ

“Allah’ım! İyilikleri sadece sen verirsin, kötülükleri yalnız sen giderirsin. Gunahtan kaçacak güç, ibadet edecek kuvvet ancak senin yardımınla kazanılabilir.”⁹³ duasını okusun buyurdu.

⁹² **Azık:** Yolculukta yemek üzere hazırlanan yiyecek.

⁹³ Ebû Dâvûd, Tıp, 3919

Bir şeyi uğurlu saymak hususunda ise hüküm yoktur. Sâlihleri görmek, mübârek günlere ulaşıp onları yaşamak ve bunu kendisi için bir şans bilmek bu kabildendir.

Yalnız üç şeyin uğursuzluğu hususunda yorum farklıdır: At, ev ve gelin. Atın uğursuzluğu hırçınlığına; kadının uğursuzluğu çirkin dilli, kötü huylu olmasına; evin uğursuzluğu ise darlık ve komşuların fenâlığına yorulmuştur.

Müslüman hayrı da şerri de Allah'tan bilmeli. Bir şeyin şer ya da uğursuz olması o eşyanın kendisinden değil, ancak Cenâb-ı Hakk'ın o cahilin zannı üzere şerri yaratmasındandır. Sûizan bahsinde buna dair hadisler tercüme edilmiştir. Bu hadislere çok dikkat ederek eskiden kalma hurâfelerden kurtulasınız. Vesselâm!

Nankörlük

Evlatlar,

Şu kelime yukarıda okuduğunuz şükür kelimesinin zıddıdır. İnsanın sıhhatini, servetini ve saymakla bitmeyen nimetleri Allah'ın lütfu ve keremi olarak bilmeyip kendinden zannetmesine “küfran-ı nimet” yani nankörlük denir. Ne büyük bir cehâlettir!

Allah'ın yardımı olmadıkça insanın elinden ne gelir, kendini nasıl kurtarabilir? Onun içindir ki Resûl-i Ekrem Efendimiz aleyhisselâm; “Ey Allah'ım, beni göz açıp kapayıncaya kadar nefsimi bırakma.” diye dua ederlerdi. Gerçi insanın maddî ve mânevî kazancı kendi azmiyle alâkalıdır fakat “Cenâb-ı Hakk yaratmayınca, hiçbir şey hâsıl olmaz.” sözü her şeyi yaratanın o olduğunu bize gösterir. Bu yüzden insan aczini bilmeli, sahip olduğu sayısız nimetlerin şükrünü edâyâ koşmalı ve şükrünün de yine bir şükür gerektirdiğini itiraf etmelidir.

Nankörlüğün cezası, nimetin elden gitmesidir. Devamı ve artması ancak şükürledir. Kur'ân'da;

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ

le in şekertüm le ezidenneküm

“Eğer şükrederseniz mutlaka nimetlerimi artırırım.”⁹⁴ buyrulmuştur.

⁹⁴ İbrahim, 7.

Numan İbni Beşir'in rivâyet eylediği; “Aza şükretmeyen çoğa şükretmez, insanlara teşekkür etmeyen Allahu Teâlâ'ya şükretmemiş olur.” hadisi iyilik ve hayır gördüğü kimseye teşekkür etmemenin nankörlük olduğunu bize göstermektedir.

Göreyim sizi, nankörlüğün cezası şiddetlidir. Bundan çok korununuz. Vesselâm!

Günahlarda Israr Etmek

Evlatlar,

İnsanın günahları işlemek kastında devam edip günler, aylar geçse de bir pişmanlık ve günden dönmeye arzusu hissetmemesine “ısrar-ı meâsî” denir. İmam Birgivî rahimullah bunu “kalbin altmışıncı âfeti” diye kaydelemiştir. Bu hastalık isyanın kulluğa üstün gelmesiyle meydana gelir.

İnsan günah işledikçe gönlünde pişmanlık duyup hemen istiğfar ile günden dönmeye arzu ederse, o günahı günde yetmiş kere işlese bile yine ısrar sayılmaz. Zira pişmanlık gelmeden yalnızca dil ucuyla istiğfar etmek yalancılardan tövbesidir. Bu da bir başka istiğfara muhtaçtır.

Tövbenin, günahlarda ısrar etmek nedeniyle kabul olmayacağına aldanan çoğu insanın tövbeyi ertelemeleri, şeytanın hile ve vesveseleri ile kendi cehâletinden ileri gelme bir kusurdur. Çünkü tövbeyi geciktirmek ayrı bir günah olduğu gibi ısrarla küçük günahları işlemek büyük günahlara kapı aralayacağı hadis-i şerifte zikredilmiştir. Bunda halkın çok gafleti vardır. Yüz kere bir günahı tekrar edip “Tövbe ettikten sonra bir daha cüret edersem, tövbem kabul olmaz.” diye tövbeye yanaşmaması büyük hatadır.

Kul bir günah işleyince solunda bulunan melek onu altı veya yedi saat beklemekle memurdur. Bu saatler içinde kişinin kalbine pişmanlık

gelir de istiğfar ederse hiç yazmaz. Gafletinde devam ederse bire bir ceza yazar. İnsan bu nimeti niçin elden kaçırsın?

Tövbесinden sonra nefis ve şeytana uyup tekrar işlerse yine tövbe etmelidir. Günahı hiçe saymak, onunla ferahlamak, övünmek, Mevlânın verdiği mühleti takdir etmemek, günahı başkalarına anlatmak, diğerlerine de sebep olmak gibi hâller küçük günahların büyüğe dönmesine sebep olur. İbret alınız. Vesselâm!

Büyük Günahlar

Evlatlar,

Allah'ın emrine ve rızasına karşı gelen kulların işlemiş olduğu günahlar “kebâir ve sagair” yani büyük ve küçük günahlar olarak ikiye ayrılmıştır. Bunların büyük ve küçük olmaları hususunda İslâm âlimleri kendilerine ulaşan deliller sebebiyle ihtilaf etmişlerse de biz burada Kur’ân ve sünnete göre kesin olanlarını size tanıtmak, sonra da korunmaya yol bulmanızı sağlamak isteriz.

Büyük günahlar “tevbe-i sâdika” ile temizlenir. Küçük günahlar ise kılınan namazlar ve hâlis ibadetlerle paklanır. Bunun delili ise şöyledir: Bir gün Efendimize bir Müslüman gelir; “Ya Resûlallah kimsenin görmediği bir yerde bir kadını elime geçirdim. Gerçi onunla cimâ etmedim fakat yaptıklarına pişman oldum. Ya Resûlallah Cezam neyse hakkımda icra ediniz.” dedi. Efendimiz hüküm vermekte acele etmedi ve sükût etti. Ardından:

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

innel hasenati yüzhibnes seyiyat

“İyilikler kötülükleri götürür.”⁹⁵ ayeti nâzil olunca bu zâta müjde verdi. Küçük günahların sâlih amellerle yok olacağını bildiren bu ayeti okudu. Bu da Cenâb-ı Hakk’ın yalnızca bu ümmete ihsanıdır.

⁹⁵ Hud sûresi, 114.

Çocuklar,

Şimdi büyük günahlara başlıyorum, çok dikkat ediniz. İbadetle temizlenmeyen bu belâlardan çok korununuz.

1. Küfürdür. Allah'ın yardımıyla yüreklerinizde yer tutan iman, küfrü mahvetmiş, sineleri pak eylemiştir. Kalbin en büyük günahı budur. Bu belâdan Mevlânıza sığınınız, çok korununuz. Evvelce size bahsetmiş olduğum küfür sözleri semtinize asla yaklaştırmayınız. Akşam, sabah devam etmekte olduğunuz;

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ

Allahümme inni eûzü bike min en üşrike

“Allah’ım sana şirk koştuktan sana sığınırım.” duasını okumayı ihmal etmeyiniz. Bu nûr üzere öldüğünüz takdirde diğer günahlardan tövbe ile mağfiretle kurtulmanız ümit olunur.

2. Haksız yere adam öldürmek,
3. Zinâ etmek,
4. Namuslu insanlara zinâ iftirası atmak,
5. Savaş meydanından kaçmak,
6. Sihir yapmak,
7. Yetim malı yemek,
8. Ana, babaya karşı gelmek,
9. Faiz yemek,
10. Hırsızlık etmek,
11. Şarap içmek,
12. Yalan yere yemin etmek,
13. Yalancı şahitlik yapmak,
14. Allah’ın rahmetinden ümit kesmek,

15. Allah'ın azabından korkmamak,
16. Kâbe'ye hürmetsizlik etmek,
17. Livâta işlemek,
18. Başkalarının malını zorla almak,
19. Ramazan orucu tutmamak,
20. Farzları terk etmek,
21. Akraba ziyaretini terk etmek,
22. Ölçü ve tartıda hile yapmak,
23. Haksız yere insan dövmek,
24. Sahâbeye küfretmek.
25. Şahitlik etmemek,
26. Rüşvet almak,
27. Başkasına zarar vermek için yalan söylemek,
28. Gıybet etmek,
29. İftira etmek,
30. Laf taşımak,
31. Gücü yettiği hâlde iyiliği emredip kötülükten alıkoymayı terk etmek,
32. Kur'ân'ı öğrenmişken okuyamaz derecede unutmak,
33. Hayvanı ateşe atmak,
34. İlim ehline ilminden dolayı hakaret etmek,
35. Domuz eti ve ölü hayvan yemek,
36. Kumar oynamak,
37. Malını israf etmek,
38. Fesat çıkarmak,
39. Fitne çıkarmak,
40. Yol kesmek,
41. Haktan yüz döndürmek,
42. Küçük günahlarda ısrar etmek,

43. İsyanlara yardım etmek,
44. İnsanları günaha teşvik etmek,
45. Saz ve nağme ile söz söylemek,
46. Avret yerini başkasına göstermek,
47. İntihar etmek veya bir uzvunu kasten kesmek,
48. İdrardan sakınmamak,
49. Sadakayı başa kakmak,
50. Fakirleri incitmek,
51. Kaza ve kaderi inkâr etmek,
52. Kâhinlere ve falcılara itikat etmek,
53. Bir kimsenin nesebine dil uzatmak,
54. Allah'tan başkasına kurban kesmek,
55. Müslümanı silahla korkutmak,
56. Köleleri kısırlaştırmak,
57. Halkı sapıtmaya çalışmak,
58. Nankörlük etmek,
59. İnsanların ayıplarını aramak, sırlarını açmak,
60. Tavla oynamak,
61. Zevceler arasında adaleti gözetmemek,
62. Hayız hâlindeki zevceyle cimâ etmek,
63. Müslümana kâfir demek,
64. Görünüşe kıymet vermek,
65. Yemeği beğenmemek,
66. Bildiği ile amel etmemek,
67. Dünyaya gönül bağlamak,
68. Gençlere şehvetle bakmak,
69. Başkasının evinin içine izinsiz bakmak,
70. Vâcip olanı hafife almak,
71. Sözünü tutmamak,

72. Büyüklenmek,
73. Tevekk l  terk etmek,
74. İbadette riyâ etmek,
75. Haset etmek,
76. Haksız yere inat etmek,
77. Artan suyu içmemek,
78. Haramda olan bir şey üzerine yemin etmek,
79. Çalgı önünde oynamak,
80. Kin tutmak,
81. Kendini ve amelini beğenmek,
82. İhanet etmek,
83. Kazaya razı olmamak,
84. Fakirlerle alay etmek,
85. Dünyayı aşırı sevmek,
86. İnsanlara yağcılık etmek,
87. Kendisine yapılan iyiliğ  unutmak,
88. Zulmetmek,
89. G nahtan mutlu olmak,
90.  v lmeyi sevmek,
91. İlim talep edene  ğretmemek,
92. Nefsi için  fkelenmek,
93. İlm  dünya menfaati için öğrenmek,
94. S izan etmek,
95. Din  limlerini horlamak,
96. Allah ve Resûlüne karşı yalan söz isnat etmek,
97. Allah'ın yolunu terk etmek,
98. Fâsıkları sevmek, s lihlere buğzetmek,
99. Vel lere ez  ve düşmanlık etmek,

100. Peygamberimizin ismini duyduğu hâlde salât ve selâmı terk etmek,
101. Merhameti gideren kalp katılığına sahip olmak,
102. Büyük günah işlemeye rıza göstermek veya yardımcı olmak,
103. Altın, gümüş kaplardan yemek ve içmek,
104. Yol içlerine abdest bozmak,
105. Vâcipleri terk etmek,
106. Hamamda avret yerini örtmemek,
107. Bedenini çivilemek,
108. Süs için kaşlarını inceltmek,
109. Namaz kılanın önünden geçmek,
110. Bir belde halkının cemaat olmayı terkte ittifak etmeleri,
111. Cemaat razı değilken onlara imamlık yapmak,
112. Safları düzeltmemek,
113. İmamdan evvel secdeye varmak,
114. Tek başına sefere çıkmak,
115. Şunu bunu uğursuz sayıp savaş ve seferden dönmek,
116. Bir özü olmaktan cumayı terk etmek,
117. Cuma günü cemaatin omuzlarına basarak ileri gitmek,
118. Özürsüz ipek giymek, altın takmak,
119. Konuşmada ve giyinmede kadınların erkeklere, erkeklerin kadınlara benzemesi,
120. Kadınların bedenini gösteren ince libas giymesi,
121. Kibirli yürümek,
122. Siyahla sakal boyamak,
123. Ölüünün kemiklerini kırmak, kabir üzerine oturmak,
124. Çocuklara nazarlık takmak, insanları birbirine sevdirmek için sihir yapmak,
125. Zekâtı ertelemek,

126. Vermeye kudreti olmayan borçluyu incitmek,
127. Dilencinin “Allah rızası için” diyerek istemesi,
128. Dilenen kimsenin horlanması,
129. Eşinin rızası olmadan kadının nâfile oruç tutması,
130. Kestiği kurbanın derisini satmak,
131. Hayvanın kulağını veya kuyruğunu kesmek,
132. Köle olmayan insanları köle, cariye diye satmak,
133. Şarap yapana üzüm satmak,
134. Hile ve yalan yere yeminle alışveriş etmek,
135. Borcunu vermeye kudreti varken borcunu vermemek,
136. Harama para sarf etmek,
137. Komşuyu incitmek,
138. Tarla sınırını değiştirmek,
139. İhtiyaçtan fazla bina yaptırmak,
140. Ortağına ihânet etmek,
141. İşçinin ücretini geciktirmek,
142. Helâl olan şeyleri insanlara yasaklamak,
143. Halkın geçeceği yolu kiraya verip ücret almak,
144. Vakıf malı yemek,
145. Emanete hıyânet etmek,
146. Canlı resmi yapmak,
147. Kavga etmek,
148. Nafakaları vâcib olanlara vermemek,
149. İki kadının birbirlerine zinâ muâmelesi yapması,
150. Velisiz şahitsiz nikâh etmek,
151. İzinsiz başkasını dinlemek,
152. Kapı deliğinden içeriye bakmak,
153. Sünnet olmamak,
154. Selâmı almamak,

155. Emanet alınan selâmı sahibine iletmemek,
156. Emanet aldığı kimseye düşmanlık etmek,
157. Zulüm ve adâvete yardım ve müsâade eylemek,
158. Rüşvet almak veya vesile olmak,
159. Makamı dolayısıyla gelen hediyeı kabul etmek,
160. Tövbeyi terk etmek ve geciktirmek.

İbni Hacer el-Heytemî *Zevâcir* adlı kitabında büyük günahları dört yüz altmış altıya kadar saymış ise de ben meşhur olanları toplayıp göz önüne getirmeye çalıştım. Zirâ şer olanı bilip ondan sakınmak vâciptir. Vesselâm!

Küçük Günahlar

1. Yabancı kadınlara bakmak, şehvetle öpmek, sıkıştırmak, bir oda içinde yalnız birlikte bulunmak, yeri soğumadan yerine oturmak, artığının içmekten zevk almak,
2. İnsan veya hayvana lânet okumak,
3. Latife ederken yalan söylemek,
4. Müslümanı yermek, üç günden ziyâde küs durmak,
5. İlimsiz mücâdele etmek,
6. Namazda gülmek, avazla ağlamak,
7. Fâsıkla oturmak,
8. Kerâhet vakitlerinde namaz kılmak,
9. Bayram günlerinde oruç tutmak,
10. Kibleye karşı abdest bozmak,
11. Kendi hânesinde yalnızken lüzumsuz yere avret yerini açmak,
12. Kadının mahremi bulunmadan sefere çıkması,
13. Halkın muhtaç olduğu şeyleri depo etmesi,
14. Pazarlığı yapılan bir malın daha pazarlık bitmeden müdâhale edilerek bozulması, malın ayıbının söylenmemesi,
15. Cuma günü ezan vaktinde alışveriş yapmak,
16. Lüzumsuz yere köpek beslemek,
17. Satranç oynamak,
18. Mekruh olanı satmak,
19. Zarûretsiz ayakta işemek,
20. Gusül edilen yere idrar yapmak,

21. Cünüp hâldeyken ezan okumak, mescide girmek,
22. Gereksiz yere saçla, sakalla oynamak,
23. Lüzumsuz yere iki tarafına bakmak,
24. Mescitte dünya kelâmı söylemek, dünya işi işlemek,
25. Zekâtı malın âdisinden vermek,
26. Hayvan kestiğinde başını birden koparmak, acı çektirmek,
27. Hayvanın yemesi mekruh olan yerlerini yemek,
28. Velisinin izni alınmadan bir kadınla nikâh yapmak,
29. Eşini üç talâkla boşamak,
30. Eşini hayız hâlinde boşamak,
31. Babanın evlatları arasında, hâkimin ise davalılar arasında adaleti gözetmemesi,
32. Servetinin çoğunun haram olduğunu bildiğin kişinin davetine gitmek, bir özrün olmadan yemeğini yemek,
33. Başkasının mülkünde izinsiz yürümek,
34. Kur'ân secdelerini geciktirmek veya terk etmek,
35. Erkeğin bir miskalden fazla gümüş kullanması,
36. Akli eren çocuğun yanında zevceyle cimâ etmek,
37. Acıkmadan yemek,
38. Selâmda el ile yetinmek,
39. Zalimin elini öpmek,
40. Çalgı ve gıybet dinlemek,
41. Cemaatin rızası alınmadan imam olmak,
42. Yedi yaşını geçen çocuğuyla beraber yatmak,
43. Cünüp ve hayızlı iken Kur'ân okumak,
44. Boş işlerle uğraşmak,
45. Çirkin laflardan korunmamak,
46. Latifede aşırıya gitmek,
47. Bir sırrı açıklamak,

48. Vaadinden dönmek,
49. Zekâtı ve haccı geciktirmek,
50. Cemaati terk etmek,
51. Yolları işgal etmek,
52. Gayrimüslimleri kâfir diye çağırarak,

Küçük günahlardan korkmak ve korunmak, kişiyi azaptan koruduğu gibi bunları hiçe saymak, önemsiz görmek veya hafife almak da insanı küfre götürür.

Nasıl Tövbe Etmeli

Evlatlar,

Şehvet sahibi olan insan, nefsinin ve şeytanın saptırmalarına karşı tevhidi sayesinde küfürden kurtulsa dahi günahlardan kurtuluşu pek zordur. İnsanoğlu küçük ve büyük günahlarından kurtulmak için daima tövbe ve istiğfara muhtaçtır.

Cenâb-ı Hakk Kur’ân’ın muhtelif ayetlerinde bütün Müslümanları tövbeye davet etmiştir. Küfür ve isyanlarına tövbe edip de imanlarını iyi amel ile donatanların geçmiş günahlarının sevaba dönüşeceğini Efendimiz Kur’ân’dan tefsir buyurmuşlardır. Nitekim Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifte; “Sizin en hayırlınız fitneye uğrayıp da tövbe edeninizdir.” buyurmuşlar.

Buhârî ve Müslim’in ittifakları olan diğer bir hadiste ise “Bir kul günahı ardınca pişman olup da ‘ya Rabbi, günah işledim beni bağışla’ dediği zaman Cenâb-ı Hakk ‘Kulum günahı bağışlayan ve affeden bir Rab olduğumu bildi. Ben de kulumu affettim. Mademki suçunu bilir, affını diliyor, istediğini yapsın.’ buyurur.” müjdesini vermiştir.

Aynı zamanda Tirmizî de “Can boğaza gelinceye kadar kulun tövbesi kabul olur.” hadisini nakletmiştir.

Efendimiz, Muaz hazretlerini Yemen’e vali olarak gönderirken yapmış olduğu vasiyetleri sonunda şöyle buyurur: “Ya Muaz, her yerde Allah’ı hatırla, her günah için bir tövbe ihdas eyle.”

Gizliye gizli, açığa açık tövbenin ne büyük nimet olduğunu Buhârî ve Müslim’in rivâyet ettiği şu hadis-i şerif bize göstermektedir. Efendimiz buyurur ki:

“Sizden evvel gelen ümmetler arasında öyle bir adam vardır ki doksan dokuz insan öldürür, gönlü pişman olur ve sonra tövbesine yol arar. Çevresindekilere bu durumu çözecek âlim bir zatın olup olmadığını sorar. Onlar da bir rahip olduğunu haber verirler. Ona hâlini anlatır, tövbesinin kabulünden sorar, o da yolu yoktur der. Bunun üzerine onu da katleder ve ölenler yüze ulaşır.

Sonra yine yeryüzünün en âlimini sorar, bilge bir adamdan haber verirler. Ona gelir ve durumunu tekrar anlatır. O bilge adam “Tövbene kimse mâni olamaz. Şu yerde Allah’a kulluk eden sâlihler var, sen oraya git, kendi yerini terk et.” deyince hemen sözünü dinler ve yola çıkar.

Yarı yolda eceli tamam olur, ölüm yetişir. Hemen rahmet ve azap melekleri yanına gelir. Ölünün başında tartışmaya başlarlar. Rahmet melekleri “Bu kul tövbe etmiş, Mevlâsına dönmüştür.” iddiasında bulunur; azap melekleri ise “Bu adam günahla dünyayı doldurmuş, hiç de hayır işlememiştir.” derler. Tam bu sırada insan sûretinde bir başka melek gelir. Onu hakem yaparlar. O da “İki tarafı ölçünüz, hangi yere daha yakınsa oranındır.” buyurur. Ölçerler ve sonunda kavuşmak istediği sâlihlerin yerine bir karış daha yakın olduğu ortaya çıkar. Allah’ın affına kavuşur, rahmet melekleri onu alır gider.”

Hakîkî tövbe-kârlara Mevlânın lütfu çok büyüktür, ihsanları sayısızdır. Efendimiz:

اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

Ettaibü minezzenbi kemen la zenbe lehü

“Günahına tövbe eden hiç günah işlememiş gibidir.” buyurmuştur.

Başta nasıl tövbe etmeli demiştim, buraya çok dikkat ediniz: Eğer kulun günahı küfür ve dinden dönme ise tövbesi tamamıyla pişman olup tekrar Müslüman olmaktır. Eğer günahı itikat bozukluğu ise tövbesi ehli sünnet itikadını kabullenmektir.

Eğer günahı farzları terk ise tövbesi derhal kazadır. Kazayı tehir ederse o da ayrı bir günah olduğu için ayrıca tövbeye muhtaçtır. Eğer günahları haram işlemek ise tövbesi tövbe-i nasuh ile tövbe etmektir. Eğer günahı kul hakkı ise önce hak sahipleriyle helâlleşmeli, ardından tövbe etmelidir. Eğer alacak kişi ölmüşse vârisleriyle ya da çocuklarıyla helâlleşmelidir. Vârisleri bulunmaz ya da hak sahibi bilinmezse onların niyetine fakire vermeli veya hayır yollarına sarf etmelidir.

Eğer günahı kasten adam öldürmekse önce tövbe, sonra maktulün velîlerinin rızasını almaktır. Onlar ister affederler isterlerse kısas veya mal ile razı olurlar. Yanlışlıkla adam öldürdüyse hem diyet hem de tövbe ve helâlleşmek gerekir.

Eğer günahı gıybet, alay ve iftira gibi günahlar ise tövbe etmeli sonra helâlleşmelidir. Helâlleşmesi ise ancak söylediklerinin doğru olmadığını ikrarı ve ilanıyladır.

Göreyim sizi, bu dersleri ibretle okuyup her günah ardınca hemen Mevlânın rahmetini ve azabını hatırlayarak pişman olunuz ve bir daha işlememeye azmederek derhal tövbe ediniz.

Kötü arkadaşlardan ayrılmak, sâlihlerle birlikte olmak, şerden kaçıp hayra koşmak tövbenin kabul edildiğinin alâmetlerinden sayılmıştır. Vesselâm!

Güzel Geçinmek

Evlatlar,

Önceki asıl vasiyetlerimde sizlere güzel huyların en önemli olanlarını yazmıştım. Vaktim olursa da daha çok vasiyetlerim olur demiştim. Nitekim İmamı Gazzâlî merhum “Kalbi kötü huylardan temizlemeden yapılan ibadet, nefis kumaşlı elbiselerle ahır temizlemeye benzer. Evvelâ çirkin huyları atmak sonra da güzel ahlâkla bezenmek gerekir.” buyurmuştur. Onun içindir ki bu bölümde size kötü ahlâktan bilmemiz gerekip de kalanları bildirdim. Şimdi de güzel ahlâktan kalanları yazmak isterim.

Çocuklar, dost ve düşmanla güzel geçinmeye, güler yüz, tatlı söz, af ve ihsanla karşılamaya “hüsn-i muâşeret” denir. Resûl-i Ekrem Efendimiz; “Güzel huyların en yücesi senden uzaklaşana ziyaret, seni mahrum edene vermek, zulmedeni affettir.” buyurmuştur. Lisanımızda “Kötülüğe iyilik er kişinin işidir.” sözü bu hadisten alınsa gerektir. Düşmanı kolaylıktan mağlup etmenin yolu ona iyilik etmekten geçer. Çünkü insan ihsanın kuludur.

Dünyada kimseyi horlamayınız, imtihan etmeyiniz; gücünüz yettiği kadar insanların işlerini görünüz; değer verip lâıyk oldukları makamda ağırlayınız; kusurlarını görmezden, duymazdan geliniz; kimseye kalp darlığı vermeyiniz, yüz ekşiliği yapmayınız. Lâkin gafillerden uzak olunuz, fâsıklar, zalimler meclisinde bulunmayınız.

Bunlarla ancak zarûret hâlinde birlikte olunuz ki şerleri size ulaşmasın.
Yoksa dünyada ve ahirette rezil olursunuz. Vesselâm!

Dünyamıza Karşı Vazifeler

Evlatlar,

Ahiretin karşılığı olan dünya gerçek mânâda aklını kullananları kemâle erdirmiş, gafilleri de perişan eylemiştir. Dünya sevgisiyle sarhoş olanı ancak ölüm uyandırır. Gözlerinizi dört açınız, gafilleri avladığı gibi sizi de avlamasın.

Hataların başı dünya sevgisidir. “Dünyanın Allah katında sineğin kanadı kadar değeri olsaydı kâfire bir içim su vermezdi.” buyrulmuştur. Dünya eğer insanı Mevlâsından uzaklaştırır, farzları edâya mâni olursa uğursuzdur. Allah ve Resûlünün sevmediği kısım bu kısımdır. Diğer taraftan Müslümanın dinine, ibadetine mekân olduğu için makbuldür. Bu yönlerini fark edip yerine göre kullanmak herkese nasip olmaz.

Dünya kendine bağlanan herkesi muhtaç eder. Zengin olsa da kalbi fakir olduğundan gözünü topraktan başkası doyurmaz. Fakat ihtiyaçlarını Allah’tan isteyenler hiçbir şeye muhtaç olmazlar, dünya onlara hizmetkâr olur. Zaten ilâhî emir de böyledir: “Ey dünya! Sana hizmet edene zorluk ve meşakkat ver. Bana hizmet edene de hizmetçi ol.”

Efendimizin bütün ilimleri dört cümleyle özetleyen şu hadis-i şerifi düşünenlere nasihat yönünden kâfidir: “Ey akıl sahibi! Dünya için çalış, duracağın kadar; ahiret için amel et, beka ve devamın miktarı; Allah için amel eyle, ihtiyacın kadar; cehennem için de amel et, ateşe sabrın kadar.” buyurmuştur. Dört kitabın gayesi de bundan ibarettir.

İmamı Gazzâlî merhum da nasihatlerinde şu hikmetleri dile getiriyor: “Oğulcuğum, dilediğin kadar zevk ve safâ sür, akıbet öleceksin. Dünya ehlinden istediğini sev, şüphesiz ayrılacaksın. Arzu ettiğini yap, ameline göre cezalandırılacaksın.”

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ

كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ

الْمُفْسِدِينَ

Vehteğî fîma atakellahüd daral ahirate ve la tense nesıybeke mined dünya ve ahsin kema ahsenellahü ileyke ve la tebgıl fesade fıl ard innellahe la yühıbbül müfsidın

“Allah’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez.”⁹⁶ ayetinde nasip ile murat kefendir diye tefsir olunmuştur. İnsan dünya âleminde ne kadar zengin olursa olsun götüreceği kefenden başka bir şey değildir.

Nefse muhâlefet en büyük cihattır, Mevlaya yapılan ibadetin en yücesidir. Dünyada ve ahirette rahatlık ancak nefsin istediklerini terk etmekle mümkündür. İnsanın fânî olan bu âlemde dört düşmanı vardır: Nefis, hevâ, dünya ve şeytan. Nefsi açlıkla, hevâyı susmakla, dünyayı halktan uzaklaşmakla, şeytanı zikrullah ile mağlup edenler kurtuluşa ererler. Şeytanı kahreden zikirleri önceki bahsimizde size çokça tavsiye

⁹⁶ Kasas sûresi, 77.

ettik. Yürürken, ayaktaiken, otururken ve yatarken Allah'ı çokça zikrediniz. Tevhid-i şerif günde beş bine vardırılırsa ne saâdettir.

Hele Kur'ân'da “Bakıyatü's-sâlihât” diye beyan olunan beş kelime ki;

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ

subhanellahi velhamdulillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber

“Allah’a hamdeder, onu noksanlıklardan tenzih ederim. Allah’tan başka ilâh yoktur, Allah en büyüktür.” nasıl ihmal edilir? Ümmü Hâni hadisinde bunlara ne büyük rütbelere verilmiştir. Bunları ancak akıl sahipleri takdir ederler. Mükâfatı duyduklarında gafiller de dizlerini dövecekler ama fırsatı kaçırmış olacaklar. Oruçlu günlerinizde, özellikle de cuma günlerinde tesbih namazı kılmaya alışsanız, hazineler elde etmiş olursunuz.

Çocuklar,

Zikirde hesapsız fazilet olmakla beraber “Allah’ın haram kıldığı şeylerden birini terk etmek bütün nâfile ibadetlerden daha hayırlıdır.” denilmiştir. Efendimiz; “Muhacir kötülüğü terk eden, mücâhit de nefis ve hevâsını yenendir.” buyurmuştur.

Bütün âzâlarımız Allah’ın bize büyük nimeti ve emanetleridir. O nimetleri şerre alet kılmak ve yerinde kullanmamak nimet-i küfürdür. Her çoban elbette güttüğünden sorulur. Âzâlarımız da bizden sorulacaktır.

Göreyim sizi, zikre devam ederek günahlardan korununuz, haramlardan sakınınız. Vesselâm!

Allah İçin Sevmek ve Allah İçin Buğzetmek

Evlatlar,

Sâdıkları, âbidleri, sâlihleri, müttakîleri ve âlimleri sırf bu güzel hâllerinden ve istikametlerinden dolayı sevmeye “hubb-i fillah” âsîleri, hainleri ve zalimleri sırf zulüm ve isyanlarından dolayı sevmemeye de “buğz-i fillah” denir. Farzlardan sonra huyların en güzeli budur.

Arş-ı ilâhînin gölgesinden başka gölge bulunmadığı, halkın korkup feryat figan eylediği kıyamet gününde Allah’ın hükmünden emin olacak bir grubun da Allah için birbirini sevenlerin olacağı, bu hâllerine enbiyânın ve şühedânın da gıpta edecekleri birçok hadiste müjdelenmiştir.

Cenâb-ı Hakk Musa aleyhisselâma “Benim için ne amel ettin?” buyurduğu zaman “Ya Rab! Senin için namaz kıldım, oruç tuttum, fakirlere sadaka verdim, daima seni zikrettim.” dedi. Allahu Teâlâ da “Namaz kendin için, oruç ateşe kalkan, sadaka kıyamet gününde gölgen, zikrin nûrdur.” diye buyurunca Musa aleyhisselâm şöyle dedi: “Ya Rab! Senin için olan ameli göster.” Cenâb-ı Hakk da “Dostlarımdan birini sevdin mi, düşmanlarımdan birine buğzettin mi? İşte bunlar benim içindir.” buyurdular.

Eğer günahkârın günahı şüpheli ise buğzetmek caiz olmaz. Çünkü şüphe üzere amel haramdır. Eğer âsînin zulmü açık, itikat veya amelde sapık ise ve zararından da korkulmazsa kalben buğz ile beraber

fiilen de buğzetmek vâcip olur. Yani zalimden selâmı kesmeli, onlarla birlikte oturmamalı, sohbetlerinde bulunmamalı, gücümüz yettiğince karşı çıkmalıyız. Eğer günahkâr günahını gizlemeye çalışıyorsa Müslümana yakışan onu örtmesi ve görmemesidir.

Hubb-ı fillah ile birbirlerini sevenler ihtiyaç zamanlarında birbirlerine maddî, mânevî yardım ederler. Hatta birbirlerini kendilerinden ve evlatlarından daha üstün kabul ederler. Birbirlerinin ayıplarını ve kusurlarından örterler. Daima birbirlerine dua ederler.

Hasan-ı Basri hazretleri; “İhvanımız bizlere evlatlarımızdan daha sevgilidir.” buyurdu. Vesselâm!

Korku ve Ümit

Evlatlar,

Kul günahlarını hatırlayıp Mevlânın kudret ve azametini gözünün önüne getirdiğinde, kendi aczini bilip Allah'ın azabının elem ve şiddetini düşündüğünde kalpte hâsıl olan heyecan ve harekete “havf” yani korku denir. Bu hâl kalbi kaplayıp bütün bedeni sardığında gözler ağlar, kulak haktan gayrısını dinlemez. Dil yalan, gıybet ve iftira gibi haramlardan çekinir. El harama yaklaşmaz, ayak harama yürümez, haram lokma boğazdan geçmez ve kalbe ihlâs yerleşir.

رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ

re'su'l-hikmeti mehafetullah

“Hikmetin başı Allah korkusudur.” diye övgüde bulunulan, işte bu güzel huydur.

İnsan üzerinde zabıta vazifesi gören; onu polislerin, komiserlerin göremeyecekleri yerlerde gizli açık tüm kötülüklerden saklayan yine bu fazilettir. Allah korkusunun kalplerden ayrıldığı an ırz ve namus hiçe iner, vicdanın hükmü kalmaz, aziz iken zelil, hür iken esir olunur. O toplumda hayır kalmaz. Çünkü dinin, ahlâkın, takvânın ve ihlâsın ruhu havfullahtır. Huşû, ubûdiyet, hürriyet ve irade gibi faziletler havfullahtan doğar.

Hüzün sahibi kalp Mevlânın sevgilisidir. Hüzünsüz kalp sahipsiz ve terk edilmiş hâneye benzer. Mutlak korkuya dinimiz dilinde havf denirken; Rabbimizin azamet ve büyüklüğünü bilerek oluşan korkuya “haşyet” denir. Allahu Teâlâ Kur’ân-ı Hakîm’de bu fazileti;

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

innema yahşellahe min ıbadihil ulema

“Kulları içinden ancak (kudret ve azametimi bilen) âlimler, Allah’tan (gereğince) korkar.”⁹⁷ ayetiyle bize bildirmiştir. Efendimiz “Haşyetullahtan ağlayanlara cehennem ateşi ulaşmaz, süt memeye girmedikçe onlar da cehenneme girmez.” diye müjdelemiştir. Bu güzel huyun kadrini biliniz, kalpten asla ayrılmaz bir meleke hâline getirinceye kadar uğraşınız.

Çocuklar,

“Havf ve recâ” yani korku ve ümidin faziletleri hakkındaki ayet ve hadisler buraya sığmaz. Bunlar Müslümanı yücelten iki kanat gibidir. İkisi bir arada olmadıkça maksada ulaşılmaz.

Ahlâk ilminde recâ yani ümit, dünya ve ahirette nefsin ve ruhun hoşlandığı şeyleri ummak olarak açıklanmıştır. Fakat bu umudun bir temeli olması şarttır; çünkü tohumu atmadan harman gözlemek ahmaklıktır. Yola çıkmadan hedefe varmayı ummak susuz yerde gemi yürütmek gibidir. Hazreti Ali; “Cennete kavuşmayı dileyen şehvetini yenmeli, ateşten korkarım diyen de haramdan korunmalıdır.” buyurmuştur.

⁹⁷ Fatır sûresi, 28.

“Recâ, havftan üstündür.” denilmişse de insan nefsine mağlup olmaması, haramlardan korunması için havfa muhtaçtır. Fakat “Ölüm anı gelip çattığında recâ münâsıptır.” denmiştir. Çünkü insanı Rahman’a çeken recâsıdır.

Efendimizin mi’râc seferinde kendisiyle birlikte olan Cibrîl-i Emin için “Haşyetullahın ağırlığı ile ezilmiş gibi gördüm.” buyurması marifeti nispetinde Allah’tan ne kadar çok korktuğunu göstermektedir.

Adem aleyhisselâm bir hatasından dolayı senelerce ağlamış, Nuh aleyhisselâm küfründe ısrar eden oğlunun kurtulmasını istemesinden dolayı kırk sene utancından başını kaldıramamış, Davud aleyhisselâm bir hatası nedeniyle etrafında otlar bitinceye kadar gözyaşı dökmüştür.

Acaba bizim gibi gafillerin hâli nice olur? Aman ya Rabbi, bizi senden korkan sâlihlerle yoldaş eyle. Âmin.

Dinde Samimiyet

Evlatlar,

Dinin emirlerini yerine getirmekte gayret gösteren, halkın kınamasından korkmayarak hakkı söyleyen Müslümana salâbet-i diniye sahibi, yani dinde samimi denir.

Kur’ân’da sahâbe bu özellikleriyle övülmüştür. İnsan-ı kâmil bu özelliğe sahip olandır. Efendimiz; “Müslüman, hakkı söyle. Her ne kadar acı ise de...” buyurmuştur. Bu huy din âlimlerine vâciptir.

Efendimiz; “Ümmetim için korktuğum belâların en korkulusu din gevşekliğidir.” diyerek bizleri asırlar öncesinden uyarmıştır.

Hakikatte vatansever olmak için dinde samimi olmak lâzımdır. Hakikati yakından görenlerin katında bu şüphe götürmez bir emirdir. Vesselâm!

İdare Etmek

Evlatlar,

Bir kişinin fâsıkların ve zorbaların kendisine bir zarar vereceğinden korkmasına karşı aşırıya kaçmadan iltifat etmesine “müdârâ” denir. İnsanlarla iyi geçinmeye çalışmak ve idare etmek anlamındaki bu ahlâk teriminin zıddı “müdâhene” yani dünyalık bir emel için dinden taviz vermektir ki haramdır.

Efendimiz “Müdârâ etmek sadakadır.” buyurmuştur. Diğer bir hadisinde de “Farzları edâ ile emrolunduğum gibi insanlara müdârâ ile de emrolundum.” buyurması müdârânın bazı yerlerde sünnet, bazı zamanlarda da vâcib olduğuna işaret etmektedir. Efendimizin, Yahudiler arasında öldürülen bir kişinin diyeti için vârislerine yüz deve vermesi müdârânın bir örneğidir. Hizmetçilerine yumuşak davranması, eşlerine ve çocuklarına asla kızmaması, yemeklerini beğenmesi, işlerinde sahâbeye danışması hep müdârânın örneklerindendir.

İmam Gazzâlî insanları üçe ayırmıştır: Bir kısmı nefsiyle dâim mücâdele edenlerdir ki insan bunlarsız yapamaz. Dini ve dünyamızı öğreten âlimlerimiz, hak ve hakikatte irşat eden kâmillerimiz gibi. İkinci kısım ilaç gibidir ki vakit lâzım olur; hüner sahipleri, hükümet memurları gibi. Üçüncü bölük dert ve hastalık gibi başa belâdır. Bunların da zararları çoktur, şer ve fitnede usta insanlardır ki şerlerinden kurtulmak için bunlara müdârâ vâcib olur.

Sahâbeden Ebû'd-Derdâ radiyallahu anh: “Yüreklerimiz şerrinden korkulanlara lânet ve nefret ederdi de idareten yüzlerine gülerdik.” buyurmuştur.

Yalnız müdârâda ileri giderek müdâhene derecesine düşmekten sakınılmalıdır. Müdârâ din ve dünyayı ıslah; müdâhene ise yalnızca dünyayı elde etmek içindir.

Bunları birbirine karıştırmaktan cidden uzak olasınız. Vesselâm!

Ağırbaşlılık

Evlatlar,

Vakar yani ağırbaşlılık da kalbin güzel huylarındandır ki sahibini lüzumsuz yerlere baktırmaz, gereksiz yere konuşurmaz. Ayrıca bu hâl kişinin hilm ve ilim faziletlerinin kuvvetine delil olduğu gibi bu kimseler Cenâb-ı Rahman'ın da övgüsünü kazanmışlardır. Bu kimseler daima kibir ve riyâdan uzak olurlar; nazarları ibret, kelâmları hikmet, sükûtları fikret olur.

Efendimiz; “Kıyamet gününe ve Allah’a iman eden ya hayır söylesin ya da sussun. Mevlânın rahmeti o kimseye lâyıktır ki söylediği zaman kazanır, sustuğunda kurtuluşa erer.” buyurmuşlardır.

İbrahim aleyhisselâma inen suhurlarda akıl sahipleri nefsini yenen, dilini tutan, zamanı bilen, işine bakan kişiler olarak tarif edilmiştir.

Bazı âlimler ağırbaşlılığı; zahmetsiz ibadet, masrafsız ziynet, saltanatsız heybet, duvarsız kale olarak tarif etmişlerdir.

Dilin şerrinden daima Mevlâya sığınmalıdır. Bazı sahâbeler kalp katılığı, beden gevşekliği ve rızık noksanlığının çok konuşmaktan ileri geldiğini rivâyet etmişlerdir. Gereksiz yere öfkelenmek, faydasız konuşmak cahillikten sayılmıştır.

Göreyim sizi, bu kıymetli sözler ile amel ediniz ki dünya ve ahiret mutluluğuna erişesiniz. Vesselâm!

İbadet

Çocuklar,

İbadet kelimesi dinimiz dilinde, Mevlânın emirlerini tutmak, yasaklarından kaçınmak sûretiyle Cenâb-ı Hakk'ın büyüklüğünü bilmek ve Peygamberlerin sünnetine uymak anlamına gelmektedir.

İnsanların ve cinlerin yalnızca ibadet için yaratıldığını Kur'ân bizlere açıkça beyan etmiştir. İnsanoğlunun dünyadaki vazifesi “ibadet, imaret ve hilâfet” olarak özetlenebilir. Hatta insanın her işinde adaleti muhâfaza ederek din ve dünyası için yeryüzünü imar etmesi, bunu yaparken de sâlih bir niyetle ibadete dönüştürmesi ve imaretin sonucunda hilâfetin ortaya çıkmasıyla bütün bu ameller ibadet kelimesinde toplanacaktır. İşte, bu sebeple din ve dünya işlerini sâlih bir niyetle yerine getiren kişiye âbid, yaptığı işlere de ibadet denir. İnsanlardan ve cinlerden Cenâb-ı Hakk'ın istediği budur.

Fakat bir amelin ibadet olabilmesi için şu dört şartı taşıması gerekir. Bunlar ilim, tevekkül, sabır, ihlâstır. Çünkü ilimsiz amel dalâlettir. Tevekkülsüz kalp, sabırsız amel noksandır. İhlâssız amel ise boştur.

Evlatlarım, kurtuluşumuz dünyayı din ile birlik yürütmemize bağlıdır. Vesselâm!

Yalnız Yaşamayı Sevmek

Çocuklar,

Halk arasında şöhret bulmamayı, hâlini ve ihtiyacını insanlara bildirmeyip gizli yaşamayı seven insanlar cidden bahtiyar kimselerdir. Çünkü şöhretten emin olanlar huzurlu bir kalbe sahip olurlar. Böyle kimseler ibadetin lezzetine varırlar ve daima Mevlâsıyla birlikte olurlar. İşte Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği gizli müttakîler yani beşeriyet perdesi altında saklı velîler bu kimselerdir.

Efendimiz onlardan bahsederken; “Allah’ın kulları arasında saçı sakalı birbirine karışmış, yüzleri tozlanmış, yırtık ve eski elbiseleriyle insanların nazarından düşmüş nice kullar vardır ki bunlar bir şeyin varlığına veya yokluğuna yemin etseler, Cenâb-ı Hakk -onları yalancı çıkarmamak için- yeminlerini yerine getirir.” buyurmuştur. İşte, insan bu incelikleri düşünüp de kimseyi hor görmemeli, kimsenin gönlünü kırmamalıdır.

Halkın bilemediği gizli velîleri gücendirmek kadar kötü bir talih yoktur. Hakikaten farkına vardığımız, önem vermediğimiz şeylerden biri de budur. İnsan bu yönünü muhâfaza edebilmek için kendi nefsinin herkesten daha alçak görmeye alışmalıdır. Şairin şu beyitleri bu durumu ne güzel tasvir etmiştir:

*“Kendi miktarından ey dil, herkesi âlâ gözet,
Zerreyi mihr-i münevver, katreyi derya gözet.*

*Âkil isen kimseye kılma hakaretle nazar,
Sırçayı cevher bil, dil-i serçeyi anka gözet.”*

Şöhret zayıflar için fitne ve âfettir. Hazreti Enes’in rivâyet eylediği hadis-i şerifte; “Kişiye din ve dünyasında parmakla işaret olunmak şer yönündün kâfidir; meğerki Mevlâsı onu korumuş ola.” buyurması zayıfların bu hâllerine işarettir.

Sıddıkların bile kalplerinden en son çıkanın “makam sevgisi” olduğu bildirilmiştir. Ömer bin Hattab gibi bir velînin dahi bunca dayanıklılığına rağmen, oğlunun velîaht olması hususunda ricâ olduğunda: “Bir evden bir kurban kâfidir.” buyurması buna delildir. Vesselâm!

Övölmeye ve Yerilmeye Aldanmamak

Muhterem okuyucu,

İnsanın ihlâsta kemâl bulması, insanların kendisini övmesi ya da yermesinin eşit olmasıyla mümkündür. Bu huyun gönle yerleşmesi sahibinin akıl ve anlayışta kemâline, ilim ve ahlâkta faziletine delildir. Nitekim gerçek anlamda fayda ve zarar verici yalnızca Cenâb-ı Hakk olduğundan insanların övgüsü ne fayda verebilir ya da yermelerinde ne zarar olabilir?

Aziz eden de zelil kılan da Allah'tır, dedikten sonra insanların hükmüne bakılmaz!

Böyle insanlar daima işlerini dine uydurur, vicdanının sesine kulak verir. Bu sîfata sahip olmanın alâmeti, yanında kendisini övseler de yerseler de kalbinin istikametinin değişmemesidir. Bu halleri nefsinde bulundurmayanlar ayıplanmayı hak ederler. Vesselâm!

Kendi Eşini Kıskanmak

Muhterem okuyucu,

Zevcesini yabancı erkeklerden ve mahremi olmayanlardan kıskanmak kemâl-i imandandır. Efendimiz “Cenâb-ı Hakk kıskançları sever, kıskanç olmamak nifaktandır.” buyurmuştur.

Domuzun dışında bütün hayvanlarda doğal olarak bulunan kıskançlık huyunun faziletini anlamak için Peygamberimizin; “Sa’d bin Ebû Vakkas’ın kıskançlığını biliyor musun? Vallahi Sa’d cidden kıskançtır, ben ondan daha kıskancım, Hakk Teâlâ da benden daha kıskançtır.” hadisine kulak vermek gerekir. Yani Cenâb-ı Hakk kulunu haramda görmek istemez, demektir.

Müslümana örtünme emri ne kadar hikmetli, ne kadar ahlâka uygundur. Sahâbenin birçoğu kıskançlık duygusu yüzünden derin bir sıkıntı çekiyorlardı. Örtünme hakkındaki vahyin bir an evvel gelmesini bekliyorlardı. Örtünme emri sayesinde diğer milletlerde yüzde seksene kadar varan zinâ ahlâkı, İslâm diyarında on binde bire kadar inmiştir.

Birinci Dünya Savaşı’na kadar İslâmi örf ve ahlâkımız özellikle Anadolu’da muhâfaza edilerek neseb-i İslâm korunmuştur. Bundan sonra da Mevlâdan muhâfazası için dua edelim. Düşmanların bile tasdik ettiği bu faziletle ne kadar iftihar edilse azdır.

Diğer yandan Avrupalı düşünce ve fikir adamlarının kendi medeniyetlerindeki bu açıklıktan rahatsız olmaları bu kadar ortadayken

gençlerimizin bu ahlâksızlığa yönelmeleri akla zarardan başka bir şey değildir.

Bu konuda meraklılara Mehmet Akif'in tercüme ettiği *Müslüman Kadını*, Kadı Cemalüddin'in *İhticâb*, Kandiyeli İbrahim Mithat Bey'in *Hicap* adlı eserlerini okumalarını tavsiye ederim. Vesselâm!

İmrenmek

Evlatlar,

Başkalarının ilmine, ameline, malına, güzelliğine ve bunlara benzer şeylere imrenmeye ahlâk ilminde “gıpta” adı verilir ki hasedin zıddıdır.

Gıpta imrenilen şeye göre hükmedilir. Meselâ küfür, günah gibi haramlara gıpta etmek haramdır; iman, hac gibi farz olanlara gıpta etmek farz, nâfilelere mendup, mubahlara mubahtır. Fânî olanlara gıpta hoş karşılanmamıştır.

“Şu kişinin malı gibi mal ve servet bende olsaydı, Allah yolunda sarf ederdim.” diyen kimsenin kalbi sözüne denk ise sevaba nâil olacağı hadis-i şerifte müjdelenmiştir. İnsan işlemediği nice amellerin sevabını defterinde bulacaktır. “Müminin hüsnüniyeti, niyet edilmemiş amellerinden hayırlıdır.” buyrulmuştur. Amelin sevabı ihlâsının kuvveti oranında olacaktır.

Her işte niyet ve ihlâsı güzelleştirmeye çok dikkat etmelidir. Vesselâm!

Kısa Emel

Evlatlar,

Yukarıda okuduğunuz “uzun emel” rezilesinin zıddı olan şu güzel huya sahip olunca birçok fazileti kolaylıkla elde edeceksiniz, buna çok dikkat ediniz.

İnsanın dünya hayatındaki ömrünü çok görmeyip uzun bir yaşamı ümit etmemesine “kasr-ı emel” yani kısa emel denir. Bu fazilete sahip olanlar ölümü hatırdan çıkarmadıkları, kabirde çürümeyi unutmadıkları sürece fânî dünyaya gönül vermezler, daima ölüme hazır olurlar.

Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh rivâyet eylemiştir; Zeyd oğlu Üsame’nin bir ay veresiye bir kölecik aldığını işiten Resûl-i Ekrem; “Üsame’ye şaşkınlığınızı dile getirmez misiniz? Şüphesiz Üsame uzun emel sahibidir. Nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki gözlerimi açtığım zaman kirpiklerim kavuşmadan ruhum bedenimden alınacak sanırım. Bir lokmayı ağzıma alınca boğazımdan geçmeden ölüm bana yetişir zannederim. Ey âdemoğulları! Eğer siz akıl ve fikir sahibi iseniz nefislerinizi ölümlerden sayınız. Yine yemin ederim ki vadedilen ölüm ve ahiret hayatı muhakkak gelecektir, gelene kimse engel olamaz.” buyurmuştur.

İbni Abbas radiyallahu anh rivâyet eylemiştir; “Bir gün Peygamber Efendimiz abdest bozmuş, tazelemek için hemen

teyemmüme yönelmişti. Bunun üzerine “Ya Resûlallah, su çok yakındadır.” dediğimde cevaben “Hangi şey suya ulaşacağımı bana bildirmiştir? Korkarım ki suya ulaşamam.” buyurmuştu.

Efendimiz bir başka hadiste de: “Âdemoğlu ihtiyaçladıkça hırs ile emel gençleşir. Cenneti seviyorsanız emelinizi kısaltınız, eceli gözlerinizin önünde tutunuz. Hakk Teâlâ’dan hakîkî bir hayâ ile utanınız. Bu ümmetin kurtuluşu zühd ve yakîn ile olmuştu, helâkı ise cimrilik ve uzun emel ile olacaktır.” diyerek hakikatin tamamını tarif buyurmuştur.

Terbiye

Evlatlar,

Ahlâkın temeli terbiye olduğu için onu da bilmemiz lâzımdır. Terbiye halk dilinde bir çeşit nezâket tavrı olarak bilinir. Yunan filozofu Eflâtun terbiyeyi “Beden ve ruha olabildiği kadar güzellik vermektir.” diye tarif etmiştir.

Terbiyenin davranışlarımıza etkisi oldukça büyüktür. Hatta vahşi hayvanatlarda bile terbiyenin tesiri görülebilmektedir. Güzel ahlâkın bedende yerleşmesini sağlayan da terbiyedir. “Can çıkmadan huy çıkmaz.” sözünün ahlâk ilminde bir kıymeti yoktur. Fakat şu var ki terbiyenin herkeste aynı şekilde etki etmemesinde, insanın fitratının çok önemli bir rolü vardır.

Tahsil ve terbiyenin mevsimi beşikten mezara kadardır. Fahr-i âlem Efendimiz bile;

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

rabbi zidni ilma

“Rabbim ilmimi artır.”⁹⁸ duasıyla emrolunmuştur. Terbiye hakkı on beş yaşına kadar babaya aittir. Terbiyenin ilk alınan yeri ailedir. En geniş

⁹⁸ Taha sûresi, 114.

halka da kişinin mensup olduğu toplumdur. İlim ise insan için en büyük öğreticidir.

Bedenin, düşünceinin ve kalbin terbiyesi olmak üzere üç kısma ayrılır. Bedenin terbiyesi insanın sağlığı ile ilgilidir. “Sağlam kafa sağlam vücutta olur.” atasözü bunu destekler niteliktedir. Düşünceinin terbiyesi kişinin fitratına dayansa da gayret ve yardımla sahip olunabilir bir terbiyedir. Bu ahlâkın akla olan terbiyesidir. Bunların arasında en önemlisi kalbin terbiyesidir ki bu da dinin hükümlerine dayanır.

Tedris ile terbiye birbirinden farklı iki kavramdır. Tedris ilim ile terbiye amel ile tefsir olunur. Güzel ahlâk sahibi olmak başka, güzel ahlâk kitabı yazacak kadar hünarlı olmak başkadır. Bu kısımda ilimden ziyâde amel önemlidir. İyi huylu sâlih bir ümmî, fitneci bir âlime tercih edilir. Ancak şu var ki taklit yoluyla doğan ahlâk sürekli olamaz. Asıl ahlâk ilim ve faziletten doğar. O hâlde güzel ahlâk sağlam bir terbiyeden doğar. Vesselâm!

İnsan Nefsi

Evlatlar,

Bir şeyin önce kendisini sonra da sıfatlarını tanıtmak lâzımdır ki biz size önce insaniyetin iyi ve kötü sıfatlarını bildirdik, şimdi de onun zâtından bahsedeceğiz.

İnsanoğlu biri zâhirî, diğeri bâtinî iki şeyden ibarettir. Zâhirî olan içli dışlı birçok âzâdan meydana gelir. Biz buna beden deriz ki tıp ilmi bunun sırları ve hikmetleri hakkında nice keşifler yaparak Yaradan'ın büyüklüğünü, ilim ve kudretini bizlere göstermiştir. Nitekim;

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ

ve fil erdi ayatul lil mukinin

“Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ayetler vardır.”⁹⁹ ayeti fen ilimlerini öğrenmeye teşvik ve irşat etmektedir. Bâtinî kısma gelince, onun aslını anlamak hususunda insanoğlunun aciz olduğunu Cenâb-ı Hakk;

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

ve yes'eluneke anir ruh kulir ruhu min emri rabbı ve ma utitüm minel ılmı

illa kalıla

⁹⁹ Zâriyât sûresi, 20.

“Sana ruh hakkında soru sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindedir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir.”¹⁰⁰ ayetiyle bize bildirmiştir. İnsanlık için ruhun hakikatine ulaşmak ihtimali yoktur. Vücudumuzu düşününce şunu biliriz ki bu bedeni idare eden bir kuvvet vardır. O öyle bir iradedir ki bütün âzâlar onun emrindedir. Fakat bu nasıl olduğunun ilmi bizde yoktur.

Ehl-i hakikat dilinde bu kuvvete “kalp, ruh, sır, ahfâ, fuad, sadr, akıl ve nefis” diye değişik isimler verilmiştir. İnsan ruhunu tarif hususunda otuzdan fazla sözcük varsa da bunlar içinden anlamı en yakın olan sufîyyedir. Sufîyye, insan ruhundan ayrılmayı kabul etmeyen ruhânî bir güçtür. Bedende kaybolmuş bir mahlûktur. İçinde, dışında veya bedene bitişik değildir. Ölüm anına kadar bedeni sevk ve idare eder. Gıdası ilim ve ibadettir. İman onun nasibi, ceset onun bineğidir. Ceset çürüse dahi ruh ölmez, bâkî kalır.

Âlimler “Ruh nûrânî bir varlıktır. Cisim âleminden değildir. Varlığı diri ve hafiftir. Merkezi kalp ve dimağdır. Hoşuna gidenlerden lezzet alır, zıtlarıyla hüzünlenir. Bedende yaşar ve ruhlar âlemine göç ettiğinde ölüm gerçekleşir.” diye tarif eylemişlerdir.

Tarifleri doğruya en yakın olmasına rağmen bize yine de ruhu yakından bildirememiştir. Hakikati yalnızca Hakk Teâlâ bilmektedir.

Kendisini bilmeyen ve tanımayan insanın Hakk Teâlâ'yı bilmesi ve tanınması mümkün değildir. Biz onu ancak sıfatlarıyla tanırız. Varlığını, birliğini aklî delillerle ispat eder, verdiği sayısız nimetleri düşünür, zâtında ve sıfatının keyfiyetinde asla nasıldır diye düşünmeyiz.

¹⁰⁰ İsra sûresi, 85.

İnsan ruhunun en önemli özelliği düşünmesidir. Bununla insan diğer canlılardan ayrılır. Bu özelliği ile canlı cansız her şey onun emrinde olur. Bu kuvvetin yeri dimağdır. Eğer o kuvvet zararlı olan şeyleri defetmeye başlarsa buna “kuvve-i gadabiyye” denir ki yeri kalptir. Eğer o kuvvet nefsin menfaatine işlerse buna “kuvve-i şehviyye” denir ki yeri ciğerdir. Bu iki kuvvet insan ile hayvanda ortaktır.

Şu anlatmış olduğum kuvvetlerin orta yolu bulmaları güzel ve makbuldür. Aşırılıkta ileri ya da geri gitmeleri çirkin huylardan sayılmıştır. Akıl kuvvetinin orta yoluna hikmet, kuvve-i gadabiyyenin orta yoluna şecâat, kuvve-i şehviyyenin orta yoluna iffet denir. Bunları kalbe mâl ederek ifrat ve tefritten kendilerini kurtaranlar dünya ve ahiret saâdetlerini elde etmiş, çok bahtiyar insanlardır.

Göreyim sizi, bunları yazı üzerinde bırakmayasınız. Vesselâm!

Güzel Huylar Nasıl Kazanılır ve Korunur?

Evlatlar,

Buraya gelinceye kadar iyi, kötü hayli huylar tanıdık. Ahlâk ilminin şu tarifine çok dikkat ediniz; “İyilikleri yapan, kötülüklerden kaçan, insanların sıkıntısına katlanan kişi güzel huyludur.” Böyle kimselere güzel ahlâk sahibi denir.

Aynada baktığında “Ey Allah’ım, şeklimi güzel ettiğin gibi huyumu da güzelleştir.” diyen Peygamber Efendimiz güzel ahlâk sahipleri için de şöyle demiştir:

“Cenâb-ı Hakk’ın velîleri ancak güzel huy ve cömertlik üzere yaratılmışlardır.” (Hazreti Aişe)

“Şüphesiz mümin güzel huyu sayesinde sâimler (çok oruç tutanlar) ve kaimler (namazda çok uzun ayakta duranlar) derecesine ulaşır.” (Hazreti Aişe)

“Faziletlerin en yükseği senden kesilene ulaşmak, seni mahrum edene vermek, sana zulmedeni affetmektir.” (Muaz bin Enes)

“Ya Ebû Zer, değerinde çok ağır, yükte hafif iki şeyden bahsedeyim mi? Bu iki huydan biri sükût, diğeri güzel ahlâktır. Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki kullar bundan daha hayırlı bir amel işlemediler.” (Muaz bin Enes)

“Mizana güzel huydan daha ağır bir şey konulmayacaktır.” (Zübeyr)

“Cennete giren ve her ameli birbirine denk iki kimseden güzel huylu olanı, diğferinden doğu ile batı arasındaki fark kadar önce cennete girecektir.” (İbni Ömer)

“Siz insanlara mallarınızla değil ancak güler yüz ve güzel ahlâk ile sahip olursunuz.” (Ebu Hureyre)

Ahlâk ilminde güzel huyları öğrenmek ve muhâfaza etmek için dört şart şöyle sıralanmıştır:

1. İlim ve fazilet sahipleriyle sohbet etmek ve gayrimeşru hâllerden uzak durmak,
2. Nefsini ilim, ibadet ve zikirle meşgul etmek,
3. Senin ayıp ve kusurlarını gizlice anlatacak ve seni gafletten uyandıracak hakîkî dostlar edinmek,
4. Eğer günahlardan kurtulmak ve nefsin terbiyesi zor geliyorsa onun ıslahı için uğraşmak.

Kalp hastalıklarına türlü ilaçlar vardır. Öncelikle nefsin emrettiği şeyin zıddını yapmakla işe başlanmalıdır. Meselâ cimriliğe cömertlikle cevap verilmelidir. Ayrıca nefsin utandırmak yoluyla da terbiye mümkündür. Hangisi kolayına gelirse onunla amel etmen en doğrusudur. Vesselâm!

Ev İdaresi

Çocuklar,

Size biraz da ev idaresine ilişkin vazifelerden bahsedeceğim. Ev deyince içinde oturduğumuz bina ve yapılar zannedilmesin. Burada ev idaresinden murat “karı, koca, çocuklar, hizmetli ve yevmiye ile emrinde çalışanlar” arasındaki ilişkilerin tamamı kastedilmiştir. Bu ilişkiler karı koca ilişkisi, ağa ile cariye arasındaki ilişki gibi ya insancıl sebeplere dayanır ya da geniş kapsamlı olur. Evlatlarla olan ilişki gibi kan bağına dayanabilir. Bunun yanı sıra ihtiyaca dayanan ilişkiler de vardır ki bunun sebebi de insanoğlunun tüm ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz olmasıdır.

Eşya ve gıdaya dayanan bu ihtiyaçları dört maddede toplamak mümkündür: Birincisi maldır ki meşru ve helâlden kazanmak vâciptir. Malı güzelce koruyup yine helâl yolda sarf etmek gerekir. Diğer ticarettir fakat sabretmesi zordur. Ziraatın ise kazancı az, bekası çoktur. Son olarak hayvancılığın ise zorluğu ve kazancı orta hâllidir.

Kazanırken ise iki şeye çok dikkat etmek gerekir. Bunlardan biri adalet diğeri ise doğruluktur. Vesselâm!

Ticaretin Âfetleri

- 1- Hırs yapmak,
- 2- Alacağı malı kötülemek,
- 3- Satacağı malı fazlasıyla övmek,
- 4- Yalan yere yemin etmek,
- 5- Ticarete helâl ve haramın neler olduğunu öğrenmemek,
- 6- Ticarete farzları ihmal, sünnetleri terk etmek,
- 7- Malın kusurlarını müşteriye söylememek,
- 8- Ölçüde eksik tartmak,
- 9- Tartarak ve sayı ile satılan malları tahmin ederek satmak,
- 10- Müşterinin saflığından faydalanarak malını fâhiş fiyatla satmak,
- 11- Velisinin izni olmadan çocuk ile alışveriş yapmak,
- 12- Bir malı bilerek yüksek fiyattan almak ki bu cömertlik değildir,
- 13- Almayacağı malın fiyatını pazarlık sırasında artırmak,
- 14- Pazarlık üstüne vararak diğer müşterinin almasını engellemek,
- 15- Müşteri pişman olduğu zaman malı geri kabul etmemek,
- 16- Vermeye gücü olmayan borçluyu sıkmak,
- 17- Borcunu vermeye kudreti varken geciktirmek,
- 18- Çok borçlanmak,
- 19- Ödeme vakti belirtmeden borç mal almak,
- 20- Faiz vermek ve almak,
- 21- Zalimden, hırsızdan mal almak,
- 22- Pazara gelecek malları daha pazara gelmeden satın almak,
- 23- İnsan ve hayvan gıdalarını depolamak,

- 24- İnsan ve hayvanların zarûî ihtiyaç duyduğu mal ve gıdaları başka memleketlere satmak,
- 25- Pazar alışverişinde çok oyalanmak,
- 26- Yemesi ve içilmesi haram olan şeyleri satmak,
- 27- Tutulmamış balık, doğmamış yavru, memedeki süt, kırılmamış yün ve kıl, hayvanın sırtındaki deri, kesilmemiş ot, kaybolmuş hayvan, kovansız arı gibi henüz olmayan malı satmak,
- 28- Zamanı belli olmayan malları satmak.

Kazancı Haram Olan Şeyler

1. Hayvanın erkeğini dişisine çekip de ücret almak,
2. Yolculuk yapan veya köye giden kimseden başlık veya ağırlık namıyla bir şey istemek, (Hediye olursa müstesnadır.)
3. Bir sözleşme sırasında karşı taraftan sözleşmenin dışında akrabaya ayakkabı, mendil, gömlek gibi şeyler isteyip almak, (Hediye olursa müstesnâdır.)
4. Nikâh sırasında kendini taraflara vekil gösterip görümlük, söylemelik adı altında para istemek,
5. İş başında iken yapılan iş için hediye kabul etmek, rüşvet istemek,
6. Kendini fakir gösterip halktan para istemek,
7. Falcılık yaparak para kazanmak,
8. Hayvanları dövüştürmek yoluyla para toplamak,
9. Çocukların kazançlarını yemek, (Anne ve babanın ihtiyacı varsa caizdir.)
10. Yetimi ücret vermeden çalıştırmak.

Ziraat Ortaklığının Geçerli Olmasının Şartları

1. Yerin ziraata elverişli olması,
2. İki tarafın âkil ve baliğ olması,
3. Ortaklık için süre belirlemek,
4. Tohumun kimden olacağını ve hasat sonunda kime verileceğini kararlaştırmak,
5. Tohumun cinsini ve özelliklerini belirtmek,
6. Hisseleri belirlemek,
7. Çiftçinin alacağı payda herhangi bir engel bulunmamak.

Ortaklığı Bozan Hâller

1. Ortaklığı mahsulün yetişmeyeceği veya insan ömrünün erişmeyeceği vakitle sınırlamak,
2. Tohumu ortak girmek,
3. Biri belirlenmiş bir hisse alırken diğerrinin (belirsiz) kalanı alması,
4. Tohum sahibi verdiği tohum miktarını aldıktan sonra kalan tohumu aralarında pay etmek,
5. Tarlayı tarla sahibi ile birlikte işlemeyi şart koşmak. Mahsul erdikten sonra olacak hizmetlerde ise pay hâsıl olur. Bütün işçilik ekene ait olmak üzere yapılan ortaklık İmam Ebû Yusuf’a göre sahihtir ve fetva bu görüşe göredir.
6. Ortaklardan birinin vefatıyla, süresi daha dolmadan ortaklık bitmiş olsa dahi ekilmiş olan tohum mahsul verinceye kadar vârisler vefat eden ortağın kâr ve zararına ortaktır.

Çocuklar,

Ticaret ve ziraat hakkında bize ulaşan hadis-i şerifler bir kitap olacak kadar çoktur. Size birkaçını tercüme edeyim:

“Helâlden kazanma yolunda yorgun geceleyen Müslümana cennet vâcip olur. Mevlâsı da kendisinden hoşnut olarak geceler.”

“Başkasına muhtaç olmamak, ailesini güzelce geçindirmek ve komşusuna yardım etmek için helâlden dünya arayan kimsenin kıyamet gününde yüzü ayın ondördü gibi parlar, Mevlâsına öyle kavuşur.”

“Rızkı talepte erkenci olunuz, sabah vaktinde başarı ve bereket vardır.”

“Güvenilir ve sâdık tüccarlar; peygamberler, sıddıklar ve şehitlerle beraberdir.”

“Cesur tüccar rızıklanır, korkaklar da mahrum kalır.”

“Ahir zamanda insanlar için para o kadar çok lâzımdır ki din ve dünyalarını muhâfaza edebilsinler.”

“İnsanda öyle günahlar bulunur ki onu ne namazı, orucu, umresi ne de haccı örtebilir. Belki rızkını aramakta çektiği sıkıntılar ve gamlar örter.”

“İlk pazarlığı kaçırmayınız, şüphesiz kâr cömertlikle beraberdir.”

“Müslümanların derece bakımından en yükseği; alırken, satarken, borcunu öderken ve alacağını isterken cömert olanıdır.”

“Fakir bir Müslümana yardım kastıyla veresiye verilen mal, aralarında sözleşilen gün gelinceye kadar her gün alacağının bir misli kadar o kişinin defterine sadaka olarak yazılır. Gün geldiğinde kudreti olmayıp da yine süre verirse her gün alacağının iki misli sadaka vermiş olur.”

“Ekiniz, ziraat kutlu ve hayırlıdır. Müslümanın ektiği, diktiği mahsulden kuşların, insanların ve hayvanların yedikleri sadakadır.”

“Eğer kıyametin kopacağını bilseniz ve elinizde bir ağaç fidanı bulursa dahi kıyamet kopmadan evvel onu dikmeye kudretiniz olursa hemen dikiniz.”

Çocuklar, bu hadisler bu konuda sizlere bir fikir vermeye yeterlidir. Dünya işi gibi görünen birçok amelimiz güzel bir niyetle çalışınca ibadet gibi olacak ve sahiplerini şehitler, sıddıklar yoluna sokacaktır. İslâm Müslümanlara yalnızca ahiret işlerini emretmeyip ikisini birden yürütebilmeyi ve kimseye yük olmamayı emretmiştir.

İslâm’a göre sermaye üçe ayrılmalıdır: İnsan bir kısmını nakit olarak, bir kısmını kiraya, bir kısmını da ticarete sarf etmelidir. Eğer sıkıntıya uğrarsa bir diğeriyle o sıkıntıdan kurtulması mümkün olsun diye. Bu yolda hareket ederse başkasına muhtaç olmaz.

İslâm, harcamayı ise dörde ayırmıştır:

1. Zekât ve sadaka gibi hayırlara yapılan harcamalar. Bunda gönül hoşluğu ile vermek, fakirleri incitmemek, başa kakmamak, riyâ etmemek, fakirliğini gizleyeni mahrum kılmamak gibi şartlara riâyet etmek vâciptir.
2. İkinci kısmı yiyecek ve içecek hayrı olarak yapılan harcamalardır. Bunda da acele etmek, gizli vermek, alanı hor görmemek, devamlı olmak ve lâyük olana vermek gerekir.
3. Üçüncü çeşit harcama ihtiyaç ve kazanç için yapılan harcamalardır. Bunda dahi israf etmemeli, ihtiyaç yokken harcama yapılmamalıdır.
4. Dördüncüsü kendine, evlada ve aileye sarf edilenlerdir ki bunda da adaleti gözetmek gerekir. Bunda dahi israf, cimrilik hastalığı doğurur.

İnsan yalnızca şehvetini teskin etmek için evlenmez. Soyunun devamı için evlenmesi dinin bir emridir. Çünkü birincisi hayvânî bir duygu iken ikincisi insan olma şerefının gereğidir. Onun için evlenilecek olan kadında “akıl, iffet, hayâ, hicap, güzel ahlâk ve dindarlık” gibi özellikler aramak lâzımdır ki soyu pak ve temiz olsun.

Güzellik, mal ve servet gibi faziletleri de bulunursa nûr üstüne nûr olur, fakat ilk olarak bunlar gözetilirse sonu hüsrân olur. Aşırı güzel olanı da istememelidir. Çünkü talipleri çok, muhâfazası güç olur.

“İnsan ölünceye kadar geçineceğini, yoruluncaya kadar aramalı.” sözü çok mânîdardır, unutulmamalıdır.

Erkeğin Eşine Karşı Vazifeleri

- 1- Yiyeceğini, giyeceğini ve evinin ihtiyaçlarını karşılamak,
- 2- İtikatta, amelde ve ahlâkta kusurlarını örtmek, bilmediklerini öğretmek,
- 3- İhtiyaçlarını helâl yoldan karşılamak,
- 4- Kur'ân'ın emri üzere onu yabancı erkeklere karşı korumak, meşru sûrette cinsel ihtiyaçlarını gidermek,
- 5- Kadının zayıflığının fitrattan olduğunu bilip zulmetmemek,
- 6- Kadınların şükürlerinin zayıf, akıllarının noksan olduğunu hatırlayıp da ceza ve cefasına katlanmak,
- 7- Dine aykırı olmayan hususlarda isteklerini yerine getirmek,
- 8- Şaka ve latifeler yapmak,
- 9- Sırrını saklamak, başkalarına açmamaktır.

Kadının Eşine Karşı Vazifeleri

- 1- Dinin yasak kılmadığı hususlarda emirlerine itaat etmek,
- 2- Nâfile oruçları eşinin izniyle tutmak,
- 3- Eşinden izinsiz evinden çıkmamak,
- 4- Kendisini haramdan korumak,
- 5- İhtiyacından fazla bir şey istememek, onu haram kazanca mecbur etmemek,
- 6- İsraftan korunmak, moda, alafranga diye gayrimeşru masraf ettirmemek,
- 7- Çocuklarına iyi bir terbiye vermeye çalışmak. Hele kızlarına güzel geçinmeyi, ev işlerini, el işlerini öğretmek.

Erkek evlendikten sonra üç şeye dikkat etmelidir: Birincisi, saygınlığı kaybetmemek için çok yüz vermemeli ki kadın itaatte kusur etmesin. İkincisi, eşini kazancına göre giydirmeli, gönlünü almak için hediyeler vermeli, ev işlerinde hâkimiyeti ona vermeli. Üçüncüsü, eşini ev işleriyle meşgul etmeli ki süslenip sokaklarda gereksiz dolaşmasına meydan bulmasın.

Bu tedbirlerde kusur edilirse ahlâk bozulur, ayrılık yüz gösterir. Vesselâm!

Anne Babaların Çocuklarına Karşı Vazifeleri

- 1- Doğdukları zaman sağ kulaklarına ezan, sol kulaklarına kamet okumak,
- 2- Güzel bir isim vermek,
- 3- Sütün ahlâk üzere büyük etkisi olduğundan sütanneye çok dikkat etmek,
- 4- Yemek yerken edep ve sünneti devamlı hatırlatmak,
- 5- Konuşmaya başladığında kelime-i tevhidi yedi kere okutmak,
- 6- Annenin çocuğu baba ile korkutması,
- 7- Uyku düzeninde, yemek alışkanlığında, giyimde varı yoğu alıştırmak ki nazlı olmasın,
- 8- Terbiye icap ederse, korkutmak kastıyla üçten fazla vurmamak,
- 9- Yüzüne asla vurmamak,
- 10- Allah'ın birer emaneti olan evlatlarımızı helâl lokmayla beslemek,
- 11- Din ve dünyanın bir bütün olduğunu öğretmek,
- 12- Güzel ahlâk üzere yetiştirmek; tevâzu, alçakgönüllülük, cömertlik, adalet, iffet gibi güzel huylara alıştırmak ve hırs, tamah, haset, kibir, riyâ gibi kötü huylardan korumak,
- 13- Toplum içinde oturmanın ve konuşmanın edep ve âdabını öğretmek. Meselâ diz üstü oturmak, gelenlere yer vermek, iki kişi arasında oturacaksa izin istemek, başkalarını yerinden kaldırmamak, cemaatten ayrılmamak, fakirlerle oturmaktan utanmamak, kalkmak istediğinde ev sahibinden izin istemek,

selâmla ayrılmak, büyüklerin yanında susarak dinlemek, sorulana cevap vermek, yüksek sesle konuşmamak, her duyduğunu söylememek ve tane tane konuşup acele etmemek gibi güzelliğler terbiye esaslarındandır.

14- Anaya, babaya, üstatlara, hocalara, ilimde ve yaşta büyüklere hürmeti öğretmek. Meselâ bu kişilerin önlerinde yürünmez, makamlarında oturulmaz, gönülleri kırılmaz ve onlardan önce yemeğe başlanmaz.

15- İyi işler başardığında hediye ve iltifatla ödüllendirmek, edebe aykırı bir amel işlediğinde uyararak uygun bir ceza vermek,

16- Severken bile hepsini denk tutmak, eşitliği gözetmek. Özellikle kız çocuğunu oğlan çocuğundan ayrı tutmamalı, hor görmemelidir.

17- Din ve dünya işlerinde merhamet etmek,

18- Oğlanlara ata binmeyi, yüzmeyi, silah kullanmayı; kızlara da ev ve el işlerini öğretmek,

19- Allah sevgisini kalplerine aşlamak. Bu hususta Bîşr-i Hâfî “Eğer insanlar Allah'ın büyüklüğünü düşünselerdi ona karşı isyan edemezlerdi.” demiş, Süleyman Dârânî de “Gözlerinizi ağlamaya, gönüllerinizi düşünmeye alıştırınız.” tavsiyesinde bulunmuştur.

20- İmanı yüreklere sokan, Kur'ân'ı bizlere ulaştıran, insanlığı öğreten, haramı ve helâli bildiren, ebedî azaptan ümmeti kurtaran, âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizi, ehl-i beyti ve ashâbını sevdirmek. Onun ahlâkını ve nasıl yaşadığını öğrenenler zaten onu gönülden sevecek, ona olan hürmet ve tâzimi daha da artacaktır. İnsanı sevdiren güzel ahlâktır. Efendimiz ise güzel ahlâkı tamamlamış, onun misli ise dünyaya gelmemiştir. Buna Kur'ân şehâdet etmektedir. Onu

sevmeyenler ahlâkını, şeriatını bilmeyenlerdir. Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde buyurmuştur: “Evlatlarınızı üç haslet üzere terbiye ediniz; Peygamberinizi, ehl-i beytini ve Kur’ân’ı sevdiniz.”

21- İslâm’ın öğretilerinin bizlere kadar ulaşmasına vesile olan sahâbeyi, tâbiin, müçtehidin ve âlimleri de sevmek, sevdirmek,

22- İnsanlar, hayvanlar gibi olmayıp ebediyet için yaratılmışlardır.

Onun için dünyada yaptığımız iyi kötü her amelin karşılığını göreceğiz. İşte ahirette görülecek mükâfat evlerine cennet, azap yuvalarına cehennem denir. Kur’ân ve hadislerin beyanı üzere çocuklarımızın yüreklerine ahirete imanı yerleştirmeliyiz ki cennet nimetleri onları hayra ve ibadete yönlendirsın. Cehennem azabını ve şiddetini hatırladıkça günahlardan uzak dursunlar.

23- Son vazife olarak israf etmeden sünnet üzere evlendirmektir.

Bu şekilde evlat yetiştiren ana ve babalara ne mutlu, onlar ne bahtiyardır. Vesselâm!

Çocukların Anne ve Babalarına Karşı Vazifeleri

1. Hizmetlerini görmek,
2. İtaat etmek,
3. Konuşurken sesini indirmek, öfkелendiğinde sert bakmamak,
4. Muhtaçlarsa yedirmek, giydirmek, onlara sevgi ve merhametle nazar etmek,
5. Her hususta rızalarını aramak,
6. Haklarında dua ve istiğfar eylemek, özellikle namaz ardından afları için dua etmek,
7. Zaman zaman onlar için sadaka vermek,
8. Vefatlarında defin, namaz gibi vazifelerini yapmak, yaptırmak,
9. Haftada veya ayda bir kere kabirlerini ziyaret ederek Yâsin, İhlâs ve Fâtiha okuyarak sevaplarını ruhlarına bağışlamak,
10. Dostlarını ve akrabalarını ziyaret etmek. Vesselâm!

Hizmetkârlara Karşı Vazifeler

Muhterem okuyucu,

Kadın olsun erkek olsun, evin hizmetçileri insanın eli ayağı gibidir.

1. Hâne sahibi onların hâllerine ve yeteneklerine bakarak her birini uygun olan hizmette kullanırlar.
 2. Güçlerinin yetmeyeceği işleri teklif etmezler.
 3. Ücretlerini eksik vermezler.
 4. Hastalarını tedavi, cahil olanlarını ise talim ve terbiye ederler.
 5. Kusurlarını affeder, kızmakta da asla aşırıya gitmezler.
- Vesselâm!

İnsanın Dostlarına Olan Vazifeleri

Evlatlarım,

Dostlar iki türlüdür, bir kısmı gerçek dostlardır ki bunlara “sâdık” ismi verilir. Bunlar sizde bir kusur gördüğünde hemen ayıplayıp eleştirmezler. İltifat hususunda da aşırıya gitmezler. Sevdiklerinin noksanlarını yüzlerine söyleyerek başkalarına karşı mahcup olmalarına engel olurlar. Bu tür dostlar kendi dostlarına karşı daima cömerttirler ve her zaman yardıma koşarlar. Vefatlarında evlat ve akrabalarını arayarak başkalarına asla muhtaç bırakmazlar.

Evlatlarım, insan böyle samimi dostlarını çoğaltmalı ve kıymetini bilmelidir. Çünkü sâdık dost kişinin ziyneti, kolunun kuvveti ve ihtiyaç zamanında yardımcısıdır.

İkinci kısım dostlar ise görünürde dost olanlardır ki daima insanın iyi hâline ortak olurlar. Kendi zenginliklerinden asla haber etmezler yani sizinle paylaşmazlar. Sıkıntılarınıza ise sadece sabreder görünürler.

Kişî dostlarını dört çeşit insandan seçmelidir: Birincisi ilim ve hikmet sahibi olsun ki ilmin nûru ve feyzi onu da nûrlandırınsın. İkincisi varlıklı ve cömert olsun ki zor zamanında sana yardımcı olabilsin. Üçüncüsü şeref ve makam sahibi olsun ki zor ve belâlı durumlarda faydası olabilsin. Dördüncüsü takvâ ve sohbet erbabı olsun ki kederli zamanlarında nasihat ve güzel ahlâkıyla derdine derman olabilsin.

Hakîkî dost arayan kişinin şu dokuz emre uyması vâciptir dediler:

- 1- Dünya hayatını nimet bilip zamanını ilim ve ibadetle geçirmeli. Çünkü geçen ömrün bir dakikasına milyonlar sarf etse geri getiremez.
- 2- Daima ahlâkını yoklayıp çirkinlerinden kurtulmaya çalışmalıdır.
- 3- Utanılacak hâllerden korunup nefsini paklamaya çalışmalıdır.
- 4- En yüce makamları bile küçük görerek daima ölümü nefsinde hissetmelidir.
- 5- Kur'ân'a sarılıp dinin emirlerini büyük bir gayretle yerine getirmelidir.
- 6- Belâgat yani güzel ve etkili konuşmayı öğrenmelidir.
- 7- Öfke ve heyecanını kontrol ederek aklını onlara hâkim kılmalıdır.
- 8- Sözüünü bilmeyen kadın ve çocuklarla konuşmamalı, çirkin laflardan uzak durmalıdır.
- 9- Güler yüzlü, tatlı sözlü olmalıdır.

Bunları yapabilenlerin insanların nazarında değer ve kıymeti artar, fazilet sahibi olurlar. Vesselâm!

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ

Sübhane rabbike rabbil izzeti amme yesifun.

Ve selamün alel mürselin. Vel hamdüldillahi Rabbil âlemin.